

Kouluttajan opas 2007

(KOULOPAS 2007)

KOULUTTAJAN OPAS

(KOULOPAS)

2007

© Pääesikunta/Koulutusosasto

Käsikirjoitus:

Pekka Halonen, Antti-Tuomas Pulkka, Hannu Kärkkäinen ja Mikko Saarelainen

Taitto: Heidi Paananen/TKKK

Kansi: Jaana Saurén-Lauronen/TKKK

Kuvat: Jaana Saurén-Lauronen/TKKK

Ohjesääntönumero 801

ISBN 10 951-25-1729-9

ISBN 13 978-951-25-1729-9

SAP 7610-10079288

Edita Prima Oy

Helsinki

2006

PÄÄESIKUNTA

PÄÄTÖS

Koulutussektori
Helsinki

2 .1.2007

Joukkotuotantojärjestelmämme keskeisimpiin osa-alueisiin kuuluu koulutus, jolla luodaan suorituskykymme perusta, osaaminen.

Kouluttajan tehtävä on monipuolinen ja haastava. Tehtävässä toimivien tulee hallita kasvatus-, opetus- ja koulutusmenetelmät sekä koulutustapahtumien suunnittelu ja toteutus. Ei riitä, että kouluttaja osaa itse, vaan hänen on kyettävä välittämään osaamisensa koulutettaville. Koulutuksella varmistetaan puolustusvoimien kyky vastata nykyistä vaativimpiin tulevaisuuden haasteisiin. Kouluttajien teoreettinen tietämys on edellytys uusien ajattelumallien ja käytännön toimintatapojen kehittämiseksi.

Tehokkaan ja mielekkään sotilaskoulutuksen tavoitteena on ymmärtämiseen perustuva oppiminen. Sotilaskoulutuksen tuleekin keskittyä tietojen ja taitojen tehokkaan opettamisen lisäksi koulutettavan toimintakyvyn kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Sotilaskouluttaja ei ole pelkästään erillisten tietojen ja taitojen opettaja, vaan hän on samalla kasvattaja. Opetusta suunniteltaessa ja toteutettaessa on aina pohdittava, miten kehitetään koulutettavan ajatteluvälineitä, oma-aloitteisuutta ja tilannetietoisuutta.

Kouluttajan opas on tarkoitettu sekä palkatulle henkilöstölle että asevelvollisille antamaan koulutustapahtumien suunnittelun ja toteutuksen perusteita.

Vahvistan tämän Kouluttajan oppaan (KOULOPAS) käyttöön otettavaksi. Tämä opas kumoaa Kouluttajan oppaan vuodelta 1984.

Henkilöstöpäällikkö
Kenraaliluutnantti

Hannu Herranen

Koulutus­päällikkö
Eversti

Heikki Bergqvist

Sisällysluettelo

JOHDANTO	10
1 SOTILASKOULUTUKSEN TARKOITUS.....	12
1.1 SOTILASKOULUTUKSEN TAVOITTEET	12
1.2 SOTILAAN TOIMINTAKYKY JA JOUKON SUORITUSKYKY	13
1.3 KOULUTUKSEN VAATIMUKSET	15
1.4 KOULUTUSTAVOITTEIDEN ASETTAMINEN	16
2 KOULUTUKSEN PERUSTEET	18
2.1 OPPIMINEN SOTILASKOULUTUKSESSA.....	18
2.1.1 Oppiminen ja muistaminen	21
2.1.2 Oppiminen ja motivaatio	22
2.1.3 Oppimistavat ja oppimisvaikeudet	24
2.1.4 Taitojen oppiminen	25
2.1.5 Oppimisympäristö oppimisen tukena	28
2.2 KOULUTTAJAN ROOLI	32
2.2.1 Kouluttajan ominaisuudet	34
2.2.2 Koulutus- ja opetustyö	35
2.3 KOULUTETTAVAN ROOLI	38
3 OPETUSMENETELMÄT SOTILASKOULUTUKSESSA	40
3.1 OPETUSMENETELMÄT	40
3.2 LUOKKAOPETUS	41
3.3 RYHMÄTYÖSKENTELYMENETELMÄT	42
3.4 OHJATTU ITSEOPISKELU	45
3.4.1 Itseopiskelun taidot	47
3.5 HARJOITUKSET	49
3.5.1 Eläytymismenetelmät	49
3.5.2 Case-harjoitukset	51
3.5.3 Taitojen opettaminen	52
4 KOULUTUSTAPAHTUMAT	56
4.1 KOULUTUSTAPAHTUMIEN JAKO	56
4.2 HAVAINNOLLISTAMINEN	58
4.2.1 Havainnollistaminen luokkaopetuksessa	59
4.2.2 Havainnollistaminen harjoituksissa	60
4.2.3 Opetusmateriaalit	61

4.3	HARJOITUKSEN SUUNNITTELU JA VALMISTELU	62
4.3.1	Harjoituksen suunnittelu	63
4.3.2	Kirjallisen harjoitussuunnitelman laatiminen	68
4.3.3	Koulutuskortin laatiminen	69
4.3.4	Opetusmuodot	69
4.4	ARVIOINTI JA PALAUTE	71
4.4.1	Arviointi	72
4.4.2	Arvioinnin suunnittelu	73
4.4.3	Kokeiden laatiminen	74
4.4.4	Palautteen antaminen	76
4.5	YLEISIÄ OHJEITA HARJOITUKSEN TOTEUTTAMISESTA	80
4.5.1	Aloitusvaihe	81
4.5.2	Toimintavaihe	82
4.5.3	Palaute- ja huoltovaihe	83
4.5.4	Koulutustapahtumien arviointi	83
4.6	ERILAISTEN KOULUTUSTAPAHTUMIEN SUUNNITTELU	86
4.6.1	Oppitunti	86
4.6.2	Yleissotilaallinen koulutus	91
4.6.3	Sulkeisjärjestysharjoitus	94
4.6.4	Asekäsittelyharjoitus	100
4.6.5	Ampumakoulutus	105
4.6.6	Taistelukoulutus	115
4.6.7	Simulaattorien käyttö koulutuksessa	126
4.6.8	Taisteluampumakoulutus	133
4.6.9	Käskynanto-, suunnittelu- ja kehysharjoitukset	137
5	FYYSISEN KOULUTUKSEN HARJOITUKSET	142
5.1	TAISTELIJAN FYYSISEN SUORITUSKYKY	142
5.2	FYYNINEN KOULUTUS	145
5.3	LIKUNTAKOULUTUS	145
5.4	LIKUNTAKOULUTTAJA	146
5.5	FYYSISEN KOULUTUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEITA	147
6	PALVELUSTURVALLISUUS	155
6.1	MIKSI PALVELUSTURVALLISUUSTYÖTÄ TEHDÄÄN?	155
6.2	MITÄ PALVELUSTURVALLISUUSTOIMINTA ON?	157
6.3	PALVELUSTURVALLISUUDEN VASTUU- ORGANISAATIOT JA TEHTÄVÄT	159

6.4	HENKILÖSTÖN OSAAMINEN	160
6.4.1	Palkattu henkilöstö	160
6.4.2	Asevelvolliset	161
6.5	PALVELUSTURVALLISUUSTYÖ JOUKKO-OSASTOSSA	163
LÄHTEET		164
LIITTEET		168

KUVAT, KUVIOT, TAULUKOT JA LIITTEET

Kuva 1.	Kouluttamasi joukko koostuu yksilöistä	12
Kuva 2.	Sotilaskoulutuksen tavoitteena on sodan ajan joukko	13
Kuva 3.	Koulutuksen tavoitteena on ajattelukykyinen sotilas	16
Kuva 4.	Koulutettavilla on ennakkokäsityksiä sotilaskoulutuksesta	19
Kuva 5.	Jokainen koulutettava oppii eri tavalla	20
Kuva 6.	Palautetilaisuus on tärkeä ja monitasoinen tapahtuma	28
Kuva 7.	Kouluttajan on hallittava erilaisia oppimisympäristöjä	29
Kuva 8.	Haavoittuneista huolehtiminen vaikuttaa koko joukon taistelukykyyn	31
Kuva 9.	Oppimisympäristö muodostuu monista eri tekijöistä	32
Kuva 10.	Toiminnan jälkeinen yhteinen pohdinta syventää oppimista	36
Kuva 11.	Toimintakykyiset yksilöt muodostavat yhdessä toimivan joukon	37
Kuva 12.	Yhdessä toimiminen edistää oppimista ja yhteishenkeä	42
Kuva 13.	Luovan oppimisen teesit	46
Kuva 14–18.	Opetusmuodot	70
Kuva 19.	Luokkaopetus on osa sotilaskoulutusta	86
Kuva 20.	Sulkeisjärjestys on hyvin täsmällistä toimintaa	95
Kuva 21.	Asekäsittely on sotilaan perustaito	102
Kuva 22.	Ampujan on ymmärrettävä mitä tekee: osuma ratkaisee	107
Kuva 23.	Ampumataidon saavuttaminen alkaa ampumaradalla	115
Kuva 24.	Koulutusta voidaan havainnollistaa monin keinoin: tärkeintä on oppiminen	126
Kuva 25.	Simulaattoreita on useisiin käyttötarkoituksiin	127
Kuva 26.	Taisteluammunta on toimintaa ja ajattelua: ymmärtäminen on oleellista	136
Kuva 27.	Suunnittelun tulee perustua todellisuuteen: nuolen kärki etenee taistelukentällä	141
Kuva 28 ja 28B.	Näinkö? Vai näin?	146

Kuva 29.	Taistelutauko	149
Kuva 30.	Liikunta tuottaa mielihyvää	150
Kuva 31.	Taistelija taisteluammunnassa	156
Kuva 32.	Työturvallisuuslaki	157
Kuva 33.	Varomääräyskirjaset	158
Kuva 34.	Esimiehenä olet vastuussa	160
Kuva 35.	Osaaminen on turvallisuutta	162
Kuvio 1.	Muistiin painettujen asioiden säilyminen ylioppimis- tilanteessa	21
Kuvio 2.	Taitojen oppimisen vaiheita	26
Kuvio 3.	Koulutustapahtumien suunnittelun eteneminen on jatkuvaa ...	58
Kuvio 4.	Tavoitteiden ja palautteen suhde	71
Kuvio 5.	Taistelukoulutuksessa yhdistyvät sotiin eri taidot	116
Kuvio 6.	Kestävyysharjoittelu	144
Kuvio 7.	Liikuntaharjoitus	152
Taulukko 1.	Puolustusvoimien tavoitetaksonomia	17
Taulukko 2.	Vaihtoehtoisia koemenettelyjä	75
Taulukko 3.	Oikein toteutetun ja väärin toteutetun palautteen eroja	79
Taulukko 4.	Maksimaalinen hapenottokyky	143
Liite 1.	Harjoitussuunnitelmaesimerkki	168
Liite 2.	Koulutuskorttiesimerkki	173

JOHDANTO

Kouluttajan opas on tarkoitettu kaikille sotilaskouluttajan tehtävissä toimiville ja niihin harjaantuville. Opas on tarkoitettu käytettäväksi palkatun henkilökunnan ja reserviläisten koulutuksessa sekä varusmiesten johtaja- ja kouluttajakoulutuksessa.

Oppaan tarkoitus on antaa perusteita sotilaskoulutukseen liittyvien koulutustapahtumien ja harjoitusten suunnitteluun sekä toteutukseen. Opas tukee palkatun henkilökunnan, varusmiesten sekä reserviläisten koulutustaidon kehittymistä yhteiskunnan ja sodankäynnin muuttuvien vaatimusten mukaisesti. Oppaan tavoite on yhtenäistää puolustusvoimissa käytettäviä opetus- ja harjoitusmenetelmiä sekä niihin liittyviä käsitteitä.

Kouluttajan oppaan keskeisimpiä käsitteitä on ”koulutustapahtuma”. Esimerkiksi taistelu- tai ampumaharjoitus on koulutustapahtuma ja tietyt laajemmat kokonaisuudet, kuten varusmiesten peruskoulutuskausi, koostuvat useista johdonmukaisesti toisiinsa liittyvistä koulutustapahtumista. Tässä oppaassa ohjataan yhdistämään koulutustapahtumista saatua kokemuksellista tietoa sekä ajanmukaisia teorioita oppimisesta ja opettamisesta. Kaikkia yksittäisiä koulutustapahtumia tai tilanteita ei luonnollisestikaan voida käsitellä, vaan opas keskittyy yleisiin periaatteisiin ja koulutuksen keskeisiin kysymyksiin.

Kouluttajatehtävissä toimivien on osattava soveltaa tässä oppaassa esitettyjä periaatteita koulutusaiheen, tilanteen, olosuhteiden, oppimistavoitteen, kouluttajan kokemuksen sekä joukon koulutustason mukaan. Mitä paremmin kouluttaja hallitsee koulutus-toimintaan liittyvät periaatteet ja perusratkaisut, sitä paremmin hän kykenee soveltamaan niitä käytännössä.

Monet arvokkaimmista ja hyödyllisimmistä opetusmenetelmistä sekä kouluttajan taidoista opitaan vain käytännössä itse tekemällä. Kokeneet kouluttajat ovat oppineet erilaisia koulutustapahtumien toteuttamista edistäviä käytännön tietoja ja taitoja. Kokeneille kouluttajille opas tarjoaa mahdollisuuden arvioida kriittisesti omia ajattelumallejaan sekä opetus- ja toimintatapojaan. Aloitteleville kouluttajille opas antaa mahdollisuuden kehittää omaa ammattitaitoaan sekä syventää omaa tietämystään koulutustapahtumista.

Sotilaskouluttaja on oman alansa kasvatuksen ja opetuksen asiantuntija. Sotilaskouluttajan koulutustaito on nähtävä jatkuvasti kehittymistä vaativina henkilökohtaisina valmiuksina, jotka ilmenevät kouluttajan arvoina, asenteina sekä tietoina ja taitoina. Sotilaskouluttajan keskeisin tehtävä on suunnitella, toteuttaa, johtaa sekä arvioida ja kehittää koulutustapahtumia. Perimmiltään kaikki koulutustapahtumat on ymmärrettävä kouluttajan ja koulutettavien tavoitteelliseksi vuorovaikutukseksi.

Kouluttajan opas koostuu johdannosta sekä kuuden luvun muodostamasta kokonaisuudesta. Ensimmäinen luku ***Sotilaskoulutuksen tarkoitus*** käsittelee yleisellä tasolla sotilas-

koulutukselle asetettuja tavoitteita ja vaatimuksia. Kouluttajan on sisäistettävä näiden tavoitteiden ja vaatimusten merkitys jokaisessa koulutustapahtumassa. Toinen luku ***Koulutuksen perusteet*** käsittelee koulutustapahtumiin, kouluttajan toimintaan sekä oppimiseen liittyviä keskeisimpiä ilmiöitä. Kolmannessa luvussa ***Opetusmenetelmät sotilaskoulutuksessa*** kuvataan yleisimpiä sotilaskoulutuksessa käytettäviä opetusmenetelmiä ja niiden käyttöperiaatteita. Neljäs luku ***Koulutustapahtumat*** on oppaan painopiste. Tässä luvussa luodaan yhtenäinen suunnittelu- ja toimintamalli käytettäväksi sotilaskoulutuksen koulutustapahtumissa. Viidennessä ***Fyysisen koulutuksen harjoitukset***-luvussa käsitellään keskeisimpiä fyysiseen- ja liikuntakoulutukseen liittyviä periaatteita. Kuudes luku ***Palvelusturvallisuus*** käsittelee asevelvollisten sekä palkatun henkilöstön koulutuksen tärkeimpiä palvelusturvallisuuteen liittyviä tekijöitä.

Kouluttajan opas on tarkoitettu käytettäväksi varusmies- ja reserviläiskoulutuksessa sellaisenaan sekä palkatun henkilökunnan koulutuksessa yhdessä muiden sotilaspedagogiikan teosten kanssa.

1

SOTILASKOULUTUKSEN TARKOITUS

Tässä luvussa käsitellään yleisellä tasolla sotilaskoulutukselle asetettuja tavoitteita ja vaatimuksia. Kouluttajan on sisäistettävä näiden tavoitteiden ja vaatimusten merkitys jokaisessa koulutustapahtumassa.

1.1 SOTILASKOULUTUKSEN TAVOITTEET

Sotilaskoulutus on osa puolustusvoimien lakisääteisiä tehtäviä. Sotilaskoulutuksen tavoite on opettaa ja harjaannuttaa yksilöä sekä joukkoa kriisien tai sodan varalle. Sotilaskoulutuksella kehitetään yksilön fyysistä, henkistä, sosiaalista ja eettistä toimintakykyä. Sotilaskoulutuksen päämäärä on varmistaa yksilön ja joukon tarvitsema osaaminen sodassa ja eriasteisissa kriiseissä. Sodan perusolemuksen, taistelun kuvan sekä kriisinhallinnan erilaisten vaatimusten ymmärtäminen on tämän takia erittäin tärkeää.

Sotilaskoulutus on tavoitteellista vaikuttamista koulutettavien asenteisiin sekä tietoihin ja taitoihin. Sotilaskoulutus on organisoitua ja ajalliselta kestoaltaan etukäteen määrättyä koulutettavien oppimisen ohjaamista. Koulutuksessa korostuvat kouluttajan ja koulutettavien välinen vuorovaikutus sekä koulutettavan halu oppia – motivaatio. Koulutuksella vaikutetaan koulutettavaan kokonaisvaltaisesti, koska siihen liittyy läheisesti kasvatus.

Kuva 1. Kouluttamasi joukko koostuu yksilöistä.

Sotilaskasvatuksella tarkoitetaan yksilöön kohdistuvaa inhimillistä toiminnallista kokonaisuutta, jonka pohjalle koulutettavien oppiminen rakentuu. Sotilaskasvatus on koulutettavien henkisen kasvun sekä kehityksen tukemista ja ohjaamista syvällisellä tasolla. Tarkoitus on kehittää koulutettavien maanpuolustustahtoa, motivaatiota, vastuuntuntoa, moraalia ja etiikkaa, yhteistoiminnallisuutta ja sosiaalisuutta sekä itseluottamusta.

Sotilaskoulutuksen tulee antaa perusteita koulutettavien kasvamiselle vastuuntuntoisiksi kansalaisiksi. Koulutuksen on mahdollistettava tiedollisten, taidollisten sekä henkisten valmiuksien kehittäminen yksilötasolla. Koulutuksen lopputulos on taitavista ja toimintakykyistä yksilöistä muodostuva suorituskykyinen sodan ajan joukko.

Kuva 2. Sotilaskoulutuksen tavoitteena on sodan ajan joukko.

Varusmiespalveluksen jälkeen johtajien tulee kyetä kouluttamaan itse oma joukkonsa. Tämän takia osa koulutuksesta tulee järjestää siten, että varusmiesjohtajat suunnittelevat ja toteuttavat opetuksen sekä harjoitukset oman kouluttajan ohjeistuksen mukaisesti. Tämä on johtaja- ja kouluttajakoulutuksen keskeinen päämäärä.

1.2 SOTILAAN TOIMINTAKYKY JA JOUKON SUORITUSKYKY

Sotilaan toimintakyky

Sotilaan toimintakyky on oppimisen ja kokemusten myötä kehittyvä hyvin yksilöllinen toimintavalmiuksien kokonaisuus. Toimintakyky on yksilön kokonaisvaltaista fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja eettistä valmiutta toimia tilanteenmukaisesti sekä luovasti ja vastuullisesti erilaisissa tilanteissa. Yksilön tulee toimia tilanteen mukaisesti erilaisissa tehtä-

vissä ja ympäristöissä, joille ovat ominaisia muuttuvuus, epävarmuus, ristiriitaisuudet ja yllätyksellisyys.

Toimintakyky tähtää inhimillisten valmiuksien kehittämiseen.

Ihmisten merkitys ja inhimilliset valmiudet eivät ole viime vuosina sodankäynnissä vähentyneet, vaikka niiden merkitys ja esiintymismuodot ovat osin muuttuneet.

Toimintakyky kehittyy tietojen ja taitojen suunnitelmallisen opettamisen sekä asenteiden, perinteiden ja käyttäytymisnormien kasvattamisen avulla. Sotilaskoulutus luo pohjan yksilölliselle toimintakyvylle ja sen kehittymiselle. Koulutuksen avulla tuetaan yksilöiden toimintakykyyn liittyvien osatekijöiden kehittymistä, koska ilman sitä yksittäiset sotilaat ja joukot eivät pysty tehokkaasti toteuttamaan vaadittavia tehtäviä.

Toimintakyky tähtää siihen, että sotilas pystyy yksin ja joukon jäsenenä toimimaan taistelukentän olosuhteissa määrätietoisesti, oma-aloitteellisesti ja tietoisena tilannekuvasta käsketyt tehtävän mukaisesti. Sotilaan toimintakyvyn kannalta keskeinen tekijä on tietojen ja taitojen soveltamiskyky muuttuvissa toimintaympäristöissä sekä tilanteissa. Johtajien toimintakyvyltä nykyaikainen taistelukenttä edellyttää itsenäisyyttä, oma-aloitteisuutta, vastuuntuntoa, oikeudenmukaisuutta, valmiuksia omaan ajatteluun sekä kykyä tehdä eettisesti kestäviä päätöksiä.

Joukon suorituskyky

Toimintakyvyn käsite liittyy läheisesti suorituskyvyn käsitteeseen, koska koulutuksen tavoite on saada yksilöt toimimaan suorituskykyisen sodan ajan joukon osana. Suorituskyky on lähinnä joukon ominaisuus, jossa yksilöiden toimintakyky on yhdistynyt joukon suorituskyvyksi. Suorituskykyisen joukon on kyettävä toimimaan tehokkaasti sodan ajan muuttuvissa olosuhteissa. Suorituskyky ja joukon tehokkuus konkretisoituvat joukon kyvyssä täyttää sille suunnitellut tai käsketyt tehtävät.

Sotilaskoulutuksen lähtökohta on, että koulutuksen sisältö vastaa mahdollisimman aidosti sodan ajan joukkojen käyttöperiaatteita. Joukkojen käyttöperiaatteet muodostuvat kokonaisuudesta, joka koostuu taistelun kuvasta, joukon kokoonpanosta, kalustosta ja varustuksesta sekä sodan ajan ensimmäisestä suunnitellusta tehtävästä. Kouluttajan on ymmärrettävä, että kaikki hänen koulutustoimintaansa liittyvät ratkaisut vaikuttavat suorituskykyisen ja taistelukelpoisen joukon muodostumiseen.

1.3 KOULUTUKSEN VAATIMUKSET

Asevelvollisten koulutuksen keskeisimmät tavoitteet on ilmaistu suoritusvaatimuksissa. Ne määrittävät koulutukselle tavoitteet, jotka sodan ajan joukkojen sekä johtajien ja taistelijoiden tulee koulutuksen jälkeen kyetä saavuttamaan.

Sotilaskoulutusta ohjataan lisäksi pysyväisasiakirjoilla (PAK), jotka sisältävät eri koulutuskausien koulutussuunnitelmat. Koulutussuunnitelmat määrittävät koulutuksen päämäärän, tavoitteen, sisällön ja ajankäytön. Koulutusta ohjataan lisäksi ohjesäännöillä, oppailla, käsikirjoilla ja koulutusohjeilla, jotka määrittelevät koulutustapahtumille ja koulutuksen sisällöille tiettyjä periaatteita.

Taistelukentällä tarvittavat valmiudet ovat asevelvollisten koulutuksen tärkein lähtökohhta. Nämä valmiudet luovat pohjan koulutustavoitteille sekä vaatimukset yksittäisen yksilön toimintakyvyille ja joukkojen suorituskyvyille.

Sotilaskoulutus ei saa tuottaa massamaisia suorittajia, vaan monitaitoisia, ajattelukykyisiä ja vastuullisia sotilaita.

Taistelukenttä edellyttää sotilaan toimintakyvyltä seuraavia vaatimuksia, jotka on otettava huomioon kaikessa koulutuksessa:

- aseiden ja asejärjestelmien käytön hallinta
- taistelutekniikan yksityiskohtainen hallinta
- tilannetietoisuus, tilanteenmukaisuus ja kyky tehdä omia johtopäätöksiä
- käskyjen ja määräysten noudattaminen sekä sotilaallisen kurin ymmärtäminen
- itseluottamus ja oma-aloitteisuus
- riittävä fyysinen kunto
- kyky toimia jäsenenä ryhmässä ja joukossa
- kyky hallita stressi-, pelko- ja taistelureaktioita
- kyky jatkuvaan oppimiseen sekä luovuuteen ja tilanteenmukaisuuteen
- kyky oman toimintakyvyn hallintaan, analysointiin ja kehittämiseen
- vastuuntunto omista varusteista sekä joukon kalustosta ja materiaalista.

Kouluttajan ymmärrettävä, mitä edellä kuvattujen vaatimusten täyttäminen edellyttää koulutukselta ja erityisesti, miten se ilmenee yksilön ja joukon koulutuksessa sekä yksittäisissä koulutustapahtumissa. Koulutettavan joukon puolustushaara, aselaji ja koulutushaara vaikuttavat siihen, miten edelläkuvatut vaatimukset painottuvat koulutuksessa.

Kuva 3. Koulutuksen tavoitteena on ajattelukykyinen sotilas.

1.4 KOULUTUSTAVOITTEIDEN ASETTAMINEN

Tavoitteiden määrittely on oppimisen ja oppimisprosessin lähtökohta. Yksinkertaistettuna asetettu tavoite kuvaa lähinnä tulosta, johon oppimisella tulisi päästä. Tavoite luo pohjan opetuksen sisällölle, opetusmateriaalin käytölle sekä opetusmenetelmien valinnalle.

Koulutustapahtumien tavoite on määriteltävä mahdollisimman selkeästi ja yksityiskohdaisesti. Tavoitteiden tulee kertoa tarkasti myös se, miksi jokin asia tehdään, niin kuin se tehdään. Jos tavoitteet eivät ole riittävän tarkasti selvillä, oppimistulosten arviointi saattaa olla sekä kouluttajan että koulutettavien kannalta vaikeaa.

**Mieti mitä koulutettavien on osattava
koulutustapahtuman jälkeen.**

Kouluttajan on otettava tavoitteita määriteltäessä huomioitava seuraavia tekijöitä:

- mitä koulutettavien on osattava koulutustapahtuman jälkeen
- missä olosuhteissa ja tilanteissa asia tai suoritus on tunnettava, osattava tai hallittava
- mitä nopeuden, tarkkuuden tai virheettömyyden kriteerejä arvioinnissa käytetään
- onko mahdollista, että kouluttaja ja koulutettavat ymmärtävät tavoitteen eri tavalla

- onko tavoite saavutettavissa, kun huomioidaan yksilön sekä joukon aikaisemmat tiedot ja taidot sekä käytettävissä oleva aika
- tietävätkö koulutettavat tarkasti, mitä heiltä odotetaan tai vaaditaan?

Tavoitteiden asettelu

Tavoitteen asettelussa käytetään yleensä tavoitetaksonomiaa. Sen tarkoitus on jäsentää osaamistasoja ymmärrettävään järjestykseen. Tavoitetaksonomian avulla pyritään yhtenäistämään tavoitteenasetteluun liittyviä osaamistasoja. Taulukossa 1 on esitetty sotilas-koulutuksessa käytettävä tavoitetaksonomia.

	TAVOITETASOT	
TUNTEE Yksilö tai joukko tunnistaa asian sekä kykenee tekemään yksinkertaisia tietoja ja taitoja vaativan suorituksen.	OSAA Yksilö tai joukko kykenee tekemään kokonaissuorituksen, johon vaaditaan tietojen ja taitojen yhdistämistä.	HALLITSEE Yksilö tai joukko kykenee soveltamaan ja yhdistelemään opittuja tietoja ja taitoja ympäristön muuttuvien vaatimusten mukaisesti.

Taulukko 1. Puolustusvoimien tavoitetaksonomia.

Kuvatussa tavoitetaksonomiassa on kaksi ulottuvuutta:

- koulutustapahtumaan liittyvien tietojen, taitojen ja asenteiden oppiminen
- yksilön ja joukon tavoitteita kuvaavat vaatimukset.

Kouluttajien ja koulutettavien on tiedettävä, mitä asetetut tavoitteet tarkoittavat koulutuksessa ja yksittäisissä koulutustapahtumissa. Tavoitteiden määrittäminen ainoastaan tavoitetaksonomian mukaisesti ei kuitenkaan riitä yksilöidyn opetustavoitteen ilmaisemiseen koulutettaville ja joukolle.

Koulutettavien on aina ymmärrettävä, mikä on koulutustapahtuman tavoite.

Koulutustapahtumien tavoitteet on ilmaistava niin selkeästi ja maanläheisesti, että jokainen koulutettava ymmärtää, mitä tässä harjoituksessa pyritään oppimaan. Kouluttajien on pyrittävä kertomaan tai näyttämään koulutettaville käytännön esimerkein, mitä tavoitteet yksilön tai joukon osalta juuri tässä harjoituksessa tarkoittavat. Tarkoitus on, että koulutettaville syntyy mielikuva tavoiteltavasta suorituksesta.

2

KOULUTUKSEN PERUSTEET

Tässä luvussa käsitellään koulutustapahtumiin, kouluttajan toimintaan sekä oppimiseen liittyviä keskeisimpiä ilmiöitä ja niiden vuorovaikutusta.

2.1 OPPIMINEN SOTILASKOULUTUKSESSA

Oppiminen on laaja ja monimuotoinen käsite. Yksinkertaisesti ilmaistuna oppimisella tarkoitetaan suhteellisen pysyviä, kokemukseen perustuvia muutoksia koulutettavan tiedoissa, taidoissa ja valmiuksissa sekä niiden yhdessä aikaansaamissa toiminnassa. Oppiminen lisää koulutettavan mukautumiskykyä vaihtelevissa tilanteissa ja mahdollistaa ympäristön muutosten ennakoinnin sekä erilaisten ilmiöiden hallinnan.

**Keskeistä on, mitä koulutettava oppii,
ei kouluttaminen eikä sen näytäväyys.**

Oppiminen on prosessi, jossa kokemus muuttuu tiedoiksi, taidoiksi ja asenteiksi. Oppijan aikaisemmat tiedot, motivaatio, persoonalliset kyvyt, tarkkaavaisuuden suuntaaminen, oppimisstrategiat sekä kouluttajan toiminta, opetusmenetelmän valinta ja oppimistulosten arviointi sekä mittaaminen vaikuttavat oppimiseen.

Nykyisen käsityksen mukaan oppimisen liittyy seuraavia periaatteita:

- uuden oppimisessa koulutettavan aikaisemmat tiedot ja taidot ovat tärkeitä
- oppiminen pohjautuu koulutettavan omaan aktiiviseen toimintaan
- yksittäisten asioiden oppimista edistää kokonaisuuksien ymmärtäminen
- oppimiseen liittyviä asioita ymmärretään ja tulkitaan monilla eri tavoilla
- arvioinnin ja mittaamisen tulee olla monipuolista ja tukea tavoitetta sekä oppimista
- taitojen oppiminen vaatii suunnitelmallista ja pitkäaikaista harjoittelua
- ongelmakeskeisyys korostuu erityisesti aikuisten oppimisessa
- kouluttajan ja koulutettavan vuorovaikutuksella on tärkeä merkitys oppimisessa
- opittujen tietojen ja taitojen siirtäminen ja soveltaminen eri tilanteisiin on tärkeää.

Sotilaskouluttajan on ymmärrettävä oppimiseen ja oppimisprosessiin vaikuttavia tekijöitä. Näistä ovat keskeisimmät koulutustapahtumiin liittyvät tavoitteet, opetusmenetelmät, opetusmateriaali, oppimisympäristö, arviointi ja mittaaminen, vuorovaikutus, motivaatio ja oppimisilmapiiri, koulutettavien aikaisemmat tiedot ja taidot sekä olosuhteet.

Oppimisen monitahoisuus korostuu sotilaskoulutuksessa. Sodan aikana sotilaiden tulee kyetä toimimaan käskyjen, opittujen tietojen sekä taitojen mukaisesti ja vaistonvaraisesti. Sotilaskoulutuksessa korostuu myös taitojen ja erilaisten toimintatapojen oppiminen sekä erityisesti niiden soveltaminen käytäntöön. Koulutettavien omaa ajattelua ja itseohjautuvuutta tukevat valmiudet ovat myös tärkeitä.

Oppimiselle on ominaista, että opittu tietomäärä ei kasva siihen käytetyn ajan kanssa. Motivaatio, vireystila, oppimisympäristö, lepo, ravinto, opetusmenetelmät ja -materiaali sekä kouluttajan toiminta vaikuttavat opiskelutehokkuuteen ja oppimisen edistymiseen. Oppiminen saattaa joskus näyttää ja tuntua hankalalta, vaikka oppimisympäristö olisi kunnossa. Tämä saattaa johtua luonnollisista oppimistasanteista. Oppimista ei tällöin tapahdu tasaisesti yhtä paljon päivästä toiseen.

Uuden oppimisen aloittaminen on kaikille alussa hankalaa.

Koulutukseen, oppimiseen ja oppimisympäristöön liittyy monia erityispiirteitä, jotka johtuvat sotilaskoulutuksen tavoitteista ja toimintaympäristöstä. Koulutettavien kuorimitusta lisää, että sotilasorganisaatio on palvelukseen astuvalle nuorelle melko tuntematon. Koulutettavilla ei ole välttämättä aikaisempaa kosketusta asepalveluksen aikana opettaviin asioihin. Varsinkin alkuvaiheessa koulutettavien toimintaan vaikuttavat sotilaskoulutuksesta muodostuneet ennakkokäsitykset. Osalla koulutettavista saattaa olla vääristyneitä mielikuvia puolustusvoimien sotilaskoulutuksesta.

Kuva 4. Koulutettavilla on ennakkokäsityksiä sotilaskoulutuksesta.

Vaikka oppiminen on aina yksilöllistä, puolustusvoimien toiminnalle on ominaista, että oppiminen tapahtuu pitkälti tietyn ryhmän tai joukon osana. Tämän takia vuorovaikutus, yhteistoiminnallinen oppiminen ja pienryhmätoiminta painottuvat oppimisessa. Vertaistuellalla, esimerkiksi taistelijaparilla ja ryhmällä, on monessa oppimistapahtumassa tärkeä merkitys.

Yhtenäisen joukon kouluttamisen lähtökohdat ovat puolustusvoimissa haasteelliset. Koulutettavien kokemustausta ja opiskeluhistoria poikkeavat toisistaan, ja myös heidän oppimistyylinsä ja -tottumuksensa, asenteensa, odotuksensa ja uskomuksensa oppimisesta ovat erilaisia. Sotilaskoulutukselle on ominaista, että opetus ei perustu koulutettavan omiin tarpeisiin. Koulutettavien aikaisemmat tiedot ja taidot opetettavista asioista parantavat kouluttajan toimintaedellytyksiä, koska ne ovat sotilaalliselta lähtötasolta melko samanlaiset.

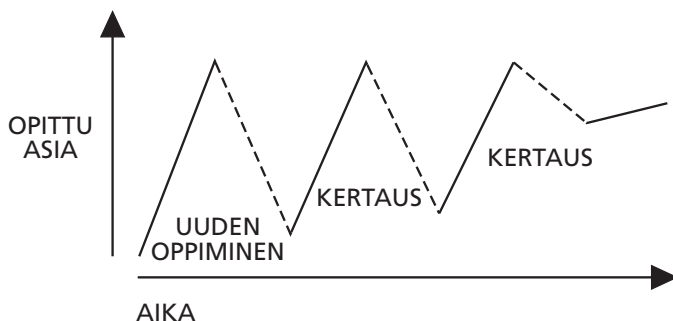
Kuva 5. Jokainen koulutettava oppii eri tavalla.

2.1.1 Oppiminen ja muistaminen

Oppimiseen liittyy läheisesti muistamisen ilmiö. Sillä tarkoitetaan mieleen painamista ja säilyttämistä sekä aikaisempien kokemusten mieleen palauttamista. Muisti jakautuu 1 – 5 sekunnin pituiseen sensoriseen muistiin, noin minuutin mittaiseen työmuistiin, muuttaman tunnin mittaiseen väliaikaiseen muistiin sekä eliniän aikaiseen pitkäkestoiseen muistiin. Pitkäkestoisen muistin vahvistaminen on tärkeää sotilaskoulutuksessa.

Parhaiten muistamme asiat, jotka voimme yhdistää aikaisemmin oppimaamme.

Koulutustapahtumien sisältö ja rytmitys, harjoitus- ja toistokertojen määrä, koulutettavien aktiivisuus, vireystila ja motivaatio sekä kouluttajien käyttämät opetusmenetelmät vaikuttavat muistissa säilymiseen. Muistiaineksesta unohtuu ensimmäisinä päivinä eniten, sen jälkeen unohtamisen määrä vähenee.

Kuvio 1. Muistiin painettujen asioiden säilyminen ylioppimistilanteessa.

Kertaaminen vähentää unohtamisen vaikutusta. Asioiden riittävällä kertaamisella ja toistokoulutuksella saavutetaan ylioppimista. Ylioppimisen johdosta asiat muistetaan huomattavasti paremmin. Tiedot ja taidot säilyvät ylioppimisen ansiosta muistissa pitkiä aikoja. Ylioppiminen liittyy sotilaskoulutuksessa erityisesti automaatiota vaativien perustaitojen oppimiseen. Jokaisen kertaamisen yhteydessä tulisi oppimisen mielekkyyden kannalta täydentää jo opittua asiaa.

Kertaaminen vahvistaa muistamista ja oppimista.

Muistamisen ja erityisesti oppimisen edistämiseksi kouluttajan on otettava huomioon koulutustapahtumissa seuraavia asioita:

- koulutettava muistaa parhaiten asiat, jotka voi yhdistää aikaisempaan opittuun
- muistiin painaminen vaatii aikaa
- väsymys ja heikko ravinnon saaminen vaikuttavat ehkäisevästi muistamiseen
- koulutettava muistaa tärkeäksi katsomansa asiat paremmin kuin muut asiat
- jos muistettavaan asiaan liittyy positiivista kannustusta, muistikuva vahvistuu
- koulutettavan tarkkaavaisuus voi kohdistua vain yhteen asiaan kerrallaan
- koulutustapahtumien rytmitys, joustavuus sekä tauot edistävät muistamista
- ylioppittua tietoa tai taitoa ei unohda koskaan kokonaan.

Väärän suorituksen poisoppiminen on hankalampaa kuin uuden oppiminen.

Sotilasorganisaatioon sopeutuminen vie palveluksen alkuvaiheessa suuren osan koulutettavien voimavaroista.

2.1.2 Oppiminen ja motivaatio

Motivaatio on tiettyyn tilanteeseen liittyvä, koulutettavan käyttäytymistä virittävien ja ohjaavien motiivien aikaansaama tila, jossa koulutettava toimii jonkin päämäärän saavuttamiseksi. Jos koulutettava kokee toiminnan mielekkääksi, hän on valmis ponnistelemaan tavoitteen saavuttamiseksi. Motivaation merkitys joukon toimintaan on tärkeä, koska yhdenkin koulutettavan heikko motivaatio voi vaikuttaa koko joukon motivaatioon ja oppimistavoitteiden saavuttamiseen.

Motivaatio on oppimisen perusedellytys.

Motivaatio jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen motivaatioon. Koulutettavan tavoitteenasettelusta riippuu, onko koulutustapahtuma sisäisesti tai ulkoisesti motivoiva. Ulkoinen motivaatio pyrkii saamaan ulkoisia palkkioita toiminnoista ja suorituksista. Ulkoinen motivaatio tarkoittaa, että koulutettava toimii ainoastaan kouluttajan vaatimuksesta tai pakosta.

Onnistuneet suoritukset ja menestyksen kokeminen vahvistavat motivaatiota, mutta epäonnistumiset ja negatiivinen palaute yleensä heikentävät sitä.

Ulkoiseen motivaatioon liittyvät tunnuspiirteet:

- koulutettavan oppimistavoitteet määräytyvät ulkopuolelta
- koulutettava näkee oppimisen omien kykyjensä ja suoritusten arviointina
- koulutettava opiskelee ulkoisen palkkion toivossa tai rangaistuksen pelossa
- kouluttajan kannustus ja tunnustus ovat motivaation ainoa lähde
- koulutettava kokee virheet epäonnistumisina.

Oppimisessa on tärkeää saavuttaa sisäisen motivaation tunne. Sisäisen motivaatio saa alkunsa suoritettavasta tehtävästä, ja siihen liittyy luontainen halu suoriutua tehtävästä mahdollisimman hyvin.

Sisäiseen motivaatioon liittyvät tunnuspiirteet:

- koulutettava pitää uuden tiedon ja taidon oppimista tavoiteltavana asiana
- koulutettava kokee itse oppimisprosessin palkitsevaksi ja tyydyttäväksi
- koulutettava kykenee määrittelemään tavoitteet oppimiselleen ja hyväksyy ne
- koulutettavan oma halu ottaa vastuuta omasta oppimisesta
- koulutettavan sitoutuminen tavoitteiden ja päämäärien saavuttamiseen.

Sotilaskoulutuksessa ohjaus, motivointi ja kannustus ovat tärkeitä, koska aiheet, opetusmenetelmät sekä oppimisympäristö ovat koulutettaville uusia. Kouluttajan tulisi pyrkiä siihen, että koulutustapahtumat tukisivat mahdollisimman paljon koulutettavan sisäistä motivaatiota. Koulutettavien motivaatiota voidaan edistää avoimella vuorovaikutuksella, aktiivoilla opetusmenetelmillä, ongelmakeskeisyydellä, asiallisuudella ja joustavuudella sekä olosuhteiden huomioonottamisella.

Hyvä oppimismotivaatio ja -ilmapiiri syntyy pitkälti kouluttajan oman toiminnan tuloksena.

Kouluttaja voi vaikuttaa koulutettavien motivaatioon monilla eri toimenpiteillä, jotka edistävät oppimistavoitteiden saavuttamista. Hyvän oppimisilmapiirin syntymisen perusedellytys on perusyksikön henkilöstön avoin ja hyvä yhteishenki.

Koulutettavien motivaatiota lisääviä tekijöitä ja toimenpiteitä:

- kouluttajien asenne, kiinnostus ja esimerkki
- avoin ja vuorovaikutuksellinen suhde koulutettavaan
- joukon koulutustason ja kokemustaan huomioonottamisella
- selkeiden ja saavutettavissa olevien tavoitteiden asettaminen
- tavoitteiden realistisuus ja saavutettavuus sekä riittävän tarkka ohjeistus
- oppimista tukevan oppimisympäristön ja ilmapiirin rakentaminen
- koulutettavien rohkaiseminen ja kannustaminen
- joustava aikataulu ja riittävät sekä oikea-aikaiset tauot
- oppimisen ja koulutuksen kytkeminen aikaisempaan opittuun

- aktivoivien opetusmenetelmien käyttö ja aitojen tehtävien antaminen
- koulutusolosuhteiden huomioimisella
- palautteen antaminen ja koulutettavan sisäisen motivaation edistäminen
- huumorin oikea-aikaisella ja persoonallisella käytöllä.

Oppimismotivaation herättäminen ja ylläpito tapahtuu parhaiten selkeän tavoiteasettelun avulla.

Koulutettavien motivaatiota heikentävät tekijät:

- negatiiviset oppimiskokemukset
- kouluttajan huono motivaatio ja koulutustaito
- korkea vaatimustaso suhteessa aikaan tai koulutettavien kokemustaan
- vähäinen ja huonokuntoinen opetusmateriaali
- jatkuva kiire ja tunne ajankäytön tehottomuudesta
- vähäinen palaute ja jatkuva negatiivinen palaute
- liiallinen kilpailu ja tasoryhmien väärä käyttö
- koulutettavan huono itsetunto ja -varmuus
- koulutettavan henkilökohtaiset ongelmat ja oppimisvaikeudet.

Koulutettavien heikko motivaatio voi näkyä koulutettavien välinpitämättömyytenä, heikkona keskittymisenä, tuskaisuutena tai ahdistuneisuutena.

2.1.3 Oppimistavat ja oppimisvaikeudet

Oppimistavoilla tarkoitetaan yksilölle tyypillistä tapaa toimia tai ajatella. Koulutettavien oppimistavat vaihtelevat yksilöittäin. Osa koulutettavista oppii parhaiten kuulemansa perusteella, osa näkemällä, katselemalla tai tekemällä. Sotilaskoulutuksessa korostuu tekemällä oppiminen.

**Jokainen koulutettava on yksilö.
Häntä on kohdeltava myös yksilönä.**

Uuden oppiminen on alussa kaikille vaikeaa. Osalla koulutettavista on synnynnäisiä tai aikaisemman oppimishistoriansa aikana muodostuneita oppimisvaikeuksia. Koulutettavien oppimisvaikeudet saattavat ilmetä heikkoina kädentaitoina, kömpelyytenä, hitautena, keskittymishäiriöinä sekä huonona itsetuntona ja erilaisina pelkoina tai pelkotiloina. Koulutettavien erilaiset tarkkaavaisuushäiriöt voivat haitata erilaisten taitojen oppimista. Tarkkaavaisuushäiriöt ilmenevät lyhytjänteisenä toimintana, hahmotushäiriöinä ja motorisena kömpelyytenä.

Kouluttajan on tunnetava alaisensa.

Kieliongelmat ja kulttuurierot saattavat vaikeuttaa etniseltä taustaltaan erilaisten koulutettavien toimintaa. Koulutettavaa ei saa tämän takia leimata muuta huonommaksi. Kun kouluttaja ymmärtää, millaisia vaikeuksia koulutettavalla on, hänen pitää parhaan kykynsä mukaan yrittää tukea koulutettavaa oppimisessa ja auttaa häntä löytämään apukeinoja oppimisen tueksi.

2.1.4 Taitojen oppiminen

Sotilaskoulutus vaatii motoristen taitojen oppimista. Taitojen opettamisessa on otettava huomioon opittavan taidon ominaisuudet, koulutettavien lähtötaso, aikaisemmat tiedot, asenteet ja motivaatio. Mitä laaja-alaisemmista, monimutkaisemmista sekä soveltamista ja yhdistämistä vaativista taidoista on kysymys, sitä enemmän korostuu kouluttajan ohjauksen merkitys.

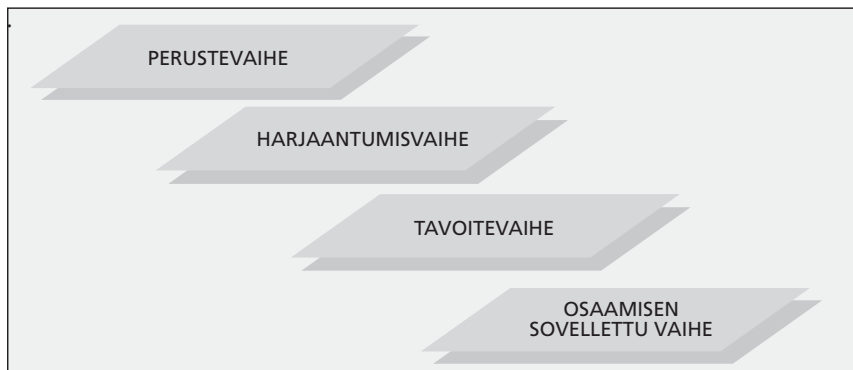
Muista, että taitojen oppimisessa ilmenee merkitäviä yksilöllisiä eroja.

Taitojen oppimiseen liittyvät yksilölliset erot johtuvat lähinnä persoonallista ominaisuuksista ja erilaisista oppimistavoista. Opetus- ja oppimistapahtumassa kouluttajan tulee pystyä joustavasti käyttämään ja yhdistämään ”toiminnasta teoriaan” ja ”teoriasta toimintaan” -periaatteita.

Puolustusvoimissa on edetty perinteisesti ”teoriasta toimintaan”. Joissakin tilanteissa parempia tuloksia kuitenkin saavutettaisiin, mikäli ensin pidettäisiin harjoitus ja vasta sen jälkeen oppitunti. Kun oppitunti pidetään harjoituksen jälkeen, koulutettavilla on parempi ja syvällisempi mielikuva käsiteltävästä asiasta. Tämä voi olla oppimisen kannalta joissakin tilanteissa eduksi.

Taitava suoritus koostuu monista toisiaan oikea-aikaisesti seuraavista vaiheista. Koulutuksen tavoite on saavuttaa taidossa sellainen taso, että suoritus ei vaadi tietoista tarkkailua tai ulkoista ohjaamista. Sotilaskoulutuksessa on tärkeää, että taitavan suorituksen oikeellisuus ja korkeatasoisuus säilyvät vaihtelevissa ja vaikeissakin olosuhteissa. Taitava suoritus on suunnitelmallisen ja pitkäaikaisen oppimisen tulos. Se ilmenee toiminnan automatisoitumisena ja kykyinä soveltaa taitoja.

Taitojen opettaminen jaetaan sotilaskoulutuksessa kuvion 2 mukaisesti neljään eri vaiheeseen.

Kuvio 2. Taitojen oppimisen vaiheita.

Taitojen oppimisen **perustevaiheessa** luodaan taitoon liittyvä tiedollinen pohja. Kyseessä on yksinkertaisesti tiettyyn taitoon liittyvien perusteiden ymmärtäminen sekä tavoitteiden selkiintyminen ja halutun lopputuloksen ymmärtäminen. Tämä voidaan toteuttaa oppitunnilla tai näyttämällä esimerkkisuoritus. Apuna voidaan käyttää myös valokuvia, videokuvaa ja opetuselokuvia.

Harjaantumisvaiheessa harjoitellaan tiettyjä osataitoja, jotka liittyvät kokonaissuoritukseen. Taitojen oppiminen vaatii tässä vaiheessa tietoista tarkkailua ja ulkoista palautetta. Osataitoja pitää harjaantumisvaiheessa harjoitella kertaamalla samaa osasuoritusta useita kertoja. Toistokoulutus on yksi harjaantumisvaiheen keskeisimmistä opetusmenetelmistä. Kouluttajan on toistokoulutuksessa kiinnitettävä erityinen huomio koulutettavien motivointiin, taukoihin, joustavuuteen sekä palautteen antamiseen.

Tärkeintä ei ole toistojen määrää, vaan se, mitä koulutettavat oppivat.

Tavoitevaiheessa osasuoritukset yhdistetään kokonaissuoritukseksi, joita pyritään edelleen kehittämään automaattisuoritukseksi. Tällöin oman kontrollin ja ulkoisen palautteen merkitys vähenee. Tavoitevaiheessa koulutettavan tulisi itse tietää, miksi suoritus epäonnistui ja miten sitä tulisi korjata.

Osaamisen sovelletussa vaiheessa opittuja tietoja ja taitoja on kyettävä yhdistämään ja siirtämään erilaisiin tilanteisiin. Niitä on pystyttävä myös soveltamaan ympäristön sekä muuttuvien tilanteiden ja vaatimusten mukaisesti. Taito- ja suoritustaso on sovelletussa vaiheessa kyettävä ylläpitämään myös vaikeissa ja muuttuvissa olosuhteissa.

Yleisiä periaatteita taitojen oppimisesta

Sotilaan perustaitojen opettaminen peruskoulutuskaudella on pitkälti henkilökohtaisten motoristen taitojen sekä pienten taisteluteknisten taitojen opettamista. Automatisoitumisen tavoite korostuu eri taitojen oppimisessa sotilaskoulutuksessa. Toimintojen automatisoitumisella pyritään tietyissä asioissa vaistonvaraiseen toimintaan. Nopeiden vaistonvaraisten toimintojen hallinta on taistelukentällä tärkeää, koska sotilaan on kyettävä tekemään nopeita ratkaisuja oman tilannekuvansa pohjalta.

Harjaantumisvaiheessa käytetään toistokoulutusta. Toistot kuuluvat taitojen oppimiseen välttämättömänä osana. Toistokoulutus saattaa väärin käytettynä heikentää harjoitusten mielekkyyttä tai koulutettavan motivaatiota. Motivaation kannalta on tärkeää perustella oppijoille opeteltavien taitojen merkitys, asiayhteyksien käsittäminen sekä syy- ja seuraus-yhteydet.

Taitojen oppimisen kannalta on tärkeää päästä ylioppimiseen ja syväoppimiseen. Ne luovat perustan toimia uusissa, vaikeissa ja yllättävissä tilanteissa. Tämä vaatii liikesuoritusten ehdotonta oikein opettamista ja oppimista heti ensimmäisten harjoituskertojen aikana. Mikäli toiminnassa vaadittavat motoriset liikkeet tai suoritus opitaan väärin, näiden liikemallien tai suoritusten poisoppiminen jälkeenpäin on erittäin vaikeata ja työlästä. Se vaatii silloin paljon enemmän harjoittelua kuin puhtaasti uuden liikemallin tai suorituksen opettelu.

Taitojen oppimisessa korostuu siirtovaikutus eli kyky laajentaa ja soveltaa tietyssä asiayhteydessä opittuja tietoja ja taitoja muissa asiayhteyksissä sekä tilanteissa. Koulutuksen pitää sisältää harjoituksia, joissa pystytään hyödyntämään ja soveltamaan opittuja taitoja eri ympäristöissä ja tilanteissa. Erityisesti tarvitaan koulutettavien ajatteluvälineiden kehittymistä tukevia harjoituksia.

Sotilaskoulutuksessa on päästävä irti pelkästään kaavamaisten tietojen ja taitojen soveltamisesta.

Palautteesta oppiminen liittyy keskeisesti taitojen oppimiseen. Taitojen oppimisen alkuvaiheessa kouluttajan antamalla ulkoisella palautteella on keskeinen merkitys. Kun taito myöhemmässä vaiheessa kehittyä, koulutettavan suorituksistaan saama sisäinen palaute ohjaa toimintaa.

Palautteella on myös merkittävä vaikutus yksilön ja joukon motivaatioon sekä oppimisilmapiiriin. Puolustusvoimiin on jostain syystä muodostunut vahva perinne, että palautetta on annettu ainoastaan silloin, kun jokin asia on mennyt huonosti. Negatiivinen palaute on saattanut kohdistua myös suoraan yksilöön ja hänen persoonallisiin ominaisuuksiinsa.

Palautteen antamisessa on otettava huomioon yksilö- ja joukkokohtainen palaute. Yksilökohtaisessa palautteessa tarkastellaan koulutettavan kehittymistä asetettujen tavoitteiden suuntaan. Joukkokohtaista palautetta annetaan joukolle aina erilaisten koulutus-tapahtumien jälkeen.

Kuva 6. Palautetilaisuus on tärkeä ja monitasoinen tapahtuma.

Palautteen on oltava riittävän kattavaa ja sen on tuettava oppimista. Palautteen on sisällettävä koulutettavien omia mielipiteitä, ryhmän ja joukkueen johtajan arvioita toiminnasta sekä kouluttajan arviointia yksilön, ryhmän ja joukkueen toiminnasta. Palautteessa on otettava esille muutama keskeinen havainto koulutettavien vahvuuksista sekä heikkouksista. Palautetilaisuudet eivät saa kestää liian kauan.

2.1.5 Oppimisympäristö oppimisen tukena

Yksi kouluttajan tärkeimmistä tehtävistä on luoda edellytykset koulutettavien oppimiselle. Tämä tapahtuu suunnitelmalla oppimista edistävä oppimisympäristö, joka ohjaa, motivoi, tukee ja antaa palautetta koulutettaville. Oppimisympäristö luo pohjan koulutus-tapahtumien toteutukselle.

Oppimisympäristö vaikuttaa oppimistavoitteiden saavuttamiseen.

Oppimisympäristön tärkein tehtävä on tukea oppimistuloksien saavuttamista. Oppimisympäristöön liittyy fyysinen, henkinen, sosiaalinen ja eettinen ulottuvuus. Näiden neljän kokonaisuuden eri ulottuvuudet ja keskinäiset suhteet muodostavat koulu- tapahtumissa oppimisympäristön.

Kuva 7. Kouluttajan on hallittava erilaisia oppimisympäristöjä.

Sosiaalisen ympäristön tarkastelu ilmentää kouluttajien ja koulutettavien välisiä suhteita sekä siihen liittyvää vuorovaikutusta ja opetusmenetelmiä. Kouluttajan on oman käyttäytymisen, vuorovaikutuksen ja toiminnan kautta luotava itselleen rooli, joka edistää oppimista. Kouluttajan omaksuma ihmis- ja oppimiskäsitys ilmenee sosiaaliseen ympäristöön liittyvissä valinnoissa.

Fyysinen ympäristö koostuu opetus-, koulutus- ja havaintovälineistä, luokista ja harjoitushalleista. Näiden lisäksi sotilaskoulutukseen liittyy muita fyysisiä ympäristöjä kuten harjoitusalueet, ampumaradat, elokuva- ja liikuntasalit sekä ampumaleirialueet. Koulutuksessa käytettävien tilojen merkitys on tärkeä oppimistapahtumien onnistumisen kannalta.

Käytettävät opetus-, koulutus- ja havaintovälineet voivat toisaalta tukea oppimista ja toisaalta hidastaa oppimistavoitteiden saavuttamista. Koulutusmateriaalina käytetään pääsääntöisesti sodan ajan joukon kalustoa tai muita oppimista tukevia harjoitusvälineitä. Visuaalista ja audiovisuaalista materiaalia tulisi käyttää koulutuksessa nykyistä enemmän, koska opetettavat aiheet antavat siihen hyvät mahdollisuudet.

Henkiseen ympäristöön liittyy keskeisesti oppimista sekä sitä edistävä oppimisilmapiiri. Oppimisilmapiiri on lähinnä koulutettavan kokemaa kokonaisuutta, joka muodostuu kouluttajan tekemien sosiaalisen ja fyysisen ympäristön valinnoista. Oppimisilmapiiriin vaikutus oppimiseen on sotilaskoulutuksessa erittäin tärkeässä asemassa. Kouluttajilta vaaditaan erityisesti kykyä luoda koulutettavien sisäistä motivaatiota kannustava ja tukeva ilmapiiri sekä ympäristö.

Oppimisilmapiiriin ylläpitäminen ei ole ainoastaan kouluttajan tehtävä, vaan jokaisen koulutettavan asia. Joukkoon on luotava kaveria ei jätetä -ilmapiiri. Tavoitteena tulee olla, että joukon johtajat ja sekä joukko itse muodostavat joukon hengen, jolloin joukkokoulutuskauden lopussa kouluttajan ei tarvitse sitä itse ohjata. Kouluttaja ei välttämättä itse kuulu reservissä eikä sodan aikana enää tähän joukkoon.

Myönteinen ja avoin oppimisilmapiiri vaikuttaa koulutettavien motivaatioon ja oppimiseen.

Kouluttaja voi vaikuttaa myönteisen oppimisilmapiiriin muodostumiseen:

- perustelemalla koulutuksen päämäärän ja tarkoituksen
- kertomalla tarkasti koulutustapahtuman tavoitteen
- ottamalla koulutettavat huomioon yksilöinä
- käyttämällä tarkoituksenmukaisia ja aktivoivia opetusmenetelmiä
- rakentamalla oppimista tukeva oppimisympäristö
- ottamalla huomioon koulutettavien erilaiset valmiudet
- suhtautumalla koulutettaviin asiallisesti, arvostavasti ja tasapuolisesti
- antamalla jatkuvasti rakentavaa palautetta
- vahvistamalla koulutettavien omatoimisuutta, motivaatiota sekä itsetuntoa
- tukemalla koulutettavien oman ajattelun kehittymistä.

Eettinen ympäristö liittyy monilta osin kriisin ja sodan ajan toimintaympäristöön. Eettinen ympäristö on mukana koulutuksessa mm. kansainvälisten sodan oikeussääntöjen muodossa. Kouluttajan toiminnassa on aina eettinen ulottuvuus: se ilmenee erilaisissa valinnoissa, päätöksenteossa, vastuullisuudessa sekä niiden ymmärtämisessä.

Eettiseen ympäristöön ja toimintakykyyn sisältyy kyky tehdä oikeita ja eettisesti kestäviä päätöksiä. Niiden tulee ilmentää humanitaarista oikeutta eli sodan oikeussääntöjä, sotilasvalaa, perustuslakia, uskollisuutta, perustehtävää sekä ihmisarvon säilyttämistä. Niistä on myös kannettava vastuuta. Kriisi- tai sodan ajan toimintaympäristössä, jossa inhimillinen näkökulma saattaa sumentua, johtajan ja joukon vastuu suomalaista sotilasta velvoittavien sääntöjen noudattamisesta korostuu. Eettinen kasvatus on sotilaskoulutuksessa osa koulutettavan identiteetin ja persoonallisuuden kasvua, joten se liittyy kaikkeen sotilaskoulutukseen.

Kuva 8. Haavoittuneiden hoitaminen vaikuttaa koko joukon taistelukykyyn.

Oppimisympäristö on parhaimmillaan sotilaskoulutuksessa silloin, kun se vastaa mahdollisimman aidosti sodan ajan toimintaympäristöä. Toimintaa tulee opettaa ja harjoituttaa alusta alkaen sellaisessa ympäristössä ja olosuhteissa, joissa kyseistä taitoa tarvitaan. Oppimisympäristöä muuttamalla ja vaihtelemalla on mahdollisuus päästä monissa eri koulutustapahtumissa tilaan, jossa oppimisympäristö aidosti tukee ja ohjaa koulutettavaa, luo ratkaisuja vaativia ongelmia sekä antaa palautetta.

Eräs esimerkki tästä on oppimisympäristö, joka on suunniteltu taisteluammuntoihin maalitoiminnan avulla. Oppimisen edistämiseksi luodaan tilanteita, joissa taistelijoiden on kyettävä hallitsemaan omat taisteluvälineensä, osattava havainnoida ympäristöä sekä ylläpitää tilannetietoisuuttaan. Oppimisympäristön tulisi tukea syväoppimisen kehittymistä, jotta oppijat pystyisivät hahmottamaan kokonaisuuksia, soveltamaan tietoja ja taitoja sekä tekemään valintoja ja toimimaan uusissa tilanteissa.

Kuva 9. Oppimisympäristö muodostuu monista eri tekijöistä.

2.2 KOULUTTAJAN ROOLI

Sotilaskouluttaja on oman alansa opettamisen, oppimisen ja kasvatuksen asiantuntija. Kouluttaminen edellyttää kouluttajilta kykyä oppimisen syvälliseen ohjaukseen. Kouluttaja ei ole ulkopuolinen konsultti, vaan hänen on aidosti otettava vastuu oman joukkonsa oppimisesta. Siihen liittyy mm. koulutettavien kasvatusta, oppimisen edistäminen ja ohjaaminen, itseohjautuvuuteen tukeminen, motivointi sekä arviointi ja palaute.

Kouluttajan ammattitaito on edellytys koulutuksen onnistumiselle. Kouluttajilta vaaditaan oman puolustushaaran ja aselajin sisällön hallintaa. Kouluttajien on hallittava ase- ja ampuamakoulutuksen, taistelu-, marssi- ja liikuntakoulutuksen, yleisen sotilaskoulutuksen, kansalaiskasvatuksen sekä johtaja- ja kouluttajakoulutuksen sisällöt. Kouluttajalta edellytetään moninaisia opettamiseen liittyviä tietoja sekä taitoja, joita on kyettävä soveltamaan erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Tuloksellisen kouluttamisen ja opettamisen edellytyksenä on, että kouluttaja hallitsee kattavasti oman koulutushaaransa taktiikan, taistelutekniikan, asejärjestelmät, opetus-, koulutus- ja havainnointivälineet sekä muut käytössä olevat varusteet.

Sotilaskouluttajalle voidaan asettaa neljä keskeistä roolia.

Kasvattajan rooli

Kasvattajan rooli on oppimisen ohjaamista syvällisellä tasolla ja yleensä ajallisesti pidemmällä jaksolla. Sen tarkoitus on kehittää koulutettavien asenteisiin pohjautuvia tekijöitä, kuten vastuuntuntoa, moraalista, yhteistoiminnallisuutta, maanpuolustustahtoa sekä itseluottamusta.

Ohjaajan rooli

Kouluttajan tehtävänä on toimia koulutettavien ja oman joukkonsa oppimisen ohjaajana. Koulutettavien oppimista ohjataan mm. jatkuvalla palautteella, jonka avulla vaikutetaan tavoitteiden saavuttamiseen ja koulutettavien motivaation. Ohjaajan rooli on tietoa ja taitoa toteuttaa motivoivia sekä aktivoivia koulutettavia koulutustapahtumia.

Valmentajan rooli

Koulutettavien kannustaminen ja motivointi kuuluvat valmentajan rooliin. Valmentajuus on kykyä ja halua edistää koulutettavien kasvua ja oppimista. Valmentajan rooli on nähtävä vaikutukseltaan pidempiaikaisena kuin ohjaajan rooli.

Johtajan rooli

Kouluttaja on aina oman joukkonsa johtaja. Koulutustapahtumien johtaminen tarkoittaa mallisuorituksien näyttämistä, esimerkkinä olemista, vastuun ottamista koulutustavoitteiden saavuttamisesta, alaisten tuntemista sekä muiden johtamisen periaatteiden huomioon ottamista kaikessa koulutustoiminnassa. Johtajan roolin liittyy vastuu yksilö- sekä joukkokohtaisten oppimistavoitteiden saavuttamisesta.

Koulutus- ja kasvatustehtävän onnistuminen edellyttää kouluttajilta avointa ja kannustavaa suhtautumista koulutettaviin sekä aitoa kiinnostusta koulutettavista ja heidän oppimisestaan. Kouluttajan ammattitaitoa on kyetä tunnistamaan koulutettavien erilaisia taipumuksia.

Koulutettavat huomaavat heti, jos kouluttaja ei ole aidosti kiinnostunut opettamastaan asiasta.

Kouluttajien on muistettava, että koulutettavat tarvitsevat varsinkin palveluksen alussa jatkuvaa tukea, ohjausta ja kannustusta. Koulutettavalle on tärkeää, miten häneen suhtaudutaan ja miten häntä kunnioitetaan. Taitojen opettaminen ja ohjaus on alkuvaiheessa pitkälti oman esimerkin näyttämistä. Perustaitojen oppimisen jälkeen ohjaaminen ei saa antaa liian paljon valmiita ratkaisuja tai malleja. Tavoitteena on, että koulutettavat kasvavat koulutuksen myötä itsenäiseksi ja oma-aloitteiseksi sotilaisiksi.

Hiljaisella eli kokemusperäisellä tiedolla on puolustusvoimissa tärkeä merkitys, koska kouluttajien osaaminen kehittyy pitkälti työtehtävistä saatujen kokemusten sekä palautteen kautta. Hiljainen tieto on kouluttajan ammattitaidon ja sen kehittymisen kannalta erittäin tärkeää. Kouluttajien pitäisi saavuttaa kyky välittää ja toisaalta kyky omaksua sotilasorganisaatiossa ilmenevää hiljaista tietoa.

Koulutustehtävissä toimii paljon nuoria kouluttajia. Koulutuksen kehityksen kannalta on tärkeää, että kokeneet kouluttajat välittävät kokemuksiaan ja kokemusperäistä tietoaan kokemattomille kouluttajille.

2.2.1 Kouluttajan ominaisuudet

Kouluttajalla on keskeisen merkitys koulutustapahtumien onnistumisessa sekä koulutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Kouluttajan toiminnalla ja ammatillisella osaamisella on suuri vaikutus kasvatuksen ja koulutuksen onnistumiseen. Myönteinen suhtautuminen koulutettaviin ja koulutustapahtumiin luo pohjan kouluttajan onnistuneelle toiminnalle.

Omalla esimerkilläsi saavutat parhaiten joukon luottamuksen ja arvostuksen.

Hyvältä kouluttajalta edellytetään mm. seuraavia ominaisuuksia:

Ammattitaitoinen

Hallitsee opetettavan aiheen sisällön, kykenee koulutuksen suunnitteluun, johtamiseen ja kehittämiseen, ymmärtää opetusmenetelmien valinnan ja käytön, on tilannetajuinen, erottaa oleellisen epäoleellisesta, oppii palautteesta sekä osaa luoda hyvän oppimisilmapiirin.

Rehellinen, luotettava ja vastuuntuntoinen

Kantaa vastuun tekemisistään, tunnustaa tekemänsä virheet, on toiminnassaan rehellinen, on itsevarma, käyttäytyy ja toimii luottamusta herättävästi, ei esitä mitään vaan on oma itsensä, osaa huolehtia alaisista, luottaa alaisiin sekä osaa asettua heidän asemaansa.

Kannustava ja innostava

Tukee ja kannustaa, osaa motivoida ja palkita, saa opetettavan asian tuntumaan mielekkäältä, eläytyy tilanteisiin, saa oppijat pohtimaan asioita, toimii itse esimerkkinä, on motivoitunut, aktiivinen ja kehityshakuinen.

Oikeudenmukainen ja tasapuolinen

Arvostaa koulutettavia, pitää alaisten puolta, on epäitsekäs, vaativa, reilu sekä määrätietoinen.

Sosiaalinen

Keskustelee ja kuuntelee, on helposti lähestyttävä, jaksaa ohjata ja neuvoa, ei eristäyty, on empaattinen, inhimillinen, pitkäjänteinen, rauhallinen, aidosti kiinnostunut oppijoista, sopeutuvainen, luonnollinen sekä ulospäin suuntautunut.

Johdonmukainen ja joustava

Kouluttajan asennoituminen ja suhtautuminen eivät vaihteile, hän ymmärtää ajankäytön, osaa vaihtaa opetustyyplejä sekä tiedostaa koulutettavien oman ajattelun merkityksen.

Kouluttajan on kaikessa toiminnassa pyrittävä esimerkillisyyteen sekä asiallisuuteen. Tämä on otettava huomioon asennoitumisessa, esiintymisessä, käyttäytymisessä, pukeutumisessa sekä kielenkäytössä.

Muista, että toimit aina esimerkkinä ja mallina koulutettaville.

2.2.2 Koulutus- ja opetustyö

Kouluttajan ja koulutettavien vuorovaikutus perustuu heidän ajattelu- ja toimintatapoihinsa, ennakkokäsityksiinsä, arvoihinsa, asenteisiinsa, tunteisiinsa sekä aikaisempiin tietoihinsa ja taitoihinsa.

Kouluttajan on kyettävä ymmärtämään, ohjaamaan ja tukemaan yksilöllistä oppimista. Kouluttajan tehtävä onkin nähtävä enemmän oppimisen ohjaajana kuin muodollisena auktoriteettina ja valmiin tiedon jakajana. Kouluttajan toiminnassa korostuvat oppimisen edistäminen, oppimaan oppimisen ohjaaminen, motivointi sekä jatkuva arviointi ja palaute. Kouluttajan tehtävä on ohjata, kannustaa ja tukea koulutettavia itseohjautuvuuteen. Kouluttajien tulee tukea koulutettavia aktiiviseen ajatteluun ongelma- ja ratkaisukeskeisyyden avulla. Tämä vaatii kouluttajalta yksityiskohtaista opetettavan aiheen sisällön hallitsemista sekä aktivoivien opetusmenetelmien käyttöä.

Koulutet tavat on saatava ymmär tämän oman oppimisen merkitys joukon kokonaistoiminnan kannalta.

Yksilöiden koulutuksen lisäksi sotilaskoulutuksessa korostuu erilaisten joukkojen koulutus. Tämä näkyy erityisesti joukkokoulutuskaudella, jolloin kaikki koulutus tapahtuu sodanajan kokoonpanossa. Vaikka oppiminen on aina yksilöllistä, puolustusvoimien toiminnalle on ominaista, että oppiminen tapahtuu pitkälti tietyn ryhmän tai joukon osana.

Joukkueessa on erilaisia tehtäviä, jotka vaativat erilaista koulut tamista ja erilaisten opetusmenetelmien käyttämistä.

Oppimisessa painottuvat sosiaalinen vuorovaikutus sekä ryhmässä oppiminen ja tiimityö. Taistelijaparin ja ryhmän merkitys on monessa koulutustapahtumassa tärkeä. Koulutustapahtumissa tarvitaan mahdollisuutta keskusteluun, kouluttajan ja koulutettavan väliin avoimeen vuorovaikutukseen sekä yhteiseen pohdintaan.

Kuva 10. Toiminnan jälkeinen yhteinen pohdinta syventää oppimista.

Koulutettavien aktiivinen oppiminen edellyttää, että kaikki toiminta on mielekästä ja että kouluttajan käyttämät opetusmenetelmät ovat johdonmukaisia. Koulutustapahtumat eivät saa olla puuhastelua puuhastelun vuoksi, niiden pitää olla selkeitä, johdettuja ja tavoitteellisia kokonaisuuksia, joiden päämäärät on oltava kaikkien tiedossa. Koulutuksen mielekkyys perustuu mm. siihen, että koulutettava tietää oppimisen tavoitteet ja sen mihin opittavaa tietoa ja taitoa tarvitaan.

Oppiminen on aina yksilöllistä - joukko ei voi oppia.

Oppiminen ei ole ryhmässä tai joukossa kaikille yhtä helppoa, koska koulutettavien oppimistavat ja -valmiudet ovat yksilöllisiä. Yksilön oppiminen ja sitä kautta toiminta vaikuttavat lähes aina myös koko joukon toimintaan.

Kuva 11. Toiminatakykyiset yksilöt muodostavat yhdessä suorituskykyisen joukon.

Yksilöitä ja joukkoa aktivoiva koulutus on tärkeää. Koulutettavan valmiuksilla on keskeinen merkitys aktiivisen oppimisen toteutumisessa. Uusi tieto rakentuu vanhan jo opitun tiedon pohjalle. Jotta oppiminen olisi tehokasta, koulutettavaa on tuettava ja ohjattava. Koulutettavan on tärkeää tietää miten hän oppii ja miten hän voi vaikuttaa omaan oppimiseensa. Hyvä oppimisilmapiiri, jossa uskalttaa tehdä myös virheitä, on avainasemassa.

Ryhmäkiinteyden merkitys

Ryhmäkiinteyttä lisää johtajan alaisuudessa toimivat yksittäiset sotilaat tehokkaaksi, suorituskykyiseksi joukoksi. Ryhmänormit ovat ryhmän omia, epävirallisia käyttäytymissääntöjä, joilla ryhmä kontrolloi jäsentensä käyttäytymistä. Ryhmänormit ovat se välittävä mekanismi, jonka kautta ryhmäkiinteyttä vaikuttaa ryhmän jäsenten käyttäytymiseen. Ryhmä kontrolloi sisäisesti ryhmänormien noudattamista.

Koulutuksessa on pyrittävä siihen, että joukkoon ja näiden alaryhmiin syntyy hyvät ystävyysuhteet ja me-henki. Todellisen pintailmiöitä syvemmän kiinteyden syntyminen varusmiesjoukkoon kestää parhaassakin tapauksessa vähintään 3 – 4 kuukautta.

Ryhmäkiinteyden syntymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat

- joukon pysyminen mahdollisimman kauan samassa kokoonpanossa
- majoitusjärjestelyt ja yhteinen vapaa-ajanvietto
- yhteistyötä edellyttävä toiminta ja yhdessä koettu onnistuminen
- yhteiset kokemukset ja ryhmän itsenäinen ongelmanratkaisu
- ulkoinen uhka tai ulkoapäin tuleva paine
- yhteiset tunnukset tai merkit pukeutumisessa.

Kouluttajan tulee havainnoida koulutettavan joukon kiinteyttä tarkkailemalla sen toimintaa.

Ryhmäkiinteyks ilmenee toisten auttamisena ja virheiden peittelynä, ystävyytenä, huumorina, yrityshaluna sekä ryhmän normeista poikkeavien yksilöiden “pakottamisena” yhdenmukaiseen käyttäytymiseen.

2.3 KOULUTETTAVAN ROOLI

Koulutettavat kohtaavat sotilasorganisaatiossa monia uusia asioita, kuten sotilaallisen kurin ja järjestyksen, käskynalaisuuden, käyttäytymisvaatimukset, pukeutumiseen ja siisteyteen liittyvät säännöt, tarkan päiväohjelman sekä majoitus- ja sisäjärjestyssäännöt. Sopeutuminen sotilasorganisaatioon alkaa varsinaisesti silloin, kun koulutettava astuu palvelukseen ja muodostaa käsityksen sotilasorganisaatiosta, sen toiminnasta, erityispiirteistä, käyttäytymismalleista ja säännöistä. Sopeutuminen puolustusvoimien koulutuskulttuuriin tapahtuu käytännössä oppimalla sotilasorganisaatiossa käytettäviä ajattelu- ja toimintatapoja.

Opeta ennen kuin vaadit oikeaa suoritusta koulutettavilta.

Sotilaskoulutus on alkuvaiheessa kulttuurisokki. Se syntyy, kun toisistaan poikkeavat siviili- ja sotilasmaailman käyttäytymis- ja toimintatavat kohtaavat. Tämä vastakkainasettelu on ensimmäisinä päivinä hyvin voimakasta. Sama tilanne ilmenee myös kertausharjoitusten ensimmäisinä päivinä.

Osa koulutettavista kokee varusmiespalveluksen välttämättömänä pakkona; ennakkosenteet ovat saattaneet muodostua hyvinkin kielteisiksi ennen asepalveluksen alkua. Palveluksen aloittamiseen voi liittyä myös vääriä ennako-oletuksia, mikäli koulutettava perustaa kaiken tietämyksensä vain ystäviltään kuulemaansa. Tarinat ovat usein liioiteltuja ja väritettyjä. Kouluttajan on otettava tämä huomioon palvelusajan alkuvaiheessa ja pyrittävä muuttamaan väärät ennako-oletukset oikealla informaatiolla.

Muista, että kaikkia asioita ei tarvitse opettaa peruskoulutuskaudella.

Aikaisemmin koulutettavilla oli monia tietoja ja taitoja, jotka tukivat sotilaskoulutuksen liittyviä tavoitteita. Nykyisin monet sotilaskoulutusta edistävästä valmiuksista on hankittu pitkälti vapaaehtoisen harrastustoiminnan kautta. Yleisen koulutustason nousu kuitenkin tuottaa huomattavaa etua myös puolustusvoimille, koska koulutettavien yleissivistys sekä oppimisvalmiudet ovat parantuneet.

Koulutettavien lähtötasot vaihtelevat. Lähtötason erilaisuus ilmenee koulutettavien oppimisvalmiuksissa, asenteissa, motivaatiossa, tiedoissa ja taidoissa sekä psyykkisessä ja fyysisessä suorituskävyssä. Perinnöllisyys- ja persoonallisuustekijät, aikaisemmat oppimiskokemukset, koulutus, asenne, motivaatio sekä tiedollinen ja motorinen lahjakkuus vaikuttavat oppimisvalmiuksiin. Ne koulutettavat, joilla on huono itsetunto, saattavat kärsiä motivaation puutteesta, koska pelkäävät epäonnistuvansa suorituksissa.

Muista, että kaikki eivät opi samalla tavalla tai yhtä nopeasti.

Puolustusvoimiin on perinteisesti yhdistetty koulutettavien passiivinen ja ulkoa ohjattu rooli, joka johtaa pintaoppimiseen. Se ei kaikilta osin vastaa taistelukentän sotilaan toimintakyvylle asettamia vaatimuksia. Koulutettavien rooli on muutettava aikaisempaa keskeisemmäksi, jolloin koulutettavien oma aktiivisuus ja ajattelunvalmiudet sekä itseohjautuvuusvalmiudet alkavat korostua.

Kouluttaja voi tukea koulutettavien oppimista seuraavilla tavoilla:

- ottamalla huomioon koulutettavien muuttuneet valmiudet
- lisäämällä koulutettavien vastuuta sekä tukemalla oma-aloitteisuutta
- käyttämällä aktivoivia ja koulutettavien ajattelua kehittäviä opetusmenetelmiä
- ymmärtämällä koulutettavien erilaisuutta ja ottamalla sen huomioon koulutus-tapahtumissa
- käyttämällä koulutusta ja koulutettavien oppimista edistäviä tasoryhmiä
- analysoimalla palautteen ja ottamalla sen huomioon koulutuksessa
- rakentamalla oppimista tukeva oppimisympäristö
- tukemalla oppimista edistävän oppimisilmapiiriin syntymistä.

Oppimistavoitteiden epäselvyys, yksipuoliset opetusmenetelmät ja vuorovaikutuksen puute, kollektiiviset rangaistukset, virheistä rankaiseminen ja rangaistuksilla uhkaaminen sekä jatkuva negatiivinen palaute estävät koulutustavoitteiden saavuttamista ja oppimista. Virheetkin voi korjata positiivisella tavalla annetulla palautteella.

3

OPETUSMENETELMÄT SOTILASKOULUTUKSESSA

Tässä luvussa käsitellään sotilaskoulutuksessa käytettäviä opetusmenetelmiä ja niiden sovellus-alueita. Sotilaskoulutuksen monimuotoisuus on puolustusvoimien koulutuskulttuurin ominaispiirre. Koulutuksen tulee antaa perusteet yksilölliseen toimintaan sekä valmiudet toimia ryhmässä, joukkueessa ja sodan ajan perusyksikössä. Tämä hankaloittaa kouluttajan pedagogisia ratkaisuja ja opetusmenetelmien valintaa. Pedagogisilla valinnoilla tarkoitetaan tässä kouluttajan kykyjä ja taitoja tuottaa mahdollisimman positiivinen ja oppimista tukeva oppimisympäristö sekä valita oppimista parhaiten edistävä opetusmenetelmä.

3.1 OPETUSMENETELMÄT

Opetusmenetelmillä tarkoitetaan kouluttajan käyttämiä opetustyyplejä ja -tapoja, jotka hän on valinnut oppimisen edistämiseksi sekä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Asetetut tavoitteet vaikuttavat keskeisesti opetusmenetelmien valintaan. Kouluttajan kannalta tärkeä kysymys on, onko koulutuksen tavoite opettaa asenteita vai tietoja ja taitoja.

Opetusmenetelmien valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat

- koulutettavien valmiudet, tottumukset sekä aikaisemmat tiedot ja taidot
- oppimistavoitteet ja koulutuksen päämäärä
- opetus- ja koulutusvälineet
- kouluttajan kokemustausta ja apukouluttajien määrä
- opetusryhmän koko ja koulutusolosuhteet
- aika- ja tilaresurssit.

Seuraavassa opetusmenetelmiä käsitellään omina kokonaisuuksinaan. Parhaat lopputulokset saavutetaan usein yhdistämällä opetusmenetelmiä. Eri opetusmenetelmien yhdistämisellä voidaan vaikuttaa positiivisesti koulutettavien motivaatioon, vireystilaan sekä oppimisprosessiin ja tavoitteiden saavuttamiseen. Kouluttaja voi tehostaa koulutettavien oppimista ja motivaatiota vaihtelemalla opetusmenetelmiä kesken oppitunnin tai harjoituksen.

3.2 LUOKKAOPETUS

Luokassa pidettävien oppituntien tarkoitus on antaa tiivistetysti tietoa eri asioista tai laajentaa koulutettavien käsityksiä asioista. Oppitunnit liittyvät yleensä yksittäisten tietojen opettamiseen, tai ne ovat osa suurempaa kokonaisuutta. Oppitunnit liittyvät usein myös erilaisiin harjoituksiin. Oppitunneilla voidaan myös syventää harjoituksessa läpikäytyjä asioita, jolloin oppiminen syventyy.

Luokkaopetuksen lähtökohta on koulutettavien oppiminen. Kouluttajan on pohdittava ennen luokkaopetuksen aloittamista, mikä on oppitunnin tavoite ja millaiset ovat koulutettavien aikaisemmat tiedot käsiteltävästä asiasta. Opittavat asiat on suhteutettava käytettävissä olevaan aikaan. Uusien asioiden määrä ei saa olla liian suuri; esitettäviä asioita on pelkistettävä ja kiinnitettävä huomio vain oleelliseen. Kouluttaja voi käyttää ryhmäkeskustelua tai aivoriidettä oppituntien elävöittämiseksi ja oppimisen edistämiseksi.

Esittävä opetus

Esittävässä opetuksessa kouluttaja pyrkii kertomaan koulutettaville mahdollisimman selkeästi ja yksiselitteisesti oppitunnin tavoitteen mukaiset asiat. Tätä opettamisen muotoa voidaan käyttää, jos asia on koulutettaville uusi.

Vuorovaikutus on esittävässä opetuksessa yleensä yksisuuntaista, kouluttajalta koulutettaville. Koulutettavien roolina on lähinnä tiedon vastaanottaminen ja tarvittaessa muistiinpanojen tekeminen. Esittävässä opetuksessa on otettava huomioon, että koulutettavien tarkkaavaisuus alkaa yleensä heiketä jo 10 – 15 minuutin jälkeen yksipuolisen vuorovaikutuksen takia. Esittävää opetusta käytettäessä on opetusta tästä syystä pyrittävä havainnollistamaan mahdollisimman paljon ja aidosti.

Kyselevä ja aktivoiva opetus

Oppimisen edistämiseksi esittävää opetusta on pyrittävä aktivoimaan kouluttajan tekemillä kysymyksillä. Kyselevässä opetuksessa koko oppitunti tai koulutustapahtuma etenee kouluttajan tekemien kysymysten varassa. Kyselevää opetusta voidaan käyttää myös koulutettavien lähtötason arvioimiseksi.

Kyselevän opetuksen avulla voidaan

- saada koulutettavat saada aktiivisesti pohtimaan käsiteltävää asiaa
- kehittää koulutettavien ajatteluvälikkeitä
- palauttaa mieliin tai kerrata aikaisemmin opittuja asioita
- syventää koulutettavien käsityksiä ja kokonaisuuden hahmottamista
- parantaa koulutettavien motivaatiota ja opetuksen mielekkyyttä
- edistää työskentely- ja oppimisilmapiiriä sekä oppimisen tavoitteellisuutta.

Kyselytekniikkaan on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta kouluttajan ja koulutettavan välille muodostuisi mahdollisimman avoin ja luonnollinen suhde. Kyselytekniikkaa käytettäessä on otettava huomioon, että kysymykset ovat selkeitä ja yksiselitteisiä. Pääsääntöisesti on kysyttävä vain yhtä asiaa kerrallaan. Kouluttajan on kuunneltava vastaukset ja arvostettava koulutettavien mielipiteitä. Koulutettavia on tarvittaessa kannustettava tekemään itse kysymyksiä.

Luokkaopetuksesta tulisi pyrkiä muodostamaan mahdollisimman joustava, vuorovaikutteinen, aktiivoin ja havainnollistettu koulutustapahtuma. Kouluttajan on suunniteltava oppitunnit ja niiden tavoitteet mahdollisimman oppijälähtöisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ajankäyttöön, opetustyyliin, opetuksen etenemisjärjestykseen ja koulutettavien kokemustaan. Aktiivisissa opetuksissa voidaan käyttää kaikkia tässä oppaassa esitettyjä aktivointimenetelmiä.

Näe koulutettavat aktiivisina ja ajattelevina toimijoina, ei huonosti motivoituneina ja passiivisina vastaanottajina.

3.3 RYHMÄTÖSKENTELYMENETELMÄT

Ryhmätöskentelymenetelmät sisältävät erilaisia ja eri koulutustapahtumiin soveltuvia opetuksen muotoja. Ryhmätöskentely on erilaisten vuorovaikutukseen perustuvien toimintatapojen yhteisnimitys. Tavoitteena on suurten opetusryhmien organisoiminen pienemmiksi toiminnallisiksi osiksi.

Kuva 12. Yhdessä toimiminen edistää oppimista ja kehittää yhteishenkeä.

Ryhmätyöskentelyn tavoite on saada oppijat itse ottamaan vastuuta ryhmän tehtävän täyttämisestä sekä auttamaan muita ryhmän jäseniä oppimaan. Kouluttajan rooli on ryhmätyöskentelyssä monitasoinen. Hänen on mietittävä tarkasti, mitä ryhmätyöskentelyn muotoa missäkin opetuksessa kannattaa käyttää ja voiko koulutuksessa yhdistellä erilaisia lähestymistapoja.

Ryhmätyöskentely vaatii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja, muiden mielipiteiden arvostamista sekä hyvää yhteishenkeä ja aktiivista otetta.

Ryhmätyöskentelyn avulla voidaan

- oppia ja saada muilta palautetta
- kehittää koulutettavien aktiivisuutta ja ajatteluvaihteluita
- mahdollistaa kaikkien tasavertainen työskentely
- oppia arvostamaan toisten ideoita ja mielipiteitä
- parantaa koulutettavien motivaatiota ja luovuutta
- kehittää ongelmanratkaisukykyä ja vuorovaikutustaitoja
- kehittää ja vahvistaa ryhmän yhteishenkeä, vastuullisuutta ja kiinteyyttä
- oppia vastuuntuntoa oman ja ryhmän tehtävän täyttämisestä
- sitouttaa yksilö ryhmään sekä sen toimintaan.

Monet eri tehtävät tehdään puolustusvoimissa luonnollisesti jonkin suuremman joukon toiminnan osana. Tämä antaa hyvät mahdollisuudet hyödyntää ryhmätyöskentelyn eri opetusmuotoja ja periaatteita. Ryhmätyöskentelyllä voidaan vaikuttaa siihen, että koulutettavat ymmärtävät ryhmän ja sen jäsenten yhteistoiminnan merkityksen ja vahvuuden kaikessa toiminnassa.

Ryhmäkeskustelu

Ryhmäkeskustelu on lyhytkestoinen keskusteluhetki. Se tapahtuu pareittain tai pienissä 3 – 5 koulutettavan ryhmässä. Koulutettavat keskustelevat opetettavasta aiheesta kouluttajan tekemän kysymyksen tai väittämän pohjalta. Ryhmäkeskustelun tarkoituksena on saada koulutettavat aktivoitumaan ja pohtimaan omia ajatuksiaan käsiteltävästä asiasta.

Ryhmäkeskustelun käyttö madaltaa kynnystä keskustella ja esittää erilaisia näkökulmia. Ryhmäkeskustelua voidaan käyttää joustavasti, koska sen käyttö ei vaadi muita valmisteluja kuin esitetyn kysymyksen etukäteissuunnittelu. Koulutusryhmien koko ei aseta rajoituksia ”porinaryhmän” käytölle. Menetelmää voidaan käyttää mm. omien kokemusten esittämiseen, aikaisemman opitun aiheen kertaamiseen, uuden asian ideointiin sekä palautteenantoon. Ryhmäkeskustelu mahdollistaa erilaisten käsitysten vertailun.

Ryhmäkeskustelua voidaan käyttää luokkaopetuksessa tai sovellettuna erilaisissa harjoituksissa tai koulutustapahtumissa. Keskusteluaikaa voidaan varata aiheesta riippuen 2 – 10

minuuttia. Ryhmäkeskustelun jälkeen kuunnellaan muutaman ryhmän käsityksiä. Sen jälkeen annetaan muiden ryhmien esittää niistä merkittävästi poikkeavat käsitykset. Kouluttaja tekee lopuksi yhteenvedon käsiteltävästä asiasta.

Aivoriihi

Aivoriihi on menetelmä, jossa koulutettavat hakevat ideoita, ongelmanratkaisua tai päätöksentekoon liittyviä perusteita ja vaihtoehtoja. Aivoriihi sopii käytettäväksi silloin, kun tiettyyn asiaan tai ongelmaan on olemassa useita erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Aivoriihen ydin on erilaisten ideoiden kartoittaminen ja löytäminen ongelman ratkaisemiseksi. Aivoriiehen osallistuvien ryhmien koko on yleensä 4 – 8 henkilöä. Aivoriiehen käytettävä aika on suhteutettava käsiteltävän ongelman laajuuteen.

Kouluttajan tehtävä on ohjeistaa ryhmä, määrittää ongelma, ajankäyttö ja materiaali, seurata työskentelyn etenemistä, esittää tarvittaessa aktivoivia kysymyksiä sekä johtaa loppukeskustelu tai yhteenvedo, jossa yhdistetään ja käsitellään eri ryhmien tuloksia. Aivoriihitä voidaan käyttää luokkaopetuksessa ja sovellettuna erilaisissa harjoituksissa ja koulutustapahtumissa.

Aivoriihityöskentely voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen:

1. Ongelman määrittelyvaihe ja rajaaminen

Ongelma voi olla suppea tai laaja. Kouluttaja voi määrittellä ongelman etukäteen itse, ja ryhmä voi tarvittaessa purkaa sen alaongelmiksi. Tärkeää on, että kaikki ryhmän jäsenet ymmärtävät, miten ja mistä näkökulmasta ongelmaa lähestytään ja tarkastellaan.

2. Faktatietojen ja reunaehtojen määrittely

Toisessa vaiheessa ryhmän tehtävä on kartoittaa, kerätä tai kuvata niitä kaikkia tekijöitä tai asioita, jotka vaikuttavat ongelman ratkaisuun.

3. Ideointivaihe

Ideointivaiheessa ryhmän tehtävä on löytää mahdollisimman monia erilaisia vaihtoehtoja ongelman ratkaisemiseksi. Kaikki ideat ovat tässä vaiheessa yhtä arvokkaita, eikä niitä tarvitse vielä perustella. Tämän vaiheen voi suorittaa kirjallisesti tai suullisesti joko yksin tai ryhmässä.

4. Ratkaisuvaihe

Ratkaisuvaiheessa keskustelut, perustelut ja erilaiset ideat yhdistellään. Sen jälkeen osa ideoista karsitaan. Jäljelle jäävistä vaihtoehdoista pyritään ryhmän yhteisin toimenpitein löytämään paras tai toteuttamiskelpoisin vaihtoehto. Tämän jälkeen ratkaisu toteutetaan käytännössä. Toteutukseen jälkeen arvioidaan ratkaisun toimivuus.

Edelläesitettyä mallia voidaan soveltaa käytettävissä olevan ajan, paikan, käsiteltävän aiheen, tavoitteen sekä koulutusvaiheen mukaan.

Ryhmätyö

Ryhmätyö on muutaman koulutettavan ryhmissä tapahtuvaa toimintaa, joka tähtää jonkin asian tai suorituksen oppimiseen. Ryhmätyötä voidaan käyttää luokkaopetuksessa ja erilaissa koulutustapahtumissa. Ryhmään kuuluu yleensä 3–6 koulutettavaa, jotka pyrkivät suorittamaan annetun tehtävän määräajassa. Ryhmätyöhön voi liittyä raportointi tehtävän suorittamisesta tai tuloksista.

Tehokkaan ja onnistuneen ryhmätyön lähtökohtia:

- koulutettavilla on yksilöllinen vastuu osallistumisesta
- koulutettavilla on vastuu koko ryhmän toiminnasta
- ryhmätaitoja opetellaan ja harjoitellaan
- ryhmä arvioi työskentelyään ja sen jäsenet antavat palautetta
- opittua pohditaan yhdessä ja siitä tehdään johtopäätöksiä.

Ryhmätyön luonne riippuu siitä, millaisia asioita, tehtäviä tai käytännön tilanteita koulutettavien halutaan ratkaisevan. Ryhmätyötä voidaan sovitaskoulutuksessa käyttää tietojen ja taitojen opettamiseen. Sen avulla voidaan oppia yksilö- ja joukkokohtaisia taitoja.

Ryhmätyö on ongelmalähtöistä, ja sen lähtökohdana on aina oltava jokin tilanne tai tehtävä.

Kouluttajan on pohdittava seuraavia tekijöitä ennen ryhmätyön aloittamista

- ryhmien muodostamista mm. kokoa ja pysyvyyttä
- koulutettavien kokemustaustaa mm. asenteita, tietoja ja taitoja
- tavoitteiden ja oppimistehtävän määrittelyä sekä ohjeistusta
- kouluttajan omaa osallistumista, roolia ja ohjaamista
- käytössä olevaa aikaa ja tiloja sekä koulutus- ja opetusmateriaalin käyttöä
- oppimisen seuranta ja arviointia.

3.4 OHJATTU ITSEOPISKELU

Itsenäisten työskentelyn taidot ja valmiudet korostuvat lähiopetuksen vähentyessä. Tärkeitä taitoja itsenäisessä työskentelyssä ovat ajankäytön hallinta, motivaation ja innostuksen hyödyntäminen sekä toteutuneiden tavoitteiden seuranta. Itsenäinen opiskelu ei ole pelkästään yksinäistä puurtamista. Se on tehokkaimmillaan, kun siihen liittyy ulkoinen ohjaus. Sen yhteydessä ohjaaja ja opiskelija asettavat yhdessä tavoitteita, keskustelevat opiskeluprosessin etenemisestä, vertailevat eri käsityksiä työn tai töiden sisällöistä ja arvioivat yhdessä oppimistuloksia.

Kouluttajan kannustuksen merkitys on suuri ohjatussa itseopiskelussa ja tuki itsessään palkitseva sekä opiskelumotivaatiota ylläpitävä tekijä. Ohjattu itseopiskelu koostuu koulutettavan suunnitelmallisesta toiminnasta, oppimis- ja opiskelutapojen käytöstä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä ohjaajan ohjaus- ja tukitoimista sekä arvioinnista. Opiskelun alkua ja loppua olisi erityisesti tuettava.

Kouluttajan tehtävät ovat:

- toiminnan käynnistäminen, tavoitteiden asettelu ja työn ohjeistaminen
- materiaalin hankinta tai ohjaaminen tiedon lähteille sekä työtapojen ohjeistus
- oppimisen seuranta, neuvonta ja kannustus sekä oppimisen arviointi ja palaute
- kannustaa: Kysymyksi on tärkeä, olen itse törmännyt samaan...”
- kysyä ja kyseenalaistaa: “Perustelisitko tuon...voisiko ajatella että...”
- neuvoa ja mallintaa: “Se ja se selvitti samanlaisen ongelman näin...”
- ohjata tavoitteeseen ja auttaa arvioimaan: “Voisitko tiivistää asian...”

Koulutettavan tehtävät ovat:

- valmistautuminen ja tavoitteiden asettelu yhdessä kouluttajan kanssa
- opiskelutapojen valinta: tiedonhankinta, muistamis-, luku- ja kirjoitusmenetelmät
- oppimaan oppimisen taitojen hyödyntäminen ja kehittäminen
- palautteen ja arvioinnin työstäminen, esimerkiksi oppimispäiväkirjan pitäminen
- motivaation ja keskittymiskyvyn ylläpito mm. liikunnalla ja monipuolisilla työtavoilla.

Kuva 13. Luovan oppimisen teesit.

Itseopiskelussa on tärkeää sitoutua oppimistavoitteisiin ja -tapoihin, suunnitella opiskelutavat ja -tavoitteet sekä tiedonhankintatavat suhteessa omaiin kykyihin ja tietoihin. Tietoisuus siitä, mihin tavoitteisiin pyritään ja miksi ne ovat tärkeitä, luo pohjan itseopiskelulle. Tarkkaavaisuus, itsekuri ja tunteiden hallinta sekä realistisen aikataulun suunnittelu on otettava huomioon itseopiskelussa.

Keskeisimpiä oppimismenetelmiä ovat lukeminen, luetun muisteleminen sekä luetun toistaminen, ulkomuistista kirjoittaminen, jäsentely, valitseminen ja käsiteltävän asian eri suhteiden etsiminen, analyysit ja synteetit sekä esimerkkien avulla konkretisoiminen ja henkilökohtaiseksi tekeminen.

Oppimisen yhteydessä puhutaan usein oman oppimisprosessin seuraamisen ja ohjaamisen taidoista. Nämä taidot ovat oppimisen kannalta erittäin tärkeitä etenkin sellaisissa oppimistilanteissa, joissa oppija itse ohjaa omaa etenemistään. Oppimaan oppiminen on koulutettavan kykyä ajatella, arvioida ja seurata omaa oppimisprosessiaan. Samalla se on koulutettavan ajattelua siitä, millä tavoin hän pyrkii ymmärtämään uutta asiaa ja kuinka hän tutkistelee oman toimintansa soveltuvuutta juuri opittavan asian oppimiseen. Oppimistoiminnan jäsentäminen ja hahmottaminen auttavat opiskelijaa seuraamaan edistymistään oppijana.

Tarkkailulla tarkoitetaan oman opiskelun ja oppimisprosessin havainnointia sekä tulkin-taa suhteessa tavoitteisiinsa. Havainnointia voi toteuttaa esimerkiksi oppimispäiväkirjan avulla. Se voi sisältää esimerkiksi oman käyttäytymisen ja ajattelun havainnointia sekä tulkintaa, tavoitteita kohti etenevän opiskeluprosessin kontrollointia ja kerätyn tiedon ymmärtämisen sekä soveltamisen arviointia. Opitun testaaminen voi tapahtua lyhennelmien kirjoittamisen sekä uusien ja rinnakkaisten esimerkkien pohdinnan avulla. Omakohtainen arviointi on hyödyllistä, kun se yhdistetään ohjaajan tai muilta tulevaan palautteeseen.

3.4.1 Itseopiskelun taidot

Lukeminen

Lukemisen tavoitteet ja tarkoitus vaikuttavat lukijan keinovalintoihin. Taitavakaan lukija ei käytä kaikkia käytettävissä olevia keinoja yhtä tekstiä lukiessaan. Näiden taitojen harjoittelu voi tuntua aluksi työläältä, mutta riittävän harjoittelun myötä oppii taitoja, joiden avulla vaikeidenkin tekstien lukeminen helpottuu.

Valmisteluvaiheessa on muistettava, mikä on tekstin lukemisen päämäärä. Aluksi kannattaa silmäillä tekstiä ja tarkastella sen ominaisuuksia. Tekstistä kannattaa etsiä tärkeitä koh-

tia ja päättää, mitä silmällään ja mitä luetaan tarkemmin ja missä järjestyksessä. Tekstistä kannattaa tehdä yhteenveto siitä, mitä teksti pitää sisällään.

**Liitä uudet asiat aikaisempaan tietoon muistelemalla,
mitä olet asiasta aikaisemmin oppinut.**

Tekstiä kannattaa lukea tavoitteita silmällä pitäen ja sanoa omin sanoin vaikealta tuntuvia osia. Tekstiä on hyvä lukea ääneen, jos sitä on vaikeaa ymmärtää tai siihen on vaikeaa keskittyä. Oppimista voidaan tehostaa toistamalla luettua tekstiä tai ajatusta. Lukemisen jälkeen on hyvä palauttaa tekstin tärkeimmät kohdat mieleen ja tarvittaessa kerrata tärkeitä asioita uudelleen. Lukemisen yhteydessä kannattaa tehdä muistiinpanoja. Muistiinpanojen laadinnassa voi käyttää ranskalaisia viivoja, käsitekarttoja tai vapaata kirjoittamista. Muistiinpanoja tai tekstiä kannattaa pohtia ja tulkita sekä etsiä toisiinsa liittyviä sanoja tai käsitteitä.

Kirjoittaminen

Jokaisella koulutettavalla on erilaiset valmiudet kirjoittaa. Kirjoittamisen taito kehittyy vain kirjoittamalla, arvioimalla toisten ja omia tuotoksia sekä lukemalla erilaista kirjallisuutta. Kirjoittamista voi hyvin käyttää ajattelun selkiinnyttämiseen ja uuden oppimiseen.

Tekstiä voi tuottaa laadullisesti ja määrällisesti eri muodoissa. Erilaisia kirjallisia töitä voivat olla kirjalliset kokeet, ryhmätehtävät, esseet, raportit tai kirjoitelmat. Kirjoitustyöt voidaan jakaa myös tietoa toistavaan ja tietoa muokkaavaan tyyliin. Tietoa toistava kirjoitustyyli, jota käytetään raporteissa, asettaa vähän tavoitteita, eikä se välttämättä suuntaudu tiettyihin ongelmiin. Kirjoitustyyli on otsikkokeskeistä, eikä kirjoituksen tarvitse edetä tietyn päättelyketjun mukaisesti.

Tietoa muokkaava tyyli, jota käytetään esseissä ja ryhmätehtävissä, perustuu tavoitteiden asetteluun ja sisältää yleensä tietyn ongelma-analyysin. Kirjoitus etenee prosessimaisesti johdannon kautta sisällön pohdiskeluun ja osittaiseen oman oppimisen itsearviointiin sekä johtopäätösten tekoon.

Kirjoittamisen kynnystä voi madaltaa jakamalla kirjoitustehtävän eri vaiheisiin. Aina ei ole pakko tuottaa kerralla valmista tekstiä. Kirjoittaminen on ennen kaikkea ajatteluprosessi ja omien mielipiteiden esittämistä. Kun ajatukset kirjoittamisen myötä vähitellen kirkastuvat ja kirjoitettavan tekstin aihepiiri, näkökulma sekä rakenne selviävät, tekstin kirjoittaminen on jo helpompaa.

Luentomuistiinpanot

Muistiinpanot auttavat luomaan kokonaiskuvan opiskeltavasta asiasta ja toimivat kertaamisen apuna. Luentomuistiinpanot palauttavat mieleen pitkänkin luentosarjan aikana esitettyjä asioita. Kirjallisuudesta tehdyt muistiinpanot toimivat puolestaan apuna silloin, kun kerrataan asioita esimerkiksi tenttiä varten.

Muistiinpanojen tekemällä voit edistää oppimista.

Luentoa, opetusta tai tietoisuutta kuunnellessa ei välttämättä aina ehdi kirjoittaa kokonaisia lauseita. Luennoitsija painottaa puheessaan yleensä tärkeitä asioita äänensävyllään, toistaa ne tai kirjoittaa kalvolle ja helpottaa sillä tavoin pääasian hahmottumista. Muistiinpanot kannattaa tehdä väljästi ja avainkohtiin keskittyen.

Luentomuistiinpanoja voi tehdä monella tavalla, perinteisesti ranskalaisin viivoin tai ns. ajatuskarttana, joka on muistiinpanojen tekemistä visuaaliseen muotoon. Luentomuistiinpanojen tekeminen saattaa alkuvaiheessa tuottaa monelle vaikeuksia. Oppituntien, harjoituksen tai koulutustapahtuman jälkeen luentomuistiinpanot kannattaa lukea ja tarvittaessa täydentää niitä. Muistiinpanoissa on syytä esittää aiheesta syntyneet omat ajatukset omin sanoin.

3.5 HARJOITUKSET

3.5.1 Eläytymismenetelmät

Sotilaskoulutuksessa saavutetaan hyviä oppimistuloksia perinteisten opetus- ja opiskelumuotojen lisäksi erilaisilla eläytymismenetelmillä ja -harjoituksilla. Eläytyminen (roolinotto) ja pelillisuus ovat vanhoja opetus- ja opiskelumuotoja. Eläytymismenetelmillä tarkoitetaan erilaisia vapaita juonellisia, kertomuksellisia, näyteltyjä ja jopa pelillisiä oppimistilanteita. Erityisesti taistelukoulutuksessa käytetään erilaisia eläytymismenetelmiä.

Eläytyminen haastaa perinteiset näkemykset ja tavat käsitellä asioita.

Eläytyminen on yhteisöllisesti rakentuvaa kertomusta ja konkreettista kokeilua eri roolien avulla. Se antaa onnistumisen mahdollisuuksia yrityksen ja erehdyksen kautta. Eläytyminen mahdollistaa syväoppimisen. Eläytyminen saa voimaa yhteisöllisyydestä, kertomuksellisuudesta ja uuden luomisesta. Eläytymismenetelmiä voidaan käyttää koulutettavien vuorovaikutustaitojen kehittämisessä.

Eläytymismenetelmät voidaan jakaa avoimiin ja suljettuihin menetelmiin. Avoimessa eläytymismenetelmässä, roolipelissä ja draamassa, kouluttaja voi ohjata koulutettavia, mutta turhan tiukkojen rajojen asettaminen ei ole suotavaa. Eläytymistehtävän tarkoitus on, että oppilaat itse luovat ratkaisun, eikä se, että he esittävät kouluttajan valmiiksi miettimän ratkaisun. Lähtökohtana voi olla esimerkiksi kysymys, mitkä tekijät vaikuttavat kriisiajan viestiliikenteeseen.

Suljetut eläytymismenetelmät eli simulaatiot ovat tuttuja useimmille koulutettaville tietokonepeleistä. Simulaatio eroaa avoimesta eläytymismenetelmästä lähinnä siten, että simulaatio pyrkii jäljittelemään todellisia tapahtumia ja on pelillisempi. Lähtökohtana voi olla esimerkiksi ongelma, miten joukkueen puolustusryhmitys tulee suunnitella ja toteuttaa.

Eläytyminen antaa mahdollisuuden aitoon toiminnallisuuteen.

Eläytymistehtävät

Eläytymistehtävissä koulutettavat eivät ole ainoastaan tiedon vastaanottajia, vaan he ovat myös tiedon aktiivisia muokkaajia. Taisteluharjoitus on jo sinällään eläytymistä - draamaa ja roolipeliä. Taisteluharjoituksessa eläytyminen voi olla näytellyä ja ”leikkiä”, mutta sisältö ja tarkoitus ovat totista totta.

Tasokas eläytymistehtävä pitää yllä oppilaiden mielenkiintoa ja lisää persoonallista tapaa ratkaista ongelmia. Passiivinenkin koulutettava saattaa löytää uuden kipinän oppimiseen. Näin motivaatio kasvaa ja koulutettava kehittyy tiedon vastaanottajasta myös tiedon etsijäksi. Erilaiset eläytymistehtävät sopivat hyvin myös oppimisvaikeuksista kärsiville.

Koulutettavien ratkaisut poikkeavat hyvin toteutetussa eläytymistehtävässä usein todellisista tapahtumista, mikä on opetuksen kannalta yksinomaan hyödyllistä. Jotta koulutettavien mielenkiinto onnistutaan herättämään, on etukäteen valmisteltava eläytymistä aidosti tukevaa materiaalia. Materiaaliksi riittävät usein myös erilaiset kartat, dokumentit, valokuvat tai tekstit.

Eläytymistehtävän pohjustus- tai perehtymisvaihe on erittäin tärkeä. Ryhmässä koulutettavat voivat yhdessä miettiä, mitä ratkaisumalleja heidän esittämillään henkilöillä annetussa tilanteessa on. Kouluttajan kannattaa kirjata materiaaleihin vaikeita sanoja tai käsitteitä, jotka koulutettavien tulee selvittää itselleen ennen varsinaisen esityksen suunnittelua. Kouluttajan kannattaa myös kiertää ryhmien apuna selventämässä asioita.

Huomiotta ei saa myöskään jäädä se, kuinka eläytymistehtävät auttavat koulutettavia omaksumaan parempia vuorovaikutustaitoja. Eläytymistehtävät parantavat myös ryhmä-

kiinteyttä. Ryhmän jokaisen jäsenen osuus on onnistumisen kannalta tärkeää. Myös ujoit ja hiljaiset koulutettavat pääsevät osallistumaan ryhmän toimintaan.

Eläytymistehtävä antaa entistä useammalle onnistumisen mahdollisuuksia.

Eläytymistehtävien ja - tapahtumien purku on oleellinen osa työskentelyä. On pohdittava, miksi draama kehittyi juuri tähän suuntaan. Millaisia toiveita, arvoja ja asenteita roolihahmoilla oli? Purkuvaiheessa kouluttaja voi korjata selkeitä virheitä, mikäli niitä esityksissä ilmenee.

Eläytymistehtävä koostuu kolmesta erillisestä osasta:

1. Perehtyminen aiheeseen kouluttajan valmistelemien materiaalien pohjalta.
2. Varsinainen eläytymisvaihe, johon koko ryhmä osallistuu. Aiheen ja ajankäytön tulee olla rajattu.
3. Eläytymistehtävän purku. Keskustellaan esimerkiksi roolipelin kulusta, käytetyistä ratkaisuista ja niiden realismista. Olisiko todellisuudessa voinut käydä näin?

Eläytymismenettelmissä sekoittuvat fakta ja fiktio.

3.5.2 Case-harjoitukset

Case-harjoitus on menetelmä, jossa koulutettavat käsittelevät tiettyä ongelman ratkaisuun liittyvää asiaa siten, että he voivat hyödyntää aikaisemmin oppimiaan tietoja ja taitoja. Harjoitus on rakennettava niin, että ongelmanratkaisutilanne muistuttaa mahdollisimman paljon todellista tilannetta ja toimintaympäristöä. Harjoituksen rakenne määräytyy pitkälti harjoituksen tavoitteen mukaisesti.

Case -harjoituksen avulla voidaan kehittää koulutettavien ryhmätyötaitoja, luovuutta, ajatteluvalmiuksia sekä analysointitaitoja ja soveltamiskykyä. Case-harjoitusta voidaan käyttää hyvin erilaisissa koulutustapahtumissa tai muiden opetusmenetelmien tukena.

Harjoitus voidaan toteuttaa joko yksilöllisenä tai ryhmää käsittävänä harjoituksena. Kouluttaja määrittelee harjoituksen alussa mahdollisimman todenmukaisen ja oppimistavoitteita tukevan tapauksen. Kouluttaja kertoo koulutettaville harjoituksen tavoitteen ja määrittelee työskentelytavan. Tämän jälkeen koulutettavat tutustuvat saamaansa tapaukseen yksin tai ryhmässä. Varsinainen työskentely sisältää vaihtoehtoisten ratkaisumallien tuottamista, analysointia, arviointia ja vaihtoehtojen valitsemista. Case -harjoituksessa voidaan käyttää edellä kuvatun aivoriiven kaltaista työskentelyjärjestystä ja -menetelmää.

3.5.3 Taitojen opettaminen

Asevelvollisten koulutus on pitkälti erilaisten ja eritasoisten motoristen taitojen opettamista. Kouluttajan on rakennettava taitojen opettaminen joustavaksi kokonaisuudeksi, johon kuuluvat perustevaihe, harjaantumisvaihe, tavoitevaihe sekä osaamisen sovellettu vaihe (ks. kuvio 2).

Taitojen oppiminen on **perustevaiheessa** monitahoinen prosessi, joka vaatii koulutettavilta tarkkaavaisuutta sekä oleellisten asioiden havaitsemista ja huomioimista. Perustevaiheessa koulutettavalle on kerrottava, havainnollistettava tai näytettävä esimerkkisuoritus halutusta taidosta. Koulutettava vertaa samaansa uutta tietoa jo olemassa olevaan tietoonsa ja kokemukseensa muodostaakseen asiasta uuden sisäisen mallin. Kyseessä on yksinkertaisesti taidon perusteiden ja tavoitteiden selkiytyminen sekä lopputuloksen ymmärtäminen.

Kouluttajan on perustevaiheessa selvitettävä ja havainnollistettava

- yleiskuva opittavasta tehtävästä tai suorituksesta
- koulutustapahtuman tavoitteet
- suoritus ja sen eri vaiheet
- mihin erityisesti suorituksen aikana on kiinnitettävä huomioita.

Kouluttajan on varmistettava, että kaikki näkevät suorituksen selvästi ja oikeasta kulmasta. Kouluttajan on perustevaiheessa ohjattava koulutettavaa kiinnittämään huomiota taidon oppimisen kannalta keskeisiin ydinkohtiin. Kouluttajan on vältettävä liiallisen sanallisen informaation antamista lyhyessä ajassa. Kouluttajan on kiinnitettävä huomiota koulutettavan motivointiin. Motivointia edistää se, että uuden ja aikaisemmin harjoitellun asian välille löydetään yhteys.

Motivoitunut koulutettava keskittyy paremmin harjoitteluun ja jaksaa harjoitella kauemmin kuin huonosti motivoitunut koulutettava.

Harjaantumisvaiheessa suoritusta kokeillaan käytännössä osasuorituksena. Koulutettava arvioi omaa toimintaansa ja suoritusta kouluttajan antaman sanallisen tai visuaalisen mallin mukaisesti. Koulutettava arvioi suoritustaan sisäisen tai kouluttajan antaman ulkoisen palautteen mukaisesti.

Motoristen taitojen opettaminen koostuu monesta osasuorituksesta. Nämä osasuoritukset on hyvä opettaa osataito kerrallaan. Tämä voidaan tehdä vaiheittaisen opetuksen avulla. Suorituksen jakaminen osiin ja osien harjoittelu erillään toisistaan on hyödyllistä erityisesti silloin, kun kokonaissuoritukseen liittyy erilaisia osioita tai kun suorituksen kokonaiskesto

on ajallisesti pitkä. Joissakin tapauksissa osien erillinen harjoittelu saattaa kuitenkin jopa haitata kokonaissuorituksen oppimista.

Kouluttajan on harjaannutettava tiettyä osataitoja useita kertoja toistokoulutuksen avulla. Toistokoulutuksella tarkoitetaan liikkeen tai toiminnan tekemistä useita kertoja peräkkäin. Yksittäinen koulutettava voi joutua toistamaan yksinkertaisia liikkeitä useita satoja kertoja koulutusjakson aikana. Tämä on olennainen osa taitojen oppimista. Joukon toistokoulutus merkitsee sitä, että sama toiminta uusitaan muutamia kertoja päivän aikana ja kymmeniä kertoja esimerkiksi viikon harjoituksen aikana.

Kouluttajan on toistokoulutuksessa kiinnitettävä huomiota koulutettavan sisäisen mallin kehittymiseen, jotta koulutettava voi itse tietoisesti ohjata suoritustaan. Toistokoulutuksessa on suoritusta uusittava niin monta kertaa, että saavutetaan haluttu taso. Kouluttajan on kyettävä perustelemaan toistokoulutuksen merkitys koulutettaville.

Sisäisen mallin kehitystä voidaan tukea rakentavalla palautteella ja tukemalla kouluttavan omaa ajattelua. Kouluttajan on kiinnitettävä perustevaiheessa ja erityisesti harjaantumisvaiheessa huomio väärin suoritusten minimoimiseen.

Kouluttaja voi ohjata oikeisiin suorituksiin

- antamalla oikeasta ja halutusta suorituksesta mahdollisimman hyvä mielikuva
- opettamalla suoritusta vaiheittain ja keskittymällä ensimmäisiin suorituksiin
- käyttäytymällä rauhallisesti ja käyttämällä positiivista koulutusotetta
- antamalla jatkuvaa, välitöntä ja rakentavaa palautetta
- valitsemalla tarkoituksenmukaisimman opetusmenetelmän
- auttamalla koulutettavaa pohtimaan ja palauttamaan mieleen tehtyjä suorituksia
- ottamalla huomioon koulutettavien vireystila ja motivaatio
- keskustelemalla koulutettavien kanssa suorituksista
- suhtautumalla virheisiin luonnollisena osana oppimisprosessia
- ohjaamalla koulutettavaa ja opastamalla kuinka tehdyt virheet korjataan
- korjaamalla ensin suurimmat ja yleisimmin toistuvat virheet
- rohkaisemalla koulutettavia omaan ajatteluun ja suorituksen itsearviointiin
- hakemalla syitä virheelliseen suoritukseen
- ottamalla huomioon vallitsevat koulutus- ja sääolosuhteet.

Tavoitevaiheessa koulutettava yhdistää osasuoritukset sisäisen mallinsa avulla kokonaissuoritukseksi. Joissakin taidoissa on edullista siirtyä mahdollisimman nopeasti kokonaissuorituksen harjoitteluun, jolloin taitoa harjoitellaan alusta alkaen kokonaissuorituksena.

Osataitojen yhdistämistä tavoitevaiheessa voidaan havainnollistaa vaiheittaisen koulutuksen avulla. Lukuisten toistojen jälkeen eri osataidot voidaan yhdistää taitavaksi

kokonaissuorituksiksi, joka kehittyy harjoituksen avulla automaattisuorituksiksi. Tavoitevaiheessa pyritään siihen, että koulutettava tietää jo itse, miksi suoritus epäonnistuu tai miten sitä on muutettava. Tätä on edistettävä tukemalla jatkuvasti koulutettavan omaa ajattelua.

Systemaattisen harjoittelun ja toistojen avulla saavutetaan taitotaso, jossa suoritus automatisoituu. Tällöin koulutettavan voi suunnata huomiokykyä enemmän muihin toimintoihin. Tämä on tärkeä ominaisuus taistelukentän nopeasti muuttuvissa tilanteissa ja olosuhteissa.

Osaamisen sovelletussa vaiheessa on tärkeää, että opittua taitoa voidaan siirtää toiseen samankaltaiseen tilanteeseen tai taitoa voidaan käyttää erilaisissa tilanteissa ja olosuhteissa. Tätä kutsutaan siirtovaikutukseksi. Kouluttajan tulee ottaa huomioon siirtovaikutuksen merkitys ja toteutuminen koulutuksen suunnittelussa sekä toteuttamisessa. Suoritukset muuttuvat osaamisen sovelletussa vaiheessa automaatioksi tai rutiineiksi, jolloin koulutettava voi keskittyä entistä enemmän ympäristön havainnointiin ja tilannekuvansa ylläpitoon. Taito- ja suoritustaso on sovelletussa vaiheessa kyettävä ylläpitämään vaikeissa ja muuttuvissa olosuhteissa.

Taitojen opettamiseen liittyviä periaatteita

Taitojen opettamisessa tavoitteet tulee asettaa niin, että ne ovat koulutettaville realistisia ja hänen saavutettavissaan. Taitojen oppimiseen liittyvän harjoittelu tulee yksilöllistä niin pitkälle kuin mahdollista, koska koulutettavien valmiuksissa sekä uusien asioiden liittämisessä olemassa olevaan tietorakenteeseen on suuria yksilöllisiä eroja. Koska uusi opittava tieto ja taito suhteutetaan aiemmin opittuun ja omaksuttuun, kouluttaja voi opettaa rutiininomaisten tietojen ja taitojen lisäksi myös ongelmanratkaisutaitoja, ajatteluvalmiuksia ja luovuutta.

Koskaan ei ole yhtä ainoaa oikea tapaa opettaa.

Kouluttajan on aina tiedettävä koulutettavien lähtötaso. Vasta tämän jälkeen hän kykenee asettamaan koulutustapahtuman tavoitteen siten, että se on haastava, mahdollisimman tarkka sekä realistisesti saavutettavissa. Koulutettavien aikaisempia tietoja ja taitoja on hyödynnettävä taitojen oppimisessa ja pyrittävä rakentamaan uuden taidon oppimisen aikaisemmin opitun pohjalle.

Jotta suorituksissa päästäisiin automaattitasolle, on toistokoulutuksella saavutettava ylioppimisen taso. Suoritusmäärien lisäämisellä voidaan vaikuttaa suorituksen nopeuteen ja suoritusvarmuuteen.

Harjoittelun oikealla tauotuksella on huomattava vaikutus oppimiseen. Oikein tauotettu harjoittelu edistää motoristen taitojen oppimista tehokkaammin kuin jatkuva harjoittelu.

Tämä ilmenee erityisesti opeteltaessa erilaisia liikesuorituksia. Taitojen oppimisessa käytettävien opetusmenetelmien, harjoitteiden sekä harjoituspaikkojen vaihtaminen edistää niin ikään suoritusten oppimista.

Palautteen antaminen on erittäin tärkeää varsinkin harjoittelun alkuvaiheessa. Palautetta pitää tällöin pyrkiä antamaan yksilöllisesti jokaisen suorituksen jälkeen. Kun koulutettavien taidot kehittyvät, palautetta voidaan antaa harvemmin tai vasta usean suorituksen jälkeen kootusti. Tällöin keskitytään esiintyneiden virheiden poistamiseen. Paras hetki antaa palaute on heti, kun koulutettava on itse ehtinyt analysoida suorituksensa mielessään. Palautteen määrän lisääminen parantaa suoritusta vain tiettyyn pisteeseen, jonka jälkeen palaute saattaa jopa heikentää suoritusta.

4

KOULUTUSTAPAHTUMAT

Tässä luvussa käsitellään koulutustapahtumaa, jolla tarkoitetaan sotilaskoulutuksen järjestelmällisesti valmistettua ja suunnitelmallisesti johdettua oppituntia tai harjoitusta. Koulutustapahtumassa opetetaan jotakin tiettyä tietoa tai taitoa ja sen tavoitteena on jonkin tietyn valmiuden tai sen osan saavuttaminen. Oppimista tapahtuu toki muissakin palvelustilanteissa ja niissäkin voidaan noudattaa tässä oppaassa esitettyjä periaatteita.

4.1 KOULUTUSTAPAHTUMIEN JAKO

Harjoitukset voidaan luokitella useilla tavoilla. Tiedyt periaatteet ovat kaikille harjoituksille yhteisiä; toisaalta eri harjoituksissa on myös tietyistä seikoista johtuvia yksilöllisiä piirteitä, joiden takia sama opetusmenetelmä ei sovellu kaikkiin harjoitustyyppeihin tai -aiheisiin. Yksi harjoitus voi myös sisältää vaiheita, joissa on piirteitä eri laatuista harjoituksista.

Koulutustapahtumat voidaan jakaa seuraavasti :

- oppitunti
- yleissotilaallisen koulutuksen harjoitus
- sulkeisjärjestys harjoitus
- aseenkäsittelyharjoitus
- ampumakoulutus
- taistelukoulutus
- taisteluampumakoulutus
- simulaattorien käyttö koulutuksessa
- fyysisen koulutuksen harjoitukset
- muut harjoitukset: esimerkiksi käskynanto-, suunnittelu- ja kehys harjoitukset.

Kaikille harjoituksille yhteistä on

- kouluttajan esiintyminen ja käytös; esimerkillisyys ja sotilaallisuus.
- asiasisällön oikeellisuus ja oikea tasoisuus.
- omistautuminen opettamiseen.
- nousujohteisuus ja tavoitteellisuus.
- palautteenantaminen.
- motivaation ylläpito ja aktivointi.

Koulutettavalla täytyy harjoitusta olla oppitunnilla opetettu aiheesta teoriatietoa, jotta harjoitukset olisivat oppimisen ja koulutettavien roolin kannalta mielekkäitä ja merkityk-

sellisiä tilanteita. Myös luokkaolosuhteissa voidaan pitää harjoituksia. Oppitunneilla voidaan vastaavasti käyttää useita erilaisia keinoja, joilla koulutettavaa aktivoidaan. Koulutettavien on osallistuttava toimintaan muutoinkin kuin vain esitystä seuraamalla ja muistiinpanoja tekemällä.

Harjoitukset voivat olla **perusharjoituksia tai soveltavia harjoituksia**.

Perusharjoituksen tarkoitus on jonkin taidon tai toiminnon tai sen osan opettaminen koulutettaville todellista helpommassa ympäristössä. Siinä ei edellytetä opitun siirtämistä muuhun tilanteeseen kuin seuraavaan koulutustapahtumaan. Nousujohteisuutta on pystyttävä noudattamaan myös perusharjoituksissa esimerkiksi nopeutta ja omatoimisuutta lisäämällä.

Soveltavalla harjoituksella tarkoitetaan perusharjoituksessa opetetun taidon tai toiminnon opettamista todenmukaisemmassa ympäristössä tai sen soveltamista uudessa tilanteessa. Soveltamisympäristö sekä omaehtoisuuden lisääminen ovat soveltavan harjoituksen oleelliset erot perusharjoitukseen nähden. Soveltaviinkin harjoituksiin saadaan nousujohteisuutta lisäämällä olosuhteiden vaikeutta ja aikavaatimuksia.

Harjoitukset voidaan edelleen jakaa **niissä tavoiteltavien valmiuksien mukaan yksilökohtaisiin tai joukkokohtaisiin valmiuksiin tähtääviin harjoituksiin**.

Yksilökohtaisiin valmiuksiin tähtäävällä harjoituksella tarkoitetaan yksittäisen taistelijan harjoittamista. Jokaisen koulutettavan on henkilökohtaisesti opittava vaadittu taito tai toiminto ilman, että vielä edellytettäisiin yhteistoimintaa muiden taistelijoiden kanssa. Tällainen opetustapahtuma on esimerkiksi harjoitus, jossa opetellaan taistelijan etenemistapoja.

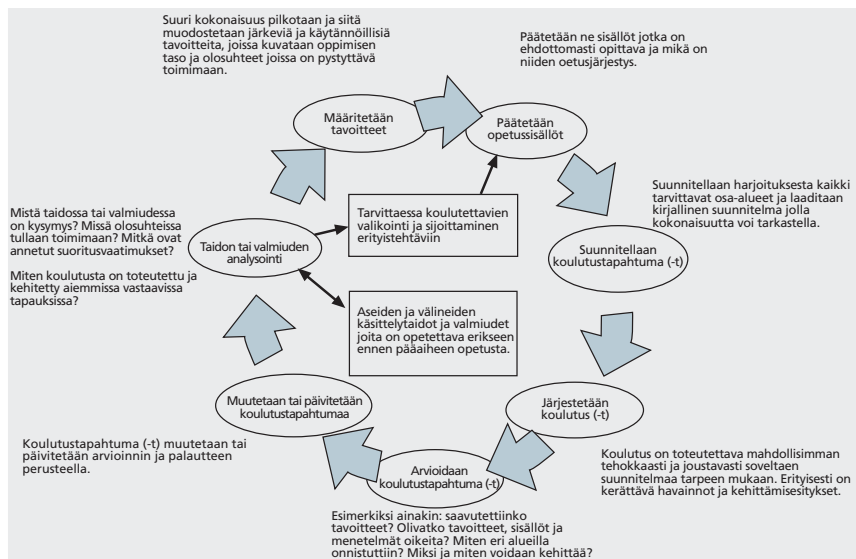
Joukkokohtaisiin valmiuksiin tähtäävä harjoitus on tyypillisimmin taistelijaparin, ryhmän tai joukkueen harjoitus. Siinä harjoitetaan organisaation mukaista joukkoa toimimaan siten että aikaisemmin mieskohtaisesti opetettuja taitoja käytetään hyväksi yhteistoiminnassa ja yksilön valmiudet liitetään joukon toimintaan sekä sen asettamiin vaatimuksiin. Muun muassa harjoitus, jossa harjoitellaan ryhmän eri etenemismuotoja on joukkokohtainen harjoitus.

Harjoitustyyppejä on yksinkertaisesti em. perusteiden mukaan jaoteltuna neljä :

- yksilökohtainen perusharjoitus
- yksilökohtainen sovellettu harjoitus
- joukkokohtainen perusharjoitus
- joukkokohtainen sovellettu harjoitus.

Erityyppisten harjoitusten rajausta ei ole yksiselitteinen; monimutkaista taitoa opetettaessa alkavat toisiaan seuraavat harjoitukset kehittyä eri osiltaan. Kaikkien erilaisten harjoitusten sisällön suunnittelussa on otettava huomioon nousujohteisuus ja aiemmin opetetut asiat. Koulutuksen on edettävä helposta vaikeaan ja koulutettaville on selvitettävä uuden asian liittyminen aiemmin opetettuun. Samaten on kaikissa olosuhteissa pyrittävä perustelevaan koulutettaville, miksi valmiuksia tavoitellaan.

Harjoituksen suunnittelussa ja erityisesti kirjallisten esitysten laatimisessa on edullista käyttää aina yhteneväisiä muotoja. Koulutuksen suunnittelu ja valmistelu ei saa olla kaavamaisista toistamista. Suunnittelun tulee olla kehittävää toimintaa, jossa omia suunnitelmien korjaataan ja päivitetään.

Kuvio 3. Koulutustapahtumien suunnittelun eteneminen on jatkuva.

4.2 HAVAINNOLLISTAMINEN

Havainnollistamisella tarkoitetaan asioiden esittämistä helposti omaksuttavassa muodossa. Opetus on pyrittävä havainnollistamalla saamaan sellaiseksi, että sitä voidaan seurata mahdollisimman monen aistin välityksellä. Havainnollistamisen tarkoituksena on myös motivoida, herättää ajatuksia ja mielikuvia opetettavan asian käytännöllisestä merkityksestä. Tämä tarkoittaa yksinkertaisimmillaan esimerkiksi sitä, että kouluttaja esittää asiaan liittyvän kuvan, jota käyttäen sitten selostaa asian. Koulutettavien kokemusmaailmaan liittyvä konkreettinen esimerkki uudesta asiasta on myös hyvä havainnollistamiskeino.

Havainnollistamisella harjoituksissa tarkoitetaan ilmiön tai tapahtuman (vast.) kuvaamista siten, että se on seurattavissa mahdollisimman monella aistilla. Taistelukentän ilmiöitä havainnollistetaan palvelusturvallisuussyistä voimakkuudeltaan heikoilla välineillä tai täysin korvaavilla esitystavoilla, esimerkiksi punaisella lipulla, joiden merkitys ilmoitetaan koulutettaville etukäteen. Havainnollistettavaan ilmiöön liittyvä suoritus on koulutettava hyvin ennen kuin sitä vaaditaan tehtäväksi sovelletun kuvauksen perusteella omatoimisesti.

Harjoituksien perusjärjestelyt ja tehokeinot ovat havainnollistamista. Näitä keinoja ovat esimerkiksi maalitaulut, tulenkuvaukset, savujen käyttö ja jopa maaliosaston käyttö. Oikeata ilmiötä voidaan toisinaan kuvata vain osittain tai se on korvattava jollain toisella tavalla. Koulutettaville on tällöin aina kerrottava, mitä ilmiötä milläkin tavalla havainnollistetaan ja mitä puutteita siinä on todellisuuteen verrattuna. Tästä voidaan esimerkkinä mainita tulenkuvauspanoksen ero oikeaan lähelle osuvaan tykistön kranaattiin verrattuna. Havainnollistamisella on merkitystä vain, jos kaikki tietävät, mitä asiaa havainnollistetaan ja osaavat tai tietävät sekä oppivat toimimaan oikein havainnollistettavan ilmiön suhteen; "...tässä harjoituksessa epäsuoraa tulta kuvataan..."

4.2.1 Havainnollistaminen luokkaopetuksessa

Luokkaopetuksessa käytetään havainnollistamisvälineinä muun muassa piirtoheitintä, fläppitaulua, liitutaulua, havaintotauluja, diaheitintä, videotykkiä, ääninauhuria ja videonauhuria. Havainnollistamisesta ei voida osoittaa ehdottomasti parasta tapaa, vaan tehokkain keino riippuu usein kouluttajan henkilökohtaisista taidoista. Perehtymällä asiaan sekä valmistelemalla opetuksen huolellisesti voi kouluttaja kokeilemalla löytää itselleen sopivimmat menetelmät. Suunnittelematonta toisten kouluttajien kopiointia tulee välttää.

Sekä luokkaopetuksessa että harjoituksissa voidaan havainnollistamiseen käyttää myös välineitä; esimerkiksi käsittelyaseita, halkileikkausvälineitä sekä todellisia välineitä.

Vaikka opetusvälineillä voidaan monin tavoin havainnollistaa, kouluttajan on myös pystyttävä esittämään asiansa selkeällä kielellä.

4.2.2 Havainnollistaminen harjoituksissa

Harjoituksissa joudutaan havainnollistamaan mitä moninaisimpia ilmiöitä. Niiden simulointiin liittyviä piirteitä käsitellään myöhemmin. Havainnollistamisen tärkeimpiä rajoituksia ovat palvelusturvallisuus, valmisteluihin käytettävä aika, kouluttajan viitseliäisyys ja mielikuvitus sekä välineiden saatavuus.

Yksinkertaisin tapa havainnollistaa on puhuminen. Koulutettava saatetaan tällöin ajattelemaan ilmiötä tai asiaa, jota ei ole sillä hetkellä näkyvissä. Havainnollistamisen perusperiaatteen mukaan on kuitenkin pyrittävä saavuttamaan mahdollisimman todennukaiselta vaikuttava kuvaus ilmiöstä tai asiasta kohtuullisella vaivannäöllä. Koulutettavan toiminnan tai huomion on kohdistuttava ilmiöön joka palvelee kyseisen taidon oppimista mahdollisimman hyvin. Esimerkiksi maastonkäyttöä tarkasteltaessa voidaan aivan hyvin kuvata joukon liikettä kertomalla siitä. Kun harjoitellaan jollakin aseella tähtäämistä on tietysti käytettävä jotakin maalilaitetta.

Vihollisten tai omien joukkojen liikettä tai olemassaoloa voidaan havainnollistaa esim. maalimiehellä tai -ryhmällä, maalilaitteilla, nukeilla valoilla tai äänillä. Kaikkia ominaisuuksia ei ole tarpeen yrittää kuvata. Havainnollistettavasta kohteesta on esitettävä tärkein tai tärkeimmät ilmentymät joilla opetustavoitteeseen päästään.

Eri kohteita havainnollistettaessa on selvitettävä etukäteen

- mikä on kohteelle ominaista: ääni, muoto, väri, liike vai jokin muu ominaisuus
- onko jotakin ominaisuutta liioiteltava tai korostettava
- mitä ominaisuuksia on jätettävä tarpeettomana tai liian työläänä havainnollistamatta
- kauanko kuvauksen tulee kestää
- kuinka monta kertaa kuvaus on toistettava.

Joissakin tapauksissa voidaan harjoitusmaastoon jättää kiinteitä rakenteita. Välineistä voidaan toisaalta joutua rakentamaan liikuteltavia, silloin on kiinnitettävä huomiota niiden painoon.

Tyypillisiä havainnollistettavia ilmiöitä ja niiden käyttöön sopivia menetelmiä ovat esimerkiksi seuraavat :

- taistelijat ja ajoneuvot: maalitaulut ja laitteet
- epäsuora tuli: tulenosituspanokset, räjähdysaineet ja savuheitteet
- taistelusuunnitelmat tai maaston käyttö muutoin: havaintotaulut, maastolaatikat ja pienoismallit.

4.2.3 Opetusmateriaalit

Aktivoilla ja havainnollisilla opetusmateriaaleilla voidaan tehostaa erityisesti luokka-opetusta mutta myös käytännön harjoituksia. Opetusmateriaaleja ovat oppituntimonisteet, aktiivimonisteet ja maastovihkot.

Opetusmateriaalien tarkoituksena ei ole korvata muistiinpanojen tekemistä vaan tehostaa sitä. Niiden sisältö ei voi toisaalta olla suoraan esimerkiksi ohjesäännöistä tai oppaista. Opetusmateriaalin tehtävänä on esittää sellaista tietoa, jota ei ainakaan samassa muodossa ole muualta helposti saatavissa tai jonka alkuperäinen muoto on niin hankala, että se tai ote siitä on järkevää jakaa eri muodossa. Opetusmateriaali voi liittyä käyttötarkoitukseltaan joko itseopiskeluun tai oppimisen seuraamiseen.

Oppituntimoniste voi koostua osista kouluttajan esittämää materiaalia. Se voi muodostua iskusanoista tai tärkeimmistä otteista, joilla halutaan jäsentää tai ohjata muistiinpanojen tekoa tai helpottaa opetuksen seuraamista. Tällöin koulutettava ei keskity merkitsemään muistiin jotakin monimutkaista asiaa, esimerkiksi kuvaa, kun pitäisi seurata opetusta.

Aktiivimoniste voi muodostua kirjallisesista ongelmista, kysymyksistä tai muunlaisista täydentämistehtävistä. Koulutettavat hakevat niihin tarvittavaa tietoa seuraamalla opetusta tai etsimällä sitä kirjallisesta materiaalista.

Maastovihko on tiivistetty esitys esimerkiksi ohjesäännöstä tai oppaasta. Vihkoon on kerätty erityisesti sellaisia tietoja joita kannattaa kuljettaa mukana ainakin koulutus-tilanteissa. Maastovihko voi sisältää havainnollistavia piirroksia tai kuvia, luetteloja tai muistirunkoja, joita ei ole tarkoituksenmukaista opetella ulkoa.

Joitakin tärkeitä seikkoja opetusmateriaaleista:

- ota selvää valmiista materiaalista; kaksinkertainen työ ei ole kannattavaa
- pohdi, ovatko materiaalit riittäviä ja toimivatko ne yksinään, vai tarvitaanko niiden lisäksi muutakin; osa koulutettavista voi olla poissa oppitunneilta
- mieti tarkasti jokaiseen opetusmateriaaliin liittyvä oppimistavoite
- maastovihkon tulee sisältää muutakin kuin valmiiden ohjesääntöjen ja oppaiden kopioita; tieto tulee esittää mahdollisimman tiivistetysti ja käytännön esimerkein
- oppimistehtävistä on etukäteen tarkasti suunniteltava, mitä aiotaan arvioida.

Erittäin hyvää opetusmateriaalia on esimerkiksi edellisestä vastaavasta harjoituksesta kuvattu video tai siitä otetut kuvat. Harjoitusten videotointia käsitellään myöhemmin lisää arvioinnin yhteydessä.

4.3 HARJOITUKSEN SUUNNITTELU JA VALMISTELU

Harjoituksen suunnittelun painopiste on asetettava opetettavan asian, tavoitteiden ja opetusmenetelmien käytön suunnitteluun. Harjoituksen suunnittelussa ei saa tyytyä vain harjoituksen fyysisten puitteiden, kuten materiaalin, paikkojen ja henkilöstön käytön suunnitteluun.

Koulutustapahtuman suunnittelussa voidaan käyttää hyväksi erilaisia muistirunkoja ja toimenpideluetteloja. Niiden soveltamisessa on kuitenkin otettava huomioon kunkin koulutustapahtuman ominaiset erityisvaatimukset. Kouluttaja suunnittelee aina koulutus-tapahtuman vain tarpeellisilta osin.

Harjoituksen eri osa-alueiden ja kohteiden suunnittelussa on otettava huomioon seuraavia seikkoja :

- mitä koulutettavat ennestään tietävät tai osaavat
- kuinka lisätään koulutettavien aktiivisuutta, mikä taas lisää koulutuksen mielekkyyttä
- miten saada oppiminen tavoitteelliseksi
- kuinka asia liitetään koulutettavan ajattelua edellyttävällä tavalla käytäntöön
- koulutettavien on aina tiedettävä tavoitteet ja itsekin pyrittävä arvioimaan tasonsa
- koulutus on rytmittävä asian tai aiheiden vaihtelulla, tauoilla ja vaihtelemalla opetusmenetelmiä
- oppiminen tehostuu mikäli koulutettavat pystyvät keskenäänkin käsittelemään, vaikkapa vain puhumalla, opetettavia asioita.

Kaikki harjoituksen suunnitteluun liittyvät tekijät voidaan ja kannattaakin käsitellä erikseen, sillä jokainen opetustapahtuma on arvokas. Harjoituksen suunnittelussa on aina vastattava kysymyksiin :

- MIKSI OPETETAAN?
- MITÄ OPETETAAN?
- MITEN OPETETAAN?
- MISSÄ OPETETAAN?
- MITÄ OPETUSMENETELMIÄ JA VÄLINEITÄ KÄYTETÄÄN?
- MITÄ RISKEJÄ HARJOITUKSESSA ON JA MITEN NE VOIDAAN HAL-
LITA?

Vaikka harjoituksen suunnittelussa voidaan käyttää tässä esitettäviä tapoja ja periaatteita sekä kouluttajan henkilökohtaista näkemystä ja asiantuntemusta, kaiken koulutuksen valmistelun ja suunnittelun on perustuttava toiminnan kehittämiseen havaintojen ja palautteen avulla. Jokaisen harjoituksen suunnittelu on aloitettava aikaisemmista koulutus-tapahtumista saaduista havainnoista. Harjoituksen päättymisen yhteydessä havainnot ja kokemukset on kirjattava muistiin.

4.3.1 Harjoituksen suunnittelu

Harjoituksesta on laadittava kirjallinen harjoitussuunnitelma. Kirjallisen suunnitelman laatimisen tarkoitus on pakottaa kouluttaja suunnittelemaan harjoitus yksityiskohtaisesti. Tässä kohdassa esitetään vain yleisiä suunnittelun periaatteita, erilaisissa harjoitustyypeissä ja -olosuhteissa joudutaan periaatteita tietysti soveltamaan. Näihin yleisiin suunnittelu-perusteisiin esitetään myöhemmin tässä luvussa harjoitustyypeittäin eräitä erityispiirteitä.

Hyvä kouluttaja on valmentaja, joka valmistautuu opetukseensa huolella. Oppilas aistii aina, mikäli kouluttajan suunnittelu ja valmistautuminen on ollut puutteellista. Harjoitussuunnitelma on suunnittelun, valmistelun ja toteuttamisen apuväline, johon kouluttaja on koonnut harjoituksessa huomioitavat asiat. Huolellisesti laadittu harjoitussuunnitelma auttaa kouluttajaa keskittymään oleelliseen, kouluttamaan virheettömästi, pysymään aikataulussa sekä ehkäisemään tai ennakkoimaan ongelmatilanteet.

Harjoituksen perusteiden tärkeimpiä lähteitä ovat :

- koulutussuunnitelmat
- viikko-ohjelmat, päiväohjelmat
- koulutuksen seurantalomakkeet tai tietopankit
- suoritusvaatimukset
- ohjesäännöt, oppaat tai muut koulutusohjeet
- muistiot ja kertomukset sekä muut havainnot aiemmista harjoituksista.

Esimiesasemassa olevien on lisäksi varmistauduttava siitä, että koulutusta suunnittelevilla alaisilla on aina käytössään riittävät perusteet tarpeeksi ajoissa ja riittävä aika koulutuksen suunnitteluun.

Koulutustapahtumasta voidaan suunnitella seuraavia kokonaisuuksia/asioita:

Opetustavoite

Koulutustapahtumalle on asettava päätavoite sekä tarvittaessa joitakin osatavoitteita. Varsinkin osatavoitteiden on oltava mahdollisimman konkreettisia koska ne selventävät päätavoitetta. Päätavoite voi esimerkiksi olla seuraavankaltainen: ”Kaikkien jääkärien on osattava konekiväärin käsittely ja tulitoiminta linnoitetussa tuliasemassa.” Osatavoite voi tällöin kuulua: ”Osattava ladata ja varmistaa konekivääri tuliasemassa, osattava ampumaseto linnoitetussa tuliasemassa, osattava vinosyötön poistaminen 15 sekunnissa.” Tavoitteiden perustelu voi puolestaan olla: ”Nopeassa tilanteessa tulitaistelussa oma henkiin jääminen ja tehtävän täyttäminen riippuvat aseenkäsittelytaidosta.”

Hyvä opetustavoite on:
 – selkeä ja ymmärrettävä
 – mielekäs ja hyväksyttävä
 – todenmukainen ja käytännöllinen.

Tavoitteet on määriteltävä oppijan kannalta realistisiksi, nousujohteisiksi, yksinkertaisiksi ja ymmärrettäviksi. Perustelujen tulee olla käytännönläheisiä ja järkeviä, turha mahtipontisuus ei johda arkisissa tilanteissa menestykseen. Opetustavoitteessa voidaan käyttää eri tasoja, jotka on aina havainnollistettava mahdollisimman käytännöllisin esimerkein mitä tavoitteen asettelu tarkoittaa juuri tämän asian osalta.

Tavoitteiden asettelusta ja oppimisen tasoista tarkemmin luvussa 1.4.

Kouluttajan ja koulutettavien rooli

Kouluttaja selvittää oman roolinsa suunnittelulla itselleen, miten hänen tulisi tässä nimellisessä harjoituksessa suhtautua koulutettaviin ja suorituksiin. Oma roolia pohdittaessa on mietittävä tarkasti opetustavoitetta: onko kyse perussuorituksen opettamisesta vai korkealle tasolle päässeän joukon sovelletusta suorituksesta.

Kouluttajan roolia ei tarvitse kirjata harjoitussuunnitelmaan eikä erikseen ilmoittaa koulutettavalle joukolle, ellei kyseessä ole erityisesti tilanne jossa koulutettavien on se tiedettävä. ”Tässä suorituksessa en puutu toimintaan kuin mahdollisten vaaratilanteiden uhatessa ...”.

Koulutettavien roolia määritettäessä pohditaan erityisesti omatoimisuuden ja itseohjautuvuuden astetta, jota koulutettavilta on järkevää vaatia. Koulutettavien rooli voidaan tarvittavilta osin kirjata harjoitussuunnitelmaan ja on edullista myös ilmoittaa etukäteen koulutettaville miten heidän erityisesti odotetaan toimivan juuri kyseisessä harjoituksessa. ”Tässä harjoituksessa teidän odotetaan ilman eri käskyä soveltavan ...”

Erityisesti silloin kun siirrytään jossakin aiheessa perusharjoituksista soveltavampiin harjoituksiin, on väärinkäsitysten ja passiivisuuden välttämiseksi heti selvitettävä koulutettaville heidän roolinsa harjoituksessa.

Sisältö ja oppimateriaali

Valitaan ja määritetään kunkin tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat oppisisällöt eli opittavat tiedot ja taidot. Samalla selvitetään ja hankitaan esimerkiksi tarvittavat ohjesäännöt ja suoritusvaatimukset, jotka toimivat harjoitussuunnitelman lähteinä. Aina on otettava huomioon se mitä aikaisemmin on opetettu ja mikä on tavoite, myös se mitä kokemuksia aiemmista harjoituksista on saatu.

Arviointi ja palaute

Kunkin osatavoitteen kohdalle on mietittävä valmiiksi, miten sen saavuttaminen arvioidaan. Tässä yhteydessä päätetään, minkä tasoista osaamista vaaditaan. Joissain tilanteissa voidaan arviointi ilmentää jo itse tavoitteessa: ”Osattava vinosyötön poistaminen 15 sekunnissa.”

Oleellista on myös, että koulutettavat tietävät etukäteen millä perusteilla heidän oppimistaan ja osaamista arvioidaan. Mikäli arviointiperusteet ovat oikeat, niiden tietäminen tehostaa oppimista. Jos arviointiperusteet ovat väärät, opitaan väärin tai väärää asiaa.

Kaikkiin vaiheisiin ja erityisesti harjoituksen päättämiseen on liitettävä mahdollisuus palautteenantoon. Palautteenanto voi liittyä muihinkin kohteisiin kuin alun perin on suunniteltu.

Aika

Harjoitukseen käytössä olevan ajan tulee sisältää harjoituksen kaikki vaiheet aloituksesta lopetukseen. Suunniteltaessa on varmistettava ajan riittävyys tavoitteiden saavuttamiseksi sekä laadittava yksityiskohtainen aikataulu. Siirtyminen, huolto ja palaute ovat harjoituksen olennainen osa. Niihin on aina varattava riittävästi aikaa.

Paikka

Koulutuspaikka on pyrittävä valitsemaan opetettavan asian, joukon koon ja osaamistason, opetustavoitteen sekä vallitsevien olosuhteiden mukaisesti. Paikan on sovelluttava mahdollisimman hyvin oppimiseen; esimerkiksi ensimmäistä asekäsittelyharjoitusta ei kannata toteuttaa maastossa.

Opetusmenetelmät

Suunnitellaan, mikä opetusmenetelmä tai -menetelmät sopivat parhaiten opetettavaan aiheeseen ja tavoitteeseen. Opetusmenetelmien käytössä on tehtävä erilaisia kokeiluja ja opetusmenetelmiä tulee vaihdella koulutettavien motivaation ylläpitämiseksi. Kokeilemalla voi kehittyä ja löytää itselleen ja tiettyyn aiheeseen parhaiten sopivat menetelmät ja niiden yhdistelmät: kaikki opetusmenetelmät eivät sovi kaikille kouluttajille yhtä hyvin.

Toistokoulutuksella tarkoitetaan myös tapaa soveltaa koulutusmenetelmiä; siinä koulutettavat tekevät jotakin suoritusta useita kertoja ja saavat aina välillä palautetta – toistokoulutusta käytettäessä on muistettava, että sillä saavutetaan suoritusvarmuutta mutta ei asian syvällistä ymmärtämistä.

Useissa tapauksissa on järkevää kouluttaa vaiheittain; siis käyttää koulutustapaa, jossa suurempi kokonaisuus on jaettu toiminnallisesti järkeviin osiin, joita voidaan harjoitella erikseen ja yhdistää kokonaisuoritukseksi

Myöhemmissä esimerkeissä käsitellään vain kullekin harjoitustyypille soveltuvat keskeisimmät opetusmenetelmät. Opetusmenetelmiä käsitellään tarkemmin luvussa 3.

Apukouluttajien käyttö

Koulutusvastuuta on järkevää jakaa koulutusosastojen pienentämiseksi ja henkilökohtaisen palautteen lisäämiseksi. Apukouluttajien käytön suunnittelussa on erityisesti kiinni-

tettava huomiota toiminnan järjestykseen ja tavoitettavuuteen. Kaikkien apukouluttajien on tunnettava pääavoite, osatavoitteet ja aikataulu sekä opetettava sisältö yksityiskohtaisesti.

Apukouluttajien toiminnan on oltava ohjattua ja rajattua. He eivät saa toiminnallaan häiritä opetusta. Kouluttajan on ohjeistettava apukouluttajien toiminta harjoituksen eri vaiheissa. Kouluttajan opettaessa apukouluttajat ovat hiljaa ja toisaalta kun kouluttaja antaa apukouluttajille tilaisuuden toimia hän ei itse opeta.

Apukouluttajat on aina valmennettava tehtävänsä ja heidän osaamisensa on tarkastettava ennen harjoitusta. Valmistautumisaika tulee olla riittävä; pikatilanteita on vältettävä erityisesti johtajakauden alkuvaiheissa. Apukouluttajien toimintaa tulee ohjata niin, että heidän auktoriteettinsa ei kärsi: apukouluttajien virheisiin ei yleensä pidä puuttua joukon edessä.

Apukouluttajien valmennukseen käytetään varusmiesten johtaja- ja kouluttajakoulutusjärjestelmää. Tässä yhteydessä on muistettava myös johtajakansion käyttö.

Osasto

Kouluttajan on otettava huomioon suunnitelmassaan käsketyn osaston koko. Erityisesti perusharjoituksissa pyrittävä mahdollisimman pieneen koulutusosastoon.

Joissain tapauksissa joudutaan koulutettavien erilaisten oppimisedellytysten vuoksi muodostamaan tasoryhmiä. Kaikki eivät opi yhtä nopeasti tai yhtä paljon.

Varustus

Myös harjoitusjoukon varustus on aina suunniteltava erikseen. Tässä yhteydessä mietitään yksityiskohtaisesti, mitä varustusta tarvitaan, jotta oppimisympäristön luominen ja oppiminen onnistuu. Mies-, ryhmä- ja joukkuekohtainen varustus on käskettävä yksiselitteisesti; määrittelyssä voi käyttää myös varustekokonaisuuksia ilman erittelyä: esimerkiksi taisteluvälineet tai ampumaratavarustus. Tupien ilmoitustauluilla on ainakin koulutuksen alkuvaiheissa oltava listat tärkeimmistä varustekokonaisuuksista.

Koulutusvälineet ja niiden käyttö

Koulutusvälineiden tarkoitus on edistää oppimista. Mieti, mitä koulutusvälineitä oppimisympäristön luomiseen tarvitaan joukon varustuksen lisäksi jotta oppiminen on tehokasta. Tällaisia välineitä ovat muun muassa havaintomateriaalit, maalilaitteet, ampumatarvikkeet ja tulenkuvavälineet. Valitse lisäksi tavoitteisiin ja menetelmiin sopivat opetusvälineet, esimerkiksi havaintotaulut ja lomakkeet.

Koulutusvälineiden sijoittaminen harjoituksen eri vaiheissa on suunniteltava etukäteen, tarvittaessa maastoluonnoksella. Koulutusvälineiden käyttäjät on ohjeistettava etukäteen ja tarvittaessa varattava aikaa niiden käytön opettamiseen ennen harjoitusta.

Valmistelut

Suunnittele mitä valmisteluja tarvitsee tehdä ja kuka mistäkin valmisteluista vastaa. Tavoite-tilana ajatus muun muassa koulutusvälineiden sijainnista ja koulutuspaikan tilasta siinä vaiheessa kun koulutustapahtuma alkaa. Valmisteluja ovat esimerkiksi:

- kaluston ja ajoneuvojen tilaus- sekä noutojärjestelyt
- lähdeaineiston hankinta ja siihen tutustuminen
- maastontiedustelu ja apukouluttajien valmentaminen
- yhteydenotot ja muut sopimiset (esimerkiksi varuskunnan terveysasema ja ruokala)
- muut valmistelut, muun muassa koulutuskorttien tarkistus ja ampumaratojen valmistelut.

Harjoitusjoukko voi johtajiensa johdolla tehdä itsenäisesti osan valmistelutehtävistä. Tällöin kouluttaja vain tarkastaa valmistelujen tason ennen koulutuksen aloittamista. Kouluttajan tulee kuitenkin osallistua materiaalin nouto- ja palautustapahtumaan harjoitusjoukon ensimmäisissä harjoituksissa. Näin hän varmistaa henkilökohtaisesti, että kaikkia annettuja ohjeita noudatetaan ja että niiden tarkoitus on ymmärretty.

Aikataulu

Aikataulu perustuu oletukseen oppimiseen ja opettamiseen kuluvasta ajasta. Aikataulu laaditaan siten, että tavoitteet ja niihin liittyvät oppisisällöt sijoitetaan aikajanalle. Tällöin määrittäytyy, kuinka paljon aikaa kunkin tavoitteen saavuttamiseen eli jonkin asian opettamiseen käytetään. Aikataulu ei ole itsetarkoitus vaan sen tulee olla joustava oppimista edistävä suunnittelun apuväline. Samalla havainnollistuu myös itselle ettei tavoitella ”kuuta taivaalta”. Rytmitys ja tauot on huomioitava aikataulussa.

Huolto

Joukon toimintakyky on säilytettävä ja kaluston sekä välineiden toimivuus on varmistettava kaikissa olosuhteissa. Huollon suunnittelu vaikuttaa myös aikalaskelmaan. Huollon tarkkuus ja huolellisuus sekä siihen varattu riittävä aika antavat kouluttaville kuvan toimintakyvyn ylläpidon tärkeydestä. Puolustusvoimien materiaalia on aina käsiteltävä huolellisesti ja järkevästi.

Kouluttajakoulutus

Kouluttajakoulutuksella tarkoitetaan tässä kouluttajan toimintaa hänen valvoessaan ja ohjatessaan toisen henkilön, esimerkiksi upseerikokelaan tai kadetin, toimintaa kouluttajana.

Toiminnan tarpeetonta keskeyttämisii ja virheellisiä suorituksia voidaan koulutettavien johtamissa harjoituksissa välttää perehtymällä ennalta koulutettavan laatiin suunnitelmiin sekä kyselemällä etukäteen koulutettavalta miten hän aikoo tehtävänsä toteuttaa.

Kouluttajakoulutuksessa on pidettävä huolta, että ohjaaja pysyy samana koko suunnittelu- ja toteutusprosessin ajan.

Kouluttajakoulutuksen suunnittelun yleisiä periaatteita:

Koulutettavalle on suotava mahdollisuus aloittaa helpoista perusharjoituksista ennen kuin hänen vaaditaan suunnittelevan vaativia opetustapahtumia. Kouluttaja suunnittelee harjoituksen yhdessä koulutettavan kanssa. Koulutettavalle on annettava selkeät perusteet ja osoitettava oikeat lähteet erityisesti ensimmäisissä harjoituksissa.

Koulutettavan on saatava palautetta suunnitelmistaan ennen harjoitusta. Hän oppii suunnitteluprosessissa ymmärtämään kouluttajansa tapoja ja käsityksiä koulutuksen suunnittelusta ja valmistelusta. Koulutettavalle on kerrottava avoimesti mitä asioita hänestä tarkkaillaan harjoituksen aikana.

4.3.2 Kirjallisen harjoitussuunnitelman laatiminen

Harjoitussuunnitelman etusivulla ilmoitetaan harjoituksesta käskytyksessä tarvittavat tiedot jatkosuunnittelun perustaksi mahdollisimman yksinkertaisessa muodossa. **Esimerkki harjoitussuunnitelman laatimisesta on liitteenä 1.**

Toiselta sivulta alkavassa taulukossa esitetään :

Sarakkeessa “OPETETTAVA ASIA”

- Kirjoitetaan tai piirretään kouluttajan muistin tueksi opetettavasta aiheesta yksityiskohtainen asiasisältö
- Esittämismuotona on usein teksti, mutta se voi olla myös kuva tai piirros
- Sarakkeessa vastataan kysymykseen mitä on opetettava osatavoitteen saavuttamiseksi
- Asioiden jäsentelyssä käytetään numerointia.

Sarakkeessa “OPETUSMENETELMÄ”

- Kirjoitetaan miten oppimista edistetään, miten menetelmiä käytetään ja miten kouluttajat toimivat
- Kappale aloitetaan samalta kohdalta korkeussuunnassa kuin kyseisen osion opittavat asiat
- Kerrotaan missä muodossa joukko on ja miten oppimista ohjataan eli mitä menetelmää käytetään.

Harjoitussuunnitelman taulukko voi toimia itsessään myös koulutuskorttina. Sekä harjoitussuunnitelmaa että erillistä koulutuskorttia voidaan käyttää apuna harjoitusten vakioinnissa ja toiminnan kehittämisessä. Toimivaa tai korjattua suunnitelmaa voidaan käyttää apuna suunniteltaessa ja valmisteltaessa samaa tai vastaavaa harjoitusta myöhem-

min. **Vakioinnissa ei pidä kuitenkaan sortua sokeasti noudattamaan aikaisempia tai toisten laatimia suunnitelmia.**

4.3.3 Koulutuskortin laatiminen

Erillisistä koulutusaiheista jotka voivat olla harjoituksen osia voidaan lisäksi laatia erillinen koulutuskortti. Koulutuskortti voidaan laatia erillisenä, vaikka asia olisi jo esitetty harjoitussuunnitelman osana, mikäli opetussisältöä ei kannata esittää varsinaisen harjoitussuunnitelman rungossa yksityiskohtaisesti.

Koulutuskortin laatiminen ei ole itsetarkoitus, vaan kortti on tarkoitettu muistirungoksi oikeiden opetussisältöjen varmistamiseksi. **Esimerkki koulutuskortin laatimisesta liite 2**

Koulutuskortin sarakkeisiin kirjoitetaan opetettavat asiat ja opetustavat samalla periaatteella kuin varsinaisen harjoitussuunnitelman taulukkoon. Koulutuskortissa voidaan lisäksi ilmoittaa asioita varsinaisesta harjoitussuunnitelmasta, esimerkiksi harjoituksen aika, paikka ja koulutusvälineet.

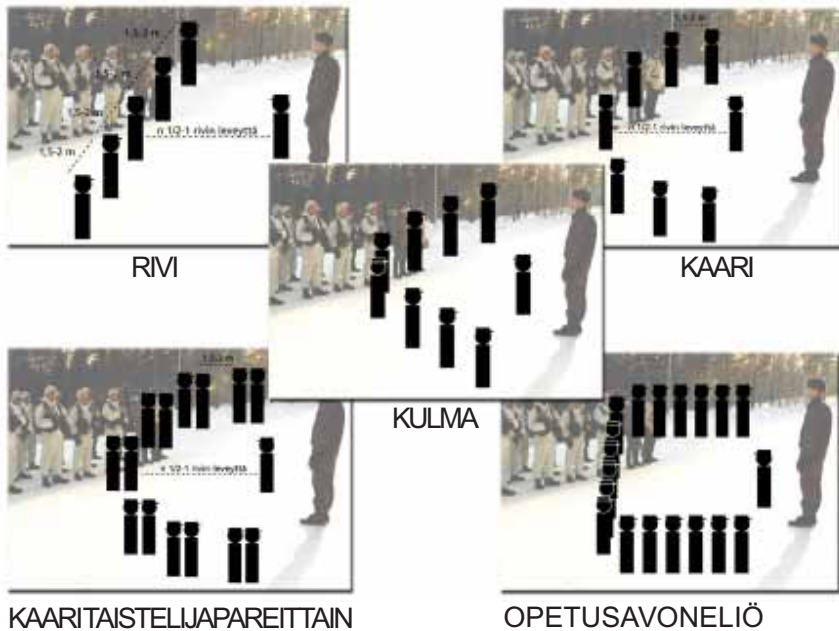
Hyvin laadittua koulutuskorttia voidaan käyttää samoissa harjoituksissa tulevaisuudessaakin. Valmiin koulutuskortin käyttö ei kuitenkaan vapauta kouluttajaa perehtymästä asiaan. Kouluttajan toiminta ei saa olla vain kortin lukemista ääneen.

4.3.4 Opetusmuodot

Opetusmuodolla tarkoitetaan tässä yhteydessä koulutettavan joukon järjestystä ja koulutettavien sijoittumista toisiinsa ja kouluttajaan nähden. Opetusmuotoa suunniteltaessa on otettava huomioon muun muassa osaston koko, maasto ja sääolosuhteet, liikkumisen tai tilan tarve sekä opetettavan asian erityisvaatimukset.

Koulutettavat on tyypillisesti sijoitettava siten, että he näkevät kouluttajan ja että kouluttaja voi nähdä koulutettavat. Mikäli käytetään mallioppimista koulutettavien on nähtävä esimerkkisuoritukset ja käytettävät koulutusvälineet.

Ainakin mieskohtaisessa perusharjoituksessa tyypillisiä opetusmuotoja ovat esimerkiksi rivi tai kaari taikka niiden sovellukset taistelijapareittain silloin kun koulutettavan osaston vahvuus on 5 – 10 koulutettavaa. Kaarta ja kulmaa voidaan soveltaa joissakin tapauksissa isommalle osastolle. Isompaa joukkoa koulutettaessa toimiva opetusmuoto on opetusavoneliö.

Kuva 14–18. Opetusmuodot:

- Rivissä kouluttajan etäisyys on puolet rivin leveydestä, koulutettavien väliset etäisyydet 1,5 – 2 metriä.
- Kaarissa kouluttajan etäisyys on puolet vastaavan rivin etäisyydestä ja koulutettavien väliset etäisyydet 1,5 – 2 metriä.
- Kaari taistelijapareittain; etäisyydet kuten kaarissa.
- Kulma: etäisyydet kuten opetusavoneliössä.
- Opetusavoneliössä kouluttaja sijoittuu siten että lähimpien koulutettavien ei tarvitse kääntää liikaa päätänsä. Koulutettavien väliset etäisyydet riippuvat aiheesta.

On huomattava, että muotoon ja etäisyyksiin vaikuttavat opetettava asia sekä opetusmenetelmä ja -tapa. Samassa harjoituksessa on tarvittaessa käytettävä useita eri opetusmuotoja vaiheiden vaatimusten mukaan. Kaikkia opetusmuotoja voidaan soveltaa taistelijapareittain. Taistelijapareittain toimimisen ideana on, että taistelijat harjoittelevat vuorotellen ja tarkkailevat toisiaan.

Taistelukoulutuksessa on erityisesti soveltavissa harjoituksissa järkevää käyttää koulutettavien keskinäisen järjestyksen kannalta joukon oikeita etenemismuotoja, tarvittaessa kuitenkin supistetuin etäisyyksin. Kun käytetään supistettuja etäisyyksiä, koulutettaville on selvitettävä, miksi näin poikkeuksellisesti toimitaan.

4.4 ARVIOINTI JA PALAUTE

Jokaisessa asiassa on aina jotakin positiivista.

Arvioinnilla ja mittaamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä yksittäisen koulutustapahtuman tai sen vaiheen aikana ja sen jälkeen tapahtuvaa oppimistason arviointia, joka on palautteen antamisen perusta. Mittaaminen voi laajempana kokonaisuutena tarkoittaa esimerkiksi joukon suorituskyvyn arviointia useampipäiväisen taisteluharjoituksen aikana. Tällaista koulutustarkastuksen omaista mittaamista ei käsitellä tässä oppaassa.

Arvioinnin ja siihen perustuvan palautteen tulee kehittää koulutettavien osaamista. Koulutettaville on kaikissa harjoituksissa ja niiden eri vaiheissa annettava palaute saavutetusta osaamisen tasosta suhteessa tavoitetasoon eli oppimistavoitteeseen. Palautteessa on tuotava esille sekä hyvät että puutteelliset suoritukset tai toiminnot. Palautetta on aina pyrittävä antamaan jo harjoituksen aikana. Palautteen antamisen tulee olla jatkuvaa kaikessa koulutuksessa.

Suunnittelemattoman arvioinnin perusteella annettava valmistelematon palaute todennäköisemmin heikentää oppimistuloksia kuin tehostaa koulutusta. Arvioinnin ja palautteen suunnitteluun liittyy myös harjoitusten tavoitteiden määrittely siten, että niistä on todella hyötyä. Koulutustapahtuman arviointi on jatkuvaa. Kouluttaja siis arvioi koko ajan opetuksen onnistumista opetustavoitteiden mukaisesti.

TAVOITTEET

		Tarkat ja käytännölliset	Yleiset ja ympäripyöreät
PALAUTE	Tarkka	Palautetta on helppo ymmärtää ja soveltaa tuleviin suorituksiin	Suorituksen arviointi on vaikeaa
	Yleinen	Koulutettava tulkitsee palautteen vain omasta näkökulmastaan	Palautetta on vaikea tulkita ja soveltaa

Kuvio 4. Tavoitteiden ja palautteen suhde.

4.4.1 Arviointi

Arviointi on tärkeä osa jokaisen koulutustapahtuman suunnittelua. Yksilöiden toimintakyvyn ja joukon suorituskyvyn kehittämisen kannalta on oleellista, että suorituksista saadaan jatkuvasti palautetta jonka perusteella kouluttaja ja koulutettavat voivat tunnistaa suoritusten heikkoudet ja vahvuudet.

Arvioinnilla on useita eri merkityksiä. Sotilaskoulutuksen arvioinnissa tarkastellaan joko yksilön saavuttamien valmiuksien sekä joukon suorituskyvyn vastaavuutta niille asetettuihin tavoitteisiin. On aina selvitettävä yksityiskohtaisesti koulutettavien taso eri osaluilla, pelkkä toteaminen ei riitä. Sotilaskoulutuksessa arviointi sisältää asteikkojen mukaan tehtävää määrän arviointia sekä laadullisten kriteerien mukaan tehtävää avointa arviointia.

Määrällinen arviointi on arvioitavan kohteen mittaamista sekä sen selvittämistä, missä määrin oppiminen on edistynyt. Esimerkkinä määrällisestä arvioinnista voidaan pitää esimerkiksi ampumataidon mittaamista ampumatuloksilla. Jostakin tietystä ammunnasta annettujen pisterajojen mukaan mitattuna: *84 pistettä osoittaa juuri tässä ammunnassa hyvää ampumataitoa ja 88 pistettä kiitettävää ampumataitoa.*

Laadullinen arviointi on olennaisten kokonaisuuksien kokonaisvaltaista ja avointa arviointia. Voidaan arvioida esimerkiksi sitä, *onko koulutettava saavuttanut sellaisen ase-käsittely- ja ampumataidon, että hän pystyy täysipainoisesti osallistumaan taistelukoulutukseen.* Laadun arvioinnissa oleellinen tekijä on saavutettu omatoimisuuden aste: pystytäänkö johonkin suoritukseen omatoimisesti ja itsenäisesti vai tarvitaanko siihen vielä kouluttajan apua.

Arviointi voi olla *absoluuttista*, jolloin koulutettavan suoritusta tai valmiuksia verrataan asetettuun tavoitetasoon tai *suhteellista*, jolloin koulutettavan suoritusta verrataan joko muiden koulutettavien saavuttamaan tasoon tai hänen omaan lähtötasoonsa.

Absoluuttinen arviointi on tärkein arviointimuoto sotilaskoulutuksessa. Henkilökohtaiset ominaisuudet tulevat näin huomioiduksi tavoitteen suhteen. Suhteellisella arvioinnilla voidaan joissain tapauksissa tukea koulutettavan kehittymistä. Koska siinä toisten koulutettavien saavuttamia valmiuksia käytetään itse asiassa havainnollistamaan tavoitetta tai sen saavuttamiseen tarvittavaa kehitystä.

Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa koulutuksen suunnitteluun. Harjoitusten suunnittelun kannalta arviointi jakaantuu

- lähtötason selvittämiseen ennen harjoitusta
- harjoituksen aikana tapahtuvaan oppimisen seuraamiseen

- harjoituksen tai muun kokonaisuuden jälkeen tavoitteiden saavuttamisen selvittämiseen.

Sotilaskoulutuksessa joudutaan arvioinnin perusteella toisinaan antamaan arvosana. Arvosana voi olla numeerinen (esimerkiksi 1 – 5) tai sanallinen (huono – kiitettävä). Mikäli kyseessä on arvosanan antaminen suorituksesta tai vaikkapa kokeesta, tulee arvostelun olla absoluuttista; koulutettavan suoritusta verrataan etukäteen määriteltyyn arvostelusteikkoon tai tavoitteeseen. Arvostelu on vaativaa toimintaa jossa voi kehittyä tarkastelemalla avoimesti omaakin toimintaansa. Ihmisellä on yleensä taipumus antaa pikemminkin keskinkertaisia arvosanoja kuin kiitettäviä tai huonoja.

4.4.2 Arvioinnin suunnittelu

Onnistunut arviointi lisää motivaatiota. Kun heikosti menestyvät koulutettavat saadaan uskomaan, että heidän huono menestymisensä johtuu pikemminkin henkilökohtaisista eroista ja ehkä yrittämisen puutteesta, heidän suorituksensa alkavat parantua.

Arvioinnista on suunniteltava etukäteen ainakin se mitä arvioidaan, miten arvioidaan ja kuinka tuloksia hyödynnetään.

Arvioinnin kohteet on määriteltävä etukäteen ja ne kannattaa yleensä ilmoittaa etukäteen koulutettaville. On kuitenkin huomioitava, että kun ihminen tietää etukäteen arviointikohteet tai –perusteet, hän tyypillisesti keskittyy toiminnassaan nimenomaan näihin ilmoitettuihin asioihin. Mikäli koulutettavien toimintaa ei ole mahdollista tarkkailla kokonaisvaltaisesti, arvioitavia kohteita ei kannata välttämättä ilmoittaa etukäteen. Samaa ilmiötä voidaan myös käyttää opetusmenetelmänä siten, että jos jollakin osa-alueella on tehostettavaa, kerrotaan harjoituksen alussa, että nimenomaan näitä osa-alueita arvioidaan tällä kertaa.

Arviointimenetelmiä ovat esimerkiksi testit, kokeet ja havainnointi. Testeillä tarkoitetaan sotilaskoulutuksessa yleensä jonkin taidon osoittamista käytännön tilanteessa. Kirjallisilla ja suullisilla kokeilla testataan tyypillisesti jotakin tietoa tai sellaisissa tilanteissa joissa ei voida käyttää testiä tai arvioida havainnoiden. Eniten käytetty arviointimenetelmä sotilaskoulutuksessa on havainnointi. Havainnointi voi olla avointa tai suljettua. Avoimessa havainnoinnissa pyritään tarkkailemaan toimintaa siten, että huomio kiinnittyy havainnoitsijan oman kokemuksensa perusteella tärkeänä pitämiin kohteisiin. Suljetussa havainnoinnissa kohteet on päätetty etukäteen ja havaintojen kirjaamisessa käytetään lomaketta.

Tuloksia on aina pyrittävä hyödyntämään ainakin seuraavasti: 1) Kouluttajat suunnittelevat jatkossa harjoituksia käyttäen tuloksia lähtötason määrittämisessä 2) Harjoitusjoukon

johtajien on tiedettävä alustensa valmiudet 3) Koulutettavien on tiedettävä oma tasonsa, jotta he tiedostavat kehitystarpeensa.

Arvioinnin painopisteen tulee sotilaskoulutuksessa olla systemaattisesti suoritettavassa havainnoinnissa. Erityisen tärkeää se on sovelletuissa harjoituksissa, joissa koulutettavien on yhdistettävä oppimansa tiedot ja taidot eläytymällä annettuun tilanteeseen mahdollisimman todenmukaisessa toimintaympäristössä. Arvioinnilla on pyrittävä kannustamaan arkoja koulutettavia ja alisuoriutujia, jotka asettavat tavoitteensa selvästi edellytystensä alapuolelle.

Arvioinnin tulee kohdistua ennen kaikkea asian ymmärtämiseen eikä pelkkään toistamiseen tai muistamiseen. Arvioinnin on oltava pysyvä osa opetusprosessia ja tilanteiden, joissa arvioidaan tulee, olla mahdollisimman luonnollisia. Koulutettavien pitää myös itse osallistua arviointiin.

4.4.3 Kokeiden laatiminen

Kokeiden laatimisessa on koulutuksen alkuvaiheessa pitäydyttävä hyvin määrämuotoisissa menettelytavoissa, joissa selkeisiin kysymyksiin annetaan koulutuksen tai lähteiden perusteella lyhyitä vastauksia. Koulutuksen edetessä ja koulutettavien asioiden ollessa monimutkaisempia on vältettävä kokeita, joista voi selviytyä vain opettelemalla yksityiskohtia ulkoa. Monivalintakokeiden korjaaminen on yksiselitteistä ja helppoa, mutta ne eivät kuitenkaan sovellu kaikkiin tilanteisiin. Monivalintakokeita voidaan käyttää kun halutaan varmistua yksityiskohtien määrämuotoinen osaamisesta.

Seuraavassa taulukossa on esitetty muutamia perinteistä kirjallista koetta korvaavia menetelmiä.

Koemuoto	Soveltamisesimerkki
Suullinen kuulustelu	Esimerkki 1: käskynantoharjoitus; koulutettava on saanut kokeen alussa perusteet jonkin tehtävän suunnittelulle, laatii siitä suunnitelman ja valmistautuu käskyttämään kuviteltuja alaisiaan sen perusteella. Kouluttaja kuvaa alaista ja arvioi muistiinpanoja tehden kuinka koulutettava suoriutuu tehtävästä. Suunnitelma voidaan arvostella erillisenä kohteena. Esimerkki 2: välinekoulutuksen harjoitus; soveltuu, mikäli jonkin teknisen välineen tai kokonaisuuden ominaisuuksia tai käyttäjän toimenpiteitä ei voi järkevästi testata kaikilta osin käytännön kokeella. Koulutettava saa valmistautumistehtävän ja häneltä kysellään erikseen toimintoja, sovellusmahdollisuuksia tai ominaisuuksien ilmentymiä.
Pikaraportti	Koulutettavat laativat esimerkiksi taisteluharjoituksen jälkeen lyhyen raportin omista havainnoistaan, niiden tulkinnasta ja mahdollisista omista ratkaisuisista omin perusteluin. Soveltuu lähinnä johtajakoulutukseen, mikäli kaikille ei voida järjestää mahdollisuutta käytännön taistelunjohtamiseen.
Ryhmätentti	Koulutettavat valmistautuvat itsenäisesti tenttiin mutta suorittavat tentin yhteistoiminnassa 2 - 4 hengen ryhmissä. Kouluttaja voi valvoa tilannetta niin että myös kaikkien osallistuminen on todennettavissa. Koulutettavien tulisi erityisesti pohtia tehtäviä keskenään eikä pelkästään jakaa töitä.
Ideakortit	Aiheesta on tehty ratkaisuja tai lyhyitä sovellusesimerkkejä sisältäviä kortteja. Koulutettava tekee ratkaisunsa valitsemalla säädetyn määrän kortteja, joiden pohjalta muodostaa vastauksensa. Perustelu on oleellinen osa varsinaista koevastausta. Soveltuu aiheeseen, josta on opittava ainakin alkuvaiheessa vakioituja toimenpiteitä tai toimintavaihtoehtoja. Ei tule käyttää pelkästään ulkomuistin testaukseen.
Työkansio	Koulutettavat keräävät pitkäkhön ajan kuluessa näytteitä oppimisestaan. Esimerkiksi ne voivat olla muita koulutöitä, kokeita tai tehtävin perustuvia tuotoksia, muistiinpanoja, raportteja, kuvioita, piirroksia ja arvosteluja. Koulutettavan on koostettava keräämänsä materiaalin perusteella arvio omasta oppimisestaan ja ennen kaikkea oppimistarpeistaan. Osa materiaalista voi olla ennalta määritettyä ja osa koulutettavan itsensä valitsemaa. Kouluttaja arvioi laaditun koosteen ja kerätyn materiaalin. Johtajiksi koulutettavat voivat hyödyntää omaa johtajakansiotaan.

Taulukko 2. Vaihtoehtoisia koemenettelyjä.

Käytännön koetta suunniteltaessa on noudatettava samoja periaatteita joilla testattavaa valmiutta on koulutettu. Esimerkiksi ase käsittelyn käytännön kokeessa on suunnittelussa huomioitava samoja tekijöitä kuin ase käsittelyharjoitusta suunniteltaessa. Koetilanteen järjestetyt on pohdittava tarkasti, jotta tuloksia voitaisiin suhteuttaa asetettuihin vaatimuksiin. Käytännön kokeet voidaan suunnitella ”ratamaisiksi”, joissa koulutettavat kiertävät kohteelta toiselle samassa järjestyksessä. Tilanteet kannattaa suunnitella varsin lyhyiksi palautetta kuitenkaan unohtamatta. Turhan odottelun välttämiseksi on ennen koetta ja sen ajaksi järjestettävä palvelusta, josta koulutettavat voivat siirtyä vuorollaan ongelmitta kokeeseen. Kokeen jälkeen voidaan suunnitella palvelusta, jossa huomioidaan kokeessa ilmenneiden yksilökohtaisten valmiuksien puutteet.

Käytännön kokeen arvostelu muodostuu testattavan aiheen mukaisesti. Välineiden käsittelyyn liittyviä taitoja testattaessa voidaan arvioida esimerkiksi seuraavia kohteita:

- suorituksen virheettömyys, oikea suoritusjärjestys ja käytetty aika
- määrätietoisuus ja suoritusvarmuus
- lopputulos.

Jotta koe antaisi oikeita tuloksia, sen on oltava erittäin huolellisesti laadittu. Siinä vaadittavien asioiden tulee olla rehellisesti koulutuksen perusteella osoitettavissa. Kokeen tai koetehtävän laatimisessa noudatetaan seuraavia periaatteita

- kokeessa vaadittavien asioiden pitää olla sellaisia joihin asiaa koskeva koulutus on painottunut
- kokeen tulee mitata ydinkohtia mutta kattaa niiden avulla samalla koko aihealue
- koetehtävien tulee olla niin selkeitä ettei väärinkäsityksen vaaraa ole
- tehtävien kieliasun on vastattava koulutettavien tasoa
- pelkkiä yksityiskohtien muistamista mittaavia kysymyksiä on pyrittävä välttämään, elleivät ne ole välttämättömiä
- koetta varten on pystyttävä laatimaan selkeät valmistautumisohjeet
- kokeen palauttamiseen ja vastausten selvittämiseen on varattava aikaa.

Koe on aina myös oppimistapahtuma, jonka sivutuotteena saadaan arvostelu !

4.4.4 Palautteen antaminen

Kouluttaminen on vuorovaikutusta. Kouluttaja on tehtävässään sekä palautteen antaja että vastaanottaja. Epäonnistumisista ja onnistumisista oppii vain jos tietää miksi onnistui tai epäonnistui. Sotilaskoulutuksessa palautteen ja arvioinnin perustana käytetään yleensä jatkuvaa havainnointia.

Palautteen perusteena tulee aina olla etukäteen ilmoitetut arviointiperusteet joita on noudatettava systemaattisesti ja oikeudenmukaisesti. Epäreilu tai perusteeton palaute vaikuttaa erittäin haitallisesti koulutettavien asenteeseen. Oppimisen havainnointi voi olla vapaamuotoista tai etukäteen jäsennettyä. Vapaamuotoinen havainnointi perustuu kouluttajan tai apukouluttajien ammattitaidon perusteella muodostuvaan näkemykseen tavoitetilasta sekä sen saavuttamisesta. Jäsenneyssä havainnoinnissa kohteet suunnitellaan etukäteen ja havainnot kirjataan ylös arviointilomakkeelle. Vapaa havainnointi sopii vain yksinkertaisiin tilanteisiin tai koulutustapahtumiin joista kouluttajalla on huomattava kokemus. Muistin tueksi kannattaa aina tehdä muistiinpanoja, vaikka ei käytettäisikään varsinaista lomaketta.

Koulutustilanteiden kuvaaminen tai videointi mahdollistaa sen, että havainnointia ja yksityiskohtaisempia huomioita voidaan tehdä tilanteen jälkeenkin. Kuvien ja nauhojen analysointi yhdessä koulutettavien kanssa on molemmille osapuolille parasta palautetta sekä toimintaa kehittävää arviointia.

Virheiden korjaamisen tulee olla oikeudenmukaista ja asiallista. Sulkeisjärjestyksen tai aseksittelyn alkuvaiheissa voi kaikissa osasuorituksissa ja yleisessä esiintymisessä olla vielä puutteita. Kaikkien puutteiden korjaaminen kerralla voi johtaa koulutettavien hämmentymiseen ja luovuttamiseen. Parempaan tulokseen päästään poistamalla puutteita vaiheittain ja antamalla positiivinen palaute kustakin saavutetusta osatavoitteesta. Ennen palautteen antamista on sen tarkoituksiperä selvitettävä; onko tarkoitus kehittää jotakin suoritusta johdattamalla koulutettavat pohtimaan opetettuja asioita vai motivoida heitä tuleviin opetustapahtumiin.

Palautteen on oltava aina kaksisuuntaista. Motivaation ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi kouluttajan on hyvä ottaa itse palautetta myös koulutettavilta selvittääkseen näiden kokemukset saamastaan opetuksesta. Tämäkin palaute on pyrittävä hyödyntämään koulutuksen kehittämiseksi eikä sitä saa jättää vain toteavan arvioinnin tasolle. Esimerkiksi koulutettavilta saadusta palautteesta saattaa selvitä jokin muutoin huomioimatta jäänyt seikka liiallisesta kokonaisrasituksesta, joka on pilannut yrityksen harjoituksessa. Koulutettavien palaute kannattaa ottaa ennen omaa puheenvuoroa.

Palaute voidaan harjoituksen etenemisen kannalta jakaa harjoituksen aikana sekä sen jälkeen annettavaan palautteeseen. Palautetta voidaan antaa henkilökohtaisesti tai koko koulutusosastolle taikka sen osalle. Palautteessa voidaan edetä tilanteen ja harjoituksen vaatimusten mukaan joko yksityiskohtaisesta laajaan kokonaisuuteen tai päinvastoin. Palaute on tehokkainta silloin, kun se annetaan mahdollisimman pian koulutustapahtuman jälkeen. Palautteenantamisessa on pyrittävä myös käyttämään mahdollisimman havainnollisinta menetelmää hyödyntäen tarpeen mukaan koulutusvälineitäkin.

**Kaikkein tehokkainta on henkilökohtainen
ja välitön palaute, jota tehostetaan
havainnollistamalla.**

Annettava palaute on merkitykseltään joko:

- arvioivaa: kannustus tai moite
- korjaavaa tai informatiivista: virhe tunnistetaan ja annetaan korjausohje
- mielipidepalautetta: olen tyytyväinen tai en ole tyytyväinen.

Koulutustapahtuman aikaisessa palautteessa keskeytetään toiminta tarpeen mukaan ja annetaan lyhyitä tietoiskumaisia kehoitteita tai neuvoja. Sen jälkeen toimintaa jatketaan huomioiden annettu palaute. On pyrittävä siihen, että kaikki harjoituksen aikainen palaute ei olisi vain moittivaa tai korjaavaa, koska se saattaa aiheuttaa joissakin koulutettavissa luovuttamista. Puutteisiin tai virheisiin on kuitenkin puututtava leppymättä, mutta samalla on muistettava kannustaa koulutettavia samassa suhteessa. Lisäksi on huomattava että korjaava palaute edellyttää koulutettavalta suorituksen keskeyttämistä. Mikäli halutaan edetä selkein kokonaisuuksina, korjaava palaute on annettava suorituksen jälkeen.

Hyvän palautteen tunnusmerkkejä

- 1) Ymmärrettävyys ja asiaankuuluvuus. Palaute liittyy yleensäkin asiaan, se ei ole liian ympäröivää ja se esitetään tavalla, jonka koulutettavat ymmärtävät. Tarvittaessa on apukysymyksiä käyttäen varmistuttavat siitä, että koulutettavat ovat ymmärtäneet palautteen.
- 2) Hyväksyttävyys. Palaute, jota koulutettavat eivät hyväksy joko perustelemattomuuden tai omien eriävien mielipiteiden vuoksi jätetään huomioimatta. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että palaute perustellaan ja että siitä voidaan keskustella koulutettavien kanssa.
- 3) Käyttökelpoisuus. Pelkkä virheen tai puutteen toteaminen ei riitä. Kouluttajan on pystyttävä toteamisen lisäksi tai sen sijaan neuvomaan koulutettavia käsiteltävässä asiassa. Koulutettavien saattaminen pohdiskelemaan asiaa on opetusmenetelmä, jota voidaan käyttää palautetilaisuuksissa, mutta ratkaisu on käsiteltävä koulutettavien kanssa ennen tai myöhemmin; mikäli ratkaisu on yleensä olemassa.

Harjoituksen jälkeen annettavan palautteen perustana on, että :

- koulutettavat ovat tienneet mitä heidän pitäisi osata opetuksen jälkeen
- opetusvaiheessa on annettu välitöntä palautetta ennen suorituksen uusimista
- koulutustapahtuman aikana on kerrattu mitä pitäisi loppuvaiheessa osata.

Koulutustapahtuman päätyttyä harjoitusosasto kootaan palautekeskusteluun. Palautekeskustelussa kerrataan, mitä olisi pitänyt oppia. Tarvittaessa kerrataan perusteita esimerkiksi opetusmenetelmien valinnasta tai oppimisympäristön muodostamisesta.

Koulutettavilta otetaan heidän havaintonsa omasta osaamisestaan ja koulutustapahtumasta yleensä. Kouluttaja vastaa esitettyihin kysymyksiin ja tarvittaessa perustelee tai kommentoi itse saamaansa palautetta. Kouluttaja antaa palautteen oppimisen tasosta sekä kommentoi kouluttavien omia havaintoja osaamisestaan.

Oikein toteutettu palaute	Väärin toteutettu palaute
Tarkoitettu parantamaan koulutettavien suoritusta	Purkaa kiukkua ja pettymystä koulutettavien epäonnistumista kohtaan
Maltillista, asiallista, kannustavaa, asiapitoista	Vihamielistä, kärkevää, ilkeää, väheksyvää, tunnepitoista
Ankara suoritusta kohtaan	Ankara ihmistä kohtaan
Täsmällistä - kuvaa tosiasioita	Epämääristä, yleispätevää, mielipiteitä
Ottaa huomioon myös kokonaisuuden	Keskittyy pelkästään yksityiskohtiin
Tähtää tulevaisuuteen - ehdottaa vaihtoehtoja	Katsoo taaksepäin -pelkästään arvostelee
Kaksisuuntaista	Yksisuuntaista
Kehottaa	Moittii

Taulukko 3. Oikein toteutetun ja väärin toteutetun palautteen eroja.

Palaute on oppimisen kannalta tärkeää, mutta sen rytmittäminen on harkittava huolellisesti ja siihen käytettävä aika on aina suunniteltava harjoituksen aikalaskelman, olosuhteiden ja palautteen antamisessa käytettävien menetelmien mukaan. Palaute ei saa kääntyä tarkoitustaan vastaan, koska se saattaa aiheuttaa esimerkiksi pitkästymistä. Joissakin tapauksissa ei kannata keskeyttää suoritusta, mutta joskus ajallisestikin lyhyt suoritus voi toisaalta vaatia pitkällisen käsittelyn jälkeenpäin. Harjoitusjoukon kiinteyden kannalta on joskus järkevää käsitellä vain jotain yksittäistä henkilöä koskeva palaute hänen kanssaan kahden kesken. Tämä on erityisen tärkeää harjoitusjoukon johtajien arvovallan tukemiseksi, mikäli kyse on johtajan toiminnan puutteista.

Tiivistetysti voidaan todeta, että palaute on sitä tehokkaampaa, mitä nopeammin se annetaan ja mitä enemmän se tukee koulutettavan itseluottamusta sekä auttaa häntä itse ratkaisemaan ongelmia.

Harjoitusten kuvaaminen ja videointi

Harjoitusten kuvaaminen ja videointi on erittäin hyvä, joskin työläs, tavanomaisen palautteen vaihtoehto. Video- ja kuvamateriaali saavat koulutettavat ajattelemaan omasta toiminnastaan sellaisia asioita, joihin he eivät muuten kiinnittäisi huomiota. Havainnollinen kuva- ja videomateriaali tekee myös kouluttajan antamasta palautteesta vakuuttavaa.

Mikäli näitä mahdollisuuksia käytetään on itse palautetilaisuuteen varattava paljon aikaa ja siihen on valmistauduttava huolella.

Videokamera on pyrittävä sijoittamaan varsin kauas kuvattavasta joukosta. Toiminnan kokonaisuuden havainnointi on yleensä yksityiskohtia tärkeämpää. Kuvan terävyyden takaamiseksi on käytettävä jalustaa aina kun se on mahdollista.

Kouluttajan on pyrittävä katsomaan materiaali ennen koulutettavia, jotta hänellä on valmius kommentoida ja tahdittaa aineistoa oleellisin havainnoimiseksi. Videon ja kuvien esittämisessä sekä palautetilaisuuden järjestämisessä on noudatettava oppitunnin suunnittelun periaatteita. Materiaalin tuottaminen ei saa muodostua itsetarkoitukseksi.

**Kehitys ei perustu virheiden tekemiseen,
vaan niiden myöntämiseen.**

4.5 YLEISIÄ OHJEITA HARJOITUKSEN TOTEUTTAMISESTA

Harjoituksen johtamisessa on noudatettava normaaleja hyvän soittajajohtamisen periaatteita. Tässä kohdassa käsitellään kouluttajan toimenpiteitä, joilla on merkitystä harjoituksessa tapahtuvan opettamisen ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Harjoituksessa on opetuksen kannalta kolme vaihetta:

- aloitusvaihe
- toimintavaihe, joka sisältää opetusvaiheita ja harjoitteluvaiheita sekä
- palautevaihe.

Taitojen oppimisesta on kirjoitettu tarkemmin luvussa 2.1.4.

Vaiheiden rakentuminen ei ole kaavamaisista, vaan tilanne jäsentyy oppimistapahtuman aiheen, tavoitteiden ja valittujen opetusmenetelmien mukaan. Toimintavaiheita voi olla useita, ja kaikki vaiheet saattavat sisältää erillisiä palautevaiheita. Myös aloitusvaihe voi sisältää oman palautevaiheensa. Siinä voidaan käsitellä esimerkiksi vielä uudelleen kokemuksia ja havaintoja harjoitusjoukon edellisestä samaa koulutusaihetta koskeneesta harjoituksesta.

**Kouluttajan on aina oltava valmis tilanteen mukaan
soveltamaan omaa suunnitelmaansa järkevimmällä
mahdollisella tavalla.**

4.5.1 Aloitusvaihe

Harjoitusjoukko ilmoitetaan yleensä tarkoituksenmukaisessa rivissä, pari- tai kolmirivissä tai joukon kokoonpanon mukaan muussa sulkeisjärjestysohjesäännön määrittämässä muodossa. Kouluttaja voi määrittää myös muunkin ryhmitysmuodon, jossa harjoitus aloitetaan. Kalusto ja ajoneuvot ovat joukon kanssa ojennuksessa tai maastossa oltaessa hajautettuna tilanteen mukaisesti. Aloitusmuodon tulee olla sellainen, että koulutus voidaan aloittaa heti eikä turhia muodonmuutoksia tarvita. Harjoitusjoukon johtajalla on oltava luettelo henkilöstöstä ja joukkokohtaisesta materiaalista.

Ilmoittamisen jälkeen kannattaa heti tarkastaa harjoitusjoukon varustus. Koulutettavat tulee kouluttaa siten, että taistelijat tarkastavat oman varustuksensa taistelijaparinsa kanssa, ryhmän johtaja tarkastaa ryhmänsä varustuksen ja joukkueen johtaja joukkueensa varustuksen. Johtajien on päällekkäisyyksien välttämiseksi sovittava aina erikseen, mitä varusesineitä kukin tarkastaa.

Ensimmäisissä harjoituksissa on tarpeen tarkistaa jokaisen koulutettavan varustus ja antaa siitä hänelle henkilökohtainen palaute. Koulutuksen edistyessä kannattaa varustus tarkastaa vain pistokokein. Varustuksen tarkastamisella varmistetaan harjoituksen onnistuminen varustuksen ja välineistön osalta. Tavoitetilana on, että harjoitusjoukko velvoitetaan itse tarkastamaan varustuksensa normaalina toimintanaan ennen koulutusta.

Harjoitusjoukon johtajalle annetaan palaute joukon varustuksesta.

Harjoituksen johtaja pitää koulutettaville harjoituksen alkupuhuttelun, jossa ilmoitetaan ainakin seuraavat asiat:

- aihe ja tavoitteet sekä niiden liittyminen muuhun koulutukseen
- koulutuspaikat
- harjoitusjoukon muodostaminen (jos vaatii vielä toimenpiteitä)
- harjoituksen vaiheet
- aikataulu ja huolto
- harjoituksen päättämiseen liittyvät valmistautumistoimenpiteet yleisluontoisesti.

Harjoituspuhuttelun yhteydessä kouluttajan on kiinnitettävä koulutettavien huomio harjoituksen aiheeseen ja sen merkitykseen. Koulutettavat on joskus herätettävä voimakkaalla ärsykkeellä täydellisen huomion saamiseksi. Herätyksenä voidaan käyttää kärkevää kysymystä, voimakasta ääntä, huumoria, mallisuoritusta tai väärän suorituksen kärjistettyä esittämistä. Liioittelua on vältettävä.

Harjoituspuhuttelun on myös motivoitava koulutettavia harjoitukseen. Kouluttajan on aina perusteltava harjoituksen tavoitteiden merkitys. Motivoinnissa on tärkeintä itse harjoituksen mielekkäisyys, järkevä johtaminen, tavoitteellisuus ja sen ymmärtäminen, miksi

tätä asiaa ollaan tekemässä tai oppimassa. Motivoinniksi ei siis riitä tavoitteen ilmoittaminen, varsinkaan jos kuulijat eivät edes ymmärrä asiaa.

Pitkäkestoisten ja suurten harjoitusten alkupuhuttelu on järkevää toteuttaa oppitunnin tapaan. Tällöin vältetään erityisesti huonolla säällä turha värjöttely, mikäli kyseessä on maastossa toteutettava harjoitus.

Lyhyissä ja aiheeltaan suppeissa harjoituksissa voi aloitusvaihe jo sisältää opetusta ja muun muassa esimerkkisuorituksen vaadittavasta taidosta.

4.5.2 Toimintavaihe

Toimintavaihe sisältää edelleen opetusvaiheita ja harjoitteluvaiheita. Toimintavaiheen painopisteen tulee olla harjoittelussa. Harjoittelu voi olla vaiheittaista tai kokonais-suorituksien harjoittelua, jossa koulutettavat tekevät vaadittuja suorituksia joko itsenäisesti tai johdetusti. Kouluttaja seuraa, korjaa virheitä ja kannustaa koulutettavia yhä parempiin suorituksiin käyttäen valitsemiaan opetusmenetelmiä. Toimintavaihe sisältää aina välitöntä palautetta, ja jopa erillisiä palautevaiheita laajoja kokonaisuuksia tai useita eri taitoja opeteltaessa.

Vuorovaikutus ja havainnollistaminen ovat kouluttajan tärkeimpiä keinoja ohjata koulutettavia toimintavaiheessa. Harjoituksessa esitettyihin kysymyksiin on vastattava harjoituksen aikana.

Sotilaat tulee opettaa toimimaan harjoituksissakin siten, että aina otetaan huomioon yksilön sekä joukon toimintavalmius, turvallisuus, suoja ja liikkeellelähtövalmius.

Harjoituksissa on edellisen periaatteen lisäksi tehtävä koulutettaville selväksi, onko kysymyksessä perus- vai sovellettu harjoitus tai tilanteenmukainen harjoitus. Näin koulutettavat ymmärtävät, millaista toimintaa heiltä erityisesti kyseisessä harjoituksessa odotetaan. Tilanteenmukaisen toiminnan on aina oltava sidoksissa harjoituksen tilanteeseen.

Harjoituksissa on vaadittava ja ylläpidettävä kuria. Kun kouluttaja johtaa harjoitusta innostavasti, määrätietoisesti ja lujaotteisesti, kurikysymykset eivät yleensä aiheuta pulmia.

Harjoitusta on johdettava laaditun suunnitelman mukaisesti mutta on toisaalta oltava valmis joustamaan. Mikäli aikataulua ei pystytäkään noudattamaan, on parempi keskittyä tekemään edes joitakin asioita kunnolla kuin vain raapia aiheiden pintaa.

Harjoitukseen varattua aikaa ei pidä ylittää kuin aivan pakkotilanteissa. Ajan ylityksestä on aina haittaa seuraavan palveluksen aloittamisen kannalta. Koulutettavien innostus opeteltavaan asiaan laantuu, mikäli ylitys tapahtuu koulutettavista riippumattomista syistä

4.5.3 Palaute- ja huoltovaihe

Harjoitukset päättyvät palaute- ja huoltovaiheeseen, jossa toteutetaan muun muassa harjoituksen huollolliset toimet sekä pidetään harjoituksen palautekeskustelu. Harjoitusjoukko kootaan harjoitusta päätettäessä yhteen paikkaan tai tilaan mikäli siitä ei ole erityisesti haittaa seuraavan palveluksen aloittamisen kannalta. Poikkeustapauksissa voidaan harjoituksen päättäminen toteuttaa pienempinä osastoina esimerkiksi koulutuskohteittain.

Harjoituksen johtaja vastaa harjoituksen päättyessä joukon varustuksen tarkastamisesta, puutteiden kirjaamisesta ja käskää tarvittaessa materiaalin etsimisen. Harjoituksen johtaja käskää kaluston huoltamisen, ajoneuvojen kuittaamisen, kaluston huoltamisen valvonnan sekä tarkastaa materiaaliryhmit pistokokein. Harjoituksen jälkeen on lisäksi tarkastettava henkilökohtaisen ase- ja huolto sekä muu henkilökohtainen varustus. Varusteiden kunnossapitoa ja jatkuvaa inventointia ei koskaan korosteta liikaa.

Harjoituksen palautekeskustelulla on erittäin suuri merkitys. Siinä voidaan vahvistaa opittuja tietoja ja taitoja sekä korjata ja välttää väärinkäsityksiä, jotka muutoin juurtuisivat koulutettavien mieleen. Palautteen käsittelyyn on aina varattava aikaa harjoitus-suunnitelmassa. Palautteeseen tarvittava aika riippuu harjoituksen laadusta. Esimerkiksi sulkeisjärjestysharjoituksen palautteeseen tarvittava aika on paljon lyhyempi kuin koko päivän kestäneessä komentopaikan perustamisharjoituksessa.

Harjoituksessa tehdyt havainnot on aina otettava tulevien harjoitusten suunnittelun perusteiksi.

4.5.4 Koulutustapahtumien arviointi

Oman ammattitaidon kehittäminen edellyttää, että ajoittain pyritään keräämään koulutettavilta palautetta opetuksen onnistumisesta sekä koulutettavien kehittämisesityksiä. Koulutettavien palautteeseen on silti suhtauduttava kriittisesti, koska mielikäs koulutus ei aina ole miellyttävää. Koulutettavienkin kannalta on kuitenkin motivoivaa, että he kokevat osallistuvansa koulutuksen kehittämiseen.

Opetustapahtumien jatkuva arviointi on erityisen oleellista johtaja- ja kouluttajakoulutuksessa, jossa eräs opetuskohde on oppia harjoituksesta tulevan kouluttajan roolis-

sa. Arvioitavina kohteina voidaan käyttää harjoituksen ja sen suunnittelun osatekijöitä mahdollisuuksien ja käytössä olevan ajan mukaan. Aina on pyrittävä arvioimaan ja kehittämään ainakin kouluttajan esiintymistä ja opetus- ja arviointimenetelmien käyttöä sekä koulutettavien kohtelua.

Kehittymään pyrkivän kouluttajan on aina pyrittävä opetustapahtuman jälkeen arvioitava omaa toimintaansa ja kerättävä itselleen muistiinpanoja kehittämisen pohjaksi. Kehitys ei perustu virheiden tekemiseen, vaan se perustuu niiden myöntämiseen ja analysoimiseen.

Toteaminen ei riitä: on pystyttävä kehittämään!

Seuraavaa lomaketta voidaan käyttää hyvinkin erilaisten sotilaskoulutuksen opetustapahtumien arvioinnissa. Lomaketta käytettäessä on otettava huomioon että kaikkia kohteita ei aina pystytä arvioimaan. Lomake on esimerkki, ja sen tarkoituksena on tukea harjoituksen ja koulutuksen kehittämistä.

KOULUTUSTAPAHTUMAN ARVIOINTI, Harjoitus

Johtaja

1. ESIINTYMINEN JA ASENNE	Positiivisia	Negatiivisia	Parannusesityksiä	Huom!
2. VIRHEIDEN KORJAAMINEN	<i>Virheiden korjaamisella varmistetaan oikean suorituksen oppiminen, pelkkä virheen nimeäminen ei välttämättä riitä tavoitteen saavuttamiseen. Kaikissa olosuhteissa tulisi opettaa oikea suoritus vaikka lyhyestikin. Virheiden korjaaminen ei saa olla ivaavaa tai leimaavaa. Korjattiinko virheitä oikein ja asiallisesti?</i>			Huom!
3. JOUKON HALLINTA	Positiiviset keinot	Negatiiviset keinot	Parannusesityksiä	Huom!
4. SUUNNITELMAN NOUDATTAMINEN	<i>Koulutettavat seuraavat herkästi suunnitelman noudattamista, erityisesti taukojen toteutumista. Pysyttiinkö suunnitelmassa ainakin niistä osin mitä siitä koulutettaville ilmoitettiin?</i>			Huom!
5. KOULUTUKSEN SUJUVUUS	Vaihteellisuus	Välitön palaute	Nousujohteisuus	Huom!
6. HAVAINNOLLISTAMINEN	Käytetyt menetelmät		Parannusesityksiä	Huom!
7. APUKOULUTTAJIE KÄYTTÖ	<i>Apukouluttajien käytöllä tehostetaan koulutusta. Oliko apukouluttajat perehdytetty niin, ettei opetussisällöistä syntynyt ristiriitatilanteita?</i>			Huom!
8. MUUT HARJOITUSJÄRJESTELYT	Maasto	Huolto	Valmistautuminen	Materiaali
9. OPETUSTARKEITUKSEN SAAVUTTAMINEN	Jäikö opetustarkoitus joiltakin osin saavuttamatta? Jos jäi, niin miksi? Miten oppimista mitattiin?			Huom!

4.6 ERILAISTEN KOULUTUSTAPAHTUMIEN SUUNNITTELU

4.6.1 Oppitunti

Luokkaopetuksessa ympäristö ja tilanne ovat poikkeavat siitä tilanteesta jossa opetettavaa tietoa tullaan käyttämään. Suullisilla ja kuvallisilla esimerkeillä onkin oppitunneilla suuri merkitys. Niillä osoitetaan koulutettaville opettavien asioiden yhteydet toisiinsa ja käytäntöön. Oppituntia pidettäessä voidaan helposti sortua siihen, että koulutettavat vain kuuntelevat passiivisina. Oppitunnillakin tulee pyrkiä aktiiviseen ja ajattelua herättävään opetukseen, joka tehostaa koulutettavien mahdollisuuksia soveltaa oppimaansa käytäntöön.

Kuva 19. Luokkaopetus on osa sotilaskoulutusta.

On kuitenkin tilanteita, joissa ajan vähyys, aiheen laajuus, koulutettavien lähtötason suppeus tai oppimisvalmiuksien alhaisempi taso eivät mahdollista monipuolisten menetelmien tai -välineiden käyttöä. Varsinkin nopeissa tilanteissa voi olla pakko käyttää jopa hyvinkin muodollisia opetusmenetelmiä. Opetusmenetelmän valinta on tällöin kuitenkin lyhyesti perusteltava joukolle ja samalla painotettava opetusmenetelmän käytön poikkeuksellista luonnetta.

Oppitunnin valmistelussa voidaan noudattaa samoja suunnitteluperusteita kuin muidenkin koulutustapahtumien valmistelussa. Suunnittelu painottuu luokkaopetuksen luonteesta johtuen kuitenkin seuraaviin seikkoihin:

Opetustavoite

Oppitunnin opetustavoitteet on aina esitettävä käytännön yhteyksissään koulutettaville, jotta luokkaopetusta ei väheksyttäisi.

Sisältö, oppimateriaali, lähteet

Opetussisällössä on otettava huomioon yleiset tavoitteet sekä opettavien aikaisempi koulutus. Ensimmäisten perusharjoitusten aikana on tarkasti seurattava mahdollisia poissaoloja ja järjestettävä erityisiä koulutusryhmiä perusteiden opettamiseksi yksittäisillekin taistelijoille ennen siirtymistä eteenpäin. Oppimateriaalina voidaan käyttää esimerkiksi ohjesääntöjä ja oppaita, koulutus- ja käyttöohjeita sekä muita valmiita lähteitä.

Havainnollistaminen ja koulutusvälineet

Sunnitteluaan opetusvälineiden käyttö ja käytännön esimerkkien esittäminen. Opetusvälineitä voivat olla: tietokone ja videotykki, piirtoheitin, liitutaulu, fläppitaulu, tussitaulu, videonauhuri ja televisio, aseet, välineet, halkileikkausvälineet, pienoismallit. Oppitunnilla voidaan myös hyödyntää tietokonepohjaisia näyttöesityksiä, animaatioita ja videoleikkeitä.

Aiheen mukaan voi olla vielä erikseen materiaalia esitettävänä ja kierrätettävänä: pienoismalli, harjoitusvälineet, maastolaatikko tai itse käsiteltäviä välineitä niiden koosta riippumatta.

Arviointi ja palautteenanto

- koulutettavien aktivoimiseksi voidaan oppitunnin eri vaiheisiin ja erityisesti loppuvaiheeseen liittää osuuksia, jossa esitetään nopeaan tahtiin kysymyksiä tai väitteitä koulutettaville
- arviointi voidaan toteuttaa myös kirjallisesti etukäteen valmistetulla lomakkeella jonka käyttäminen ei vie kohtuuttomasti aikaa (ei siis tarkoiteta varsinaista koetta vaan oppitunnin tavoitteen saavuttamista).

Paikka

Luokatilan on oltava riittävän iso, tarvittaessa liian iso harjoitusosasto on jaettava useampaan osaan.

Opetusmenetelmät

- esittävä opetus, kyselevä opetus, kaikki ryhmätyöskentelymenetelmät, itseopiskelu
- koulutuksen alkuvaiheessa voidaan käyttää opetusmenetelmänä vuorovaikutteista opetuskesustelua, joka sisältää kysymyksiä, esimerkkejä, omia kokemuksia ja arvioin-

tia sekä kannustaa opiskelijoita kriittisyyteen ja kysymyksiin sekä esittämään mielipiteitään ja perustelemaan ne.

Oppilaitten aktivointi esimerkiksi seuraavasti:

- keskeyttämällä oppitunti lyhyin ryhmitöin
- näyttämällä aiheeseen liittyviä videopätkiä tai kuvia
- kokoamalla koulutettavien kysymykset päivän tai luentosarjan päättävään ryhmäkeskusteluun,
- kokoamalla aiheeseen liittyvää aktivoivaa materiaalia tauolla perehtymistä varten, esimerkiksi harjoitusmiinoja tai muita taisteluvälineitä, pimeänäkölaitteita, viestilaitteita tai niiden osia.

Luokkaopetukseen liittyviä tekijöitä on selvitetty tarkemmin luvussa 3.2.

Apukouluttajien käyttö

Perusoppitunnilla kouluttaja opettaa yksin. Mikäli sisällön kannalta joudutaan oppituntiin liittämään joitakin käytännön suorituksia, apukouluttajat voivat valvoa tai opastaa kouluttajan valvoessa kokonaisuutta.

Varustus

Sisäpalveluksessa käytettävä asu tarvittaessa kevennettyinä, jos luokassa on kuuma.

Valmistelut

Koulutettavista on käskettävä vastuuhenkilö, joka vastaa luokan yleisestä siisteydestä, luokan tuulettamisesta sekä muista valmisteluista kuten pöytien tai tuolien järjestämisestä ja joskus esitysvälineiden valmisteluista. Luokkatilat on varattava ajoissa käyttöön.

Opetusmuoto

Luokkatilan valmistelussa on huomioitava käytettävät välineet ja opetusmenetelmät. Ryhmätyötä varten voidaan pöydät ja tuolit järjestää erilaiseen muotoon kuin pelkässä esittävässä opetuksessa.

Aikataulu

Yksittäinen oppitunti ei saa kestää enintään 60 minuuttia. Suositeltavin rytmittely olisi 45 minuuttia opetusta, jonka jälkeen raittiissa ilmassa vietetty 15 minuutin tauko ennen opetuksen jatkamista. Luokka on tuuletettava taukojen aikana.

Huolto

Oppitunnin päättyessä kouluttaja tai joukon johtaja käskää luokan järjestämisen ja valvoo toteuttamisen. Pöydät ja tuolit järjestetään siisteihin riveihin ja jonoihin, roskat vietään roska-astiaan. Tietokoneet ja dataprojektori tai muut välineet sammutetaan tarvittaessa, ikkunat suljetaan, verhot ojennetaan, valot sammutetaan ja ovet suljetaan. Luokasta poistetaan kaikki ylimääräinen opetusmateriaali kuten monisteet.

Kouluttajan toiminta

Koulutettavien huomio kiinnittyy luokkaopetuksessa erityisesti kouluttajaan ja hänen toimintansa yksityiskohtiin. Omaan esiintymiseen on siten kiinnitettävä erityisesti huomioita.

Kun luokka ja koulutettavat ovat valmiina oppitunnin aloittamiseen, kouluttaja tulee luokkaan ja aloittaa oppitunnin.

Kouluttaja

- tulee luokkaan täsmällisesti
- on sotilaallisesti pukeutunut
- ei jauha purukumia eikä ime pastillia tai nuuskaa
- vaatii sotilaallisen ilmoituksen; joukon vanhin ilmoittaa joukon opetuksen pitäjälle (puhuttelu, joukko, vahvuus, poissaolot, syy ja ilmoittaja)
- korjaa tarvittaessa istumajärjestyksen
- herättää joukon esimerkiksi tervehdyksellä
- ilmoittaa aiheen, opetustarkoituksen sekä aikataulun.

Opettaessaan kouluttaja

- Sijoittuu luokan edessä siten että koulutettavat näkevät tarvittavat asiat
- Hallitsee kätensä ja kehonsa – ei turhaa liikehdintää
- Käyttää karttakeppiä tai laser-osoitinta vain osoittamiseen
- Puhuu kuuluvasti ja selkeästi ja vaihdellen äänensävyä, voimakkuutta ja painotuksia vaihdellen
- Puhuu kasvot luokkaan päin, osoittaen sanansa koulutettaville
- Seuraa oppilaiden vireystilaa ja jaksottelee tarvittaessa opetuksen sen mukaisesti
- ”Herättää” osaston nähdessään oppilaiden vireystilan laskevan, ei kuitenkaan liian keinotekoisesti. Sopiva keino on esimerkiksi humoristinen kuva
- Säilyttää kurin, mutta ei kiristä tunnelmaa liikaa
- Pysyy aikataulussa
- Käyttää tarvittaessa apukouluttajia valvonnassa.

Ohjeita esitysvälineiden valmistelusta ja käytöstä

Piirtoheittimen, videotykin ja diaheittimen valmistelussa kouluttaja kokeilee laitteiden toimivuuden niin kauan ennen opetuksen alkamista että on järkevästi mahdollista siirtyä varamenetelmään tai korjata viat.

Tarkastettavat kohteet:

- TOIMIVUUS tarkastetaan niin paljon ennen opetuksen aloittamista, että on aikaa vaihtaa menetelmää tai hankkia varavälineen.
- PUHTAUS – likainen kuva vähentää esityksen tehoa sekä uskottavuutta ja koulutettavien huomio voi kohdistua väärin kohteisiin.

- KOHDISTUS tarkastetaan ennen opetuksen aloittamista.
- TERÄVYYYS tarkastetaan ennen opetuksen alkamista.
- VARALAMPPU tarkastetaan ennen opetuksen aloittamista, varalampun puuttuessa sellainen on heti hankittava.
- SIJOITUS – ahtaissa tiloissa joudutaan laitteet sijoittamaan koulutettavien sekaan. Tällöin on itse käymällä varmistuttava siitä, että kuva on tarpeeksi suuri ja esitettävät kalvot erottuvat takariviinkin asti.
- JOHDON SITOMINEN – laitteen johto on aina sidottava pöydän jalkaan tai tehtävä siihen muuten vedonpoisto.

Fläppitaulun ja liitutaulun valmistelussa on kyse yksinkertaisista välineistä, jolloin mahdolliset puutteetkin ovat ilmiselviä

- Liituja tai tusseja on oltava riittävästi ja oikean värisiä
- Taulu on puhdas tai fläppitaulussa on papereita riittävästi
- Pyyhkimisvälineitä on saatavilla ja taulu on valaistavissa.

Lisäksi on arvioitava miten luokkatilan koko ja oppilaiden määrä vaikuttaa käytettävissä olevaan kirjoittamis- ja piirtämisalaa. On turha kirjoittaa sellaiseen kohtaan, jota kaikki eivät näe.

Valmistelutoimenpiteiden ohjeistamiseen ja valvomiseen on paneuduttava huolella.

Liitutaulu tai tussitaulu on perinteinen ja lähes aina saatavilla oleva väline, jonka käyttö edellyttää suunnitelmallisuutta, selvää käsialaa sekä piirustustaitoa. Taululle kirjoitettavat ja piirrettävät asiat on suunniteltava ja kirjattava esimerkiksi pienelle kortille; on myös harkittava niiden koko ja sijoittuminen toisiinsa nähden.

Muutamia kirjoitusohjeita liitu- ja tussitaululle

- Aloita ylhäältä, jolloin tilan käyttö on tehokkaampaa ja teksti näkyy parhaiten luokan takaosaan
- Kirjoita ainakin oppitunnin aiheet ja jäsentely
- Älä puhu luokalle kirjoittaessasi
- Kirjoita taululle koulutettavienkin kommentteja, se vahvistaa heidän osallistumistaan.

Piirtoheittimen ja tietokonepohjaisten näyttöesitysten käytössä on muistettava että pitkä kalvosarja ei pidä yllä koulutettavien mielenkiintoa. On käytettävä harkittuja ja riittävän isokokoisia kalvoja, jotka kiinnittävät koulutettavien huomion tärkeimpiin asioihin. Kaikkea tekstiä ei pidä yrittää esittää kalvoilla. Kalvojen määrä riippuu asiasta ja esitystavasta.

Asiaan liittyvillä kuvilla ja videoelokuvilla tai niiden katkelmilla voidaan tukea esitettävän asian oppimista. Pelkät kuvat ja videot eivät itse opeta. Videoelokuvista on etukäteen suunniteltava ainakin

- Niiden katselun tavoitteet, jotta niitä ei katsottaisi vain viihteenä
- Miten videomateriaali auttaa oppilaita oppimaan esimerkiksi innostaa, motivoida tai havainnollistaa käsitettä
- Mitä videomateriaalista tulee arvioida; koulutettavien on tiedettävä mihin kohteisiin heidän tulee kiinnittää huomiota
- Miten koulutettavat tekevät havaintoja; vapaasti vai kirjoitetaanko niitä muistiin.

Videojaksot on pidettävä varsin lyhyinä, esimerkiksi 20 – 30 minuutin video on syytä jakaa vaikkapa viiteen lyhyempään jaksoon. Jaksojen välillä keskustellaan nähdyistä materiaalista ja annetaan tarkkailutehtävät seuraavaan jaksoon. Oppitunnin voi esimerkiksi aloittaa katsomalla videon, johon sitä seuraava varsinainen opetusvaihe liittyy. Lopuksi video voidaan katsoa uudestaan ainakin osittain, jolloin koulutettava osaa yhdistää käsitellyt asiat siihen.

4.6.2 Yleissotilaallinen koulutus

Yleissotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan sotilaan toimintaperusteiden harjoittelua. Näiden perusteiden opettamisella luodaan perusta sotilaan toimintakyvylle sekä kaiken muun koulutuksen toteuttamiselle mahdollisimman tehokkaasti. Yleissotilaalliseen koulutukseen kuuluu:

- sotilaskurin ja sen merkityksen sisäistäminen
- tottuminen toimintaan uudessa ympäristössä, jonka muodostavat oma ryhmä tai tupayhteisö, perusyksikkö ja joukko-osasto
- oma-aloitteisuuden, rohkeuden ja määrätietoisuuden sekä itsestä ja varusteista huolehtimisen kehittäminen
- hygieniasta ja ympäristön siisteydestä huolehtiminen
- luottamuksen kehittäminen, taistelijaparin sekä joukon jäsenten välille.

Tyypillisiä yleissotilaallisen koulutuksen aiheita ovat esimiehen puhutteleva, ilmoittautuminen, asioiminen toimistoissa tai toimipisteissä, tervehtiminen jne. Alokkaille on mahdollisimman aikaisessa vaiheessa opetettava muun muassa:

- oma asemansa,
- arvomerkit ja käskyvaltasuhteet,
- esimiehen puhutteleva, tervehtiminen, ilmoittautuminen sekä käyttäytymisen erityisilanteet sekä
- pukeutuminen, siisteys ja sotilaallinen järjestys.

Käskyvaltasuhteet ja jopa sotilasyhteisössä käytettävä kieli ovat alokkaalle outoja ja vieraita koulutuksen alkuvaiheessa. Tällöin opettamisen on oltava sisällöltään ja menetelmiltään hyvin selkeää ja palautteenannon hyvin rakentavaa. Yleissotilaallisessa koulutuksessa on tärkeä tuoda esille se, että sotilaan käyttäytyminen perustuu toimintaan sotilasyhteisössä määrämuotoisesti ja selviytymiseen taistelukentällä. Sotilaallinen käyttäytyminen ei ole mallien kaavamaista noudattamista. Sotilaallinen käyttäytyminen vastaa normealeja hyviä käytöstapoja; sen erityispiirteitä ovat valppauden, varmuuden, määrätietoisuuden ja itseluottamuksen sekä velvollisuuksien täyttämisen korostaminen.

Yleissotilaallisen koulutuksen harjoitusten suunnittelun ja toteutuksen keskeisiä periaatteita ovat:

- on perusteltava ja osoitettava kuin sotilaallinen käyttäytyminen vastaa yleensäkin hyvänä pidettävää käyttäytymistä
- on osoitettava kuinka sotilaallisen käyttäytymisen periaatteet liittyvät erityisesti sotilaskoukon johtamiseen taistelukentällä
- on muistettava, että koulutettavat ottavat esimerkkiä kouluttajista oppiessaan käyttäytymistapoja koulutuksessa.

Yleissotilaallisessa koulutuksessa on erittäin paljon koulutussisältöjä. Arvioinnissa on huomioitava, että kyse ei ole pelkästään erilaisten suoritusten tekemisestä vaan aivan uusien käyttäytymissääntöjen omaksumista ja kokonaisvaltaisesta oman toiminnan muutoksesta. Suoritukset voidaan nopeasti oppia toistamaan oikeanlaisina koulutustilanteissa, mutta niiden soveltaminen ja omaksuminen osaksi omaa, luonnollista toimintaa kestää paljon kauemmin.

Yleissotilaallisen koulutuksen harjoituksen suunnittelun ja valmistelun erityispiirteitä

Opetustavoite

Yleisen palvelusohjesäännön asettamat vaatimukset ja paikalliset erityisvaatimukset käytännön sovelluksina.

Sisältö, oppimateriaali, lähteet

Opetussisällössä on huomioitava yleiset tavoitteet sekä aikaisempi koulutus. Ensimmäisten perusharjoitusten aikana on tarkasti seurattava mahdollisia aiempia poissaoloja ja järjestettävä erityisiä koulutusryhmiä perusteiden opettamiseksi yksittäisillekin taistelijoille ennen eteenpäin siirtymistä. Oppimateriaalina voidaan käyttää esimerkiksi Sotilaan käsikirjaa, Yleistä palvelusohjesääntöä, Sulkeisjärjestysohjesääntöä sekä erikseen laadittuja ohjeita. Opetettavien taitojen tulisi liittyä aivan välittömästi käytäntöön.

Havainnollistaminen

Yleissotilaallisen koulutuksen tyypillisiä havainnollistamiskeinoja ovat esimerkkisuoritukset ja toisten koulutettavien suoritusten seuraaminen. Joissakin tapauksissa havainnollistamista

voidaan tehostaa erilaisilla piirroksilla, kuvilla tai videokatkelmilla. Esimerkiksi tervehtimistä voi harjoitella myös peilin tai muun heijastavan pinnan edessä.

Arviointi ja palautteenanto

Käyttäytymiskoulutuksen harjoituksissa arvioidaan suorituksen oikeellisuus sekä luonnollisuus ja reippaus.

Arvioinnissa on aluksi kiinnitettävä huomiota ennen kaikkea siihen, että koulutettava tekee suorituksen vaaditulla tavalla. Koulutuksen edetessä on korostettava luonnollisen reipasta käytöstä ja esiintymistä. Tärkeä arvioitava kohde on kyky soveltaa aiemmin opittua suoritusta hiukan muunnellussa tilanteessa.

Koulutettavan on omaksuttava kyseessä olevat taidot osaksi omaan käyttäytymistään. Arvioinnin on oltava taidon opettamisen jälkeen jatkuva osa muuta toimintaa siten, ettei koulutettaville jää kuvaa, että kyseessä on ”tempu” joka on tarkoitus osata vain harjoituksen aikana. Sotilailta on aina vaadittava moitteetonta käyttäytymistä, jotta koulutettavat havaitsevat oppimisella olevan merkitystä.

Yleissotilaallisen koulutuksen harjoituksissa palautetta annetaan aina opetusvaiheen vaiheen jälkeen, kokonaissuorituksista ja harjoituksen osatavoitteista, esimerkiksi rastin päättyessä sekä vielä harjoituksen päättyessä yleisestä tasosta.

Koulutettaville kannattaa antaa mahdollisuus saada palautetta toisiltaan asettamalla heidät valvotusti harjoittelemaan esimerkiksi taistelijapareittain. Joissain tapauksissa he voivat ryhmänä tarkkailla toisten suorituksia ja tehdä niistä havaintoja. Missään yleissotilaallisen koulutuksen harjoituksissa ei saa nöyryyttää tai ivata.

Paikka

Perusharjoitus: sisällä, koulutushalli, luokka tai majoitustupa

Soveltava harjoitus: tila tai paikka missä opetettavaa taitoa tarvitaan normaaleissa kanssakäymistilanteissa.

Opetusmenetelmät

Esittävä ja kyselevä opetus, eläytymismenetelmät sekä case-harjoittelu.

Apukouluttajien käyttö

Rastin tai osakohteen johtajina yksittäin tai parina jolloin toinen koulutettava on käskettävä johtajaksi.

Osasto

Enintään 10 koulutettavaa.

Varustus

Perusharjoitus; palvelusasu; päähine vain tarvittaessa.

Koulutusvälineet

Tietynlaista käyttäytymistä vaativien tilanteiden lavastaminen vaatii jonkin verran rekvisiittaa kuten esimerkiksi asuja, arvomerkkilaa-toja ja esim. tietynlaisia kalusteita. Hyvin-kin yksinkertaisilla välineillä saavutetaan usein tarvittava vaikutus. Täysin ilman välineitä ei kannata kuitenkaan yrittää selviytyä ellei ole aivan pakko, koska eläytyminen on erittäin oleellinen osa yleissotilaallista koulutusta.

Valmistelut

Valmisteluihin kuuluvat erillisten koulutusvälineiden varaaminen ja asettaminen oikeille käyttöpaikoille sekä koulutuspaikan saatavuuden ja kunnon tarkistaminen. Tavoitteena on että esimerkiksi koulutushalli on tyhjä kalustosta ja siivottu. Tuolit ja pöydät on asetettava paikoilleen ennen koulutusosaston saapumista siten, että arvokasta koulutus-aikaa ei mene hukkaan. Kouluttajien on tarvittaessa itsekin harjoiteltava opetettavia suorituksia ennen harjoitusta.

Opetusmuoto

Rivi, kaari tai oppituntiryhmitys.

Koulutettavat on ryhmitettävä siten, että he pystyvät häiritsemättä seuraamaan toisten suorituksia. Häiriötekijöiden välttämiseksi on tarvittaessa oltava erillinen odotustila koulutustilan ulkopuolella. Harjoittelu on tehokkainta pienryhmissä joiden toimintaa valvoo apukouluttaja.

Aikataulu

Koulutustilanteet on pidettävä lyhyinä, koska ne sisältävät usein odottelua ja toisten suoritusten seuraamista. Yksittäinen tilanne samasta aiheesta saa kestää enintään 15 – 20 minuuttia.

Huolto

Mikäli on käytetty esimerkiksi majoitustiloja koulutukseen niiden siivous ja tuuletus on järjestettävä harjoituksen päätyttyä ja kalusteet järjestetään normaaliin järjestykseen.

4.6.3 Sulkeisjärjestys-harjoitus

Sulkeisjärjestys-harjoituksen tavoitteet on esitetty Sulkeisjärjestysohjesäännössä; tässä niistä esitetään vain opettamisen kannalta tärkeimmät.

Sulkeisjärjestyksellä luodaan perustaa toimimiselle muissa sotilaskoulutuksen opetus-tapahtumissa. Erityisesti sulkeisjärjestyksen täsmällisyys ja taidot liittyvät ase- ja ampuma-

koulutuksen alkuvaiheeseen sekä sotilaan toimintaperusteiden harjoitteluun. Sulkeisjärjestysharjoituksen merkitys on suuri erityisesti koulutuksen alkuvaiheessa. Myöhemmin koulutuksessa sulkeisjärjestysharjoitusta kerrataan muun koulutuksen yhteydessä ja sen menettelytapoja voi käyttää esimerkiksi herättämiseen sekä lämmittelyyn kylmällä säällä.

Joidenkin sulkeisten ohessa opittavien asioiden yhteyksiä muuhun koulutukseen:

Toistoharjoittelu – aseiden käsittelykoulutus

Refleksit – taistelukoulutus

Vaistomainen totteleminen – sotilaskurin omaksuminen

Fyysinen kunto – kaikki koulutus

Ylpeys – joukon henki

Oppimisen elämys – yksilön kehittyminen.

**Koulutet taville on sulkeisjärjestyksenkin
opetusvaiheessa annettu mahdollisuus harjoitella
omaan tahtiin.**

Kuva 20. Sulkeisjärjestys on hyvin täsmällistä toimintaa.

Sulkeisjärjestyksen harjoituksen suunnittelun ja valmistelun erityispiirteitä

Opetustavoite

Tärkeimpiä tavoitteita ovat sulkeisjärjestysohjesäännön ja sotilaan käsikirjan esittämät sisällölliset vaatimukset sekä erityisesti yksilöiden osaaminen ja esiintyminen joukkona.

Muita vaatimuksia ovat esimerkiksi paikalliset erityisvaatimukset käytännön sovelluksina. Tavoitteiden asettelussa uudelle aiheelle asetetaan matalampi tavoitetaso kuin vanhalle aiheelle.

Sisältö, oppimateriaali, lähteet

Opetussisällössä on huomioitava aikaisemmin opetetut asiat. Ensimmäisten harjoitusten aikana on tarkasti seurattava mahdollisia aiempia poissaoloja ja järjestettävä erityisiä koulutusryhmiä suoritusten opettamiseksi yksittäisille taistelijoille ennen vaativampien suoritusten opettelua.

Oppimateriaalina käytetään Sulkeisjärjestysohjesääntöä sekä esimerkiksi ryhmäaseiden osalta alakohkaisia ohjesääntöjä ja oppaita.

Ei liikaa uusia aiheita yhteen harjoitukseen; koulutusvaiheesta ja ajasta riippuen 1–3 uutta suoritusta tai aihetta riittää. Myöhempien koulutuskausien lyhyissä kertaavissa sulkeisjärjestyksen harjoituksissa kerrataan pääsääntöisesti 1–2 tärkeää suoritusta.

Havainnollistaminen

Oleellisimmat havainnollistamiskeinot sulkeisjärjestyksen harjoituksissa ovat esimerkkisuoritukset ja toisen koulutettavien suoritusten seuraaminen.

Arviointi

Sulkeisjärjestyksen harjoituksessa arvioidaan ainakin:

- suorituksen oikeellisuus
- luonnollisuus, reippaus
- nopeus sekä yhdenaikaisuus joukkona .

Jatkuva arviointi edesauttaa sotilaallisen täsmällisyyden omaksumista osaksi omaa käyttäytymistä palveluksessa ja sen ulkopuolella.

Sulkeisjärjestyksen harjoituksessa palautetta rytmitetään seuraavasti:

- Kun opetetaan vaiheittain, palaute annetaan aina vaiheen jälkeen
- Kokonaissuorituksista tai harjoituksen osatavoitteista annetaan palaute ennen kuin siirrytään aiheissa eteenpäin
- Harjoituksen päättyessä annetaan palaute yleisestä tasosta.

Joissain tapauksissa osa koulutettavista voi ryhmänä tehdä havaintoja toisten ryhmien suorituksista. Varsinkin upseeri- ja aliupseerioppilaille on annettava mahdollisuus tarkkailla toistensa esiintymistä. Nöyryyttämistä, ivaamista tai epäasiallista käyttäytymistä ei saa esiintyä ja sellaiseen on välittömästi puututtava.

Paikka

Harjoituspaikaksi valitaan tasainen ja esteetön kenttä, piha tai vastaava. Liukas alusta on hiekoitettava. Suoritusten vaatima vapaa tila on arvioitava etukäteen. Talvella on vältettävä viimeisiä paikkoja. Osaston rintamasuunta on valittava niin, että aurinko ei häikäise koulutettavia. Paikallaan tehtävät suoritukset voidaan joukkueellakin toteuttaa rajatussa tilassa. Esimerkiksi tahtimarssi edellyttää puolestaan ainakin laajaa pihaa, ohimarssi pitkää suoraa tietä.

Paikan on oltava rauhallinen, siellä ei saa olla koulutusta haittaavaa tai palvelusturvallisuutta vaarantavaa liikennettä. Koulutuspaikalle siirtyminen ei myöskään saa viedä liian paljon aikaa.

Opetusmenetelmät

Opetuksessa käytetään esittävää opetusta, toistoharjoittelu sekä välillä harjoittelu omaan tahtiin: esimerkiksi eteen viennin vaihetta 1 on erityisen edullista harjoitella omatoimisesti. Sulkeisjärjestyksessä on kyse ennen kaikkea taidon oppimisesta.

Apukouluttajien käyttö

Sulkeisjärjestyksen harjoitukset ovat tärkeä osa johtaja- ja kouluttajakoulutusta. Apukouluttajia voidaan käyttää apuna suuren joukon valvonnassa sekä palautteen antamisessa osalle harjoitusjoukkoa. Näin menetellään silloin kun kouluttaja yksin ei pysty tekemään riittävän tarkasti havaintoja yksittäisten miesten toiminnasta. Apukouluttajienkin on aina saatava palaute omasta toiminnastaan sulkeisjärjestyksen harjoituksissa.

Osasto

Yleensä harjoitusosastona on koulutusjoukkue. Tietyt suoritukset ja aiheet vaativat kuitenkin erikokoisia koulutusosastoja; esimerkiksi aseotteita ryhmänä, tahtimarssia joukkueena, ohimarssia komppaniana.

Varustus

Palvelusasu, päähine, tarvittava aseistus. Varustusta määrättäessä on erityisesti otettava huomioon harjoituksen luonne ja sääolosuhteet.

Koulutusvälineet

Erillisiä koulutusvälineitä ei yleensä tarvita mutta joskus voidaan käyttää havaintotaulua.

Valmistelut

Kouluttajien on harjoiteltava opetettavia suorituksia itsekkin ennen harjoitusta. Opetustilanteen täsmällisyyden säilyttämiseksi apukouluttajat on ohjeistettava tarkasti omasta roolistaan ennen harjoitusta.

Sulkeisjärjestyksen luonteen vuoksi on erityisesti kiinnitettävä huomiota pikkuseikkoihin kuten esimerkiksi harjoitusosaston varustuksen ja pukeutumisen siisteyteen ja yhtenäisyyteen.

Opetusmuoto

Osaston koko määrittää opetusmuodon: 5 – 10 miestä rivissä, 10 – 15 miestä kulmassa ja joukkue opetusavoneliössä.

Joihinkin opetusmuotoihin voidaan siirtyä sulkeisjärjestysohjesäännön mukaisin komennoin. Opetusmuoto on kuitenkin valittava mahdollisimman havainnolliseksi, eikä siihen siirtymisen harjoittelu saa muodostua rajoittavaksi tekijäksi tai erityisesti painottuvaksi harjoittelun aiheeksi.

Aikataulu

Sulkeisjärjestyksen fyysinen rasitus aiheuttaa lihasjännitystä ja puutumista. Harjoituksen enimmäispituus on 45 minuuttia, koulutuksen alkuvaiheessa tulee harjoituksissa pitää noin 20 minuutin jälkeen lyhyt tauko ennen harjoituksen jatkamista. Rytmittämällä palautteella ja eri aiheilla sekä esimerkiksi erilaisilla opetuksenmuodoilla on pyrittävä vähentämään sulkeisjärjestyksen pitkäväteisyyttä. Uuden aiheen opettaminen ja harjoittaminen 10–20 minuuttia ja vanhan aiheen kertaus 5–10 minuuttia.

Paikallaan tehtäviä ja liikettä vaativia suorituksia on pyrittävä vuorottelemaan. Mikäli kaikki harjoiteltavat aiheet edellyttävät vain paikallaan seisomista, on järjestettävä muuttaman minuutin mittaisia virkistäviä liikuntahetkiä.

Lisäksi on huomioitava siirtymisajat koulutuspaikalle sekä harjoitusta edeltävä ja sen jälkeinen palvelus sekä mahdollisesti tarvittava varustuksen vaihtaminen.

Rytmittämisen periaate:

- Pitkä harjoitusaika – välipalat, kilpailut, tauot.
- Lyhyt harjoitusaika – täsmällinen, reipas, vauhdikas.

Huolto

Aseet ja vaatteet huolletaan harjoituksen jälkeen tarpeen mukaan. Erityisesti koulutuksen alkuvaiheessa on huoltoon liitettävä liikuntakoulutuksen periaatteiden mukaan verryttelyä ja venyttelyä. Kylmällä säällä on välillä pidettävä lyhyitä taukoja, joiden aikana lämmitetään paljaita ihonkohtia ja sormia. Koulutettavia on kehoitettava jatkuvasti liikuttelemaan varpaitaan kenkien sisällä.

Kouluttajan toiminta

Harjoituksen toteuttaminen:

1. VARUSTUKSEN TARKASTUS –yhtenäinen ja moitteeton
2. AIHEEN ILMOITTAMINEN
3. JOUKON HERÄTTÄMINEN -ote joukkoon, ei päätöntä juoksuttamista
4. KOULUTTAJAN ESIMERKKI -huomion keskipiste, yksityiskohdat ratkaisevat
5. OPETUS -vaiheittain opetus, kouluttaja opettaa; tekemistä, ei selvittelyä. Päättyy syventävään harjoitteluun joukkuekoossa.

Vaiheittain opetuksessa voidaan noudattaa seuraava periaatetta:

- esimerkkisuoritus
- esimerkkisuoritus vaiheesta 1
- vaiheen opetus
- vaiheen harjoittelu komennon mukaan *3
- vaiheen harjoittelu omaan tahtiin * 5
- esimerkkisuoritus vaiheesta 2
- vaiheen opetus
- vaiheen harjoittelu komennon mukaan *3
- vaiheen harjoittelu omaan tahtiin *5
- kokonaissuorituksen harjoittelu vaiheittain-komennolla *3
- kokonaissuorituksen harjoittelu lukien *3
- kokonaissuorituksen harjoittelu *3
- joukkueharjoittelu (voidaan toteuttaa myös ensin vaiheittain ja lukien)

Sijoittuminen:

- muodon edessä, sen keskikohdalla, etäisyys vähintään puolet muodon leveydestä
- opetusavoneliössä “avoimen sivun keskikohdalla ja hiukan ulkopuolella – joskus kannattaa sijoittua neliön “sisälle” jotta esimerkkisuorituksen liikeradat näkyvät hyvin ja koulutettavat voivat katsoa eteenpäin
- kouluttajan on liikuttava tarpeen mukaan, esimerkiksi tarkastaessaan ojennusta.

Äänen käyttö, komentaminen:

- kuuluva, terävä, selkeä ääni
- älä huuda turhaan
- osoita sanasi joukolle, älä selosta
- kun puhut et näytä, ja päinvastoin, esimerkkisuorituksen aikana selostaminen vie huomion opetettavasta liikkeestä
- valmistavan osan ja suoritusosan väliin n.2 – 3s tauko, laske mielessäsi “KÄÄNNÖS OIKEAAN...(1,2,3)...PÄIN!”
- lausu komennot kokonaan.

Esiintyminen:

- anna komennot perusasennossa seisten
- kouluttajana pukeudu esimerkillisesti
- älä kiroile tai suutu koulutettaville
- toimi ja liiku asiallisesti ja täsmällisesti
- muista jatkuva motivointi
- muista hengen ylläpito
- muista persoonallisuus; uskalla olla oma itsesi – älä matki muita.

Virheiden korjaaminen:

- periaate virhe/suoritus
- keskitä katseesi joukon osaan esim. 1/3-joukosta
- “etsi” tiettyä virhettä
- nimeä virhe – kerro oikea suoritus – korjaa sotilas nimeltä komentaen
- pitäydy koulutusvaiheen ja opetustarkoituksen kannalta oleelliseen.

Kirjoita aina muistiin tekemäsi havainnot sekä keinot ja esimerkit, joilla olet edistänyt oppimista – sulkeisjärjestyksessä yksityiskohdat ratkaisevat !

4.6.4 Asekäsittelyharjoitus

Asekäsittelykoulutuksen tavoitteena on vaistomainen ja tilanteenmukainen ase- ja käsittelytaito. Tällöin koulutettavien on:

- osattava käsitellä asettaan vaistomaisen varmasti ja nopeasti,
- tunnettava ase- ja toimintaperiaate ja osattava poistaa häiriöt nopeasti
- kyettävä huoltamaan aseensa niin että se toimii varmasti kaikissa taistelukentän olosuhteissa.
- opittava luottamaan aseeseensa ja omiin taitoihinsa sen käyttäjänä.

Aseiden käsittelyharjoitusten tarkoitus on, että taistelija tuntee perusteellisesti aseensa ja luottaa taitoonsa käsitellä, suojata, kantaa, ladata, tähdätä, laukaista ja huoltaa asettaan tilanteen vaatimalla tavalla kaikissa olosuhteissa. Asekäsittelykoulutuksen kaikissa vaiheissa on tärkeää huolehtia siitä, että koulutettavat ymmärtävät jokaisen suorituksen tarkoituksen. Opetuksessa on perusteltava, miksi eri toiminnot on tarkoituksenmukaisinta tehdä juuri tietyllä tavalla tai tiettyjen periaatteiden mukaisesti.

Aseiden käsittelyharjoitukset voidaan jakaa henkilökohtaisen ase- ja käsittelyharjoituksen, esimerkiksi rynnäkkö- tai konekiväärin käsittelyharjoituksiin ja ryhmäaseen, esimerkiksi kranaatinheittimen tai tykin käsittelyharjoituksiin.

Vaiheittain opetus ja toistoharjoittelu ovat olennainen osa asekäsitteilykoulutusta. Harjoitukset eivät kuitenkaan saa olla vain aseiden purkamista ja kokoamista tai yhdistämistä ja erottamista kouluttajan kommentojen mukaan. Jatkuva monotoninen toistoharjoittelu aiheuttaa pitkästymistä, kylläntymistä ja aloitekyvyttömyyttä. Oppimisympäristön pienillä muutoksilla on pyrittävä saamaan motivoivaa vaihtelua koulutukseen. Koulutettaville on aina annettava ajoittain mahdollisuus harjoitella omaan tahtiin, ilman kommentoja.

Aseen käsittely ja aseiden ominaisuudet on ensimmäisessä vaiheessa opettava niin että koulumunnat voidaan toteuttaa järkevästi ja turvallisesti. Koulutuksen edistyessä on aseenkäsittelykoulutusta jatkettava taistelukoulutuksen ja taisteluampumakoulutuksen vaatimusten mukaisesti. Asekäsitteilykoulutuksessa on opettava myös varsinaisesti taistelukentälle kuulumattomia toimintoja, muun muassa ampumaratakomentoja sekä varomääräysten edellyttämiä toimintoja. Opetussisältöjen ja oppimistavoitteiden määrittelyssä on otettava huomioon sekä ampumakoulutuksen että taistelukoulutuksen rinnakkaisuus.

Asekäsitteilyharjoituksen arvioinnissa ei tule pitäytyä pelkästään aikavaatimusten arviointiin, vaan on kiinnitettävä huomiota myös kokonaisuuksiin. Asekäsitteilykoulutus tuottaa valmiuksia, joiden pohjalle rakentuvat niin ampumataito kuin muutkin taistelijan taidot.

Ryhmäaseiden käsittelyharjoituksissa luodaan yhtenäinen perusta osaamiselle ennen siirtymistä joukkueen tai jaoksen koulutukseen. Kun vaatimustasoa nostetaan, on tarvittaessa ajoittain toistettava perusharjoituksia, jotta toiminnot vakiintuvat ryhmittäin ja jotta suoritusten nopeutta voidaan lisätä. Ryhmäaseiden kanssa tapahtuva sulkeisjärjestys-harjoitus on oleellinen osa asekäsitteilytaitoa koulutuksen alkuvaiheessa.

Aseiden ominaisuudet, yleiset palveluturvallisuus- ja varomääräykset on aina opettava opitunneilla ennen aseenkäsittelyä.

Asekäsitteilyssä on tähdättävä erityisesti palveluturvallisuuden perusteiden oppimiseen. Koulutuksen kaksinaisluonteen vuoksi on aina selvitettävä mitä tehdään harjoituksissa tai rauhan aikana vain luvalla ja mitä taas omatoimisesti taistelussa.

Kuva 21. Asekäsittely on sotilaan perustaito.

Asekäsittelyharjoituksen suunnittelun ja valmistelun erityispiirteitä

Opetustavoite

Opetustavoitetta muodostettaessa on huomioitava yleiset puolustushaara- ja aselajikohtaiset tarpeet ja oman näkemyksen mukaan laaditut vaatimukset aseenkäsittelyssä sekä muun koulutuksen vaatimukset.

Sisältö, oppimateriaali, lähteet

Opetussisällössä on otettava huomioon sekä yleiset tavoitteet että aikaisempi koulutus ja erityisesti nousujohteisuus. Ensimmäisten perusharjoitusten aikana on erityisen tarkasti seurattava mahdollisia poissaoloja ja järjestettävä erityisiä koulutusryhmiä perusteiden opettamiseksi yksittäisillekin taistelijoille ennen eteenpäin siirtymistä. Oppimateriaalina voidaan käyttää esim. Sotilaan käsikirjaa, Kevyiden aseiden käsittely- ja ampumakoulutusopasta sekä muita aseiden käsittelyoppaita ja -ohjeita.

Havainnollistaminen

- esimerkkisuoritukset, kaikissa aseenkäsittelyharjoituksissa tulisi mahdollisuuksien mukaan esittää malli opetettavan suorituksen lopputuloksesta; kouluttajien aseiden käsittely on tärkeä esimerkki koulutettaville harjoituksen kaikissa vaiheissa
- havaintotaulut

Arviointi ja palautteenanto

Asekäsittelyharjoituksissa arvioidaan ainakin:

- suorituksen oikeellisuus
- suoritusvarmuus
- aikavaatimus.

Etenkin perusharjoituksissa on arvioinnissa kiinnitettävä huomiota ennen kaikkea siihen, että koulutettava tekee suorituksen oikealla tavalla. Koulutuksen edetessä siirretään arvioinnin painopistettä suoritusvarmuuden kautta lopuksi nopeuden lisäämiseen. Liiallinen nopeuden vaatiminen alkuvaiheessa johtaa todennäköisesti väärin suorituksiin. Alussa voi kiinnittää huomion esimerkiksi siihen, että ase pysyy liikuttaessa toimintakuntoisena (ei likaa piippuun, tähtäimiin, jne.). Seuraavaksi painopiste voi olla nopeissa tilanteissa (nopea tulenavaus – pyrkimys vaistomaisuuteen). Lopullinen tavoite on aina taistelutilanteiden mukainen toiminta.

Soveltavissa harjoituksissa on suoritusvarmuuden lisäksi arvioitava ennen kaikkea koulutettavan aloitteellisuutta ja kannustettava sen kehittymistä Yksittäisten tavoitteiden saavuttamisen lisäksi on aina arvioitava saavutettuja valmiuksia osana kokonaisuutta, ennen kaikkea ampuma- ja taistelukoulutusta.

Asekäsittelyharjoituksissa palautetta annetaan ainakin

- opetettaessa vaiheittain kunkin vaiheen jälkeen
- kokonaissuorituksista
- harjoituksen päättyessä yleisestä tasosta.

Palautteenanto vaiheittain on oleellinen osa oppimista. Koulutuksen edetessä on kuitenkin pyrittävä ehjiin kokonaissuorituksiin, joista annetaan palaute. Havaintojen mukaan voidaan harjoituttaa erikseen jotakin tiettyä vaihetta tai suorituksen osaa.

Paikka

Perusharjoituksessa toimitaan sisällä kuten koulutushallissa tai luokassa. Soveltavat harjoitukset toteutetaan yleensä maastossa.

Perusharjoitukset on pyrittävä toteuttamaan helpossa ja häiriöttömässä paikassa esimerkiksi lämpimässä koulutushallissa. Koulutettavia ei saa ryhmittää liian tiheään; nyrkissäntö on että aseenkäsittelyn perusharjoituksissa on yksittäisellä taistelijalla oltava käytössään saman verran tilaa kuin ampumaradalla olisi.

Soveltavat harjoitukset on pyrittävä toteuttamaan tilanteen mukaisessa ympäristössä. Ympäristön vaativuutta lisätään pikku hiljaa taitojen kehittyessä

Opetusmenetelmät

Esittävä opetus, toistoharjoittelu, harjoittelu taistelijapareittain. Erityisesti harjoittelu omaan tahtiin soveltuu asekäsitteilykoulutukseen.

Kun koulutetaan ryhmäaseiden käsittelyä, koulutettaville on annettava mahdollisuus perusteiden opettamisen jälkeen kokeilla eri tapoja saavuttaa annettu tavoite. Koulutettavat voivat esimerkiksi eri tehtäviä kokeilemalla valita kullekin ryhmän jäsenelle soveltavin tehtävä. Ryhmäaseiden koulutuksessa voidaan opetusmenetelmänä käyttää ryhmäkeskustelua, jossa asetta käsittelevä ryhmä itse arvioi suoritustaan.

Koulutettavien asentoon on kiinnitettävä huomiota, jotta hankala tai jopa tuskallinen asento ei muodostuisi harjoituksen opetuskohteeksi. Tavoite on oppia käsittelemään asetta eikä olemaan polviasennossa.

Apukouluttajien käyttö

Apukouluttajia voidaan käyttää suuremman osaston valvomiseen, esimerkksisuoritusten näyttämiseen sekä pienryhmissä tapahtuvan harjoittelun johtamiseen ja valvontaan.

Koulutuksen alkuvaiheessa on erityisesti varmistauduttava apukouluttajien osaamistasosta jotta vältetään virheellisten suoritusten opettamiselta.

Osasto

Enintään joukkue eli noin 30 koulutettavaa.

Varustus

Perusharjoitus: palvelusasu, ase ja sen varusteet, esimerkiksi telttatapaja

Soveltava harjoitus: taisteluvarustus

Koulutusvälineet

Ase ja sen varusteet kouluttajilla tai ryhmä- tai erikoisaseita ja niiden varusteita. Maalitaulut, mikäli harjoitukseen liittyy tähtäämis- tai suuntaamisharjoittelua.

Valmistelut

Erillisten koulutusvälineiden varaaminen ja asettaminen oikeille käyttöpaikoille. Koulutuspaikan saatavuuden ja kunnon tarkistaminen. Tavoitteena on, että koulutushalli on siivottu ja maalitaulut sekä telttatapajat on asetettu paikoilleen ennen koulutusosaston saapumista. Kouluttajien on tarvittaessa harjoiteltava opetettavia suorituksia itsekin ennen harjoitusta.

Ryhmäaseiden koulutuspaikoissa on erityisesti varmistauduttava että tila on riittävän suuri eikä paikalla ole liikkumista tai aseiden suuntaamista haittaavia esteitä. Koulutuspaikat on pyrittävä vakioimaan eritasoisia harjoituksia varten tarkoituksenmukaisiksi ja valmisteltava etukäteen.

Opetusmuoto

Opetettavan taidon erityisvaatimukset ja koulutettavien määrän mukaan opetusmuotona voi olla: 5 – 10 koulutettavaa rivissä tai kaaressa ja 11 – 30 koulutettavaa opetusavoneliössä. Opeteltaessa ampuma-asentoa tähtäyslinjan on oltava esteetön!

Aikataulu

Koulutustapahtuman vaiheet on pidettävä lyhyinä varsinkin koulutuksen alkuvaiheessa sillä joissakin tapauksissa aseiden käsittelyasennot voivat aiheuttaa epämukavuutta.

Huolto

Aseiden käyttöhuolto tarvittavilta osin ja verryttelyä ja venyttelyä liikuntakoulutuksen periaatteiden mukaisesti.

4.6.5 Ampumakoulutus

Joukon käsiaseiden tulen teho perustuu taistelijan ampumataitoon, joten jokaisen taistelijan on kyettävä ampumaan nopeasti ja tarkasti valitsemaansa maalia. Ampumakoulutuksen rajapinta ase käsittelykoulutukseen ja taistelukoulutukseen hämärtyy varsin nopeasti ensimmäisten perusharjoitusten jälkeen. Ampumakoulutus on osa-alue, jossa on erityisesti huomioitava ase käsittelykoulutuksessa ja taistelukoulutuksessa opetetut asiat.

Apumakoulutus voi sisältää oppitunteja, harjoituksia ja ammuntoja. Ampumakoulutuksen osalta on tämän oppaan lisäksi erityisesti noudatettava voimassa olevia palvelusturvallisuusalan määräyksiä.

Apumakoulutus sisältää:

- perus- ja soveltavia harjoituksia teknisin apuvälinein (esim. simulaattorit)
- oppitunteja ampumataidosta ja aseiden toimintaperiaatteista
- perusharjoituksia aseiden käsittelystä ja ampumataidon perusteista
- kovapanosammuntoja ampumaradoilla (soveltava harjoitus).

Apumakoulutusta edeltää ase käsittelykoulutus ja sitä seuraa sekä täydentää taistelukoulutus. Harjoitusten tavoitteet ja tarkoitus menevät osin lomittain, koulutuksen suunnittelussa ei ole aina mahdollista sijoittaa yksittäisiä harjoituksia siihen järjestykseen kuin haluttaisiin. Oleellista on aina kertoa koulutettaville, mihin isompaan kokonaisuuteen heidän oppimansa asiat liittyvät. Näin apumakoulutuksessa opetetut asiat eivät jää irrallisiksi ase käsittelykoulutuksesta ja taistelukoulutuksesta.

Apumakoulutuksen oppitunneilla opettavat asiat on erityisesti pystyttävä esittämään käytännönläheisesti. Opetettu teoria on pystyttävä tehokkaasti sitomaan käytäntöön har-

joitusten avulla. Pelkällä teorian tiedon ulkoa opettelulla ja suoritteiden toistamisella ei päästä ampumakoulutuksen tavoitteisiin.

Tyypillisiä ampumakoulutuksen perusharjoituksien aiheita ovat:

- ampuma-asentojen harjoittelu
- ampumaratakomentojen harjoittelu
- tähtäys- ja laukaisuharjoittelu
- simulaattoriammunnat
- iskemäkeskeispisteen määrittäminen ja tähtäinten siirto
- erilaisten kouluammuntojen toimintojen harjoittelu
- yleinen toiminta ja käyttäytyminen ampumaradalla.

Perus- ja soveltavat harjoitukset suoritettuna teknisin apuvälinein tukevat ampumaradoilla suoritettavia kovapanosammuntoja. Tällaisilla harjoituksilla pystytään opettamaan oikea tähtäämis- ja laukaisutapahtuma sekä korjaamaan ampujien tekemiä virheitä. Erilaisten teknisten apuvälineiden antamien näyttöjen avulla voidaan analysoida muutoin vaikeastikin havaittavat virheet. Teknisin apuvälinein suoritettavat harjoitukset voidaan aloittaa jo ennen ensimmäisiä kovapanosammuntoja. Tavoite on, että koulutettavat saavuttavat suoritusvarmuutta jo ennen kovapanosammuntoja.

Koulutus ampumaradalla sisältää ainakin seuraavat vaiheet:

- aloituspuhuttelu jossa selvitetään harjoituksen läpivienti tavoitteineen; motivoinnilla tärkeä sija
- kertaava/valmistava koulutus
- ammunnan harjoittelu
- kovapanosvaihe
- tuloksien kerääminen ja yksilöllinen palaute
- loppupuhuttelu ja yleinen palaute.

Kaikkiin vaiheisiin tulee sisällyttää lyhyt palautevaihe.

Oheiskoulutuksella tarkoitetaan harjoituksia joita ampuvan joukon osille pidetään silloin, kun he eivät ole itse ampumassa. Aiheet ja kuormitus on suunniteltava siten että

- **ennen kovapanosvaihetta** harjoitellaan itse ammuntaa palvelevia aiheita melko kevyellä kuormituksella
- **ammunnan jälkeen voidaan** tulosten mukaan muodostaa tasoryhmiä joissa heikoimmin menestyneille kerrataan edelleen ammunnan perusteita ja muille syventää esimerkiksi aiemmin opetettuja asekäsittely- ja taistelukoulutuksen aiheita.

Kuva 22. Ampujan on ymmärrettävä mitä tekee: osuma ratkaisee.

Ampumakoulutuksen harjoitus (ei kovapanosammun-ta), harjoituksen suunnittelun ja valmistelun erityis-piirteitä

Opetustavoite

Opetustavoitteessa on huomioitava yleiset ohjesääntöjen, oppaiden, koulutusohjeiden ja oman näkemyksen mukaan laaditut vaatimukset ampumakoulutuksessa sekä muussa koulutuksessa, erityisesti asekäsittelykoulutuksessa saavutetut tavoitteet.

Opetustavoitteita määritettäessä ja selitettäessä niitä on muistettava, että esimerkiksi ampumaratatoimintojen oppiminen on vain välivaihe, joka mahdollistaa ammunnan harjoittamisen

Sisältö, oppimateriaali, lähteet

Apumakoulutuksen harjoituksen opetussisältö on monesti varsin yksinkertainen, mutta käytännössä koulutettavien tarpeet muodostuvat hyvin erilaisiksi perusharjoitusten ja ensimmäisten ammuntojen jälkeen. Alkuvaiheessa on tarkasti seurattava poissaoloja ja järjestettävä täydennyskoulutusta. Oppimateriaalina voidaan käyttää esimerkiksi Sotilaan käsikirjaa, Kevyiden aseiden käsittely- ja apumakoulutusopasta, Ampumakoulutusopasta tai muita aseiden käsittelyoppaita. Yksinkertaisimpienkin harjoitusten esimerkiksi kolmiotähtäyksen tuloksista on pidettävä kirjaa tasoryhmien muodostamista varten.

Ampumakoulutuksen kannalta tulee seuraavien päivien ammuntojen aiheet ja erityistarpeet ottaa huomioon edellisen päivän harjoituksissa.

Havainnollistaminen

Ase- ja ampumakoulutusta voidaan havainnollistaa monin tavoin

- Erityisesti tähtäys- ja laukaisuharjoittelussa erilliset ampumakoulutussimulaattorit ja esimerkiksi ilmakivääri tai muut vastaavat järjestelmät
- Esimerkkisuoritukset, kaikissa ampumakoulutuksen perusharjoituksissa tulisi mahdollisuuksien mukaan esittää malli opetettavan suorituksen lopputuloksesta; kouluttajien aseiden käsittely on tärkeä esimerkki koulutettaville harjoituksen kaikissa vaiheissa
- Havaintotaulut, piirroksot, muistiinpanot, toistettut ”mallinukkesuoritukset” esim. apukouluttajien avulla
- Taistelijaparin tai toisten koulutettavien tarkkailua tulisi käyttää vaikka suppeastikin, toisen suorituksen tarkkailu voi opettaa välttämään samoja virheitä
- Opetusvideot, kuvat tai muut vastaavat opetusmateriaalit.

Arviointi ja palautteenanto

Ampumakoulutuksessa arvioidaan ainakin:

- suorituksen oikeellisuus ottaen kuitenkin huomioon koulutettavien henkilökohtaiset ominaisuudet
- suoritusvarmuus
- suorituksen tai toimenpiteen nopeus siten, että ensin on saavutettava aina riittävä taso oikean suorituksen varmuudessa, ennen kuin nopeutta ryhdytään edellyttämään

Ampumataidossa on kaikille yhteisiä periaatteita sekä ampujakohtaisia sovelluksia riippuen esimerkiksi ampuma-asennon osalta kehon mittasuhteista. Tiettyjen peruseriaatteiden vaatiminen on alkuvaiheessa perusteltua, mutta on hyväksyttävä että kaikkien fyysiset ominaisuudet eivät mahdollista täysin samanlaisia suorituksia.

Palautetta ampumakoulutuksen harjoituksissa annetaan:

- opettaessa vaiheittain kunkin vaiheen jälkeen
- kokonaissuorituksista
- harjoituksen päättyessä yleisestä tasosta.

Opetuksen alkuvaiheessa ja erityisesti perusharjoituksissa tapahtuva palautteen anto vaiheittain on oleellinen osa taitojen oppimista. Koulutuksen edetessä on pyrittävä ehjiin kokonaissuorituksiin, joista annetaan palaute. Tarvittaessa voidaan edelleen harjoituttaa tarpeen mukaan jotakin tiettyä vaihetta tai suorituksen osaa.

Koulutettavat veloitetaan itse pitämään kirjaa omasta edistymisestään ja tuloksistaan tiettyissä harjoituksissa,.

Paikka

Perusharjoitukset pidetään koulutushallissa tai luokassa, hyvällä säällä myös maastossa tai harjoitus- tai urheilukentällä. Taistelijalla oltava saman verran tilaa käytössään, kuin hänellä olisi ampumaradalla.

Opetusmenetelmät

Opetusmenetelminä soveltuvat erityisesti esittävä opetus, case-harjoittelu, toistoharjoittelu, harjoittelu taistelijapareittain. Ase- ja ampumakoulutus on pääosin taitojen opettamista.

Apukouluttajien käyttö

Apukouluttajia käytetään mahdollisuuksien mukaan tarkkailemaan ja ohjeistamaan tiettyjä kohteita. Kouluttajan on tahditettava, mitä kohteita missäkin vaiheessa tarkkaillaan. Hitaammin edistyvät voidaan eriyttää kertaamaan edellisten harjoitusten kohteita apukouluttajien johtamina. Nöyryyttämistä ei saa tapahtua, sillä itseluottamus on ampumataidon perusta.

Osasto

Yleensä koulutusosastona on enintään joukkue eli noin 30 koulutettavaa.

Varustus

Perusharjoituksessa varustus on palvelusasu, ase ja sen varusteet sekä esimerkiksi telttapatja. Mahdollisimman pian tulee ryhtyä käyttämään varsinaista ampumaratavarustusta jolloin varusteiden oikea ja toimintaa helpottava käsittely voidaan opettaa muun toiminnan ohessa.

Koulutusvälineet

Kouluttajilla tulee olla käytössään ase ja sen varusteet. Aina tähtäämistä suoritettaessa on käytettävä maalitauluja.

Erilaiset sisäkäyttöön soveltuvat asesimulaattorit: noptel-järjestelmä ja eko-ase ovat päteviä koulutusvälineitä.

Valmistelut

Koulutusvälineiden varaaminen ja asettaminen oikeille käyttöpaikoille. Koulutuspaikan saatavuuden ja kunnan tarkistaminen. Tavoitteena on että esim. koulutushallissa ei ole muuta kalustoa ja esimerkiksi maalitaulut asetettu paikoilleen ennen koulutusosaston saapumista. Kouluttajien on tarvittaessa harjoiteltava opetettavia suorituksia itsekin ennen harjoitusta.

Opetusmuoto

Opettava asia ja koulutettavien määrä määrittävät opetusmuodon: 5 – 10 koulutettavaa rivissä tai kaaressa, 11 – 30 miestä opetusavoneliössä.

Opeteltaessa ampuma-asentoa on tähtäyslinjan oltava esteetön.

Aikataulu

Erityisesti ensimmäisissä perusharjoituksissa on varottava pitämästä koulutettavia liian pitkään ampuma-asennoissa puutumisen välttämiseksi.

Huolto

Aina harjoituksen jälkeen suoritetaan aseiden käyttöhuolto ja siivotaan koulutuspaikka.

Ampumakoulutuksen harjoitus (kovapanosammunta): harjoituksen suunnittelun ja valmistelun erityispiirteitä

Kovapanosammuntojen aikaisessa kouluttamisessa ja järjestelyissä on aina noudatettava varomääräyksiä ja muita palvelusturvallisuusalan määräyksiä ja ohjeita. Tässä esitettyjä periaatteita on noudatettava siten, että palvelusturvallisuus ei vaarannu.

Kouluammunnan suunnittelussa voidaan noudattaa asekäsitteilykoulutuksen ja ampumakoulutuksen perusperiaatteita. Ampumapäivinä on keskityttävä kovapanosvaiheeseen valmistavaan ja ammuntaan valmentavaan koulutukseen.

Ammunnoissa ei ole tarkoitus ampua mahdollisimman paljon ja nopeasti. Jokaisena ampumaratapäivänä on ennen ensimmäisiä laukauksia kerrattava mikä on hyvä laukaus, harjoiteltava ampuma-asentoa, tähtäämistä, laukaisua, jälkipitoa sekä ammunnan kulua.

Ampumaradalla korostuu annettujen käskyjen ja ohjeiden mukainen täsmällinen toiminta. Kouluampumarata ei ole kuitenkaan paikka, missä harjoitetaan turhaa äksiisiä tai pidetään sulkeisia. Huolimattomuuteen ja kurittomuuteen on kuitenkin puututtava.

Ampumakoulutuksessa laatu korvaa määrän.

Opetustavoite

Ampumaohjelmiston määrittämät tavoitteet on pyrittävä selvittämään mahdollisimman käytännönläheisesti taisteluun liittyvillä esimerkeillä.

Tavoitteiden käytännöllistämisellä on suuri merkitys jo senkin takia että koulutettavat ymmärtäisivät, ettei ampumataitoa opetella ampumaradalla menestymistä varten. Esimerkiksi maalitaulujen kokoa ja muotoa voidaan verrata viholliseen, kääntyviin tauluihin ammuttaessa voidaan verrata tilannetta syöksyen etenevään vihollisjoukkoon.

Sisältö, oppimateriaali, lähteet

Sisällön määrittävät ampumaohjelmisto liitteineen sekä muut mahdolliset koulutusohjeet.

Havainnollistaminen

Tärkeimpiä keinoja ovat kouluttajan tekemien esimerkkisuorituksen näyttäminen tai koulutettavien ja apukouluttajien käyttö ”mallinukkeina” eli esimerkkisuorituksiin. Vaikka ampuma-asennot ja laukaustapahtuman vaiheet on opetettu jo aikaisemmin, on aina järkevää kerrata perusasiat ennen itse ammunnan varsinaista harjoittelua. Erityisesti ampuma-asennon ja laukaustapahtuman kertaaminen edesauttaa paremman ampumatuloksen saavuttamisen vaikka asiat olisikin jo opetettu. Lisäksi muutama kylmälaukaus kovien sarjojen välissä varmistaa oikeaoppisen puristavan laukauksen.

Arviointi ja palautteenanto

Ampumatulos on kovapanosammunnoissa tärkeä ja yksiselitteinen arviointikohde. Ampumaohjelmistot antavat ohjeet ampumatulosten arvioinnista. Ampumatuloja tulee kuitenkin myös aina arvioida osana kokonaisuutta ja tarkastella myös saavutettuja valmiuksia suhteessa taistelukoulutukseen. Ampumatuloksesta tulee aina arvioida pistemäärän lisäksi myös hajonnan koko.

Kouluammunnoissa palautetta annetaan

- osasuorituksen jälkeen
- kokonaissuorituksista (esimerkiksi yksi ampumakerta)
- harjoituksen päättyessä yleisestä tasosta (ampumapäivän tai kovapanosvaiheen päättyessä).

Koulutettavat veloitetaan itse pitämään kirjaa omasta edistymisestään ja tuloksistaan ammunnoissa. Parhaat ampujat on pyrittävä palkitsemaan, aiheuttamatta kuitenkaan heikkotasoisillekaan turhautumista. Myös omaa tasoaan parantaneita ampujia voidaan palkita, vaikka tulokset eivät olisikaan kiitettäviä

Menetelmät

Ampumaradalla käytetään yleensä esittävää opetusta ja toistoharjoittelua.

Apukouluttajien käyttö

Apukouluttajat voivat toimia ampumaradan valmistelu- ja järjestelytehtävissä sekä eri osatehtävissä ampumapaikalla. Tällaisia tehtäviä ovat patruunoiden jako, tulosten kirjaaminen, tähtäimien siirron valvonta. Mikäli käytetään tasoryhmiä apukouluttajat voivat itsenäisesti antaa valmentavaa koulutusta pienryhmille ennen ampumapaikalle siirtymistä.

Osasto

Ampumapaikkojen määrä ja ammunnan laatu määrittävät osaston koon. Apukouluttajia on oltava olla yksi kymmentä ampujaa kohden jotta jatkuva valvonta olisi tehokasta.

Varustus

Ampumaratavarustukseen kuuluvat ainakin sään mukainen vaatetus, varavaatetus, kuulosuojaimet, asean puhdistusvälineet ja muut tarvittavat asean varusteet, tähtäinkortti ja oma tulosvihko.

Koulutusvälineet

Havaintotauluja käytetään valmistavassa opetuksessa ja väliaikakoulutuksessa havainnollistamaan sellaisia kohteita joita olisi muutoin vaikea havainnollistaa vaikkapa suullisesti (esimerkiksi oikea tähtäinkuva).

Valmistelut

Ampumaradan valmisteluihin ennen koulutusosaston saapumista kuuluvat ainakin:

- taulujen kiinnittäminen ja paikkaaminen
- tähtäyslinjojen varmistaminen (pienet raivaukset ja lumityöt)
- ampumakatoksen siivoaminen (tarvittaessa)
- ampuma-alustojen (patjat) ja nilkkatyynyjen jako tarvittaessa
- taisteluvälinepaikan valmistaminen
- lääkintähenkilöstön ja ajoneuvojen paikallaolon tarkastaminen ja sijoittaminen
- taululaitteiden ja valaistuksen kokeilu (tarvittaessa)
- ampumapöytäkirjojen valmistelu.

Valmisteluissa käytetään harjoitusjoukon osaa, joka on huolellisesti ohjeistettava etukäteen.

Opetusmuoto

Opetusmuotona on amunnassa ampumarataryhmitys mutta esimerkkisuoritusta näytettäessä muoto voi olla esimerkiksi kaari, johon koulutettavat kootaan ampumapaikoiltaan.

Aikataulu

Ensimmäisissä ammunnoissa on erityisesti varottava pitämästä koulutettavia liian pitkään ampuma-asennoissa puutumisen ja kurittomuuden välttämiseksi. Ennen kovapanosvaiheen aloittamista on pidettävä pieni verryttely kuitenkin niin kevyesti että ei hengästyty eikä syke kiihdy liikaa. Verryttelyn jälkeen on pidettävä lyhyt tauko.

Huolto

Ammunnan jälkeen suoritetaan aina aseiden käyttöhuolto ja siivotaan ampumarata.

Ohjeita kouluammunnan johtajalle

On muistettava, että tässä annetut ohjeet ja komennot ovat esimerkkejä; ammuntaa johdettaessa on noudatettava ennen kaikkea varomääräyksiä ja palvelusturvallisuuteen liittyviä määräyksiä ja ohjeita.

1 Aloittaminen, joukko ampumakatoksen takana kolmirivissä

- kerro päivän toiminta: aikataulu, opetustarkoitus, palvelusturvallisuus
- jaa tarvittaessa osastoihin, käske oheiskoulutuksen aikautus
- tarkista vielä kerran tärkeimmät välineet, ainakin kuulosuojaimet ja aseiden varusteet
- käske joukko järjestyksessä ampumapaikkojen taakse, käske samalla varusteiden laitto teltpatjalle (ase haarukkaan / patjalle, lippaat ja tähtäimensiirtoavain patjalle avain, kuulonsuojaimet patjalle oikeaan yläkulmaan.

2 Joukko ampumakatoksessa ampumapaikkojen takana

- käske ja valvo aseiden kuivaaminen öljystä
- ampuijen tiedot kirjataan ampumapöytäkirjaan.

Apukouluttajat voivat toteuttaa kaikki tähän edellä mainitut toimenpiteet.

- tarkasta aseet (ase lukko irroitettuna oikealla olalla piippu taakse, lukko vasemmalla olalla)
- käske koota aseet
- kun aseet koottu, käske tarkastaa että tähtäimet ovat oikeilla asetuksilla ja siirtoruuvit kireällä.

3 Ampuma asennon kertaaminen / kouluttaminen

- tarvittaessa ota joukko kaareen ja näytä mallisuoritus ampuma-asennosta ryhmänjohtajalla, kerro ampuma-asennon perusteet samalla näyttäen
- opeta ampuma-asennon tarkastaminen
 - aseiden asennon tarkastus hengittämällä
 - vartalon kulman tarkastus: silmät kiinni, aseiden perä alas ..
- käske joukko ampumapaikoille ja ”ampuma-asento ..”
- määritä aserintaman tasa sitoen se vaikka rakenteen yksityiskohtaan ”etutähtäin betonin reunan tasalle”
- kertaampuma-asennon ottaminen johdetusti:
 - ”vartalo on noin 30° kulmassa ampumasuuntaan, pää-selkäranka ja vasen jalka muodostavat suoran, TARKASTAKAA”
 - ”oikea jalka on .. TARKASTAKAA”
 - käy läpi muitakin oleellisia kertauskohteita
- tarvittaessa harjoituta ampuma-asennon ottamista, sekä käske omatoiminen harjoittelu – ampuja nousee välillä; omaan tahtiin varustuksen korjaaminen yms.
- käske toteuttaa ampuma-asennon tarkastukset
- ota joukko uudelleen kaareen laukaisutapahtuman kertaamista varten tai toteuta suoraan johdettuna kertauksena
 - karkea tähtäys molemmat silmät auki
 - keuhkot täyteen
 - etuveto pois

- puolet ilmasta pois, hengityksen pidättäminen
- tarkka tähtäys enintään 3 sekuntia
- puristava liipaisu
- jälkipito
- silmien lepuuttaminen
- harjoituta kokonaissuoritus oikealla aikautuksella ase viritettynä tyhjinä laukauksina
- muistuta ja totuta ampujat siihen että eivät ammunnan aikana laske laukauksia, vaan ampuvat myös viimeisen tyhjän ”kovana” jolloin saadaan laukaisuvirhe näkyviin

4 Kohdistusammunta

- varaa mukaan yksi laatikko valokuovapatruunoita erikoistapauksia varten
- ennen ammuntaa käske perustaistelutähtäimen tarkastaminen
- jos joku ei saa osumia tauluun ensimmäisellä kohdistussarjalla:
 - tarkasta näkykö penkassa osumia, yleensä ylhäällä tai alhaalla tai viereiset taulut
 - tarkasta tähtäimien asento ja kunto
 - tähtystäjä miehen taakse, joka tarkkailee ampujan virheitä (nykäisy, silmät) ja iskemää
- ase ja tähtäimensiirtoavain otetaan tauluille mukaan -> siirrot suoritetaan tauluilla
- anna tarvittaessa valokuovapatruunoita, jotta tähtäimiä saadaan siirrettyä karkeasti sen verran että iskemät saadaan yleensäkin taulun alueelle

5 Ammunnan harjoittelu

- jos aikautettu / lippaan vaihto ammunta on ammunnan kuvio opetettava / harjoitettava / kerrattava
- näytä mallisuoritus
- opeta rytmi ja toiminnot, esimerkiksi näin:
 - ”ammunnan alkaessa komennolla TAULUT ampujat laskevat aseensa perään alas, LASKEKAA” (tarkasta että kaikki toimivat käsketysti)
- kokonaissuoritus on aloitettava ilmoittamalla ”harjoitellaan ammunnan kulku, harjoittelussa ei käytetä ampumatarvikkeita”
- harjoituta kokonaissuoritus täysin oikeilla komennoilla ja aikautuksella
- harjoittelussa ei saa tehdä ylimääräisiä latausliikkeitä

6 Ammunta

- johda rauhallisesti ja muista, että ammunta ei ole sulkeisjärjestysharjoitus
- noudata johtaessasi erityisesti varomääräyksiä ja ennakoivat mahdolliset pikatilanteet
- jos kyseessä on päivän viimeinen ammunta, anna purkuohjeet ennen tauluille menoa
- analysoi tauluilla ampujan kasa ampumakoulutusoppaan mukaisesti, kysy ampujalta omat havainnot sarjan kulusta, pyri selvittämään asennosta ja liipaisusta johtuvat virheet

7 Toiminta tauluilla

- tähtäimien siirrot
 - kysy miten siirrät -> apukouluttaja valvoo — ampuja siirtää
- tulkkaaminen
 - kilpasarjoja ammuttaessa mukana tulkki tai patruuna
 - muista, että osuma-arvo on suurempi aina kun reikä sivuaa osuma-arvojen välistä rajaa
- ensimmäisillä ampumakerroilla ei tähtäimiä välttämättä siirretä ennen toista kohdistussarjaa: osumat vain liidutaan jonka jälkeen ammutaan uudestaan ennen tähtäinten siirtämistä

Kuva 23. Ampumataidon saavuttaminen alkaa ampumaradalla.

4.6.6 Taistelukoulutus

Taistelussa toimintaympäristö ja tehtävät ovat moninaiset. Tilanteet ja tehtävät vaihtelevat; taistelussa tehtäviin päätöksiin vaikuttavia tekijöitä on valtavasti. Tilanne kehittyy pienryhmätasolla nopeasti ja on yleensä epäselvä. Toimintaympäristön monimutkaisuutta voidaan hallita oman toiminnan yksinkertaisuudella. Taistelukentän nopeat ja epäselvät tilanteet vaativat taistelijoilta kykyä itsenäiseen ja soveltavaan toimintaan. Taistelukoulutus ei tämän takia saa olla yksittäisten tempujen jatkuvaa toistoharjoittelua, vaan

taitojen soveltamista erilaisissa tilanteissa. Taistelija on koulutettava ajattelemaan ja ymmärtämään.

Taistelukoulutuksen tavoitteet:

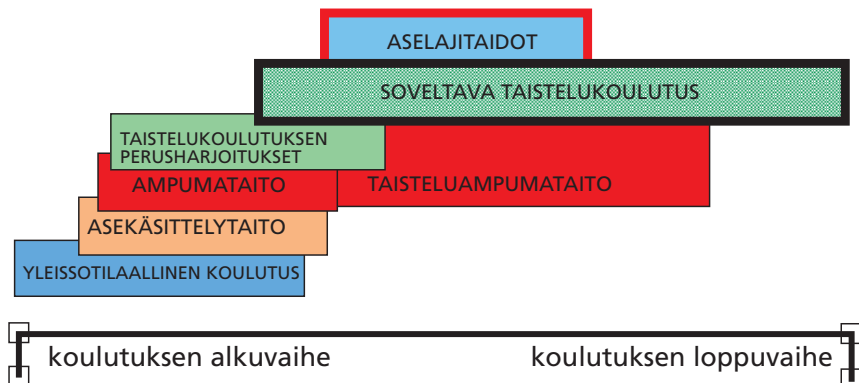
- 1) Yksilökohtaisen taistelukoulutuksen tarkoituksena on tuottaa sotilaita, jotka hallitsevat yksilön ja oman koulutushaaran mukaisen taistelijaparin ja partion taidot ja kykenevät toimimaan taistelussa osana sodanajan joukkoaan
- 2) Joukkokohtaisen taistelukoulutuksen tarkoituksena on tuottaa joukkoja, jotka täyttävät niille asetetut suoritusvaatimukset.

Taistelukoulutus jakautuu yleiseen taistelukoulutukseen sekä erikoiskoulutus- ja joukkokoulutuskaudella annettavaan aselajikoulutukseen. Peruskoulutuskaudella annettava yleinen taistelukoulutus on samansisältöinen kaikissa aselajeissa ja puolustushaaroissa. Taistelukoulutuksessa yhdistyvät asekäsitteily-, ampuma- ja taisteluampumakoulutuksen taidot taistelukentällä tarvittaviin muihin taitoihin ja johtajakoulutukseen. Erikois- ja joukkokoulutuskauden koulutuksessa käsitellään erityisesti oman koulutushaaran sekä aselajin mukaisia välineitä ja aseita, joiden käyttöön liittyvät valmiudet on liitettävä osaksi taistelukoulutusta perusharjoitusten jälkeen.

Taistelukoulutuksen perustaan, taistelijan taitoihin kuuluu muun muassa seuraavia kokonaisuuksia:

- asekäsitteilytaidon soveltaminen taistelukentän tilanteissa
- ampumataidon soveltaminen taistelukentän tilanteissa
- oman varustuksen käyttö
- maaston käyttö
- taistelukentän ilmiöiden tunteminen.

Sovelletussa taistelukoulutuksessa taistelijan taidot yhdistyvät joukon suoritukseen sekä aselaji- tai toimialakohtaisten suoritusten osaamiseen ja erikoisvälineiden käyttöön.

Kuvio 5. Taistelukoulutuksessa yhdistyvät sotilaan eri taidot.

Kouluttajan on itse omaksuttava opettavasta aiheesta sellaiset tiedot, että hän pystyy perustellen opettamaan joukolleen taidot ja niiden soveltamiseen vaikuttavat tekijät. Taistelukoulutuksessa on noudatettava fyysisen koulutuksen periaatteita erityisesti silloin, kun arvioidaan kuormittavuutta ja koulutettavien lähtötasoa. Normaalit lihashuollon periaatteet on aina otettava osaksi taisteluharjoituksen jälkitoimia.

Kouluttajan on erityisesti taistelukoulutuksessa muistettava että ihmiset eivät ole samanlaisia. Oppimiskyky- ja halu vaihtelevat jatkuvasti sekä yksilön omissa suorituksissa että yksilöiden keskenkin. Kouluttajan on pystyttävä arvioimaan nämä asiat kouluttamastaan joukosta.

Koulutustilanteissa on aina korostettava oman toiminnan mahdollisuuksia vaikeassakin tilanteessa. Taistelukentällä voi selviytyä ja toimia tehokkaasti, mutta se edellyttää valmentautumista taistelukoulutuksen harjoituksissa sekä taistelijaparin saumatonta yhteistyötä.

Taistelukoulutuksen perusharjoituksissa voidaan soveltaa jopa sulkeisjärjestyksen ja ase-käsittelykoulutuksen periaatteita. Perusharjoituksissa opetetaan perussuoritukset siten, että niiden osaamisen pohjalta voidaan siirtyä soveltamiseen yhä vaativammassa tilanteissa.

Sovellettua taistelukoulutusta johdetaan tilanteenkuvaamisen, tehtävien, käskyjen ja maalitoiminnan avulla. Taistelukoulutuksen sovelletuissa harjoituksissa opittuja taitoja käytetään monipuolisissa tilanteissa, joissa itsenäiselle tilanteenarvioinnille ja aktiiviselle toiminnalle on annettava koulutuksen edetessä yhä suurempi painoarvo.

Kaikessa taistelukoulutuksessa, mutta erityisesti soveltavassa, on normaaliin taistelun suunnittelun periaatteiden noudattamisella suuri merkitys. On aina pyrittävä sitomaan koulutus tehtävään, tilanteeseen ja vihollisen toimintaan.. Tämä on erityisen tärkeää harjoitusjoukon johtajien kannalta. Kokonaisuuksia joita tulee jatkuvasti vaatia ja ottaa huomioon harjoituksissa ovat muun muassa:

- **Varustuksen** on oltava mahdollisimman todenmukainen silloin kun sen käyttö ei haittaa esimerkiksi aikataulun tai liiallisen fyysisen rasituksen kannalta harjoituksen järkevää toteuttamista.
- **Siirtymiset** on aina toteutettava mahdollisimman suojaisia reittejä pitkin valitun jopa aloituspaikoilta koulutuspaikoille. Tällöin oman toiminnan salaaminen muodostuu normaaliksi toimintatavaksi.
- **Maastouttaminen:** ajoneuvot, majoituslaitteet ja taisteluasemat on aina maastoutettava sen jälkeen, kun toiminnot on opetettu. Sen tulee olla luonnollinen osa joukon toimintaa.
- **Maaston valinta:** maasto on aina pyrittävä valitsemaan mahdollisimman tilanteenmukaiseksi; mikäli harjoituksen aiheen tai muiden syiden vuoksi joudutaan poikkeaa-

maan järkevästä maastonkäytöstä, on koulutettaville kerrottava miksi näin menetellään ja mikä olisi ollut valitun uhan kannalta oikea toiminta.

- **Toimintavaihtoehdot:** harjoituksessa toimitaan usein tavalla joka on vain yksi esimerkki mahdollisesta toiminnasta; erityisesti johtajille mutta soveltuvilta osin muullakin harjoitusjoukolle on korostettava että kyse ei välttämättä ole ainoasta oikeasta toimintatavasta.
- **Maaliosastojen ohjeistus, koulutus ja valvonta** on oleellinen osa toiminnan suunnittelua ja siihen suhtauduttava samalla vakavuudella kuin varsinaisen harjoitusjoukon johtamiseen.

Tilanteiden suunnittelu

Taistelukoulutuksen harjoitusten tilanteet ja tilanteiden kuvaukset suunnitellaan aina vain tarvittavilta osin. Erityisesti soveltavassa taistelukoulutuksessa ja harjoitusjoukon johtajien jatkuvan oppimisen kannalta on harjoituksissa kuitenkin aina elätettävä tilannetta, jossa opetettavia tietoja ja taitoja voitaisiin joutua soveltamaan.

Yleistilanteen avulla selvitetään vihollisen toiminta pääpiirteittäin ja oman joukon tehtävät sekä seuraavan ylemmän johtoportaan tehtävä. Tilanne annetaan ainakin suullisesti harjoituksen alussa ja harjoitusjoukon johtajille tarvittaessa karttapiiirroksena. Johtajille voidaan lisäksi antaa etukäteen erillisiä valmistautumistehtäviä. Yleistilanteeseen kuului- vat tilanne, vihollinen, omat joukot, tehtävät ja alueen käyttö.

Lähtökohtatilanne annetaan ainakin suullisesti harjoituksen alussa ja se liitetään opetettavaan aiheeseen. Tällöin käsitellään erityisesti oman joukon tilaa ja tehtävän suoritusperiaatetta. Harjoituksen alkuun voidaan liittää käskynantoharjoittelua, jossa harjoitusjoukon johtajat antavat valmistelemansa käskyt.

Lisä- ja jatkotilanteilla ohjataan joukon toimintaa ja rytmitetään harjoituksen kulkua tai siirtymistä uusiin opetettaviin aiheisiin. Lisä- ja jatkotilanteet annetaan yleensä vain suullisesti. Niissä voidaan ilmoittaa esimerkiksi uusia vihollistietoja ja uusia tehtäviä harjoitusjoukolle siten että toiminta kehittyy koulutuksellisesti ja luonnollisesti oikeaan suuntaan.

Tilanteiden kuvaaminen ei ole taistelukoulutuksen harjoituksissa pelkästään suullista, vaan erityisesti sovelletuissa harjoituksissa tilanteiden kehittyminen liitetään kiinteästi havainnollistamiseen. Havainnollistavia tilanteen kuvauksia ovat taistelukentän ilmiöiden, erityisesti vihollisen toiminnan kuvaaminen maaliosastoin, ajoneuvoin, äänin, valoin, savuun, tulenkuvauksella tai muilla vastaavilla menetelmillä.

Kouluttajien toiminta taisteluharjoituksissa

Kouluttajien toiminta voi tilanteen mukaisissa joukkokohtaissa harjoituksissa olla osaltaan myös erotuomarimaista. Erotuomarina kouluttaja soveltaa tietojään ja taitojaan jouk-

konsa tilanteiden ratkaisemiseen, eri toimintojen kuvaamiseen ja kouluttamiseen. Kouluttajan on tunnettava nykyaikainen taistelu sekä oman että vastustajan taktiikka ja taistelutekniikka. Erotuomarien toimintaa käsitellään tarkemmin muun muassa Erotuomari-ohjeessa.

Kun kouluttaja toimii myös erotuomarina, hän:

- Kuvaa taistelutapahtumia siten, että joukko ja johtajat toimivat tilanteen mukaisesti.
- Kuvaa tappiot ja materiaalin kulutuksen.
- Kuvaa simuloitua ase- tai muuta vaikutusta.
- Pitää yhteyttä toisiin kouluttajiin ja erotuomareihin.
- Kehittää taistelutoimintaa sekä ohjaa tapahtumia todellisuuden mukaisella tavalla.

Taistelukoulutus, yksilökohtaisen harjoituksen suunnittelun ja valmistelun erityispiirteitä

Yksilökohtaisessa taistelukoulutuksen harjoituksessa opitut asekäsitelytaidot ja ampumataito yhdistetään taistelukoulutuksen perusteisiin joita ovat muun muassa eri etenemistavat ja maaston käyttö.

Opetustavoite

Opetustavoitteissa on huomioitava taisteluohjesääntöjen ja koulutusohjeiden edellyttämät yleiset tavoitteet ja oman näkemyksen mukaiset tavoitteet. Taistelukoulutuksessa on aina selvitettävä opetustavoitteiden käytännön merkitys sekä niiden liittyminen kokonaisuuksina aiemmin opetettuun ja tulevaan koulutukseen.

Sisältö ja oppimateriaali

- Sisältö on jaetaan osioihin, jotka on pystyttävä ilmaisemaan mahdollisimman käytännöllisesti harjoitusjoukolle ja apukouluttajille.
- Taistelukoulutuksessa on aina elätettävä tilannetta: koulutettaville on aina kerrottava millainen olisi se todellinen tilanne jossa opetettavaa asiaa tarvittaisiin.

Arviointi ja palautteen antaminen

Kuhunkin osatavoitteeseen on valmiiksi mietittävä suunnitelma siitä kuinka sen saavuttaminen arvioidaan: olennaista on päättää minkä tasoista osaamista vaaditaan. Joissain tilanteissa voidaan arviointi ilmentää jo itse tavoitteessa: ”osattava suojautua maahan heittäytymällä 2 sekunnin kuluessa havainnosta...”

Taistelukentällä tarvittavan yksilökohtaisen taidon arvioinnissa on huomioitava nousujohteisuus, ensin vaadittu taito perussuorituksena ilman todellista ilmiötä tai sen kuvausta jonka jälkeen nopeutta voidaan lisätä. Seuraavaksi suoritukseen liitetään ilmiö ja edelleen sen jälkeen oikea maaston käyttö.

Aika

Ennen uuden asian opettamista on koulutuksen nousujohteisuuden varmistamiseksi kerrattava sitä edeltävä taito tai suoritus johon se liittyy. Tähän kertaukseen on aina varattava aikaa harjoituksen suunnittelussa

Fyysinen kuormittavuus on otettava huomioon erityisesti koulutuksen alkuvaiheessa siten että ensimmäisissä perusharjoituksissa pidetään taukoja ainakin kerran tunnissa.

Paikka

- Koulutuspaikka on valittava harjoituksen laadun, tavoitetason ja opetusmenetelmän mukaan; alussa ei tule harjoitella liian vaikeassa maastossa.
- Joitakin perusharjoituksia on viisasta pitää täysin avoimessa maastossa kouluttajan havainnoinnin sekä sen takia että koulutettavat näkevät laajemmin joukon toimintaa.
- Maasto on koulutuksen edetessä pyrittävä valitsemaan “tyyppimaastoksi”. Se tukee opettavan asian soveltamista jatkossa.
- Soveltavissa harjoituksissa maasto voidaan valita vaikeammaksi kuitenkin siten että säilytetään toimintaedellytykset ja valinnanvapaus.
- Mikäli maastoa ei voida valita tarkoituksenmukaiseksi tai alueen käyttöön liittyy toiminnallisia rajoituksia, koulutettaville on aina rehellisesti tuotava ilmi, miksi tällaiseen valintaan on jouduttu, jotta ei vahingossa opittaisi vääriä asioita.

Opetusmenetelmät

Taistelukoulutuksessa voidaan käyttää melkeinpä mitä tahansa opetusmenetelmää. Eri-tyisesti soveltuvat esittävä ja kyselevä opetus, toistoharjoittelu ja ryhmätyöskentely. Aivan ensimmäisissä perusharjoituksissa voidaan vielä soveltaa jopa sulkeisjärjestysharjoituksen ja asekäsitteilykoulutuksen periaatteita.

Apukouluttajien käyttö

- Yksilökohtaisissa harjoituksissa apukouluttajia voidaan käyttää esimerkiksi asekäsitteilykoulutuksen tapaan ohjaamaan ja korjaamaan virheitä sekä tietyiltä osin toistoharjoittelussa harjoittamaan itsenäisesti koulutusosaston osaa.
- Joukkokohtaisissa harjoituksissa apukouluttajia voidaan käyttää koulutustehtäviin kuten edellä, mutta pyrkimyksenä tulee olla että he toimisivat koulutuksen edetessä itse esimerkkeinä ja toimivan joukon osana.

Osasto

Koulutusosaston on yleensä ryhmä tai joukkue eli noin 5 – 30 sotilasta.

Varustus

Varustuksena käytetään taisteluvälineistä täydennettynä koulutusvaiheen ja -aiheen mukaisilla joukkokohtaisilla välineillä

Tarvittavan varustuksen määrä on harkittava tarkasti myös joukon kuormittumisen kannalta siten että pitäydytään oleelliseen. Erityisen painavia tai muutoin liikkumista haittaavia varusteita tai erikoisvälineitä ei kannata ottaa mukaan harjoituksiin ennen kuin niitä tarvitaan tai on muutoin saavutettu riittävä koulutustaso; muutoin ne voivat haitata harjoituksen pääaiheen oppimista.

Koulutusvälineet

- Koulutusvälineitä ovat henkilö- ja joukko-kohtaiset välineet, havaintotaulut sekä esimerkiksi vihollisen toiminnan havainnollistamisessa tarvittavat välineet kuten ajoneuvot, maalitaulut ja ennen kaikkea maaliosastot.
- Taistelukoulutuksessa tehokkaimpia koulutusvälineitä ovat erilaiset simulaattorit.

Valmistelut

Perusharjoituksissa korostuu aikataulun yksityiskohtainen suunnittelu ja tilankäytön suunnittelu, joihin vaikuttavat muun muassa opetusmenetelmät ja apukouluttajien käyttö. Perusharjoituksen periaate on, että koulutettavan ja apukouluttajien on nähtävä valvomansa joukko, ja koulutettavien on nähtävä mallisuoritukset sekä muu tärkeä toiminta.

Soveltavissa harjoituksissa on erittäin tärkeällä sijalla maastontiedustelu jossa harkitaan sekä omien että vihollisen joukkojen toimintamahdollisuuksia oikeiden periaatteiden mukaan. Koulutettavien on pystyttävä käyttämään oppimiaan taitoja ja tietoja mahdollisimman tehokkaasti.

Taistelukoulutuksen valmisteluissa on erityisesti muistettava:

- Maasto ja maaliosasto ovat taisteluharjoitusten tärkein havainnollistamisväline.
- Varusteiden varaaminen ja niiden kunnan tarkastetaan ennen harjoitusmaastoon siirtymistä.
- Tehtävä ja tilanne sekä sen kehittäminen on suunniteltava etukäteen.
- Maalitoiminnan järjestelyt vievät aikaa.

Aikataulu

Perusharjoituksissa on otettava huomioon, että vaikka harjoitellaan toimintaa taistelukentällä, tietojen ja taitojen oppiminen on asetettava fyysisen rasituksen edelle. Koulutettavien viireystilaa on ylläpidettävä sopivin tauoin, taukoja tulisi erityisesti koulutuksen alkuvaiheessa pitää ainakin kerran tunnissa.

Sovelletuissa harjoituksissa siirrytään asteittain kovempaan koulutukseen, koska yksi tavoitteista on taitojen soveltaminen paineen alaisena. Suurinta väsymystä ei usein ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista saavuttaa heti harjoituksen alkuvaiheessa.

Huolto

Yksilökohtaisen taistelukoulutuksen harjoituksessa huolto jakaantuu harjoituksen aikaiseen ja sen jälkeiseen huoltoon. Painopiste on harjoituksen jälkeisessä huollossa.

Harjoituksen aikaisessa huollossa keskitytään yksilön toimintakyvyn ylläpitoon. Harjoituksen jälkeisen huollon tärkein tavoite on varustuksen ja koulutettavien huolto sellaiseen tilaan, että seuraavien harjoitusten aloittaminen on mahdollista.

Huollon toteuttamisessa on noudatettava seuraavia periaatteita:

- Huollon suoritusjärjestys on seuraava: 1) erillinen koulutusmateriaali, 2) henkilökohmainen materiaali ja 3) henkilökohtainen huolto.
- Ryhmäaseet huolletaan kaikissa olosuhteissa ensimmäisinä.
- Yksilökohtaisissa soveltavissa taistelukoulutuksen harjoituksissa on tilanteenmukainen huolto otettava erilliseksi koulutuskohteeksi.
- Tilanteenmukaisessa huollossa on toimenpiteiden tärkeys- ja suoritusjärjestys on aina perusteltava.
- Koulutuksen edetessä on huolto aina pyrittävä suorittamaan tilanteenmukaisesti.
- Taistelijan henkilökohtaisessa huollossa on jatkuvasti muistettava huomioida liikunta-koulutuksen periaatteet.

Taistelukoulutus, joukkokohtaisen harjoituksen suunnittelun ja valmistelun erityispiirteitä

Opetustavoite

Opetustavoite muodostetaan taisteluohjesääntöjen ja oppaiden edellyttämien yleisten tavoitteiden ja oman näkemyksen pohjalta. Taistelukoulutuksessa on aina ilmoitettava opetustavoitteiden merkitys ja liittyminen kokonaisuuksina aiempaan sekä tulevaan koulutukseen.

Koulutusryhmät on huomioitava: on yhteisiä ja koulutusryhmäkohtaisia tavoitteita: esimerkiksi viestijaoksen eri ryhmien tehtävät tai jääkärijoukkueessa johtajien, miehistön ja sinkoampujien omat tavoitteet. Taistelukoulutuksen tavoitteet on pystyttävä harjoituksen alussa esittämään erittäin käytännöllisin esimerkein ja perustelemaan järkeenkäyvästi.

Sisältö ja oppimateriaali

- Sisältö on pyrittävä aina jakamaan osioihin, joiden käytännöllinen selittäminen on etukäteen mietittävä.
- Tilannetta on hyödynnettävä harjoituksen kaikissa vaiheissa.
- Oppimateriaalina voidaan käyttää oppaita, ohjesääntöjä ja koulutusohjeita sekä maastovihkoja.

Arviointi ja palautteen anto

- Kuhunkin osatavoitteeseen on valmiiksi mietittävä suunnitelma siitä kuinka sen saavuttaminen arvioidaan; olennaista on päättää minkä tasoista osaamista vaaditaan.
- Joukkokohtaisessa taistelukoulutuksessa on arviointi ilmennettävä jo itse tavoitteessa: “osattava ryhmittä avoriviin 30 sekunnissa...”.

- Koulutettavat on tiedettävä etukäteen millä perusteilla heidän oppimistaan ja osaamista arvioidaan; mikäli arviointiperusteet ovat oikeat, tämä tehostaa oppimista.

Paikka

- Koulutuspaikka on valittava harjoituksen laadun, tavoitetason ja opetusmenetelmän mukaan; alussa ei tule harjoitella liian vaikeassa maastossa.
- Maasto on erityisesti koulutuksen edetessä pyrittävä valitsemaan tyyppimaastoksi joka tukee harjoiteltavan asian laatua.
- Soveltavissa harjoituksissa maasto voidaan valita vaikeammaksi kuitenkin siten, joukko pystyy toimimaan koulutuksensa mukaisesti ja oikein.
- Mikäli maastoa ei voida valita tarkoituksenmukaiseksi tai alueen käyttöön liittyy toiminnallisia rajoituksia, on koulutettaville aina rehellisesti tuotava ilmi miksi tällaiseen valintaan on jouduttu jotta ei vahingossa opittaisi vääriä asioita.

Opetusmenetelmät

Taistelukoulutuksessa voidaan käyttää kaikenlaisia opetusmenetelmiä. Erityisesti soveltuvat kyselevä opetus, eläytymismenetelmät, case-harjoittelu, ryhmätyöskentely eläytymismenetelmät sekä niiden yhdistelmät.

Erityisesti on muistettava että harjoitusjoukkoa johdetaan johtosuhteiden mukaisesti. Kouluttaja antaa perusteet johtajalle, tarvittaessa siten, ettei joukko kuule niitä. Kouluttamista ja harjoitusjoukon toiminnan johtamista ei pidä yhdistää kouluttajan rooliin.

Apukouluttajien käyttö

- Apukouluttajia käytetään joukkokohtaisissa harjoituksissa opetuksen apuna. Sovelletuissa vaiheissa on kuitenkin pyrittävä siihen, että he toimivat omissa kokoonpanon mukaisissa tehtävissään
- Vaikka kyseessä olisi erityisesti miehistön harjoittaminen, on harjoitusjoukon johtajille annettava aina mahdollisuus toimia omassa johtajatehtävässään.

Osasto

Koulutusosaston on tyypillisesti ryhmä tai joukkue, soveltavissa harjoituksissa myös vahvennukset.

Varustus

Varustuksena on taisteluvälineistö täydennettynä koulutusvaiheen ja -aiheen mukaisin joukkokohtaisilla välineillä ja erikoisvälineillä. Varustuksen osalta on pyrittävä siihen, että harjoituksessa käytetään koulutuksen edetessä mahdollisimman täydellistä joukkokohtaista materiaalia

Koulutusvälineet

- Joukko voidaan koulutuksen tehostamiseksi varustaa jotain harjoituksen vaihetta varten määrävahvuista suuremmalla määrällä jotakin tiettyä materiaalia.
- Maastolaatikoilla voidaan varsinkin soveltavissa harjoituksissa havainnollistaa taistelujatusta ja kaikkien toimenpiteiden perustelut; harjoitusjoukon johtajia tulee harjaannuttaa maastolaatikoiden käyttöön aina kun siihen on tilaisuus.
- Perusharjoitusten jälkeen on ryhdyttävä hyödyntämään simulaattoreita maaston käytön ja tulen tehon jatkuvaksi havainnollistamiseksi.

Valmistelut

- Perusharjoituksissa korostuu aikataulun yksityiskohtainen suunnittelu ja tilankäytön suunnittelu, joihin vaikuttavat muun muassa opetusmenetelmä, joukon koko ja ja apukouluttajien rooli.
- Soveltavissa harjoituksissa on erittäin tärkeällä sijalla maastontiedustelu jonka tarkoituksena on suunnitella harjoitus sellaiseksi että siinä huomioidaan omien ja vihollisen joukkojen todelliset toimintamahdollisuudet.
- Maasto ja harjoitusvastustaja ovat taisteluharjoitusten tärkein havainnollistamisväline.
- Varusteiden varaaminen ja niiden kunnon tarkastaminen ennen harjoitusmaastoon siirtymistä.
- Tilanteen ja sen kehittäminen on suunniteltava etukäteen.
- Maalitoiminnan järjestelyt on käskyttävä ja suoritettava samalla tarkkuudella kuin varsinaisen harjoitusjoukon toiminta.

Aikataulu

- Soveltavissa ja joukkokohtaisissa harjoituksissa aikataulu on syytä laatia varsin väljäksi. Kouluttajan on oltava valmis soveltamaan aikataulua paljonkin.
- Erikoisvälineiden ja joukkokohtaisen materiaalin käyttöönotto ja huolto vaativat perusharjoituksia enemmän aikaa.

Huolto

Taisteluharjoituksen aikana huolto jakaantuu erityisesti pidemmissä harjoituksissa toiminnan aikaiseen ja sen jälkeiseen huoltoon. **Toiminnan aikaisen huollon** painopiste on joukon toimintakyvyn ylläpito. **Harjoituksen jälkeisen huollon** painopiste on varustuksen ja koulutettavien huolto sellaiseen tilaan, että seuraavien harjoitusten aloittaminen on mahdollista. Huollon suorittaminen voi olla *perussuoritus* tai *tilanteenmukainen suoritus*.

Huollon toteuttamisessa on noudatettava ainakin seuraavia periaatteita :

- Taistelijan henkilökohtaisessa huollossa on otettava huomioon palautumisen edellytykset kuten esimerkiksi nesteytys, ravinto ja lihahuolto.

- *Perussuorituksena* huolto liittyy normaaliin sisäpalvelukseen siirtymiseen, jossa suoritusjärjestys on pääsääntöisesti: 1) joukkokohtainen materiaali, 2) henkilökohtainen materiaali ja 3) henkilökohtainen huolto.
- *Tilanteenmukaisessa suorituksessa* toimitaan mahdollisimman todennukaisissa olosuhteissa ja huolletaan ensin ryhmäaseet, muut aseet ja sitten tärkeimmät taisteluvälineet.
- Huoltotoimenpiteiden tärkeys- ja suoritusjärjestys on aina perusteltava.

Miniatyyriharjoittelu

Miniatyyriharjoittelua voidaan käyttää havainnollistamiskeinona erityisesti perusharjoituksissa, kun opetetaan esimerkiksi joukon liikettä ja etenemismuotoa. Yhteistoimintaa voidaan harjoitella siten, että kaikille joukon jäsenille selviää mitä muut joukon jäsenet missäkin vaiheessa tekevät. Miniatyyriharjoittelun tavoitteena on että kaikki nopeasi hahmottavat kokonaisuuden, jonka jälkeen palataan käyttämään todellisia etäisyyksiä ja maastoa. Tällainen harjoitus tai koulutusvaihe kestää yleensä 15 – 30 minuuttia. Paikan on oltava aukea ja etäisyydet taistelijoiden välillä $\frac{1}{2}$ – 1 metriä, mikäli oikea etäisyys on 5 – 10 metriä.

Liikettä ja toimintoja voi harjoitella myös pelkästään johtajien kesken vastaavalla tavalla.

Koska tässä opetustavassa käytetään liian pieniä etäisyyksiä, on koulutettaville tehtävä erityisen selväksi mitä tässä opetustavassa tavoitellaan. Tämän takia miniatyyriharjoittelua ei tule käyttää pitkäkestoisesti eikä kovin usein.

Johtajien voivat joskus harjoitella joukon liikettä ja johtajille kuuluvaa yhteistoimintaa ilman miehistöä. Näin voidaan harjoittelun alkuvaiheessa välttää miehistön toiminnan aiheuttamaa odotteluaikaa, eikä johtamisen vaatima aika (esimerkiksi epäsuoran tulen valmistelut) aiheuta turhaa odotusaikaa miehistölle. Koulutuksen loppuvaiheessa ja erityisesti sovelletuimmissa harjoituksissa ei sen sijaan tule pyrkiäkään keinotekoisesti ehjään ja juohevaan suoritukseen. Epätietoisuus, odottaminen ja vastoinkäymiset ovat nekin tärkeitä oppimistilanteita!

Kuva 24. Koulutusta voidaan havainnollistaa ja suunnitella monin keinoin: tärkeintä on oppiminen.

4.6.7 Simulaattorien käyttö koulutuksessa

Erilaisten simulaattorien käyttö harjoituksissa tehostaa harjoituksen havainnollistamisen tehoa ja motivoi koulutettavia. Simulaattorit ovat osin vain koulutuksen apuvälineitä, itse tiedot ja taidot on opetettava normaalein periaattein ennen kuin simulaattoreita ryhdytään käyttämään.

Simulaattoreita käytetään tyypillisesti havainnollistamaan jotain ilmiötä tai tuottamaan suotuisa oppimisympäristö sellaisen taidon oppimiseksi, jota olisi muutoin mahdotonta tai vaarallista harjoitella.

Simuloinnin käyttö sotilaskoulutuksessa on laaja toimintakenttä. Tässä tarkastellaan mahdollisuuksia tehostaa koulutusta simulaattoreilla seuraavilla osa-alueilla:

- koulutettavien aktivoiminen ja oikeiden ratkaisujen oikea-aikainen tekeminen
- yhteishengen syntymisen edistäminen
- toiminta erilaisissa jalkaväen maalitilanteissa sekä
- oman ja vihollisen tulen havainnollistaminen.

Tässä yhteydessä simulaattorit jaetaan kahteen ryhmään:

- jalkaväen taistelukoulutuksessa käytettävät simulaattorit
- muut simulaattorit: esimerkiksi väline- tai ajoneuvosimulaattorit.

Simulaattoreiden tutkimus ja kehittäminen sekä niiden käyttö koulutuksessa on jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä alue. Tässä esitetyt tiedot on muodostettu yleisistä periaatteista, eivätkä ne ole riittävät käytettäväksi simulaattoriavusteisten harjoitusten suunnitteluun. Kouluttajien on tämän kirjan lisäksi perehdyttävä uusimpien järjestelmien käyttöön ja toimintaperiaatteisiin sekä erikseen laadittuihin koulutusohjeisiin ja tutkimuksiin.

Kuva 25. Simulaattoreita on useisiin käyttötarkoituksiin.

Taistelukoulutuksessa käytettävät simulaattorit

Simulaattoreita käytetään taistelukentän ilmiöiden kuvaamisessa havainnollistamaan ilmiöitä jotka olisivat joko vaarallisia tai kohtuuttoman vaivalloisia tuottaa muilla menetelmillä. Simuloitaessa tuotetaan korvaavin menetelmin ilmiöitä ja tilanteita, joissa koulutettavien tulisi osata valmiuksiensa mukaan toimia oikein. Esimerkkinä voidaan pitää vihollisen suora-ammuntatulen sekä ja oman tulen vaikutuksen kuvaamista.

Havainnollistavalla vaikutuksella on suuri merkitys koulutettavien motivoitumiselle. Se ohjaa koulutettavia toimimaan itseohjautuvasti saamansa koulutuksen mukaan sekä so-

veltamaan taitojaan. Lisäksi se auttaa koulutettavia sekä kehittämään itsenäisesti tehtävän täyttämistä edistäviä menetelmiä ja toimintatapoja.

Simulaattorien käyttö jakaa niillä toteutettavan koulutuksen ja sillä tavoiteltavat valmiudet seuraavasti:

- Koulutettavan on osattava käyttää simulaattoria välineenä ja ymmärrettävä sen toimintaperiaatteet sekä mahdolliset rajoitukset - kyse on kuitenkin vain todellisen ilmiön pelkistetyistä kuvauksesta.
- Koulutettavan on tiedettävä simulaattorin tuottamat ilmiöt sekä osattava toiminta ottaa ne huomioon toiminnassaan.

Ennen siirtymistä sovellettuihin kaksipuoleisiin simulaattoriavusteisiin taisteluharjoituksiin on nousujohteisella koulutuksella varmistuttava siitä, että taisteluvälineiden käyttö ja taistelutekniset suoritukset osataan. Simulaattorien tuottamat ilmiöt sisältävät aina puutteita, jotka voivat aiheuttaa väärin suoritusten oppimista, mikäli simulaattoreita käytetään heti ensimmäisissä perusharjoituksissa.

Esimerkkinä voidaan pitää jalkaväen taistelijan käytössä olevaa simulaattoria jolla kuvataan hänen oman aseensa tulta ja vihollisen tulen vaikutusta. Koulutus jakautuu ja etenee karkeasti ilmaistuna seuraavasti:

- 1) aseiden käsittelytaito
- 2) ampumataito
- 3) taistelijan taidot
- 4) simulaattorin käsittely ja sen toimintaperiaatteiden oppiminen
- 5) perusharjoitus simulaattoriavusteisesti – soveltamista suppeassa tilanteessa
- 6) soveltavat joukkokohtaiset harjoitukset, joissa käytetään simulaattoreita.

Mikäli jokin osa-alue on opetettu puutteellisesti tai sitä ei käsitelty ollenkaan, simulaattorin käyttö tuottaa todennäköisesti väärin asioiden oppimista, esimerkiksi suojautumista todellista tulta läpäisevien kohteiden taakse. Simulaattorien virheellinen käyttö voisi tuolloin tuottaa niin suuria omia tappioita, että usko omiin mahdollisuuksiin kärsii. Simulaattorien ominaisuuksien aikaansaamaa väärän itseluottamuksen tuottamista on myös vältettävä.

Kouluttajien ja koulutettavien on hallittava simulaattorien käyttö niin hyvin, että koulutuksessa voidaan keskittyä taistelun opettamiseen ja oppimiseen.

Simulaattorien tuottamista ilmiöistä tai muutoin järjestelmään ja oppimisympäristöön liittyvistä poikkeamista todellisuuteen nähden on kerrottava koulutettaville rehellisesti. Simulointia voi esimerkiksi olla lähestyvien vihollisen panssarivaunujen äänen kuvaami-

nen. Liian poikkeavasti toteutettu äänien kuvaaminen voi johtaa siihen, että tukikohtaa ei hälytetäkään.

Simulaattoriavusteisen taistelukoulutuksen harjoituksen suunnittelu

Simulaattorien avulla toteutettava harjoitus tai harjoituksen osa on suunniteltava aina erikseen sen erityisvaatimusten ja harjoituksen kokonaistavoitteiden mukaisesti.

Simulaattoriharjoituksesta tai harjoituksen osasta, jossa käytetään simulaattoreita, on tavanomaiste harjoituksen suunnittelukohteiden lisäksi suunniteltava erityisesti seuraavat kohdat:

Ohjeistus ja motivointi

- Kyseessä on hyvin monimutkainen toimintaympäristö, jossa jatkuva valvonta on likipitään mahdotonta.
- Kaikkien on sitouduttava noudattamaan pelisääntöjä.
- Simulaattoreiden taistelun aikana tuottamat kuvaukset on hyväksyttävä.
- Harjoitukseen on varattava yksi henkilö joka vastaa simulaattorien käyttökunnosta ja valmistautuu välinerikkoihin

Maaliosaston tai vastustajan ohjeistus ja rooli

- Vastustajan rooli voidaan määrätä harjoituksen suunnitelmassa; koulutuksen painopiste on tällöin harjoitusjoukon ohjautumisessa halutunlaiseen toimintaan ja loppuasetelma on etukäteen päätetty.
- Mikäli tarkoituksena on kouluttaa molempia osapuolia on molemmilla oltava toiminnan vapaus. Harjoitusjoukko ja sen vastustaja saavat tehdä omien havaintojensa mukaan taisteluteknisiä ratkaisuja, eikä loppuasetelma ole ennalta määrätty, vaan riippuu taistelujen kulusta.
- Osapuolet on johdonmukaisesti varustettava samanlaisilla simulaattorijärjestelmillä: esimerkiksi ilman simulaattoreita samassa harjoituksessa liikkuvat taistelijat vääristävät kuvaa; taisteluun ei pidä ottaa mukaan henkilöitä joilla ei ole simulaattoreita.

Harjoitusmaasto

Maasto valitaan siten että se on suhteessa koulutustasoon ja haluttuun loppuasetelmaan sekä simulaattoreiden rajoituksiin. Maaston valinnassa on ennakoitava harjoitusjoukon johtajien mahdollisesti tekemiä päätelmiä niin, että normaaleita toimintaperiaatteita pystytään noudattamaan. Mikäli paikallisten olosuhteiden tai muiden rajoituksien vuoksi joudutaan maaston valinnassa sekä sen käytössä poikkeuksellisiin ratkaisuihin, on mietittävä erikseen tilanteen kuvaukset, joilla harjoitusjoukon toimintaa ohjataan

Valmistelut

Simulaattorikoulutuksen valmistelut vievät aikaa. Varusteiden jakaminen ja käyttökuntoonlaitto on suunniteltava hyvin ja pyrittävä vakioimaan, jotta aika riittää taistelun harjoitteluun.

Aikataulu

- Simulaattorivälineiden käyttökunnon säilyttämiseen on varattava riittävä aika, kyseessä on huoltoa vaativa väline joka ei normaalisti kuulu varustukseen – kouluttajan rooli korostuu juuri simulaattoreiden käyttökunnon ylläpidossa.
- Palauteilaisuuksille ja pohdinnalle on aina varattava riittävä aika harjoituksen suunnittelussa; tarvittaessa on lyhennettävä taisteluja tai supistettava muita toimintoja jotta tilanteiden käsittelyyn on riittävästi aikaa.

Toimintavaihtoehdot

- Johtava periaate on harjoitusjoukon vapausasteen lisääntyminen simulaattoriavusteisissa taisteluharjoituksissa koulutuksen edetessä; kun molemmat osapuolet pystyvät tekemään kehittyvän tilanteen perusteella ainakin taisteluteknisiä ratkaisuja, ei toimintaa varten voida laatia vain yhtä käsikirjoitusta.
- Harjoitusjoukon motivaation ja oman ajattelun kehittymisen kannalta oleellista, että kouluttaja pystyy mukauttamaan oman toimintansa johtajien itsenäisesti tekemiin ratkaisuihin.
- Kouluttajan on ennen perusharjoitusta käytävä läpi tilanteen mahdollinen kehittyminen sekä siihen liittyvät vaihtoehtoiset toimintamahdollisuudet.
- Soveltavien harjoituksien palautetilaisuuksissa on käsiteltävä myös vaihtoehtoiset toimintatavat.

Arviointi ja palautteen antaminen

Simulaattoriavusteisissa taistelukoulutuksessa on palautetta pystyttävä hyödyntämään suorituskyykyä arvioitaessa.

Simulaattorijärjestelmän keräämää tietoa voidaan erilaisin teknisin ratkaisuin tarkastella joko jo taistelun aikana tai sen jälkeen kerättyinä ja analysoituna. Kouluttajan ei pidä tukeutua pelkästään järjestelmän numerotietoon, vaan hän itse asiassa vapautuu tarkastelemaan muita kohteita, kun kaikki tilanteenkuvaaminen ei ole hänen valppautensa varassa. Kouluttajan pitää simulaattoriharjoituksissa keskittyä havainnoimaan joukon asennetta, tilannetietoisuutta sekä vaihtoehtoja johtajien ratkaisuille. Simulaattorien tuottama tieto tukee ja täydentää kouluttajan avointa arviointia.

Simulaattoriavusteisen taisteluharjoituksen palaute jakautuu seuraavasti:

- välitön palaute
- taisteluvaiheen jälkeinen palaute (kenttäpalaute)
- harjoituksen jälkeinen palaute
- johtajapalaute.

Välittömässä palautteessa kouluttaja voi esimerkiksi tarkastella “kuolleen” taistelijan kanssa olisiko jokin yksityiskohtainen maastonkohta voinut “pelastaa” tämän. Hyvin toimivia taistelijoita on kannustettava, jottei heidänkään ainoaksi kokemuksekseen jää simulaattorin

kautta saatava passiivinen palaute “selviytymisestä”. Myös simulaattorien ilmentämä tulen vaikutus on välitöntä palautetta.

Taisteluvaiheen jälkeisessä palautteessa (kenttäpalaute) käsitellään välittömästi tilanteen keskeydyttyä pääkohdat taistelun kulusta, tehdyistä ratkaisuksista, tehtävän täyttämisestä sekä yleisistä asioista. Palautetta on aina annettava seuraavista osa-alueista: tuli, liike ja johtaminen. Tärkeimmät asiat on sidottava maastoon. Erityisen tehokasta on saattaa osapuolet keskustelemaan keskenään lyhyesti, jotta oman toiminnan vaikutuksesta saadaan vastustajankin näkemys suoraan, ei pelkästään kouluttajan välittämänä. Kenttäpalautteessa on hyödynnettävä simulaattorijärjestelmän tuottamaa tietoa.

Harjoituksen jälkeisellä palautteella tarkoitetaan opetustilannetta, jossa koko harjoitusjoukko kerrataan kerätyn tiedon ja muiden havaintojen perusteella lyhyesti taistelujen tosiasiallinen kulku sekä tärkeimmät kohteet, joissa on onnistuttu tai joissa oli vielä kehitettävää.

Erikseen voidaan vielä pitää informatiivisempi *johtajapalaute* jossa osapuolien johtajat saatetaan tarkastelemaan taistelujen kulkua ja tilanteen kehittymistä yksityiskohtaisemmin kuin yleisissä tilaisuuksissa. Harjoitusjoukon johtajien, kouluttajien ja erotuomarien tulee osallistua tähän palautetilaisuuteen. Siinä selvitetään esimerkiksi peitepiirroksin kokonaiskuva taisteluista sekä johtajien tekemien ratkaisujen vaikutus tilanteen kehittymiseen. Tilaisuus tulisi järjestää ympäristössä jossa voidaan hyödyntää havainnollistavia animaatioita, kuvia ja videokuvaa taistelun eri vaiheista. Johtajapalautteessa käsitellään myös tarkemmin simulaattorijärjestelmän tuottamaa tietoa.

**Simulaattoreilla harjoitellaan taistelua,
ei simulaattoritaistelua.**

Johtamisen simulointi

Johtajat on aina sitoutettava harjoituksen suunnitteluvaiheessa oman taistelusuunnitelmansa prosessin kautta. Johtajille on annettava mahdollisuus vaikuttaa oman joukon toiminnan suunnitteluun. Mikäli siihen sisältyy rajoituksia, ne on perusteineen selvitettävä, jotta johtajat eivät joudu pelkästään toteuttamaan annettua mallia.

Soveltavissa joukkokohtaisissa harjoituksissa on havainnollistamisen lisäksi kiinnitettävä huomiota johtamistoiminnan koulutukseen. Johtamistoiminnan simuloinnissa on otettava huomioon johtajien taistelun aikaiset toimenpiteet havainnoinnin, käskemisen ja yhteistoiminnan kannalta.

Tilanteenkuvauksissa ja havainnollistamisessa on kokonaistoiminnan lisäksi otettava huomioon erityisesti johtajille suunnatut kuvaukset ja toiminnot. Näiden kuvausten tai tehosteiden tulee luoda tilanteita jotka aiheuttavat mahdollisimman luonnollisesti aina-

kin tärkeimpiä johtajan toimenpiteitä. Sellaisia ovat esimerkiksi johtamispaikan siirrot ja alaisten luona käynnit.

Johtajien toimintaa aktivoivaan ja ohjaavaan simulointiin voidaan joutua joskus liittämään ylimääräisiä ääni- valo tai savutehosteita joilla havainnollistetaan alaisten toimintaa.

Muut simulaattorit

Simulaattorien opetuskäytön perusajatus on seuraava: kun joudutaan ensimmäistä kertaa käytännön tilanteeseen, jossa on nopeasti päätettävä miten toimia oikein, on oikeanlaisen toimintatavan valinta vaikeaa ja ensimmäisellä kerralla voidaan toimia virheellisesti. Simulaattorin avulla voidaan toimintoja harjoitella etukäteen aitoa tilannetta varten.

Simulaattoreita käytetään sotilaskoulutuksessa hyvin erilaisiin tarpeisiin. Erilaisia simulaattoreita ovat esimerkiksi lentosimulaattorit, tulenjohtosimulaattorit, ilmatorjuntasimulaattorit. Kouluttajan on aina tunnettava hyvin ala ja se miten juuri sillä alalla opitaan. Kouluttajan on hallittava opetettavan asian osaamisvaatimukset ja tavoitteiden käytännöllinen merkitys voidakseen opettaa oikeaa toimintaa simulaattoreita käyttäen.

Koulutuksen suunnittelussa on ensin arvioitava koulutettavien oppimistarpeet ennen tavoitteiden määrittelyä. Opetuksessa tulee pyrkiä mahdollisimman realistiseen tilanteeseen nousujohteisesti joko lisäämällä simuloidun tilanteen realismia tai ottamalla opetukseen vaiheittain mukaan todellisia välineitä tai ympäristöjä. Koulutustilanteita järjestettäessä lähdetään liikkeelle tyypillisistä tilanteista joissa opitaan perustaitoja ja edetään sitten vähitellen soveltamista vaativiin erikoistilanteisiin. Parhaimmillaan simulaatio saa koulutettavat uppoutumaan aidosti tilanteeseen. Motivaation ylläpito on alkuinnostuksen jälkeen haaste myös simulaattoreilla harjoiteltaessa. Opetusmateriaaliin ja tilanteiden suunnitteluun on sen takia kiinnitettävä jatkuvasti huomiota.

Koska simulaattorit eivät vastaa taistelukentän todellista ympäristöä tai ilmiöitä ja koska niistä saadaan vain joitakin opittavana asian osa-alueita koskevaa palautetta, korostuu kouluttajan rooli oppimisen ohjaajana. Kouluttajan on jatkuvasti sidottava asiat käytännön yhteyksiin ja kokonaisuuksiin erityisesti palautevaiheissa.

Palautevaiheissa on aina saatettava koulutettavat itse pohtimaan simuloidun ja todellisen tilanteen tai ympäristön välistä eroa.

4.6.8 Taisteluampumakoulutus

Taisteluammuntojen suunnittelussa ja toteutuksessa on ennen kaikkea huomioitava voimassa olevat varomääräykset ja palvelusturvallisuusmääräykset. Tässä käsitellään eräitä taisteluammunnoissa tapahtuvan kouluttamisen piirteitä.

Taisteluampumakoulutuksessa yhdistyvät asekäsitteily- ja ampumakoulutuksessa saavutettut valmiudet taistelukoulutuksen perustaitoihin. Taisteluammunnoilla saadaan tuotettua esimerkkitapauksia, joissa koulutettavat voivat soveltaa heille opetettuja taitoja. Samaten taisteluammunnoissa havainnollistuu simulaattorikoulutusta paremmin oman tulen teho.

Suorituskykyisen joukon koulutuksen kannalta taisteluammuntojen jatkeena ovat sovelletut taisteluharjoitukset ja sotaharjoitukset, jotka muodostavat koulutuksen huipentuman. Taisteluammuntojen, taistelukoulutuksen, ennen kaikkea asiallisesti järjestetyn kaksipuolisen simulaattoreilla tuettujen taisteluharjoitusten, tulisi tukea toisiaan.

Taisteluampumataitoon kuuluu muun muassa seuraavia tekijöitä:

- taistelijan ja joukon vakiintuneet toimenpiteet erilaisissa tilanteissa
- maaston tarjoaman suojan hyväksikäyttö siten että oma toiminta helpottuu ja vihollisen toiminta vaikeutuu
- aseiden taitava käsittely sekä niiden tulen nopea ja tehokas käyttö erilaisissa tilanteissa
- johtajiksi koulutettavien osalta oman joukkonsa taistelun johtaminen edellä mainittuja tekijöitä hyödyntäen.

Taisteluampumataidon opettamisessa on tärkeää harjoittaa yksilön mukautumiskykyä taistelukentän vaihteleviin tilanteisiin, sekä mahdollistaa ympäristön muutosten ennakointi ja reagointi niihin. **Oma-aloitteisuus ja aktiivisuus ovat taistelijan toimintakyvyn ja joukon suorituskyvyn oleellinen osa-alue, jota on pyrittävä harjoittamaan taisteluampumakoulutuksessa.**

Taisteluammunnan erityispiirteitä

Taisteluammunta on oppimisympäristönä yksipuolinen simulaatio; koulutettavien asevaikutus vaikuttaa viholliseen ja kouluttaja voi muuttaa vihollisen toimintaa rajoitetusti siten, että syntyy vaikutelma vihollisen toiminnan muutoksista. Tilanteen vaikuttavuutta lisäävät taistelukentän ilmiöiden kuvaaminen sekä koulutettavien eläytyminen tilanteeseen. Vihollisen toiminta ja ilmiöiden kuvaaminen vaikuttavat koulutettavien toimintaan vain heidän aikaisemmin oppimiensa tietojen ja taitojen kautta. Maalitoiminnan ja tilanteenkuvauksen tarkoituksena on aiheuttaa muutoksia koulutettavien toiminnassa heidän oppimiaan taitoja soveltaen.

Havainnollistamisella taisteluammunnassa tarkoitetaan taistelukentän ilmiöiden kuvaamista. Osa tilanteenkuvauksista ei anna kokonaisuudessaan oikeaa kuvaa taistelukentästä (esimerkiksi tulenkuvauksesta puuttuu sirpalevaikutus), mutta ne ohjaavat joukon oikeaan toimintatapaan ja sen toteuttamiseen. Taistelukentän ilmiöitä havainnollistetaan palvelusturvallisuussyistä voimakkuudeltaan heikoilla välineillä tai täysin korvaavilla esitystavoilla, joiden merkitys ilmoitetaan etukäteen koulutettaville. Taistelukentällä tarvittavien taitojen harjoittelu erityisesti korvaavan ilmiön perusteella, toimintavarmuuden lisäämiseksi ei ole mahdollista, jos perustaidot eivät ole koulutetut rutiininomaiselle tasolle asti.

Taisteluammunnassa vaadittavat suoritukset on tavoitteiden saavuttamiseksi koulutettava rutiinitasolle ennen ammuntaa; turvallinen ja tilanteenmukainen aseenkäsittelytaito on edellytys taisteluammunnoille.

Opetusmenetelmät taisteluammunnassa

Taisteluampumataidon opettamisessa itse taisteluammunnassa tulevat kyseeseen ainakin seuraavat opetusmenetelmät:

- harjoittava opetus sekä kouluttajakeskeisenä että itseohjautuvana
- esittävä ja kyselevä opetus jolla sidotaan asiat aiemmin opittuun sekä ammunassa tehtäviin ratkaisuihin.

Harjoittamalla opetetaan suorituksesta ne osat jotka pääsääntöisesti voidaan myös toteuttaa kovin ampumatarvikkein. Vuorovaikutuksen lisääminen opetustilanteissa aktivoi koulutettavia ja lisää motivaatiota. Harjoitusjoukon tai ainakin sen johtajien suorittamaa maastontiedustelua ja taistelusuunnitelmien laatimista ohjataan kuten ryhmätyötä.

Koulutettavilta on taisteluammunnoissa aina vaadittava ja edellytettävä eläytymistä tilanteeseen. Heidän on suhtauduttava kuvattuihin tilanteisiin ja ilmiöihin mahdollisimman tilanteenmukaisesti siten että todella harjoitellaan oikeita taitoja ja toimenpiteitä eikä pelkästään “esiinnyä”. Koulutettaville on kuitenkin rehellisesti kerrottava heidän toimintaansa vaikuttavat rajoitukset. Koulutettavat tietävät etukäteen harjoittelun perusteella mm. ammunnan liikeradat ja ase käsittelyn. Tällöin he toimivat turvallisesti ja reagoivat tilanteenkuvauksiin halutulla tavalla. Koulutettaville ei saa taisteluammunnoissa uskotella, että ne vastaisivat tarkalleen taistelussa esiintyviä tilanteita.

Koulutuksen vaiheet taisteluammunnassa

Koulutus taisteluammunnassa jakautuu:

- ammunnan valmistavaan koulutukseen
- kovapanosvaiheen aikaiseen koulutukseen
- palautevaiheeseen.

Joukon koulutustason pitäisi vaikuttaa kaikkien vaiheiden sisältöön. Koulutustason toteaminen on yksi valmistavan koulutuksen tärkein tarkoitus. Erityisesti valmistava koulutus on periaatteiltaan tavanomaista asekasittely- ja taistelukoulutusta. Myös siinä noudatetaan normaaleja arvioinnin ja palautteen periaatteita.

Valmistavassa koulutuksessa

- Kiinnitetään koulutettavien huomio varomääräyksiin ja palvelusturvallisuuteen, tuodaan esille oppimisympäristön fyysiset osat sekä sitoutetaan heidät koulutus-tapahtumaan kertomalla toiminnan tavoite sekä perustelut.
- Todetaan koulutettavien taso ja opetetaan heille varomääräysten sekä palvelusturvallisuuden edellyttämät asiat.
- Voidaan syventää asekasittelystä ja taistelukoulutuksessa opetettuja taitoja joidenkin yksinkertaisten tehtävien avulla tai opettaa jo ammunnan aiheeseen erityisesti liittyviä asioita.
- Pyritään tärkeimpien opetuskohteiden ehjään kokonaissuoritukseen.

Kovapanosvaiheen aikainen kouluttajien toiminta on mukautettava varomääräysten ja palvelusturvallisuusmääräysten mukaiseksi. Kouluttaminen kovapanosvaiheessa voi sisältää seuraavia tekijöitä:

- Kouluttaja puuttuu kovapanosvaiheen aikana vain joko yksityiskohtiin (esimerkiksi ampuma-asento tai suojautumisaste) tai aktiivisuuteen ja liiketilaan (esimerkiksi passiivisuuteen tai hitauteen) –**palvelusturvallisuutta vaarantaviin tekijöihin puututaan kuitenkin aina ja heti.**
- Kovapanosvaiheessa ei yleensä tehdä suorituksia uudestaan vaan koulutettava hyödyntää saamansa havainnot seuraavassa suorituksessaan.
- Pääosa tehtävistä havainnoista merkitään ylös tai painetaan mieleen ja käsitellään vasta palautetilaisuudessa.
- Joukon toimintaa on ohjattava johtajien kautta aina kun se on mahdollista.

Palautevaihe taisteluammunnoissa

Välittömästi kovapanosvaiheen päätyttyä annetaan nopea ”kenttäpalaute”. Lyhyen tauon jälkeen ampuvan joukon kokoonnuttua pidetään varsinainen palautetilaisuus. ”Kenttäpalaute” on ainakin osin yksilöllistä tai pienryhmäkohtaista, varsinaisessa palaute-tilaisuudessa käsitellään kokonaisuuksia.

Taisteluammunnan palautevaiheen erityispiirteiden vuoksi kouluttajan on jäsennettävä palautteen sisältöä seuraavasti :

- Mikäli ammunassa on palvelusturvallisuuden vuoksi jouduttu suunnittelemaan joi-takin yksityiskohtia taisteluteknisesti väärin, on ratkaisu ja siihen pakottaneet syyt selitettävä koulutettaville jo etukäteen.
- Ammunnan jälkeisessä palautteessa on vielä uudestaan selkeästi eriteltävä varotekniikka ja taistelutekniikka, jotta koulutettavat eivät yleistäisi vääriä periaatteita.

- Palautteessa voidaan hyödyntää kirjattuja osumatarkkuutta ja tuhoamistodennäköisyyksiä ilmentäviä tunnuslukuja.

Kouluttaja sitoo antamansa palautteen ammunnan opetustavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen ja ottaa palautetta myös harjoitusjoukolta. Palautetta on annettava ainakin seuraavista kokonaisuuksista:

- **Tuli:** osuvuus, tulen avaukset, tulen jakaminen, tulen keskittäminen, aseiden turvallinen ja tilanteenmukainen käyttö. Perusteena ovat silmämääräiset havainnot.
- **Liike:** etenemistapojen käyttö, etenemismuotojen käyttö, tuliaseman valinta, maaston ja suojan käyttö. Perusteena ovat tällöin yleiset periaatteet ja ammunnassa oletettu toiminta.
- **Johtaminen:** johtajien toiminta, käskyt, tehtävien antaminen, merkkien käyttö.
- **Tulokset** eli tuhoamis- ja osumaprosentit ja esimerkiksi pisteet taistelutekniikasta.

Mikäli on suinkin mahdollista on palautteessa käsiteltävä edellä mainittuja kokonaisuuksia myös laajasti ja käytännön esimerkkeihin sidottuna. Pelkkä numeroiden toteaminen on vain hätäratkaisu pikatilanteita varten. Palautteen tulee aktivoida koulutettavat pohtimaan omaa toimintaansa sekä sen perusteita.

Kuva 26. Taisteluammunta on toimintaa ja ajattelua: ymmärtäminen on oleellista.

Koska varsinainen palaute annetaan koossa olevalle joukolle, se on luonteeltaan kollektiivista. Erityisen hyvät yksilösuoritukset on myös mainittava: ”Jääkäri Multanen muodon eteen...”. Palautetilaisuus on järjestettävä paikassa, josta nähdään toimintamaaston keskeisimmät kohteet. Harjoitusjoukolle on annettava lyhyesti mahdollisuus huoltaa itseään ennen palautetilaisuutta, jotta henkilökohtainen epämukavuus ja toimintakyvyn lasku eivät vaikuttaisi palautteen vastaanottoon.

Harjoitusjoukon johtajille on oleellisen tärkeää, että johtamiseen liittyvistä rajoitteista ja ratkaisuksista kerrotaan kaikille yhteisesti. On myös pyrittävä kaksipuoleiseen palautteeseen siten, että koulutettavat saavat esittää omia näkemyksiään koulutustapahtumasta. Myös kouluttaja saa perusteita kehittää harjoitusta ja voi perustella koulutettavien huomaamia epäkohtia, mikäli niihin ei ole voitu vaikuttaa.

Taisteluammunnasta pystytään selkein menetelmin muodostamaan tilastollisesti esitettävissä olevia tuloksia, joilla voidaan mitata osin joukon koulutustasoa. Pelkkiin osumien lukumäärään pitäytyvillä tuloksilla ei kuitenkaan voida mitata joukon suorituskyvyn kaikkia osa-alueita. Taisteluammunnan perusteella suoritettava suorituskyvyn arviointi pitää toteuttaa kokonaisvaltaisesti ja pikemminkin laadullisesti kuin määrällisesti. Arvioinnissa tulee hyödyntää sekä jäsennettyä että avointa arviointia.

4.6.9 Käskynanto-, suunnittelu- ja kehysharjoitukset

Käskynantoharjoitukset

Käskynantoharjoituksissa voidaan harjoitella joko suullisen tai kirjallisen käskyn antamista sekä oman joukon toiminnan suunnittelua. Käytettävät tilanteet ja niiden perusteet on suunniteltava nousujohteisesti siten, että koulutettavat selviävät helppoissa tilanteissa ennen kuin heitä edellytetään laatimaan käskyjä ja suunnitelmia vaativissa tilanteissa.

Käskynantoharjoituksien tavoitteena on harjoittaa koulutettavien loogista ajattelua, vuorovaikutustaitoja, esiintymiskykyä ja suullista sekä kirjallista ilmaisua. Käskynantoharjoituksessa tilanteet voidaan suunnitella hyvin suppeiksi ja sisällöltään yksinkertaisiksi. Koulutettaville voidaan opetustavoitteen mukaan jopa antaa aivan ensimmäisissä käskynantoharjoituksissa valmiiksi laadittu käsky, jonka he antavat alaisille.

Käskynantoharjoituksessa arviointi voidaan toteuttaa eri tavoilla:

- Kouluttaja tai apukouluttaja esiintyy alaisena, joka ottaa käskyä vastaan ja arvioi suorituksen.
- Koulutettavat toimivat toisilleen alaisina ja arvioivat suorituksen.
- Kouluttaja, apukouluttaja tai koulutettavat arvioivat suorituksen sivusta, eivätkä varsinaisesti kuulu tilanteeseen.

Lisäksi voidaan käyttää edellä mainittujen arviointitapojen yhdistelmiä. Oleellista on, että opetustilanteeseen osallistuvat tietävät oman roolinsa ja arviointiperusteet tai -kohteet, joita tilanteessa on tarkoitus hyödyntää.

Käskynantoharjoituksissa tulee huomioida kaikki koulutusryhmät. Myös alaisten tulee oppia harjoituksessa vuorovaikutustilanteista ja saada palautetta osuudestaan. Käskynantoharjoituksessa opittavien taitojen nousujohteisuus on otettava huomioon opetusmateriaalissa, opetussisällöissä, opetustavoitteissa ja arvioinnissa. Nousujohteisuus voi toteutua esimerkiksi siten, että aivan ensimmäisissä harjoituksissa keskitytään kielenkäyttöön, ilmaisuun ja järjestelmällisyyteen, sen jälkeen siirrytään harjoittamaan syvällisempiä vuorovaikutustaitoja esimerkiksi äänenpainoja ja havainnollistamista. Koulutuksen edetessä suunnittelu- ja käskynantoharjoitukset yhdistyvät.

Käskynantoharjoitus voidaan toteuttaa millaisessa koulutustilassa tahansa. Ulkona pidettävissä harjoituksissa on kuitenkin huomioitava, että harjoituksessa ollaan usein pitkään paikallaan. Kylmällä säällä on tarvittaessa järjestettävä vaikkapa taukoliikuntaa.

Käskynantoharjoituksessa ei juurikaan tarvita havainnollistamis- tai koulutusvälineitä. Joissakin tilanteissa on, erityisesti mikäli osa käskystä liittyy tietynlaiseen maastoon tai vaikkapa ajoneuvoon tai välineeseen, noudatettava normaaleja välinekoulutuksen ja taisteluharjoituksen suunnitteluperiaatteita. Mahdollisia välineitä ovat karttapiirroksot, havaintotaulut ja maastolaatikat.

Hyvässä käskynantoharjoituksessa annetaan tarkasti mietittyjä ”peruskäskyjä” sekä paljon pikatilanteisiin liittyviä käskyjä. Ne perustuvat kouluttajan yksityiskohtaiseen tilannekuvaukseen tai jopa maaliosaston toimintaan.

Suunnitteluharjoitus

Suunnitteluharjoituksen tavoitteena on opettaa:

- omien joukkojen oikeaa käyttöä
- suunnitteluprosesseja
- suunnitteluprosessin osa-alueita, esimerkiksi kirjallista ilmaisua.

Suunnitteluharjoitus voi jakaantua esimerkiksi seuraaviin vaiheisiin:

- *valmistava vaihe*, jossa koulutettaville annetaan suunnitelman perusteet
- *suunnitteluvaihe*, jossa koulutettavat laativat omat suunnitelmansa; tämä voi sisältää välitarkasteluvaiheita
- *tarkasteluvaihe*, jossa koulutettavien suunnitelmat esitellään ja arvioidaan.

Mikäli opetustavoite niin vaatii, laadittuja suunnitelmia voidaan kehittää palautteen ja tarkastelussa ilmenneiden kehittämiskohteiden pohjalta. Suunnitelmien kehittämistä voidaan jatkaa antamalla lisäperusteita. Suunnitteluharjoituksen eri vaiheisiin voidaan

liittää käskynantoharjoituksia. Tarkasteluvaihe voidaan toteuttaa maastossa. Myös suunnitteluvaihe voi sisältää maastontiedustelun.

Oleellista on että koulutettavat saavat laatimistaan suunnitelmista palautteen. Siitä ilmenee, että heidän työtään arvostetaan.

Tilanteen laajuus ja kesto voivat käskynanto- ja suunnitteluharjoituksissa vaihdella suuresti, siten että :

- Tilanteen mukaisissa käskynanto- ja suunnitteluharjoituksissa harjoitetaan lyhyitä välittömään taistelutekniseen johtamiseen liittyviä käskyjä nopeasti vaihtuvien tilanteiden pohjalta.
- Toisaalta voidaan myös laatia pitkiä kirjallisia käskyjä ja suunnitelmia jotka koskevat useiden vuorokausien toimintaa.

Käskynanto- ja suunnitteluharjoituksilla tuetaan taistelukoulutuksen ja jopa taistelu-ampumakoulutuksen harjoituksia. Johtajiksi koulutettavat sitoutetaan harjoitusten suunnitteluun ja valmisteluun. Ainakin osia harjoituksista käydään etukäteen läpi johtajien kanssa käskynanto- ja suunnitteluharjoituksen tapaan.

Käskynanto- ja suunnitteluharjoitusten tilanteet ja niin sanotut malliratkaisut on käsiteltävä siten että yksittäiset esimerkit eivät muodostu koulutettavien toimintaa rajoittaviksi ”pakkomalleiksi”. Tarkoituksena on opettaa soveltamaan opittuja tietoja ja taitoja. Näin luodaan ajattelulle ja johtamistoiminnalle yhtenäinen perusta.

Sekä käskynanto että suunnitteluharjoituksiin on helppo rakentaa tilanteita, joissa toistetaan käskynantorunkojen mukaisia pitkiä käskyjä. Vaikeampaa on sen sijaan antaa perusteita ja tilanteita, joihin muodostettaisiin tilanteen mukaisia, oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa annettuja, maastoon tai muuhun toimintaympäristöön sidottuja käskyjä.

Kehysharjoitus

Kehysharjoitus on raskaiden aseiden tulenkäytön harjoitteluun ja pääsääntöisesti viestivälinein johdettavien joukkojen harjoittamiseen liittyvä harjoitustyyppi. Sen päämäärä on asejärjestelmää käsittelevien tai viestivälineitä käyttävien henkilöiden totuttaminen täsmälliseen ja nopeaan ammunnan hallintaan sekä määrämuotoiseen ja järjestelmälliseen viestitoimintaan. Kehysharjoituksessa voidaan harjoittaa vain komento-osia ja varsinaista asetta tai viestivälinettä käsittelevää henkilöstöä yhdessä tai erikseen. Viestijärjestelmän ja -välineiden käytön harjoittelu liittyy aina kehysharjoitukseen.

Kehysharjoitus voidaan toteuttaa monenlaisissa ympäristöissä riippuen harjoituksen tavoitteista ja lähtötasosta. Komentohenkilöstölle tarkoitettuja perusharjoituksia voidaan toteuttaa luokkatiloissa tai muutoin sisätiloissa. Toimintaympäristön todenmukaisuutta on lisättävä koulutuksen edetessä.

Kehysharjoituksella voidaan harjoittaa myös millä tahansa viestivälineillä tai ilman viestivälineitä tapahtuvaa määrämuotoisia ilmoituksia, käskyjä ja vastauksia sisältävää prosessia. Ensimmäisissä harjoituksissa voidaan keskittyä enemmänkin käytettävien ilmaisujen ja kaluston käytön opetteluun. Koulutettavien osaamisen kehittyessä voidaan harjoituksissa toteuttaa myös pienimuotoisia tilanteenmukaisia harjoituksia. Niihin voidaan yhdistää suppeita suunnittelu- ja käskynantoharjoitusten piirteitä.

Kehysharjoituksen periaatteita voidaan käyttää myös sellaisten tilanteiden tai tehtävien osittaisessa harjoittelussa, joita ei muutoin voitaisi harjoitella. Tällaisia suorituksia ovat esimerkiksi onnettomuustilanteiden harjoittelu tai taisteluammuntojen harjoitusvaiheet.

**Tilanne ja tehtävä ovat tärkein ohjauksen väline
käskynanto-, suunnittelu- ja kehysharjoituksissa.**

Käskynanto-, suunnittelu- ja kehysharjoitusten erityispiirteitä

Suunniteltavat kohteet vaihtelevat suuresti harjoituksen aiheen mukaan. Yleisesti voidaan noudattaa muiden harjoitusten suunnitteluun annettuja ohjeita. Johtajia koulutettaessa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota seuraaviin kohteisiin:

Opetustavoite

- Harjoitukset voivat kohdistua johonkin tiettyyn osa-alueeseen yhä uudestaan.
- Joissakin tapauksissa voidaan jättää kertomatta mitä sisällöllistä kohdetta sillä kertaa aiotaan korostaa esimerkiksi poikkeustapauksien harjoittelun avulla.
- Kehysharjoituksissa on aina selitettävä opetustavoitteiden merkitys ja liittyminen kokonaisuuksiin, jotta koulutuksesta ei jäisi muodollista vaikutelmaa.
- Opetustavoitteet on aina esitettävä suhteessa muuhun koulutukseen siten, että koulutettaville ei jää epäselvyyttä niiden merkityksestä.

Arviointi ja palautteenanto

- Kehysharjoituksia voidaan arvioida hyvin määrämuotoisesti; nopeuden lisääntyminen on tärkeä tarkkailukohde.
- Itsenäinen toiminta ja suoritusvarmuus ovat jopa nopeutta tärkeämpiä arviointikohteita.
- Suunnitteluharjoituksissa ratkaisuja ei ole syytä jakaa oikeisiin ja väärin, vaan heikoimmastakin on syytä löytää jotain oikeansuuntaista.
- Kouluttajan on korostettava annettujen ratkaisujen esimerkinomaisuutta, jotta koulutettavat eivät jatkossa vain kopioisi annettua esimerkkiä.
- Suullisen ja kirjallisen ilmaisun yksityiskohtainen käsittely on yleensä hyvin henkilökohtainen asia joten sitä koskeva palaute käskynantoharjoituksissa on annettava yleensä kahden kesken jotta välttyttäisiin tahattomaltakin nöyryyttämislta ja koulutettavien katkeroitumiselta.

- Kun yhdistetään suunnitteluharjoitus simulaattorein toteutettavaan taistelukoulutukseen tai muiden simulaattorien käyttöön voidaan simuloimalla ohjata toimintaa ja antaa suunnitelmien toimivuudesta erittäin havainnollista palautetta.

Paikka

Harjoituksen maaston valinnassa on noudatettava pääosin samoja periaatteita kuten taistelukoulutuksen harjoituksissa painottaen seuraavia kohtia:

- Maasto on koulutuksen edetessä pyrittävä valitsemaan siten, että toimintaedellytykset ja valinnan vapaus ainakin osin säilyvät.
- Mikäli maastoa ei voida valita tarkoituksenmukaiseksi tai alueen käyttöön liittyy toiminnallisia rajoituksia, on asia selitettävä erikseen koulutettaville.
- Joissakin olosuhteissa voi koulutusosaston paikka olla vähemmän tilanteenmukainen, jos on järkevää, että koulutettavat näkevät maaston kokonaisuutena joltakin korkealta paikalta.

Opetusmenetelmät

Opetusmenetelmiksi soveltuvat erityisesti esittävä opetus, ryhmätyöskentely, itseopiskelu, kirjallinen ja suullinen raportointi sekä eläytymismenetelmät ja case-harjoittelu. Ryhmä- tai parityöskentely voi auttaa koulutettavia opetuksen alkuvaiheessa pääsemään paremmin alkuun.

Kuva 27. Suunnittelun tulee perustua todellisuuteen: nuolen kärki etenee taistelukentällä.

FYYSISEN KOULUTUKSEN HARJOITUKSET

Sodankäynnin teknistyminen ei ole vähentänyt taistelijalta edellytettäviä fyysisiä vaatimuksia. Viimeaikaiset sodat ja tutkimustulokset osoittavat, että sotilaalta edellytetään edelleen jokaisella johtamis- ja suoritustasolla hyvää fyysistä suorituskyyä. Sotilaskoulutuksen fyysisen koulutuksen tavoite on kehittää koulutettavien fyysinen suorituskyy mahdollisimman hyväksi. Tavoitteen saavuttamiseksi jokaisen sotilaskouluttajan on tiedettävä rasituksen ja levon rytmittämisen, ravinnon ja lihahuollon sekä liikunnan tasoryhmien merkitys.

Tässä luvussa käsitellään fyysisen koulutuksen ja erityisesti liikuntakoulutuksen erityispiirteitä. Varusmiesten fyysinen koulutus toteutetaan pysyväisasiakirjan ”Varusmiesten fyysinen koulutus” ja liikuntakoulutuksen käsikirjojen mukaisesti. Yksityiskohtaiset ohjeet eri lajien harjoittamisesta ovat liikuntakoulutuksen käsikirjoissa, jotka on jaettu kaikkiin koulutusyksiköihin. Käsikirjat ovat luettavissa myös puolustusvoimien internetsivuilla. Käsikirjoista löytyvät ohjeet muun muassa seuraavista asiakokonaisuuksista: fyysisen harjoittamisen perusteet, liikuntaharjoitusten johtaminen ja taidon opettaminen, lihahuolto-, lihaskunto-, hiihto-, uinti-, hengenpelastus-, palloilu-, yleisurheilu-, juoksu-, itsepuolustus-, kamppailu-, suunnistus-, ja marssikoulutus sekä kuntotestit.

5.1 TAISTELIJAN FYYSISEN SUORITUSKYKY

Fyysinen suorituskyy on sotilaan toimintakyvyn yksi osa-alue. Se on kyy tehdä kuntoa ja taitoa vaativaa lihastyötä. Fyysinen kunto koostuu fyysisen suorituskyyvyn eri osa-alueista. Ne ovat kestävyys, voima ja nopeus. Fyysinen kunto muodostaa yhdessä motoristen taitojen kanssa fyysisen suorituskyyvyn, joka on kiinteässä yhteydessä psyykkiseen toimintakyvyn ja motivaatioon.

Tutkimusten mukaan nykyaikainen taistelukenttä edellyttää taistelijalta hyvää hapenottokyyä sekä monipuolisia voimaominaisuuksia. Kaikkien taistelijoiksi koulutettavien hapenottokyyä ja lihasvoimaa on sen takia kehitettävä koulutuksen aikana mahdollisimman hyväksi. Hapenottokyyvällä tarkoitetaan hengitys- ja verenkiertoelimestön kyyä kuljettaa ja toimivien lihasten kyyä käyttää happea energian tuotantoon rasituksessa. Maksimaalinen hapenottokyy kuvaa henkilön aerobista kuntoa. Mitä paremmassa kunnossa henkilö on, sitä korkeampi hänen maksimaalinen hapenottokyykynsä on. Erittäin hyvänä maksimaalisen hapenottokyyvyn rajana voidaan pitää yli 70 ml/kg/min arvoja.

Viimeisempien sotien ja tutkimustulosten mukaan taistelukentällä edellytetään taulukon 4 mukaista maksimaalista hapenottokykyä:

- erikoisjoukot	55-60 ml/kg/min	12 minuutin juoksutesti yli 3000m
- liikkuva taistelu	50-55 ml/kg/min	12 minuutin juoksutesti yli 2800m
- tukevat joukot	45-50 ml/kg/min	12 minuutin juoksutesti yli 2600m.

Taulukko 4. Maksimaalinen hapenottokyky.

Taistelijan lihaskuntoindeksin tulee lisäksi olla vähintään tasolla ”hyvä”. Varusmiesten lihaskuntoindeksi muodostuu istumaannousun, etunojapunnerruksen, käsinkohonnann, selkälihasliikkeen ja vauhdittoman pituushypyn tuloksista.

Liikunta vahvistaa sydäntä sekä muuta verenkierto- ja hengityselimistöä ja ehkäisee näin muun muassa sepelvaltimotautia. Se laskee verenpainetta, kohottaa hyvän kolesterolin määrää ja lievittää stressiä. Erityisesti kestävyyslajit aiheuttavat edellä kuvattuja muutoksia. Voima- ja nopeusharjoittelun avulla lisätään vastaavasti kehon lihasten toimintakykyä, kimmoisuutta ja kehon hallintaa. Samalla ehkäistään monien iän mukanaan tuomien vaivojen ja vammojen syntymistä. Liikunnan harrastaminen hidastaa elimistön vanhenemiseen liittyvää suoritus- ja toimintakyvyn laskua sekä edistää myös henkistä hyvinvointia. Liikunta edistää kaiken kaikkiaan hyvinvointia ja jaksamista. Säännöllinen liikunta aikaansaa kansanterveystyön ja työkyvyn ylläpidon osana myös huomattavia kansantaloudellisia säästöjä.

Sotilaskoulutuksen alussa liikuntakoulutuksen tarkoituksena on, että koulutettavat ymmärtävät hyvän fyysisen suorituskvyn merkityksen muulle sotilaskoulutukselle ja kestävyiden sekä lihaskunnan merkityksen taistelussa. Kouluttajien on tunnettava taisteluun liittyvät fyysiset perussuoritukset ja viimeisimpien tutkimusten mukaiset fyysisen suorituskvyn vaatimukset eri tasoille koulutettaville taistelijoille.

Fyysisten ominaisuuksien kehittämiseen tähtäävä harjoittelu on tärkeintä taistelijan fyysisen suorituskvyn kehittämisen kannalta. Koulutuksessa on kuitenkin muistettava, että taitokeskeinen koulutus on usein motivoivampaa kuin ominaisuuspainoitteinen harjoittelu. Taidonkin opettaminen mahdollistaa silti kunto-ominaisuuksien kehittämisen lähes huomaamatta, kun koulutettavien huomio keskittyy uuden oppimiseen.

Kestävyysominaisuuksien kehittäminen on taistelijan fyysisen suorituskvyn kannalta voimaharjoittelun kanssa keskeisintä. Oheisessa pyramidissa esitetään kestävyiden eri osa-alueiden keskinäiset suhteet esimerkein ja prosenttimäärinä, kuinka paljon kutakin osa-aluetta tulisi suunnitelmallisesti harjoitella.

Kuvio 6. Kestävyysharjoittelu.

Kevyet harjoitukset kehittävät peruskestävyyttä (PK). Syketaso on tällöin 120–150 lyöntiä minuutissa ja eteneminen tapahtuu keskusteluvauhdilla. Hyvä perussääntö on, että pitää pystyä puhumaan (PPP). Peruskestävyys on sotilaan tärkein kestävyysominaisuus. Sotilaille tärkeiden kestävyysominaisuuksien kehittämiseksi on välttämätöntä tehdä välillä pitkiä suorituksia hitaalla nopeudella. Näillä harjoituksilla edistetään rasvojen käyttöä energianlähteenä, minkä lisäksi ne kehittävät lihasten hiusverisuonistoa. Harjoitusten tulisi kestää noin 30–240 minuuttia. Ne soveltuvat myös palauttaviksi harjoituksiksi etenkin peruskoulutuskauden alussa.

On tärkeää, että näitä harjoituksia ei tehdä liian korkealla sykkeellä. Syke voidaan helposti mitata pysähtymällä hetkeksi ja laskemalla syke kuuden sekunnin ajalta painamalla kevyesti etu- ja keskisormella leuan alla olevaa kaulavaltimoa. Mitattu sykkeen määrä kerrotaan kymmenellä, jolloin saadaan sykkeen määrä minuutissa. Optimitilanteessa kynnsarvot on määritetty fyysisen suorituskyvyn testauksella henkilökohtaisesti. Ellei näin ole, voidaan harjoittelu aloittaa pyramidin osoittamilla sykealueilla.

Keskikovat harjoitukset ovat niin sanottuja kehittäviä kestävysharjoituksia. Niiden avulla parannetaan vauhtikestävyyttä (VK) eli kykyä liikkua pitkän aikaa suurella teholla. Tällaisessa harjoituksessa syketaso on 150–170 lyöntiä minuutissa ja liikkuminen aiheuttaa jo merkittävää hengästy mistä. Vauhtikestävysharjoitukset kestävät noin 20–60 minuuttia.

Tehollisesti kovat harjoitukset, joissa syketaso on 170–190 lyöntiä minuutissa, kehittävät maksimaalista kestävyyttä (MK). Maksimikestävyys harjoitukset kestävät noin 5–30 minuuttia. Tällainen harjoitus aikaansaa voimakasta hengästymistä ja uupumusta. Tarkeempaa tietoa eri fyysisten ominaisuuksien harjoittamisesta löytyy muun muassa liikunta-koulutuksen käsikirjoista.

5.2 FYYSINEN KOULUTUS

Puolustusvoimien fyysisen koulutuksen päämäärä on kouluttaa taistelu-, marssi-, liikunta- ja muulla fyysisesti harjaannuttavalla koulutuksella sijoituskelpoisia sotilaita sodan-ajan joukkoihin. Sotilaiden fyysinen suorituskyky on saatava sellaiselle tasolle, että he kykenevät joukkonsa mukana reserviin siirrettäessä täyttämään menestyksellisesti oman puolustushaaran, aselajinsa ja koulutushaaran mukaiset taistelutehtävät vähintään kahden viikon ajan jatkuvassa taistelukokemuksessa ja käyttämään kaikki voimavaransa yhtämittaisesti 3–4 vuorokautta kestävässä vaativassa ratkaisutaisteluun.

Fyysisen koulutuksen osa-alueet ovat taistelu- ja marssikoulutus, liikuntakoulutus sekä muu fyysisesti kuormittava koulutus. Koulutuksen pääasiallinen fyysinen kuormitus muodostuu taistelu- ja marssikoulutuksesta. Monipuolinen liikuntakoulutus toimii fyysisen kuormituksen säätelijänä ja liikuntataitojen opettajana. Etenkin pallo- ja joukkuepeliä avulla edistetään myös koulutettavien sopeutumista varusmiespalveluksen sosiaaliseseen toimintaympäristöön.

Fyysinen koulutus ei saa olla oma irrallinen kokonaisuutensa, vaan sen on liitettävä kiinteästi ja nousujohteisesti koulutettavien muuhun koulutukseen sekä koulutuksen kokonaistavoitteisiin. Kääntäen ajatellen fyysisen koulutuksen periaatteita tulee hyödyntää kaikessa muussakin koulutuksessa. Esimerkiksi taisteluharjoituksessa on järjestettävä riittävä neste- sekä ravintohuolto. Rasittavan hyökkäysvaiheen jälkeen on varattava aikaa lihahuollolle sekä mahdollisuuksien mukaan levolle.

5.3 LIIKUNTAKOULUTUS

Liikuntakoulutuksen päämäärä on pysyvän liikuntaharrastuksen edistäminen. Puolustusvoimien liikuntakoulutus on tietojen ja taitojen opettamista, asennekasvatusta sekä fyysisten ominaisuuksien kehittämistä ja ylläpitoa. Samalla vaikutetaan myönteisesti nuorison terveyskunnan ja fyysisen kunnon kehittymiseen. Liikuntakoulutuksesta on siksi tehtävä niin mielenkiintoista, että se innostaa asevelvollisia hoitamaan fyysistä kuntoa reservissään. Varusmiesajan myönteisillä liikuntakokemuksilla ja asenteilla on suuri merkitys sekä liikuntaharrastuksen sytyttäjänä että vakiinnuttajana. Myönteinen asenne-

kasvatus aloitetaan heti peruskoulutuksen aikana. Ensimmäisten liikuntaharjoitusten aiheuttamat kokemukset vaikuttavat koko palvelusajan liikunta-asenteisiin.

Liikuntakoulutus on fyysisen koulutuksen perusta. Se tukee ensisijaisesti fyysisen koulutuksen ja joukkotuotannon päämäärien sekä tavoitteiden saavuttamista. Liikuntakoulutuksella luodaan edellytyksiä muulle sotilaskoulutukselle saattamalla varusmiehet peruskoulutuskaudella kelpoisiksi vastaanottamaan erikois- ja joukkokoulutuskauden vaativa sotilaskoulutus sekä ylläpitämällä fyysistä suorituskkyä ja palvelusmotivaatiota. Liikuntakoulutuksen harjoituksilla kyetään myös parhaiten säätelemään palveluksen kokonaiskuormitusta.

Liikuntakoulutuksessa korostuu sisäisen motivaation vahvistaminen. Tehokaskaan koulutus ei ole pitkällä tähtäimellä tuloksellista, jos liikunnan harrastus ei jossain muodossa jatku reserviin siirtymisen jälkeen. Varusmiesaikaiset myönteiset liikuntakokemukset ja -elämykset kannustavat reservissä omaehtoiseen liikuntaan, mikä auttaa kertausharjoitusten tehokasta järjestämistä, puolustusvalmiutta ja kansanterveyttä. Koulutuksessa on korostettava liikkumisen säännöllisyyden merkitystä kunnon kehittämisessä. Kuntoa kehittävän liikunnan rajana pidetään 30–60 minuuttia kerrallaan 3–5 kertaa viikossa suoritettua hikoilua ja hengästymistä aiheuttavaa harjoittelua.

5.4 LIIKUNTAKOULUTTAJA

Omaksu liikunnallinen elämäntapa.

Jokaisen sotilaskouluttajan on kyettävä opettamaan omalle joukolleen fyysiseen koulutukseen sisältyvät asiat. Koulutuksen onnistuminen riippuu suurimmaksi osaksi siitä, kuinka hyvin kouluttaja suunnittelee yksittäiset harjoitukset. Toinen onnistumisen edellytys on, että hän on itse valmistautunut harjoitukseen yhtä huolellisesti kuin mihin tahansa muuhunkin koulutustapahtumaan.

Kuva 28A ja 28B. Näinkö? Vai näin?

Kouluttaja!

- Sinä olet koulutettavillesi hyvän taistelijan ja kunnostaan huolta pitävän sotilaan malli.
- Sinä saavutat omalla esimerkilläsi parhaiten koulutettaviesi luottamuksen ja arvostuksen, liikut siis joukkosi mukana ja olet samassa varustuksessa.
- Sinulta vaaditaan laaja-alaista ja monipuolista näkemystä fyysisestä harjoittamisesta ja liikunnasta.
- Sinulla on mahdollisuus kehittää koulutettaviesi liikunnallisia valmiuksia ja innostaa heitä tulevaisuudessa tapahtuvaan liikkumiseen; kannusta, älä lannista!
- Ylläpidä tarkoituksen mukaista kuria ja järjestystä. Ole johdonmukainen ja puolueeton. Sääntöjen seuraaminen ja noudattaminen vaatii sinulta samanaikaisesti ystävällis-
tämää jämäkkyyttä sekä ymmärtämistä. Tee pelisäännöt koulutettaville ajoissa riittävän selviksi. Ilmaise selvästi, mitä heiltä haluat ja odotat. Opeta vastuuntuntoa kovan kurin sijasta ja älä käytä liikuntaa koskaan rankaisukeinona.
- Valmistaudu harjoituksiin huolellisesti ja kertaa aina ennen fyysisen koulutuksen harjoitusta yksityiskohdat liikuntakoulutuksen käsikirjoista tai muusta alan kirjallisuudesta.
- Hyödynnä koulutettavien joukossa olevien lajin harrastajien ammattitaito varsinkin tekniikkalajeissa.

Muista, että:

- Sotilaalta vaaditaan taistelukentällä monipuolista fyysistä suorituskykyä ja erilaisia motorisia taitoja aselajista ja tehtävästä riippuen. Hyvin johdetut liikuntaharjoitukset edistävät sotilaan selviytymistä taistelukentällä ja mahdollistavat taistelutehtävän täyttämisen.
- Hyvin johdetut liikuntaharjoitukset ylläpitävät muun koulutuksen edellyttämää palveluskelpoisuutta ja säätelevät viikon fyysistä kokonaiskuormitusta.
- Koulutettavien liikunnalliset valmiudet ja fyysinen suorituskyky vaihtelevat runsaasti heidän aiempien liikuntatottumustensa ja ruumiinrakenteensa takia.
- Oikein markkinoidut kilpailut ja kisailut kiinnostavat nuoria henkilöitä. Sijoita liikuntaharjoituksiin pieniä leikkimielisiä kilpailuja. Varo kuitenkin asettamasta koulutettavia kilpailujen avulla jatkuvasti paremmuusjärjestykseen. Heikommille siitä muodostuu pian motivaatiota heikentävä huonommuusjärjestys.

5.5 FYYSISEN KOULUTUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEITA

Koulutuksen suunnittelu

Fyysisen koulutuksen ensisijainen tavoite on sotilaskoulutuksen alussa rakentaa koulutettaville hyvä peruskunto, jonka avulla he säilyvät koulutuskelpoisena koko palveluksensa ajan. Fyysisen koulutuksen painopiste on kestävyiden ja lihaskunnan

kehittämisessä sekä perusliikuntataitojen oppimisessa. Fyysisen suorituskyvyn kehittämisessä on tärkeää painottaa erityisesti lihaskunnan ja voimaominaisuuksien harjoittamista. Hyvällä lihaskunnolla on ratkaiseva merkitys vammautumisen ennaltaehkäisyssä. Koulutettaville on korostettava alusta alkaen liikunnan myönteisiä terveysvaikutuksia.

Fyysisen koulutuksen nousujohteisuudella taataan, että koulutuksen fyysinen kuormitus on korkeimmillaan vasta palveluksen loppupuolella. Tämä edellyttää, että perusyksiköissä laaditaan fyysisen koulutuksen kokonaissuunnitelma. Perusyksikön päällikkö ja liikunnan kärkeäsaaja laativat kokonaissuunnitelman. Harjoitusten aiheet ja tavoitteet suunnitellaan viikko-ohjelmiin. Samalla seurataan fyysisen kokonaiskuormituksen toteutumista. Suunnitelmaa on kyettävä kokonaiskuormituksen seurannan tuloksena muuttamaan kokonaistasituksen säätelämiseksi. Koulutettavien fyysinen kunto kohooa hyvin toteutetun fyysisen koulutuksen tuloksena suurimmalla osalla koulutettavia, mikäli kouluttajat ymmärtävät kokonaistasituksen säätelyn merkityksen. Rasittavia harjoituksia on helppoa järjestää, mutta vaatii taitoa säätää fyysinen rasitus ja palautuminen siten, että ne kehittävät fyysistä suorituskykyä.

**Kuormita fyysisesti mut ta muista levon merkitys;
väsynyt keho ei ota vastaa fyysistä eikä
taidollista opetusta.**

Fyysinen koulutus toteutetaan siten, että fyysinen kuormitus sekä sitä seuraava palautuminen ovat optimaalisella tasolla. Silloin ne kohottavat fyysistä suorituskykyä. Näin luodaan edellytykset kestää lisääntyvä palvelusrasitus. Elimistön palautumista edistetään tehokkaasti neste- ja ravintotasapainon ylläpitämisellä, runsaalla lihashuollolla ja riittävällä levolla. Esimerkiksi veden nauttiminen on opetettava koulutettaville siten, että se liittyy kaikkeen fyysiseen rasitukseen. Juomapullo pitää olla aina mukana. Elimistö voi kuluttaa lämpimissä olosuhteissa ja kovassa fyysisessä rasituksessa jopa 1,5–2 litraa nestettä tunnissa. Rasituksessa on juotava noin litra tunnissa. On muistettava, että jo 2–5 prosentin nestehukka laskee ihmisen suorituskykyä 25 prosenttia. Myös riittämätön lepo aiheuttaa elimistöön yllirasitustilan, jolloin fyysinen suorituskyky laskee.

Kuva 29. Taistelutauko.

Peruskoulutuksessa opetetaan rasitusvammojen syntyyn vaikuttavat keskeiset tekijät ja vammojen ennaltaehkäisy säännöllisellä lihahuollolla. Rasitusvammojen ennaltaehkäisyssä on tärkeää, että turhaa juoksuttamista ja juoksemista vältetään erityisesti kovalla alustalla. Esimerkiksi kasarmin kovalla lattialla tai kestopäällystetiellä juoksuttaminen aiheuttaa osalle koulutettavista rasitusvammoja. Varsinkin liikkumaan tottumattomilla kestävyys-ten kehittämisen kävelyn, sauvakävelyn ja jalkamarssien avulla on turvallisempaa kuin juoksemalla.

Sotilaskoulutuksen alussa on huomioitava, että ympäristön vaihdos aiheuttaa useimmilla fyysistä ja psyykkistä kuormitusta. Palveluksen fyysinen kuormittavuus muodostuu palveluksen edetessä ensisijaisesti taistelu- ja siihen liittyvästä marssikoulutuksesta. Liikunta-koulutuksella säädelään päivä- ja viikko-ohjelmia siten, että palveluksen kuormittavuus lisääntyy sopivan nousujohteisena. Lihashuolto ja palauttavat harjoitteet ovat tässä vaiheessa erityisen tärkeitä.

Marssikoulutuksen alussa keskitytään niiden tietojen ja taitojen kouluttamiseen, jotka liittyvät koulutettavien peruskunnon luomiseen ja fyysisen suorituskyvyn ylläpitämiseen. Kantamusten kanssa toteutettavat kovatehoiset marssit järjestetään vasta koulutuksen loppupuolella. Koulutuksessa korostetaan marssikuntoisuuden ylläpitämiseen liittyvää taitojen opetusta, esimerkiksi sitä, miten marssilla ehkäistään rakkojen syntymistä.

Liikuntakoulutusta voidaan sijoittaa viikko-ohjelmiin alku- ja loppuverryttelyinä, erillisinä liikuntaharjoituksina, oheis- ja taukoliikuntana sekä aamureippailuina. Rasittavia liikuntaharjoituksia ei tule järjestää ennen kuin 1,5–2 tuntia ruokailun jälkeen. Aamu liikunnan tarkoitus on elimistön palautumisen edistäminen sekä elimistön herättäminen päivän koulutukseen. Aamuliikuntaa ei ole tarpeen järjestää päivittäin, eikä se saa aiheuttaa herätyksen aikaistamista kello kuutta aiemmaksi.

Kuva 30. Liikunta tuottaa mielihyvää.

Liikunnan eräs tavoite on myös mielihyvän ja myönteisten kokemusten tuottaminen koulutettaville. Siksi on tärkeää, että liikuntakoulutuksen monipuolisuuteen, laatuun, sisältöön ja toteutukseen panostetaan parhaalla mahdollisella tavalla heti ensimmäisistä harjoituksista alkaen. Liikuntakoulutukseen sisältyvät liikuntamuodot kehittävät myös taistelijan taitoja joko suoraan tai oppimisen siirtovaikutuksen kautta. Liikuntakoulutuksessa korostetaan taidollista opetusta myös motivaatiotekijänä.

Liikuntakoulutusta käytetään lisäksi palauttamaan elimistö rasittavan fyysisen kuormituksen jälkeen lepotasolle. Tämä on välttämätöntä, jotta muu fyysinen rasitus saadaan hyödynnettyä optimaalisesti ja elimistö valmistetaan nopeammin kestämaan uutta harjoitusta.

Liikuntakoulutuksen harjoitusten on oltava monipuolisia. Nuorison suosimia lajeja, kuten salibandyä, jalkapalloa, koripalloa, kuntosaliharjoittelua tai eri kamppailulajeja

sisällytetään koulutukseen, jotta innostus liikuntakoulutuksessa säilyisi. Lisäksi on hyödynnettävä paikkakunnan tarjoamat liikuntamahdollisuudet. Koulutuksen painopisteen on kuitenkin oltava sotilaan toimintakyvyn kannalta tärkeimmissä lajeissa, joita ovat muun muassa hiihto, juoksu, suunnistus, kamppailu ja esterata. Harjoitukset on sijoitettava viikko-ohjelmiin siten, että ne säätelevät fyysistä kuormitusta nousujohteisesti.

Paikallisten olosuhteiden mukaan kannattaa järjestää myös liikunnan teemapäiviä. Koulutettavat voivat silloin tutustua uusiin lajeihin ammattitaitoisten ohjaajien johdolla. Paikallisten urheiluseurojen tarjoamiin liikuntapalveluihin osallistumista tulee lisäksi tukea niin koulutuksessa kuin vapaa-ajan liikunnassakin.

Yksittäisen harjoituksen suunnittelu

Fyysisen koulutuksen kokonaissuunnitelmassa ja viikko-ohjelmaa laadittaessa on suunniteltava, onko yksittäisen harjoituksen painopiste jonkin fyysisen kunto-ominaisuuden kehittämisessä, taidon opetuksessa vai palveluksen lomaan virkistystä tuovassa, palauttavassa harjoittelussa. Viikon kokonaiskuormitus säätelee liikuntaharjoitusten tehoa ja luonnetta.

Fyysisen koulutuksen kokonaissuunnitelmaan ja viikko-ohjelmaan merkityn harjoituksen aiheen sekä tavoitteen lisäksi on harjoitusta suunniteltaessa huomioitava ainakin seuraavia asioita:

- harjoitusosaston koko ja varustus
- harjoituksen rakenne
- koulutettavien kunto- ja taitotaso, ryhmäjaot
- kouluttajien ja apukouluttajien käyttö
- harjoituspäivän ja viikon muiden harjoitusten rasittavuusaste
- ruokailun ajankohta
- paikalliset olosuhteet ja vuoden- sekä vuorokauden aika
- harjoitustilat - ja välineet
- turvallisuusnäkökohdat, jotka sisältävät tapaturma-alttiuden arvioinnin
- peseytymismahdollisuus ja muu henkilökohtainen huolto, ravinto, neste ja lääkintä sekä
- palautuminen ja sen toteutus.

Liikuntakoulutuksen suunnitteluun kuuluu oleellisesti harjoituspaikkojen ja -välineiden varaaminen sekä niiden kunnon tarkastaminen. Kouluttajan on harjoituksen jälkeen tiedotettava havaituista puutteista ja kehitysideoista liikuntapaikkojen kehittämisestä vastaaville henkilöille.

Liikuntaharjoitusten turvallisuustekijöistä tulee ottaa huomioon ainakin seuraavat asiat:

- Noudatetaan fyysisen koulutuksen yleisiä turvallisuusohjeita sekä erityisesti marssi-, esterata-, ja uintikoulutuksen sekä kuntotestien varomääräyksiä.

- Arvioidaan harjoituksen tapaturmariskit ja varataan ensihoidossa tarvittavat välineet.
- Varmistetaan, että harjoituspaikka soveltuu juuri kyseiseen harjoitukseen.
- Varataan harjoitukseen riittävästi välineitä ja tarkistetaan, että ne ovat ehjiä sekä turvallisia.
- Vältetään taito-, nopeus- ja tehoharjoittelua väsyneenä.
- Vältetään koviin alustojen käyttöä juoksu- ja hyppelyharjoituksissa.
- Käytetään esteillä ja telineillä avustajaa tai käytetään helpotuksia.
- Käytetään tarkoituksenmukaista ja joustavaa harjoitusmuotoa.
- Noudatetaan koulutuksen johtamisessa sopivaa täsmällisyyttä.
- Noudatetaan ohjeita, jotka koskevat harjoittelua kovalla pakkasella tai helteellä.
- Otetaan huomioon nesteiden tankkaus suorituksen aikana sekä sen jälkeen.
- Huolehditaan harjoituksen päättymisen jälkeen peseytymisestä ja elimistön palautumisesta.

Turvallisen fyysisen koulutuksen lähtökohta on, että kouluttajat tuntevat fyysiseen koulutukseen liittyvät fysiologiset perusteet ja niihin liittyvät turvallisuustekijät. Erityisen tärkeitä on ymmärtää, että sairaana ei saa harjoitella.

Liikuntaharjoitusten lajikohtaiset koulutuskorttiesimerkit auttavat kouluttajaa liikuntaharjoitusten suunnittelussa ja johtamisessa. Vastuuntuntoinen kouluttaja perehtyy ennalta harjoitusaiheen mukaiseen liikuntakoulutuksen käsikirjaan. Perehtymisen jälkeen kouluttaja suunnittelee liikuntaharjoituksen käsikirjan ohjeiden mukaisesti ja laatii itselleen yksityiskohtaisen koulutuskortin.

VAPAUTUNUT KANNUSTAVA ILMAPIIRI

Kuvio 7. Liikuntaharjoitus.

Harjoituksen toteutus

Harjoitusjoukko tulisi jakaa aina pienempiin koulutusryhmiin. Ryhmien vaihto voidaan suorittaa joko harjoituksen aikana tietyin aikavälein tai siten, että seuraavalla liikunta-koulutuskerralla jatketaan samalla harjoituskuvioilla ja jaetaan ryhmät eri harjoituspaikoille.

Koulutettavat jaetaan tasoryhmiin fyysisen kunnon, liikunta-aktiivisuuden, liikunta-taitojen tai henkilökohtaisen tuntemuksen perusteella. Koulutettavat jaetaan liikunta-aktiivisuuden perusteella esimerkiksi kolmeen tasoryhmään: 1) Liikuntaa satunnaisesti tai ei lainkaan harrastavat 2) Säännöllisesti viikoittain noin kaksi kertaa viikossa liikuntaa harrastavat 3) Säännöllisesti viikoittain kolme kertaa viikossa tai useammin liikuntaa harrastavat.

Alokkaiden liikunta-aktiivisuus kartoitetaan tulohaastattelun yhteydessä. Erittäin huonokuntoisille voidaan laatia erillinen kunto-ohjelma yhteistoiminnassa terveydenhuoltohenkilöstön kanssa.

Fyysisen koulutuksen järjestäminen tasoryhmissä on erityisesti perusteltua koulutuksen alussa ja muulloinkin, kun ei kouluteta joukkotuotannon mukaisia joukkoja; esimerkiksi aliupseerikursseilla. Tasoryhmiä käytettäessä on tärkeää kertoa koulutettaville, miksi ja millä perusteella ryhmäjaot on tehty. Jokaiselle ryhmälle voidaan näin määrittää kuntosason mukainen harjoitusvauhti. Harjoittelu samantasoisten joukossa lisää motivaatiota ja tovereiden kannustusta. Edelleen on kuitenkin huomioitava koulutettavien mahdolliset yksilölliset tasoerot tasoryhmissäkin.

Mikäli koulutus tapahtuu useilla, kouluttajan näköetäisyyden ulkopuolella olevilla harjoituspaikoilla, on kullekin ryhmälle nimettävä vastuullinen apukouluttaja. Apukouluttajina voidaan käyttää varusmiesesimiesten lisäksi liikunta-alan koulutuksen saaneita tai kouluttamistaitoisia urheilijoita heti koulutuksen alusta. Apukouluttajat tulee perehdyttää etukäteen harjoituksen johtamiseen ja turvallisuusohjeisiin. Varusmiesesimiesten systemaattinen käyttö edistää heidän tietojaan ja taitojaan sekä kokemusta huolehtia alaisten fyysisestä suorituskyvystä myös reservissä.

Fyysisen koulutuksen harjoituksiin kuuluvat seuraavat kokonaisuudet:

- harjoituksen aloittaminen
- alkuverryttely
- opetusosa
- harjoitusosa, peli tai kisailu
- loppuverryttely
- harjoituksen lopettaminen, joka sisältää palautteen
- peseytyminen.

Liikuntatilan puuttuminen ei saa estää liikuntaharjoituksen toteuttamista. Sovellettuja ja eri ominaisuuksia kehittäviä liikuntaharjoituksia voidaan järjestää lähes missä tahansa ja millaisissa olosuhteissa tahansa. Esimerkiksi lihaskuntoharjoituksen voi pitää myös ulkona, kunhan varustus on oikea. On kuitenkin muistettava, että raskasta fyysistä rasitusta on vältettävä kun lämpötila on alle -17°C .

Kylmänä vuodenaikana pidettävät harjoitukset suunnitellaan siten, että hikoilua ylläpidetään harjoituksen loppuun saakka. Siten ehkäistään vilustumissairauksien syntyä. Kehon lämpötilaa säädellään taukojen aikana pukeutumisen avulla. Tarkoituksenmukaisen pukeutumisen ja kunnollisen peseytymisen oppiminen ovat tärkeitä osatavoitteita, kun pyritään pysyvän liikuntaharrastuksen herättämiseen

Kouluttajien puuttuminen ei saa estää liikuntaharjoituksen toteuttamista. Suurtenkin joukkojen liikuttaminen onnistuu tarvittaessa yhden kouluttajan ohjeistamana ja tehokkaalla apukouluttajien käytöllä.

Jokaiseen harjoitukseen tulee liittää tietoisuus, jossa koulutettaville selvitetään, mitä kyseisessä fyysisen koulutuksen harjoituksessa kehitetään: Lisätäänkö sillä kestävyyttä, palautetaanko edellisestä rasittavasta harjoituksesta, kehitetäänkö voimaa, reaktionopeutta, koordinaatiota vai taitoa.

6

PALVELUSTURVALLISUUS

Jotta kouluttajat ja heidän esimiehensä pystyvät järjestämään joukkonsa toiminnan turvalisesti, tulee heidän varomääräysten tuntemuksen lisäksi tietää palvelusturvallisuuden kokonaisjärjestelmän toiminta puolustusvoimissa sekä ymmärtää vastuunsa esimiehinä. Tässä luvussa on kuvattu palvelusturvallisuuden järjestelmä siltä osin, kuin kouluttajien tulee tuntea se.

6.1 MIKSI PALVELUSTURVALLISUUSTYÖTÄ TEHDÄÄN?

Kouluttajan on järjestettävä antamansa sotilaskoulutus siten, että se on turvallista koulutukseen osallistuville henkilöille. Niin koulutettavien kuin koulutusta johtavienkin on koettava, että loukkaantumisen tai vammautumisen riski on mahdollisimman pieni koulutustapahtumien aikana.

Pelko tapaturman mahdollisuudesta ei saa haitata osaamisen kehittymistä sotilaskoulutuksessa. Turvallisen oppimisympäristön aikaansaaminen on sotilaskoulutusta johtavien komentajien, päälliköiden ja kouluttajien tehtävä.

Varo- ja palvelusturvallisuusmääräysten noudattaminen ei ole vain rauhan ajan koulutuksen asia, vaikka määräykset eivät sellaisenaan olisikaan voimassa sodan aikana. Joukon omasta toiminnasta aiheutuvia tappioita tulee välttää myös sodan aikana. Varo- ja palvelusturvallisuuden opettaminen sekä harjaantuminen niiden noudattamiseen on siten yhtä tärkeää kuin ampumataidon opettaminen ja harjoittaminen.

Kuva 31. Taistelija taisteluammunnassa.

Palvelusturvallisuustyön päämäärä on ylläpitää ja kehittää sotilaskoulutuksen oppimisympäristöä, opetusmenetelmiä, henkilöstön osaamista sekä sotilaskoulutusta ohjaavia normeja siten, että koulutuksessa sattuvien tapaturmien ja onnettomuuksien määrä pysyy mahdollisimman niin vähäisenä. Tavoite on, että tapaturmia, onnettomuuksia, terveysvaaroja ja suunnitellun toiminnan katkoksia ennaltaehkäistään systemaattisella riskienhallintatyöllä.

Varusmiesten ja reserviläisten palvelusturvallisuudella tarkoitetaan koulutustapahtumiin osallistumisen lisäksi heidän turvallisuutensa takaamista muussakin palveluksessa.

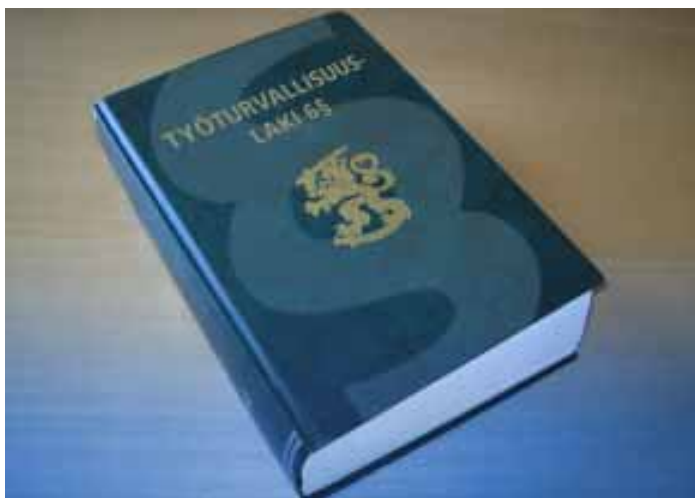
Palvelusturvallisuustoiminnan lainsäädännölliset perusteet ovat työturvallisuuslainsäädännössä. Työturvallisuuslakia ei kuitenkaan sovelleta puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen henkilöstölle annettavaan sotilaskoulutukseen. Palvelusturvallisuustoiminnan päämäärät, tavoitteet, vastuut ja toimintamenetelmät onkin määrätty puolustusvoimissa sotilaskäskyinä. Palvelusturvallisuuden järjestelyissä on huomioitu työturvallisuuslain määrittelyt työnantajan vastuiksi ja tehtäviksi turvallista työskentelyympäristöä luotaessa.

Palvelusturvallisuuden ja turvallisuuden muiden osa-alueiden, varsinkin työturvallisuuden, toiminta-alueet menevät osin päällekkäin. Tämä vaatii eri alojen turvallisuudesta vastaavien henkilöiden hyvää yhteistoimintaa.

Lainsäädännön sekä puolustusvoimien omien normien ja hallinnollisten ohjeiden lisäksi vaatimuksia palvelusturvallisuudelle ja sen kehittämiseksi aiheutuu muun muassa:

- työ- ja palvelusturvallisuuden seurantarjestelmän tuottamista tiedoista
- puolustusvoimien ja sen tehtävien sekä toimintaympäristön kehittämisestä
- yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kehittämisestä
- yhteiskunnan ja kansalaisten arvojen ja odotusten kehittymisen seurauksena.

Palvelusturvallisuus on yksi onnistuneen sotilaskoulutuksen peruspilareista.

Kuva 32. Työturvallisuuslaki.

6.2 MITÄ PALVELUSTURVALLISUUSTOIMINTA ON?

Palvelusturvallisuustoiminnalla vaikutetaan ennen kaikkea sotilaskoulutuksen turvallisuuteen. Koulutusta koskevia ohjeita, määräyksiä, toimintamalleja ja koulutusvälineitä kehittämällä minimoidaan sellaisia onnettomuusriskejä, jotka saattavat johtaa henkilöstö- ja kalustovahinkoihin. Työ- ja palvelusturvallisuuden tasoon vaikutetaan tehokkaasti kehittämällä oppimisympäristöä ja henkilöstön osaamista.

Puolustusvoimien järjestämä koulutus tuottaa jo sinällään sellaista osaamista, joka mahdollistaa turvallisen sotilaskoulutuksen järjestämisen. Oppimistapahtumiin osallistuvan henkilöstön turvallisuus varmistetaan ylläpitämällä ja kehittämällä palvelusturvallisuusnormistoa.

Koulutuksen turvallisuuden keskeisimpiä normeja ovat

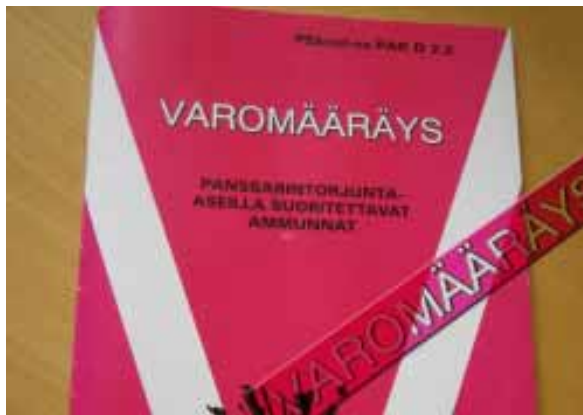
- varomääräykset
- varo-ohjeet
- ohjesäännöt
- koulutusohjeet, oppaat ja käsikirjat sekä tekniset ohjeet.

Varomääräykset ovat puolustusvoimain komentajan hyväksymiä sotilaskäskyinä käyttöön otettuja pysyväisasiakirjoja, joissa määritellään vaatimukset ja toimintatavat turvallisuuden järjestelyille sellaisessa koulutuksessa, joka on erityisen riskialtista tapaturmille. Tällaista koulutusta ovat esimerkiksi kovapanosammunnat, räjäytyskoulutus ja vesistö-koulutus.

Varomääräykset ovat hierarkkisesti tärkeimpiä normeja. Mikäli muut palvelusturvallisuuden ohjeet ja määräykset ovat ristiriidassa varomääräysten kanssa, toiminta järjestetään varomääräysten mukaisesti. Kouluttajien on säännöllisesti tarkistettava voimassa-olevat varomääräykset.

Turvallinen sotilaskoulutus varmistetaan ennakoivalla riskienhallinnalla. Riskienhallinnan keinoja ovat henkilöstön osaamisen kehittäminen, riskien arviointi ja niiden pienentäminen sekä koulutuksen järjestelyjä koskevien ohjeiden, määräysten ja ohjesääntöjen kehittäminen. Normien noudattamisen valvonnalla, työ- ja palvelusturvallisuustilanteen seurantatietoja kokoamalla ja analysoimalla sekä tutkimustoiminnalla luodaan perusteet järjestelmän ylimmän tason riskienhallintatyölle sekä järjestelmän kehittämispäätöksille.

**Tunnetko varmasti harjoitustasi ohjeistavat normit?
Varomääräyksen rikkominen saattaa olla vakava
palvelusrikos.**

Kuva 33. Varomääräyskirjaset.

6.3 PALVELUSTURVALLISUUDEN VASTUUORGANISAATIOT JA TEHTÄVÄT

Palvelusturvallisuustoiminta on organisoitu puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmän eri tasoille siten, että se on integroitu henkilöstö- ja koulutusalan tehtäväksi.

Palvelusturvallisuustoimintaa ja sen kehittämistä johtaa Pääesikunta. Pääesikunnan tehtäviä ovat

- palvelusturvallisuuden järjestelmän ylläpito ja kehittäminen
- normiston ajantasaisuudesta ja laadusta huolehtiminen
- palvelusturvallisuuden seurantatietojen kokoamisen ohjaaminen
- järjestelmään kuuluvien tietojärjestelmien kehittämisen ohjaaminen
- palvelusturvallisuusosaamisen kehittäminen koulutusjärjestelmän kehittämistyön osana
- palvelusturvallisuuden tutkimuksen ohjaaminen.

Puolustushaarojen esikunnat

- seuraavat palvelusturvallisuuden tilannetta johdossaan olevissa joukko-osastoissa
- kehittävät osaltaan palvelusturvallisuuden normistoa
- seuraavat ja ylläpitävät palvelusturvallisuuden osaamista
- ohjaavat palvelusturvallisuuden tehtävien, vastuiden ja toimintamallien kehittämistä
- käynnistävät tarvittaessa toimenpiteitä palvelusturvallisuuden kehittämiseksi.

Joukko-osastot

- vastaavat turvallisen sotilaskoulutuksen toimeenpanosta
- seuraavat ja kehittävät henkilöstönsä valmiuksia johtaa turvallista sotilaskoulutusta
- ylläpitävät palvelusturvallisuuden tilannekuvaa
- tekevät esityksiä palvelusturvallisuuden järjestelyjen kehittämiseksi.

Sotilasopetuslaitoksilla ja muilla palkattua henkilöstöä kouluttavilla tulosyksiköillä on keskeinen merkitys palvelusturvallisuuden osaamista kehitettäessä. Yhtenäisen turvallisuuskulttuurin ja oikean asenteen kehittymisen tulee alkaa nuoren kouluttajan ensimmäisissä opinnoissa. Sotilasopetuslaitokset kehittävät palvelusturvallisuuden toimintamalleja ja -menetelmiä sekä järjestävät tutkimusta.

Palvelusturvallisuuden vastuuhenkilöitä ovat komentajat, päälliköt, kouluttajat ja koulutettavat.

Kuva 34. Esimiehenä olet vastuussa.

6.4 HENKILÖSTÖN OSAAMINEN

6.4.1 Palkattu henkilöstö

Palvelusturvallisuuden normistolla määritellään koulutuksen järjestelyt sellaisiksi, että varmistetaan turvallisuuden perustasosta, yhtenäistetään turvallisuusjärjestelyt koulutuksessa sekä varmistetaan työturvallisuuslainsäädännön vaatimusten huomioiminen palvelusturvallisuudessa.

Palvelusturvallisuuden varmistamisen tärkein menetelmä on kuitenkin kouluttajien osaamisen kehittäminen. Kouluttaja kykenee hyvin johdetussa oppimistapahtumassa järjestämään joukon toiminnan siten, että turvallisuusmääräyksiä noudatetaan samalla, kun oppimisympäristö on mahdollisimman lähellä joukon sodan ajan toimintaympäristöä.

Kouluttajien osaamiselle voidaan asettaa seuraavia vaatimuksia:

- oikea asenne ja halu huolehtia koulutuksen turvallisuudesta sekä ymmärrys palvelusturvallisuuden merkityksestä
- tieto palvelusturvallisuuden normistosta ja sen muutosten seuraaminen

- kokemuksen kautta kehittyvä riittävä osaaminen johtaa palvelusturvallisuuden kannalta vaativia harjoituksia
- pätevyys toimia ammuntojen johto- ja varohenkilöstön tehtävissä, tehtävissä tarvittavat varomääräysten mukaiset oikeudet ja pätevyyydet
- kyky arvioida koulutettavan joukon ja sen yksittäisten jäsenten osaamisen taso sekä ottaa se huomioon koulutuksen vaativuutta määritettäessä
- koulutuksessa käytettävän välineistön ominaisuuksien, käyttömääräysten sekä niiden käytön turvallisuusriskien tietäminen.
- kyky arvioida koulutuksen turvallisuusriskit sekä määrittää ja toimeenpanna riskien vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet
- harjoituksen suunnittelu tavoitteiltaan ja järjestelyiltään sellaiseksi, että opetettavan joukon osaamisen taso mahdollistaa turvallisen toiminnan
- valmius arvioida joukon toiminnan turvallisuutta harjoituksen aikana ja tarvittaessa muuttaa sen kulkua
- kyky arvioida koulutustapahtuman jälkeen harjoituksen turvallisuutta ja ottaa se huomioon jatkotoiminnassa
- halu ilmoittaa koulutuksen aikaisista “läheltä piti” -tapahtumista sekä lähimmille työtovereille että puolustusvoimien “läheltä piti” -tietokantaa käyttäen.

6.4.2 Asevelvolliset

Sotilaskoulutuksessa koulutettavat joukot koostuvat varusmiehistä, reserviläisistä tai palkatusta henkilöstöstä. Varusmiesten vähäinen kokemus sotilasjoukon jäsenenä asettaa erityisiä vaatimuksia turvallisen osaamisen todentamiselle. Kouluttajilla ja koulutuksen johtajilla on korostetusti vastuu varusmiesten turvallisen toiminnan arvioinnista ja heidän käyttämisestään osaamisensa mukaisiin tehtäviin.

Seuraavassa kuvattavat osaamistarpeet koskevat lähinnä varusmiehistä tai reserviläisistä koottuja osastoja, mutta ne pätevät myös palkattua henkilöstöä koulutettaessa.

Koulutettavien henkilöiden osaamiselle asetetaan palvelusturvallisuuden osalta seuraavia vaatimuksia:

- tehtävässä käytettävien aseiden ja välineiden käyttötaito sekä ymmärrys niiden käyttämisen riskeistä joukon jäsenille
- ymmärrys joukon kokonaistoiminnasta ja omasta roolista sen osana, tieto siitä mitä ollaan tekemässä
- kyky ja halu toimia joukon osana siten, että pystyy ottamaan toiminnassaan huomioon joukon muille jäsenille itse aiheuttamansa riskit
- tieto varo- ja palvelusturvallisuusmääräysten (vast) asettamista vaatimuksista omalle toiminnalleen.

Yksittäisten koulutettavien sekä joukkojen valmius toimia turvallisesti kehitetään sotilas-koulutuksella. Turvallinen toiminta on yksi koulutuksen tavoitteista kaikissa koulutuksen eri vaiheissa. Koulutus aloitetaan yksittäisen sotilaan taitojen opettamisesta peruskoulutuksessa. Tämän jälkeen edetään ryhmäkohtaisten taitojen kehittämiseen ja varusmiesajan lopuksi suurempien joukkojen harjoituksiin.

Koulutettavien valmiudet toimia turvallisesti todennetaan ennen siirtymistä koulutuksen seuraavaan vaativampaan vaiheeseen. Todentamisen menetelmiä ovat muun muassa:

- koulutuskausien aikana toimeenpantavat kokeet ja tutkinnot
- kouluttajien tekemät arvioinnit joukon ja sen yksilöiden osaamisesta
- koulutettavien oma arviointi valmiuksistaan.

Osaamisen arvioinnin jälkeen yksilöt ja joukko joko jatkavat koulutuksen seuraavaan vaiheeseen tai heille järjestetään lisäopetusta.

Riittävä osaaminen on tärkein hyvän palvelusturvallisuuden edellytys.

Kuva 35. Osaaminen on turvallisuutta.

6.5 PALVELUSTURVALLISUUSTYÖ JOUKKO-OSASTOSSA

Joukko-osastojen ja niihin kuuluvien yksiköiden palvelusturvallisuuden hyvä tilanne aikaansaadaan suunnitelmallisella ja systemaattisella riskienhallinnalla sekä osaamisen kehittymisen arvioinnilla. Tässä onnistumisen edellytyksenä on palvelusturvallisuustoiminnan suunnitelmallinen johtaminen kokonaisturvallisuuden sekä toiminnan ja resurssien suunnittelun osana.

Palvelusturvallisuuden riskienhallinta joukko-osastossa muodostuu seuraavista kokonaisuuksista

- turvallisuuskulttuurin systemaattinen ja määrätietoinen kehittäminen
- koulutuksen riskien yksityiskohtainen kartoittaminen
- riskien pienentämisen keinojen määrittäminen ja toimeenpano
- palvelusturvallisuustyötä tekevien henkilöiden tehtävien, vastuiden ja tavoitteiden määrittäminen
- palvelusturvallisuuden tilanteen seuraaminen ja kehittämistoimenpiteiden ennakoiva käynnistäminen
- kouluttajien osaamisen tilanteen seuranta ja systemaattinen kehittäminen
- tiedonsaamisen varmistaminen palvelusturvallisuuden normiston muutoksista
- palvelusturvallisuustoiminnan suunnittelu joukko- ja perusyksiköiden koulutus-suunnittelun osana
- harjoitusten valmistelun ja toimeenpanon aikainen huolellinen riskienhallinta
- koulutettavien joukkojen osaamisen kehittymisen systemaattinen arviointi ja arviointien tulosten perusteella tehtävät koulutuksen kehittämistoimenpiteet.

Onko palvelusturvallisuus osa suunnittelua sinun joukossasi?

LÄHTEET

Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Bransford, J.D., Brown, A.L. & Cockney, R.R. (toim.) 2004. Miten opimme: aivot, mieli, kokemus ja koulu. Juva: WSOY.

Barnes, R. 1999. Positive teaching, positive learning. Lontoo: Routledge.

Etelämäki M., Mäkelä H. & Peltoniemi R. 1999 Oppiminen, simulointi ja koulutus. Maanpuolustuskorkeakoulun Koulutustaidon laitoksen Julkaisusarja 3, no 2. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Gage, N.L. & Berliner, D.C. 1998. Educational Psychology. 6th edition. USA: Houghton Mifflin Company.

Hakalahti, T. 2002. Hyvä kouluttaja. Tutkimus kouluttajan hyvyyden sosiaalisesta konstruoitumisesta koulutuksen asiantuntijoiden maailmassa. Diplomityö. Yleisesikuntaupseerikurssi 49. Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitos. Helsinki.

Halonen, P. 2006. Puolustusvoimien koulutuskulttuurin rakentuminen. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Harinen, O. 2000. Sotilasjoukon kiinteys ja sotilasorganisaatio (uusintapainos vuoden 1992 julkaisusta). Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus, Tutkimuslaseista A/13/2000. Helsinki: Edita.

Haring, M. 2002. Opettaja tulevaisuuteen kasvattajana. Teoksessa: Haapala, A. (toim.) Tulevaisuuskasvatus. Juva: WS-Bookwell Oy.

Heikkurinen, T. 1994. Kouluttamisen perusteet. Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitos. Oppimateriaaleja N:o 1. Pieksämäki: RT-paino.

Helakorpi, S. 2001. Koulun johtamishaaste. Tampere: Tammer- Paino Oy.

Hult, H. 2002. "Ensimmäinen ryhmä! Huomio!" Ryhmäkoheesio ja kommunikaatio jääkäriyhmän taistelussa. Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus, Tutkimuslaseista A/5/2003. Helsinki: Edita.

Ikonen, O. 2000. Oppimisvalmiudet ja opetus. 2. painos. Juva: WS-Bookwell Oy.

Kallioinen, O. 2001. Kadettien pedagoginen asiantuntijuus. Maanpuolustuskorkeakoulun Koulutustaidon laitoksen julkaisusarja 2, no 8. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kansanen, P. 2004. Opetuksen käsitemaailma. Juva: WS Bookwell Oy.

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. 1996: Elinikäinen oppiminen - vapaan sivistystyön 35.vuosikirja. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Karjalainen, A. & Kemppainen, T. (ND): Vaihtoehtoisia tenttikäytäntöjä. Oulun yliopisto: Korkeakoulupedagogiikan perusmateriaali 1. Oulu: Oulun yliopiston monistus- ja kuvakeskus
- Kauranen, K. 2004. Motoristen taitojen opettaminen sotilaskoulutuksessa. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Keskinen, E. 2002. Taitojen oppiminen ja opettaminen. Teoksessa: Niemi, P. – Keskinen, E. Taitavan toiminnan psykologia. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Koppinen, M., Korpinen, E. & Pollari, J. 1999. Arviointi oppimisen tukena. Juva: WSOY.
- Kosonen, J. 2003. Suomalaisen rauhanturvajoukon pienryhmäkiinteys Kosovossa vuonna 2000. Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus, Tutkimusselosteita A/1/2003. Helsinki: Edita.
- Kupias, P. 2005. Oppia opetusmenetelmistä. 4.painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lammi E. 2002. Liike ja tuli. Pääesikunta. Helsinki.
- Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sivén, T. & Välimäki, P. 1999. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. WSOY: Helsinki.
- Lehtinen, J. 1996. Koulutuksen suunnittelu ja johtaminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Liikuntakoulutuksen käsikirjat 1–4. 1999-2000. Pääesikunta. Koulutusosasto. Rauma: West Point Kirjapaino Oy; Vaasa: Ykkös-Offset Oy; Helsinki: Savion Kirjapaino Oy.
- Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitoksen opetusmateriaalit 2002–2005. Helsinki.
- Maasotakoulu. Opetusmateriaalit ja ohjeet 2002–2005. Lappeenranta.
- Marton, F. 1997. Learning and awareness. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Marton, F. & Säljö, R. 1984. Approaches to Learning. Teoksessa Marton, F., Hounsell, D. & Entwistle, N.J. (ed.) The Experience of Learning. Edinburgh: Scottish Academic Press.
- Mero, A., Nummela, A., Keskinen, K. & Häkkinen, K. 2004. Urheiluvalmennus. VK-Kustannus Oy.
- Mezirow, J. et. al. 1998 (1990). Uudistava oppiminen. Kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. 3. painos. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Oppimateriaaleja 23. Helsinki: Painotalo Mikkor.
- Niemi, K. (toim.) 1998. Opettaja modernin murroksessa. Juva: WSOY.
- Niemi, P. & Keskinen, E. 2002. Taitavan toiminnan psykologia. Helsinki: Hakapaino Oy.
- OKKA-säätiö. 2005 Ammattikasvatuksen aikakauskirja 1/2005. Taidon oppiminen. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Packard, N. & Race, P. (toim.) 2003. Käytännön vinkkejä opetustyöhön. Hamina: Solver Kotkaset.

Puolimatka, T. 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Puolimatka, T. 2001. Opetusta vai indoktrinaatiota -valta ja manipulaatio opetuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Puolustusvoimien Koulutuksen kehittämiskeskus 2000. Erotuomariohje. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Puolustusvoimien Koulutuksen kehittämiskeskus 1997. Reserviläisjohtajan opas. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Puolustusvoimien Koulutuksen kehittämiskeskus 1995. Jalkaväen taisteluohjesääntö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pääsikunta 2002. Varusmiesten johtaja- ja kouluttajakoulutus. PEKOULOS:n PAK A 01:05.01.08, 4/5.7/D/I/7.1.2002. Helsinki.

Pääsikunta 2004. Varusmiesten fyysinen koulutus. PEKOULUOS:n PAK C 01:03, 118/5.11.1/D/I/14.06.2004. Helsinki.

Pääsikunta 1988. Kevyiden aseiden käsittely- ja ampumakoulutusopas. Pieksämäki: VAPK/Raamattutalo.

Pääsikunta 1980. Sulkeisjärjestysohjesääntö. K.J. Jyväskylä: Gummerus Osakeyhtiön kirjapaino.

Pääsikunnan koulutusosasto. 1992. Ampumakoulutusopas. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.

Pääsikunnan koulutusosasto. 1984. Kouluttajan opas. Jyväskylä: Gummerus Oy:n kirjapaino.

Rauste-von Wright, M., von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus, 9.uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Repo, T. 2001. Varusmieskoulutuksen palautekulttuuri murroksessa. Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitos, julkaisusarja 2, no 10. Helsinki: Oy Edita Ab.

Reserviläisten fyysisen suorituskyvyn tutkimus 2003. 2004. Pääsikunta. Helsinki: Edita Prima Oy.

Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtinen, E. 2000. Johdatus kasvatustieteisiin. Juva: WS Bookwell Oy.

Rogers, J. 2004. Aikuisoppiminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Sahlberg, P. & Sharan, S. (toim.) Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Porvoo: WS-Bookwell Oy.

Siebold, G.L. & Dennis, K.R. 1998. Development of the Combat Platoon Cohesion Questionnaire. U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences.

Siebold, G.L. & Dennis, K.R. 1998. Development of the Platoon Cohesion Index. U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences.

Taistelija 2005, Fyysisen suorituskyvyn tutkimus. 2003. Pääesikunta. Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitos, julkaisusarja 3, no 6. Helsinki: Edita Prima Oy.

Toiskallio, J., Kalliomaa, M., Halonen, P. & Anttila, J. 2002 Sotilaspedagogiikka kouluttajille. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Toiskallio, J. 1998. Sotilaspedagogiikan perusteet. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Toiskallio, J. (toim) 1998. Toimintakyky sotilaspedagogiikassa. Maanpuolustuskorkeakoulun koulutustaidon laitoksen julkaisusarja 2, no 4. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Toiskallio, J. (toim.) 2000. Näkökulmia sotilaspedagogiseen tutkimukseen. Maanpuolustuskorkeakoulu. Koulutustaidon laitos. Julkaisusarja 2. Tutkimuksia, N:o 6. Helsinki: Edita Oy.

Toiskallio, J. 2004. Action Competence. Approach to the Transforming Soldiership. Teoksessa: Toiskallio, J. (toim.) Identity, Ethics, and Soldiership. ACIE publications, No 1. National Defence College. Department of Education. Helsinki: Oy Edita Ab.

Virta, A. 1999. Uudistuva oppimisen arviointi. Mahdollisuuksia ja varauksia. Turku: Turun opettajan-koulutuslaitos.

Vulli, M. 2003: Simulaattoreiden hyödyntäminen joukkotuotannossa olevien jalkaväkijoukkojen suorituskyvyn arvioinnissa Itäisellä Maanpuolustusalueella. Maasotakoulun julkaisusarja 2.2, no 1/2003. Helsinki: Edita Prima Oy.

LIITE 1: Esimerkki harjoitussuunnitelmasta

Savon Prikaati
Kranaatinheitinkomppania

Vänr Oma Nimi

Mikkeli

ESIMERKKI HARJOITUSSUUNNITELMA

.10.2004

RYNNÄKKÖKIVÄÄRIN KÄSITTELY**Opetustavoite:**

Harjoituksen jälkeen alokkaiden on hallittava rynnäkkökiväärin lippaan lipastaminen polviasennossa sekä osattava aseeseen lataaminen ja varmistaminen makuu- ja polviasennossa. Lisäksi alokkaiden on osattava ampu-ma-asennon rakentaminen makuulta sekä tiedettävä laukaisutapahtuman eri osa-alueet.

Arviointi:

Ampuma-asennon oikeellisuus testataan vaiheen päätteeksi Noptel ST-11 laitteistolla kohdistusmuotoa käyttäen. Lipastamisen oikeellisuus ja nopeus testataan pienimuotoisella kilpailulla, aikatavoitteena 30 patruu-nan lipastaminen 20 sekunnissa.

Aika:

06.10. 2004 klo. 12.00 – 16.00.

Paikka:

Komppanian luokka – yksikön takapihan lentopallokenttä.

Osasto:

Kouluttajat: 1 kokelas + 3 ryhmänjohtajaa
Harjoitusosasto: 26 alokasta

Varustus:

Maastopuku, maastolakki, rynnäkkökivääri, sysäyksenvahvistin, kolme lipasta, telttapatja, kuulosuojaimet, tähtäimensiirtoavain

Koulutusvälineet:

Pienoistaulut	15
RK:n tähtäinkuvio(havaintotaulu)	1
Latausharjoituspatruunat	300
Noptel ST 11 laitteisto	10
Video: rynnäkkökivääri taistelussa	1
Ppatr	150 kpl

Valmistelut:

Kaluston varaus 4.10. aamupäivällä.
 Ryhmänjohtajien ohjeistaminen 4.10. klo. 14.00.
 ST-11 laitteiston testaus 5.10. aamupäivällä.
 Valmistautumistehtävä alokkaille 5.10. klo. 15.00.

Aikalaskelma:

JAKSON NIMI	AIKA(min)
Aloituspaihe	15
I Jakso: lipastaminen, lataaminen ja varmistaminen	50
II Jakso: ampuma-asento maaten	60
III Jakso: laukaisutapahtuma	45
Palautevaihe	45
Tauot	25
YHTEENSÄ (min)	240

Lähteet:

Ampumakouluttajan opas, kevyiden aseiden käsittely- ja ampuma-koulutusopas.

Liitteet:

- Liite 1: Kouluskortti: asennon testaus ST-11-laitteistolla
 Liite 2: RK:n tähtäinkuvio (havaintotaulu)
 Liite 3: Koulutussuorituksen arviointilomake

OPETETTAVAT ASIAT	OPETUSMENETELMÄ
<u>Aloituvaihe (15 min)</u> - Herättäminen - Varustuksen tarkastus - Opetustavoite ja arviointi - kts. etusivu - Harjoituksen kulku - Motivointi ja orientoituminen aiheeseen - video: rynnäkkökivääri taistelussa	Joukkue luokassa. 1. ryhmänjohtaja ilmoittaa joukon. <u>Herätän</u> joukkueen tervehtimällä "kertatulta, joukkue!". Tarkastan varustuksen. <u>Kerron</u> harjoituksen aiheen ja opetustavoitteen tason mille kaikkien tulisi päästä. <u>Kerron</u> harjoituksen yleisjärjestelyt. <u>Käskän</u> kaikkien kiinnittää huomion videolla näkyvän ampujan toimintaan. Katselun jälkeen <u>kysyn</u> "mikä tekee ampujasta huippuampujan?". <u>Keskustelemme</u> aiheesta tuoden esille alokkaiden omat kokemukset tarkkuusammunnasta ja metsästyksestä. Lopuksi <u>käskän</u> joukkueen siirtymään varustus mukana yksikön takapihalle.
<u>I Jakso: lipastaminen, lataaminen ja varmistaminen (50 min)</u> - Lipastaminen - komento: lipas-5:llä patruunalla-lipasta - polviasento - lippaan tukeminen vasempaan jalkaan - oikean käden käyttö - vasemman peukalon käyttö apuna - Lataaminen ja varmistaminen - varomääräykset - komennot: ampuma-asento maaten - lataa ja varmista - makuuasento - polviasento - aseennon suuntaaminen lataamisen aikana	Joukkue opetusavoneliössä. <u>Käskän</u> miehet kaareen ympärilleni. <u>Kerron</u> jakson aiheen ja opetustavoitteen tason mille kaikkien tulisi päästä. <u>Näytän</u> nopean ja hitaan mallisuorituksen lippaan lipastamisesta. <u>Käskän</u> miehet siirtymään telttapatiojen taakse. <u>Opetan</u> käytettävät komennot. <u>Opetan</u> 5:n patruunan lipastamisen vaiheittain. Harjoitutan lipastamisen 3 kertaa omaan tahtiin. Lopuksi <u>käskän</u> ryhmänjohtajien testata ryhmittäin suorituksen oikeellisuuden ja nopeuden ottamalla aikaa 30 patruunan lipastuksesta. Kun aikatavoite on saavutettu, <u>päästän</u> alokkaat lyhyelle tauolle. Joukkue kaaressa ympärilläni. <u>Kerron</u>, että "varomääräysten mukaan ladattaessa asetta aserintaman etupuolella ei saa olla henkilöstöä". <u>Näytän</u> mallisuorituksen komentojen mukaan lataamisesta makuuasennossa; johtajat suorittavat. <u>Käskän</u> miehet omille paikoilleen ja opetan lataamisen vaiheittain. <u>Harjoitutan</u> lataamisen 3-5 kertaa omaan tahtiin omaan tahtiin ja 3-5 kertaa komentojen mukaan. <u>Näytän</u> mallisuorituksen lataamisesta polviasennossa. <u>Opetan</u> polviasennossa lataamisen vaiheittain ja <u>harjoitutan</u> suorituksen 3-5 kertaa omaan tahtiin ja 3-5 kertaa komentojen mukaan.
<u>Tauko (15 min)</u>	
<u>II Jakso: ampuma-asento maaten (60 min)</u> - Perusteet - lihasjännityksen vaikutus - verenkierto ja hengitys - liipaisukäden rentous - tukeva vaatetus	Joukkue kaaressa ympärilläni. <u>Kerron</u> jakson aiheen ja opetustavoitteen tason mille kaikkien tulisi päästä. <u>Kerron</u> hyvän ampuma-asennon perusteet. <u>Opetan</u> komennot ampuma-asennon ottamisesta ryhmänjohtajaa mallina käyttäen. <u>Näytän</u> asennon rakentamisen periaatteet ja muistisäännön. Kertaan kysellen periaatteet. Lopuksi opetan apuria käyttäen asennon testaamisen ja asennon korjaamisen periaatteet.

OPETETTAVAT ASIAT	OPETUSMENETELMÄ
2. Komennot - ampuma-asento - maaten - lipas kiinnitä - lataa ja varmista 3. Asennon rakentamisen periaate - muistisääntö: etukädestä taaksepäin - vasen käsi suorana - rinta alhaalla, hartiat samalla tasalla - pää pystysuorassa - selkäranka suorassa - asennon kulman suuruus noin 10-25 astetta - vasen kylki ja jalka suorassa - oikea jalka hieman koukussa - pallean toiminta - lippaan väljeliikkeen poisto 4. Asennon testaaminen - asennon korjaaminen kääntäen koko vartaloa (= koko pakettia) - hengitystesti: ase liikkuu pystysuunnassa keskellä taulua 5. Asennon testaaminen Noptel ST-11 laitteistolla - koulutuskortti LIITE 1	Käskien alokkaat telttapaatioille ja opetan asennon rakentamisen vaiheittain. Käskien ryhmänjohtajien valvoa omia ryhmiään ja korjata virheet. Käskien harjoittelemaan omatoimisesti 4 kertaa, jona aikana tarkastan jokaisen asennon kerran. Tarkastuksen jälkeen käskien 5 - 8 miestä kerrallaan 3. ryhmänjohtajan Noptel ST-11 paikalle asennon testaukseen.
<u>Tauko (10 min)</u>	
<u>III Jakso: laukaisutapahtuma (45 min)</u> Laukaisutapahtuman kokonaisuus 1. Alkutähtäys - ampuma-asennon tarkistus 2. Tarkka tähtäys - terävin kuva 2-5 sekuntia - hämärtyy 10 sekunnin kuluttua 3. Liipaisu - etuviedon poisto - puristava laukaus 4. Jälkitähtäys - liipaisin pohjassa - tähtääminen jatkuu - ase palautuu keskelle, mikäli asento on oikea	Joukkue aseet mukana kaaressa ympärilläni. <u>Kerron</u> jakson aiheen ja opetustavoitteen tason mille kaikkien tulisi päästä. Kerron laukaisutapahtuman kokonaisuuden. Näytän liipaisun suorittamisen malliaseella. Käskien jokaisen ase suunnattuna pois henkilöstöstä harjoittelemaan liipaisua. Tarkastan jokaisen liipaisun henkilökohtaisesti harjoittelun aikana. Opetan tähtäinkuvion havaintotaululta. Näytän mallisuorituksen laukaisutapahtuman suorittamisesta apuria käyttäen. Käskien alokkaat harjoittelupaikalle. Opetan tähtäämisen ja liipaisun vaiheittain 3 kertaa. Käskien harjoittelemaan omatoimisesti laukaisutapahtumaa 5 kertaa. Lopuksi käskien kiinnittämään sysäyksenvahvistimet ja ryhmänjohtajien tarkastamaan niiden kiinnityksen. Käskien alokkaita toimimaan kommentojen mukaan ja ammutaan 5 paukkupatruunaa tahditettuna yksi kerrallaan. Käskien ryhmänjohtajia valvomaan omien ryhmänsä ammuttaa.

OPETETTAVAT ASIAT	OPETUSMENETELMÄ
<u>Palautevaihe (45 min)</u> 1. Kertaus - havaitut puutteet 2. Jatkotoimenpiteet A. Harjoittelu Noptel ST-11 ja ST-2000 laitteistolla - nimetyt perjantai klo 12.00 - 14.00 huoltotoimenpiteiden aikana - vapaaehtoiset harjoitteluaikat tiistai ja torstai klo 18.00 - 20.00 B. Seuraava harjoitus - harjoitus ja ammunta 12.7.2000 - tavoite: kasa-ammunta 3. Purkaminen ja huolto - taulujen ja hylsyjen keräys - asehuolto ja tarkastus	Otan joukkueen kaareen ympärilleni. Kysyn ryhmänjohtajilta ja alokkailta "mitä asioita he eivät ymmärtäneet tai oppineet ko. harjoittelussa?". Kertaan ja opetan esille tulleita asioita. Keskustelemme eri keinoista esille tulleiden puutteiden kehittämistä. Nimeän tarvittavat henkilöt harjoittelemaan ryhmänjohtajien johdolla Noptel laitteistolla. Kehotan muitakin osallistumaan Noptel harjoitteluun. Kerron seuraavan harjoittelun ja ammunnan ajankohdan ja tavoitteet joukkueelle. Annan ohjeet huoltotoimenpiteistä. Tarkastan kaluston tykkihallissa 45 min kuluttua.

Harjoituksen pitäjä

Vänrikki

Oma Nimi

Oma Nimi

2/ON

LIITE 2: Esimerkki koulutuskortin laatimisesta

KOULUTUSKORTTI: AVOJONO, TÄHYSTYSSUUNNAT JA KÄSIMERKIT

OPETUSTAVOITE: Harjoituksen jälkeen jääkäreiden on osattava ryhmän etenemismuodoista avojono, osattava ryhmän tähytys suunnat sekä käsimerkit. Napsauta ja kirjoita teksti	AIKA: 16.8.2000 klo 09.00 - 09.50	KOULUTUSVÄLINEET: Varustuksena taisteluvastus. Kk ja kes x 2.	KOULUTTAJA: Kad Sampa Santahamina
OPETETTAVAT ASIAT 09.00 - 09.02 1. ALOITTAMINEN - aihe - opetustarkoitus - motivointi - varustuksen tarkastus klo 09.02 - 09.10 2. KÄSKYNANTOMUOTO (kertaus) - ryhmänohtaja täh.snta eteen - 1.tst-pari (kkm + rkm) vasen - 2.tst-pari (rkm + rkm) oikea - 3.tst-pari (rkm + rkm) ilma + taakse etäisyydet miston mukaan n 5 m > käsimerkki (kuva: käskynantomuoto, käsimerkki)	OPETUSMENETELMÄ 1. Ryhmä rivissä, otan ryhmän komentoon ja kerron aiheen opetustarkoituksen ja tarkastan silmämääräisesti varustuksen. 2. Kertaan r:n kokoonpanon kyselemällä ja muodostan jääkäriryhmän. Jaan kk:n ja kes:t. Kertaan käskynantomuodon käsimerkkin ja etäisyydet kyselemällä. Kertaan tst-pari ja tähytys suunnat kyselemällä, käskեն osoittaa aseella tähytys suunnat.	OPETETTAVAT ASIAT B) Liikkuminen avojonossa (ilman tunnustelijoita) - maaston käyttö - väh 5 m:n etäisyydet - viestien/merkkien välitys - tähytys suunnat - pysähdyksen ajaksi poistuminen polulta (kuva: avojono, seis, käsimerkki)	OPETUSTAPA Annan ryhmälle suunnan ja tavoitteen (n 500m). Rauhallinen kävelyvahti. Matkan aikana valvon maaston käyttöä, tähytys suunnia ja etäisyyksiä. Noin puolessavälissä annan viestin taaksepäin ja valvon suorituksen. Tavoitteessa palaute ja hengähdytysaiko. Tehtävien vaihto, tehtävän anto ja liikkeellelähtö. Rauhallinen kävelyvahti, vaikeampi maasto. Valvon liikkeellelähdön ja siirtymisen. Annan seismekin ja valvon suorituksen. Palaute. Tehtävien vaihto ja liikkeelle kohti alottuspaikkaa.
3. LIIKKEELLE LÄHTEMINEN JA LIUKKUMINEN AVOJONOSSA A) Liikkeelle lähti (kertaus) - käsimerkki ja toisot - lataaminen + vamm - perustaistelulähtäin - ase kädessä, hihna olan yli (kuva: avojono, tähytys suunnat, käsimerkki)	4. LOPETTAMINEN 09.55 - 10.00 - aihe, opetustarkoitus - palaute (jääkäreiltä ja oma) - seuraava harjoitus, joihin em taidot liittyvät - varustuksen tarkastus - Näytän avojonon käsimerkkin ja käskեն toistaa ja kerron mitä se tarkoittaa. Annan avojono-, suunta- ja marsmerkin ja valvon ryhmän liikkeellelähdön. Jos liikkeellelähdössä puutteita, keskeytän ja kertaan.		 Ryhmä alottuspaikalla rivissä itse muodon edessä. Kertaan suullisesti aiheen ja opetustarkoituksen. Pyydän palauteen jääkäreiltä ja kerron omani. Tarkistan kk:n ja kes:t ja tarkastutan hlokohtaisen varustuksen. Annan ohjeet seuraavalle rastille siirtymisestä.

Kouluttajan opas 2007

Kouluttajan opas on tarkoitettu kaikille sotilaskouluttajan tehtävissä toimiville ja niihin harjaantuneille. Opas on tarkoitettu käytettäväksi palkatun henkilökunnan ja reserviläisten koulutuksessa sekä varusmiesten johtaja- ja kouluttajakoulutuksessa.

Oppaan tarkoitus on antaa perusteita sotilaskoulutukseen liittyvien koulutustapahtumien ja harjoitusten suunnitteluun sekä toteutukseen. Opas tukee palkatun henkilökunnan, varusmiesten sekä reserviläisten koulutustaidon kehittymistä yhteiskunnan ja sodankäynnin muuttuvien vaatimusten mukaisesti.

Maanpuolustuskorkeakoulu
Täydennyskoulutus- ja kehittämiskeskus 2007

Pääesikunta
Pääesikunnan koulutusosasto
PL 5, 00131 Helsinki
Suomi ▶ Finland

▶ www.mil.fi